

**PROGRAM
OCHRONY ŚRODOWISKA
DLA POWIATU
CHOSZCZEŃSKIEGO
NA LATA 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019**

Choszczno 2012 r.

Załącznik do Uchwały Rady Powiatu w Choszcznie Nr XVI/130/2012 z dnia 25.09.2012 r.

Wykonawca opracowania:

Zarząd Powiatu w Choszcznie

Autorzy opracowania:

Starostwo Powiatowe w Choszcznie Wydział Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa

- 1) mgr inż. *Alina Dachowska* - kierownik Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.
- 2) *Ryszard Dobrzaniecki* - inspektor w Wydziale Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.
- 3) mgr inż. *Bożena Gibert* - inspektor w Wydziale Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.
- 4) mgr inż. *Monika Szopińska* - inspektor w Wydziale Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa.

SPIS TREŚCI:

I. WSTĘP	Str. 6
1.1. Podstawa prawna opracowania.	Str. 6
1.2. Przedmiot, zakres i cel opracowania.	Str. 6
1.3. Dokumenty strategiczne kraju, województwa i powiatu.	Str. 7
II. CHARAKTERYSTYKA POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO, WRAZ Z OCENĄ AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA.	Str. 13
2.1. Dane administracyjne.	Str. 13
2.2. Sytuacja demograficzna.	Str. 13
2.3. Infrastruktura na terenie powiatu.	Str. 15
2.3.1. Gospodarka wodno - ściekowa.	Str. 15
2.3.2. Drogi.	Str. 20
2.3.3. Gospodarka w powiecie.	Str. 21
2.3.4. Rurociągi gazowe.	Str. 21
2.3.5. Sieć elektryczna.	Str. 21
2.4. Jakość powietrza.	Str. 21
2.4.1. Odnawialne źródła energii.	Str. 26
2.5. Wody powierzchniowe i podziemne.	Str. 27
2.5.1. Wody powierzchniowe.	Str. 27
2.5.1.1. Rzeki.	Str. 27
2.5.1.2. Stan czystości rzek.	Str. 28
2.5.1.3. Jeziora.	Str. 31
2.5.1.4. Stan czystości jezior.	Str. 31
2.5.2. Wody podziemne.	Str. 32
2.5.2.1. Charakterystyka wód podziemnych.	Str. 32
2.5.2.2. Jakość wód podziemnych.	Str. 36
2.5.3. Kontrola przestrzegania przepisów.	Str. 38
2.6. Gospodarka odpadami.	Str. 38
2.6.1. Odpady inne niż komunalne.	Str. 38
2.6.2. Odpady komunalne.	Str. 40
2.6.3. Kontrole przestrzegania przepisów.	Str. 43
2.7. Zasoby przyrodnicze powiatu.	Str. 44
2.7.1. Formy ochrony przyrody.	Str. 44
2.7.2. Lasy.	Str. 58
2.8. Turystyka.	Str. 58
2.9. Klimat akustyczny.	Str. 60
2.9.1. Hałas komunikacyjny.	Str. 60
2.9.2. Hałas przemysłowy.	Str. 61
2.10. Pola elektromagnetyczne.	Str. 61
2.11. Zapobieganie poważnym awariom.	Str. 62
2.12. Kopaliny.	Str. 63
2.13. Jakość gleb i użytkowanie terenu.	Str. 64
2.13.1. Budowa geologiczna.	Str. 64
2.13.2. Użytkowanie terenu.	Str. 64
2.13.3. Gleby i uprawy rolne.	Str. 65
2.14. Edukacja ekologiczna.	Str. 66
2.15. Najważniejsze problemy w zakresie opisywanych komponentów środowiska.	Str. 66
III. OCENA REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO PROGRAMU	

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

OCHRONY ŚRODOWISKA.	Str. 68
3.1. Realizacja w latach 2008-2011 poszczególnych zadań zawartych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015”.	Str. 68
IV. PRIORYTETY EKOLOGICZNE, CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA.	Str. 109
V. PLAN OPERACYJNY.	Str. 120
VI. ZAGADNIENIA SYSTEMOWE.	Str. 130
6.1. Zarządzanie programem ochrony środowiska.	Str. 130
6.2. Monitoring środowiska.	Str. 131
VII. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU.	Str. 137
7.1. Finansowanie programu ochrony środowiska.	Str. 137
7.1.1. Powietrze atmosferyczne.	Str. 137
7.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne.	Str. 139
7.1.3. Gospodarka odpadami.	Str. 144
7.1.4. Zasoby przyrodnicze.	Str. 148
7.1.5. Turystyka.	Str. 152
7.1.6. Klimat akustyczny.	Str. 153
7.1.7. Zapobieganie poważnym awariom.	Str. 154
7.1.8. Pola elektromagnetyczne.	Str. 156
7.1.9. Kopaliny.	Str. 156
7.1.10. Jakość gleb.	Str. 157
7.1.11. Edukacja ekologiczna.	Str. 158
7.1.12. Pozostałe.	Str. 160
VIII. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA.	Str. 163
IX. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.	Str. 165
X. BIBLIOGRAFIA.	Str. 167

SPIS TABEL:

TABELA 1. Długość sieci wodociągowej oraz ludność korzystająca z sieci wodociągowej.	Str. 15
TABELA 2. Zużycie wody w gospodarstwach domowych w latach 2009-2010.	Str. 15
TABELA 3. Ocena jakości dostarczonej wody wg stanu na 31.12.2010 r.	Str. 16
TABELA 4. Długość sieci kanalizacyjnej, oraz ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej.	Str. 19
TABELA 5. Mieszkańcy korzystający z oczyszczalni ścieków w 2010 r.	Str. 19
TABELA 6. Wykaz oczyszczalni ścieków.	Str. 19
TABELA 7. Kwalifikacja stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i roślin według rocznej oceny jakości powietrza za 2009 i 2010 r.	Str. 24
TABELA 8. Wyniki oceny monitorowanych jednolitych części wód.	Str. 29

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 9. Wyniki oceny JCW „Mała Ina od źródeł do Dopływu spod Pomiętowa.”	Str. 30
TABELA 10. Parametry GZWP występujących na terenie powiatu.	Str. 32
TABELA 11. Zestawienie ujęć wody w powiecie choszczeńskim.	Str. 32
TABELA 12. Zestawienie punktów pomiarowych i wyniki oceny jakości wód podziemnych badanych w ramach monitoringu krajowego na terenie powiatu choszczeńskiego w 2010 r.	Str. 37
TABELA 13. Nieczynne składowiska odpadów w powiecie choszczeńskim.	Str. 41
TABELA 14. Wykaz „dzikich” wysypisk odpadów.	Str. 43
TABELA 15. Wykaz rezerwatów przyrody położonych na terenie powiatu choszczeńskiego stan na 2010 r.	Str. 46
TABELA 16. Wykaz potencjalnych rezerwatów przyrody.	Str. 48
TABELA 17. Specjalne Obszary Ochrony (SOO) położone na terenie powiatu choszczeńskiego.	Str. 51
TABELA 18. Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) położone na terenie powiatu choszczeńskiego.	Str. 52
TABELA 19. Potencjalne zespoły przyrodniczo - krajobrazowe.	Str. 54
TABELA 20. Wyniki pomiarów monitoringu PEM na terenie powiatu choszczeńskiego.	Str. 62
TABELA 21. Bilans zasobów kopalin występujących na terenie powiatu choszczeńskiego.	Str. 63
TABELA 22. Struktura użytkowania gruntów na terenie powiatu choszczeńskiego.	Str. 64
TABELA 23. Struktura użytkowania gruntów w gminach powiatu choszczeńskiego (w ha).	Str. 65
TABELA 24. Bonitacja gleb w poszczególnych gminach powiatu w ha.	Str. 65
TABELA 25. Plan operacyjny.	Str. 120
TABELA 26. Wskaźniki środowiska proponowane do oceny powiatowego i gminnych programów ochrony środowiska.	Str. 132

RYSUNKI:

RYS.1. Procentowy udział powierzchni gmin powiatu choszczeńskiego.	Str. 13
RYS.2. Ludność w wieku przedprodukcyjnym.	Str. 14
RYS.3. Ludność w wieku produkcyjnym.	Str. 14
RYS.4. Ludność w wieku poprodukcyjnym.	Str. 14
RYS. 5. Stopa bezrobocia.	Str. 14
RYS.6. Udział emisji podstawowych zanieczyszczeń do powietrza w powiecie choszczeńskim w 2010 r.	Str. 23
RYS.7. Średnioroczne stężenia bezno(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 na obszarze powiatu choszczeńskiego na podstawie obliczeń modelowych za 2010 r.	Str. 25
RYS.8. Średnioroczne stężenia pyłu zawieszzonego PM10 na obszarze powiatu choszczeńskiego na podstawie obliczeń modelowych za 2010 r.	Str. 25
RYS.9. Gospodarowanie odpadami z sektora gospodarczego (z wyłączeniem odpadów komunalnych) w powiecie choszczeńskim w 2009 r.	Str. 39
RYS.10. Gospodarowanie odpadami z sektora gospodarczego (z wyłączeniem odpadów komunalnych) na terenie powiatu choszczeńskiego w 2010 r.	Str. 39
RYS. 11. Ilość zebranych (w Mg) w sposób selektywny odpadów na terenie powiatu choszczeńskiego w latach 2009-2010.	Str. 42
RYS.12. Procentowy udział gruntów prawnie chronionych w gminach powiatu choszczeńskiego.	Str. 44
RYS. 13. Ilość obiektów pomnikowych (szt.) w powiecie choszczeńskim.	Str. 49
RYS. 14. Zestawienie powierzchni użytków ekologicznych w ha.	Str. 53

I. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna opracowania

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t.jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn.zm), który nakłada na Zarząd Powiatu obowiązek opracowania powiatowego programu ochrony środowiska. Stanowi ono jednocześnie aktualizację wcześniej przyjętego „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008 - 2011 z perspektywą na lata 2012-2015”. Projekt niniejszego dokumentu zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 2 w/w ustawy podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy województwa.

W opracowaniu uwzględniono wytyczne zawarte w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019.”

1.2. Przedmiot, zakres i cel opracowania

Przedmiotem niniejszego opracowania jest aktualizacja przyjętego uchwałą Nr XV/151/2008 Rady Powiatu w Choszcznie z dnia 20.11.2008 r. „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2012 z perspektywą na lata 2012-2015”.

Celem aktualizacji programu jest realizacja założeń zawartych w dokumentach strategicznych kraju, w szczególności w Polityce Ekologicznej Państwa. Niniejsze opracowanie prezentuje zakres realizacji w/w programu, oraz zaktualizowany (na lata 2009-2010, niekiedy dane obejmują już 2011 r.) stan środowiska na analizowanym terenie. Ponadto program wyznacza ramy dla przedsięwzięć, które mogą oddziaływać na środowisko, które będą finansowane z różnych środków zarówno krajowych, jak i unijnych. Wobec tego dla projektu „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019” sporządzona została prognoza oddziaływania na środowiska. Podstawę prawną opracowania prognozy stanowi art. 51 w związku z art. 46 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 z późn.zm). Zawarte w programie założenia mają na celu poprawę jakości środowiska we wszystkich wyznaczonych dla ochrony środowiska priorytetach, w tym powinny mieć wpływ na: ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko, racjonalne gospodarowania naturalnymi zasobami, oraz ochronę terenów cennych przyrodniczo.

W ślad za „Programem Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy 2016-2019” okres obowiązywania programu również został podzielony na II części:

I.okres operacyjny - opisany w dziale V niniejszego opracowania, uwzględniający szczegółowe cele i działania planowane do realizacji na lata 2012-2019.

II. okres perspektywiczny - opisany w dziale IV niniejszego opracowania, w którym dla każdego wyznaczonego priorytetu ochrony środowiska określono cel długoterminowy planowany do osiągnięcia.

1.3. Dokumenty strategiczne kraju, województwa i powiatu

Główne kierunki działań w ochronie środowiska zostały zapisane w dokumentach strategicznych kraju, województwa i powiatu.

Dokumenty strategiczne na poziomie krajowym:

1. Polityka Ekologiczna Państwa 2009-2012 z perspektywą do roku 2016.

Polityka Ekologiczna Państwa (PEP) stanowi dokument strategiczny wyznaczający główne cele i najważniejsze priorytety polityki ekologicznej państwa, konieczne do realizacji, w celu zapewnienia odpowiedniej ochrony środowiska naturalnego. Kierunki działań obejmują ochronę zasobów naturalnych, w zakresie:

1. Ochrony przyrody - zachowanie bioróżnorodności z umożliwieniem zrównoważonego rozwoju gospodarczego kraju;
2. Ochrony lasów - racjonalne użytkowanie lasów przez kształtowanie właściwej struktury wiekowej i gatunkowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego;
3. Ochrony wód - dążenie do maksymalizacji oszczędności zasobów wodnych na cele przemysłowe i konsumpcyjne, zwiększenie retencji, ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed zanieczyszczeniami;
4. Ochrony ziemi - przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, rozpowszechnienie zasad dobrej praktyki rolniczej, rekultywacja gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracająca im funkcję przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą;
5. Gospodarki odpadami - zwiększenie odzysku energii z odpadów, stworzenie spójnego systemu na wszystkich szczeblach, zamknięcie składowisk niespełniających standardów UE, rekultywacja składowisk odpadów;
6. Ochrony kopalin - minimalizacja strat przy eksploatacji złóż, ograniczanie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin, eliminowanie nielegalnej eksploatacji kopalin, wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego;
7. Ochrony przed poważnymi awariami - prowadzenie akcji edukacyjno - szkoleniowych dla służb bezpieczeństwa, zakładów przemysłowych i pracowników administracji w zakresie zapobiegania awariom, skażaniu środowiska, doposażenie służb ratunkowych w sprzęt ratownictwa chemiczno - ekologicznego;
8. Ochrony powietrza - dalsza redukcja zanieczyszczeń gazowych CO₂, SO₂, NO_x i pyłowych emitowanych do powietrza, oraz eliminacja substancji niszczących warstwę ozonową;
9. Ochrony przed hałasem i polami elektromagnetycznymi - poprzez m.in. wykorzystanie planowania przestrzennego dla rozdzielania potencjalnych źródeł hałasu od terenów mieszkaniowych, ochrona społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Ponadto PEP wprowadza zapisy dotyczące wprowadzenia w życie systemu tzw.

zielonych zamówień. W niniejszym programie ochrony środowiska opracowanym dla powiatu choszczeńskiego uwzględniono powyższe kierunki działań.

2. Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej.

Powyższy dokument uznaje edukację ekologiczną jako jeden z podstawowych elementów realizacji Polityki Ekologicznej Państwa. Edukacja na rzecz zrównoważonego rozwoju obejmuje następujące cele:

1. Kształtowanie pełnej świadomości i budzenie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami ekonomicznymi, społecznymi i ekologicznymi.
2. Umożliwienie każdemu człowiekowi zdobywania wiedzy i umiejętności niezbędnych dla poprawy stanu środowiska.
3. Tworzenie nowych wzorców zachowań, kształtowanie postaw, wartości i przekonań jednostek, grup i społeczeństw, uwzględniających troskę o jakość środowiska.

W powiatowym programie ochrony środowiska, wśród zadań przypisanych do realizacji poszczególnym jednostkom uwzględniono działania związane z edukacją ekologiczną.

3. Polityka Energetyczna Polski do 2030 r.

Polityka energetyczna państwa określa cele w zakresie: poprawy efektywności energetycznej, wzrostu bezpieczeństwa energetycznego, rozwoju i wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), rozwoju konkurencyjnych rynków paliw i energii oraz w zakresie ograniczenia oddziaływania energetyki na środowisko. W opracowanym programie ochrony środowiska dla powiatu choszczeńskiego uwzględniono zadania zmierzające do realizacji tego celu - w szczególności wśród zadań mających wpływ na jakość powietrza.

4. Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych.

Określa zadania dla rozwoju energii ze źródeł odnawialnych tj. biomasy, energetyki wodnej, słonecznej, fotowoltaiki, geotermii, biogazu, energii wiatrowej, oraz w oparciu o pompy ciepła. Zadania dla rozwoju energii pochodzącej z źródeł odnawialnych zostały uwzględnione w niniejszym programie ochrony środowiska.

5. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014.

Określa szczegółowe zadania zaplanowane do osiągnięcia w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, biodegradowalnymi, niebezpiecznymi, oraz innymi odpadami takimi jak: zużyte opony, z budowy i remontów, komunalne osady ściekowe czy odpady opakowaniowe. Cele krajowego planu gospodarki odpadami zostały uwzględnione w uchwalonym Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2009-2012, oraz w Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2009-2012. W niniejszym programie uwzględniono cele do osiągnięcia w zakresie gospodarki odpadami zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa.

6. Krajowy Plan Oczyszczania Kraju z Azbestu.

Celem planu jest wyeliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych i środowiskowych spowodowanych azbestem poprzez sukcesywne usuwanie i unieszkodliwianie wyrobów i odpadów zawierających azbest. Celem planu jest również stworzenie odpowiednich warunków do wdrożenia przepisów prawnych oraz norm postępowania z wyrobami zawierającymi azbest stosowanych w Unii Europejskiej. Zadania dotyczące gospodarowania odpadami azbestowymi w ramach Krajowego Planu Oczyszczania Kraju z Azbestu zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu.

7. Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Program działań na 2007-2013.

W krajowej strategii określono cele operacyjne, których realizacja będzie miała korzystny wpływ na ochronę i racjonalne użytkowanie różnorodności biologicznej. W niniejszym opracowaniu wskazano zadania, które mają chronić różnorodność biologiczną, w działaniach związanych z ochroną przyrody oraz ekosystemów leśnych.

8. Krajowy Program Oczyszczalnia Ścieków Komunalnych.

Program określa konieczność wyposażenia do 31 grudnia 2015 r.:

- wszystkich aglomeracji ≥ 200 RLM w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków o efekcie oczyszczania uzależnione od wielkości oczyszczalni,
- w oczyszczalni ścieków zapewniające odpowiednie oczyszczanie aglomeracje < 2000 RLM posiadające w dniu przystąpienia Polski do Unii systemy kanalizacji sanitarnej,
- zakłady przemysłu rolno-spożywczego o wielkości > 4000 RLM, odprowadzających ścieki bezpośrednio do wód, w urządzenia zapewniające wymagane przepisami prawa standardy ochrony wód.

Zadania związane z gospodarką ściekową mające wpływ na jakość wód zostały wpisane do realizacji w niniejszym programie.

9. Plany gospodarowania wodami.

Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej jest wynikiem wieloletnich prac Wspólnot Europejskich zmierzających do lepszej ochrony wód poprzez wprowadzenie wspólnej europejskiej polityki wodnej, opartej na przejrzystych, efektywnych i spójnych ramach legislacyjnych. Zobowiązuje państwa członkowskie do racjonalnego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych w myśl zasady zrównoważonego rozwoju. Celem głównym RDW jest *osiągnięcie dobrego stanu wszystkich wód do 2015 roku*. Cel wynika z wprowadzenia do polityki zasady zrównoważonego rozwoju i dotyczy: zaspokojenia zapotrzebowania ludności w wodę, rolnictwa i przemysłu, promowania zrównoważonego korzystania z wód, ochrony wód i ekosystemów znajdujących się w dobrym stanie ekologicznym, poprawy jakości wód i stanu ekosystemów zdegradowanych działalnością człowieka, zmniejszenia zanieczyszczenia wód podziemnych, zmniejszenia skutków powodzi i suszy. W/w działania zostały uwzględnione w niniejszym opracowaniu.

Dokumenty strategiczne na poziomie wojewódzkim:

1. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego.

Dokument ten wyszczególnia cele strategiczne przyjęte do realizacji na terenie województwa zachodniopomorskiego. Cele, które znajdują odzwierciedlenie w niniejszym programie to:

1. Wzmocnienie atrakcyjności inwestycyjnej regionu.
 - Promocja marki regionu.
2. Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu.
 - Rozwój infrastruktury energetycznej.
 - Poprawa dostępności do obszarów o walorach turystycznych.
3. Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami.
 - Poprawa jakości środowiska.
 - Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i zrównoważone wykorzystanie zasobów.
 - Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii.
 - Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

2. Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

2013.

Celem głównym programu operacyjnego jest rozwój województwa poprzez realizację celów szczególnych takich jak: poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i spójności terytorialnej regionu, oraz poprawa warunków życia poprzez zachowanie i ochronę środowiska naturalnego. W niniejszym programie ochrony środowiska ujęto do realizacji zadania będące spójne z w/w celami.

3. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy 2013-2018.

Dokument ten zawiera analizę stanu gospodarki odpadami w województwie zachodniopomorskim, uwzględnia założenia określone w Krajowym Planie Gospodarki Odpadami 2014, oraz wyznacza szczegółowe zadania niezbędne do realizacji, zmierzające do poprawy stanu gospodarki odpadami. Ujęte w w/w dokumencie działania zostały uwzględnione w „Powiatowym Planie Gospodarki Odpadami dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2018”.

4. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019.

Dokument ten stanowi aktualizację poprzedniego programu ochrony środowiska na lata 2008-2012. Celem jest realizacja założeń strategicznych kraju, ze szczególnym uwzględnieniem Polityki Ekologicznej Państwa. Program określa cele krótko - i długoterminowe ustalone do realizacji w latach objętych programem. Ponadto zawiera wytyczne do sporządzania powiatowych programów ochrony środowiska. W opracowywanym programie ochrony środowiska dla powiatu choszczeńskiego dla zachowaniu spójności obu dokumentów zostały uwzględnione w/w wytyczne, oraz określone do realizacji zadania.

5. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku.

Dokument opisuje koncepcję rozwoju turystyki w regionie. Działania ujęte do realizacji w w/w dokumencie znalazły swoje odzwierciedlenie w opracowanym programie m.in. w zakresie przystąpienia do określenia pojemności i chłonności turystycznej miejsc cennych przyrodniczo, opracowanie koncepcji najkorzystniejszego wykorzystania przyrodniczych zasobów regionu, z uwzględnieniem miejsc cennych przyrodniczo.

6. Program Edukacji Ekologicznej Województwa Zachodniopomorskiego.

Cele w/w programu edukacji zostały uwzględnione w opracowanym programie ochrony środowiska, poprzez ujęcie w kierunkach ochrony środowiska działań zmierzających do zwiększenia świadomości ekologicznej społeczeństwa.

7. Program Małej Retencji Wód dla Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.

Powyższy dokument został zatwierdzony uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XV/173/04. Obejmuje on swoim zakresem budowę/odbudowę istniejącego systemu nawodnień - zastawek, przepustów również na terenie powiatu choszczeńskiego Zadania te zostały uwzględnione do realizacji w opracowywanym programie ochrony środowiska.

8. Program budowy przepławek dla ryb na terenie Województwa Zachodniopomorskiego.

Powyższy dokument został zatwierdzony uchwałą Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego Nr XII/134/04. Program uwzględnia etapowanie budowy przepławek pod kątem pilności ich realizacji w aspekcie uwarunkowań przyrodniczych i gospodarczych oraz możliwości technicznych. Na terenie powiatu choszczeńskiego zgodnie z programem budowy przepławek przewiduje się wykonanie przepławek przy istniejących na rzekach obiektach piętrzących.

9. Aktualizacja Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Zachodniopomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych 2008-2030 wraz z oceną wykonania za okres 2008 - 2010.

Program obejmuje zadania inwestycyjne wyznaczone na terenie powiatu choszczeńskiego do realizacji przez Zachodniopomorski Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych, Terenowy Oddział w Choszczynie tj. modernizację koryt rzek, podpiętrzanie jezior, odbudowa budowli piętrzących, remonty progów itp. Zadania te zostały uwzględnione do realizacji w opracowywanym programie ochrony środowiska.

10. Program działań mający na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

Program ten został wprowadzony rozporządzeniem Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie Nr 2/2008 z dnia 6 maja 2008 r. w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych. Programem działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych, zwanym dalej "Programem", objęto obszar szczególnie narażony, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć - wyznaczony rozporządzeniem Nr 1/2008 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Szczecinie z dnia 19 marca 2008 r. w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć tj. teren położony w zlewni rzeki Płoni od jej źródeł do km 18,0 rzeki, zwany dalej "obszarem szczególnie narażonym".

Na terenie powiatu choszczeńskiego obszar szczególnie narażony obejmuje część Gminy Pełczyce. Celem Programu jest poprawa naruszonych standardów jakości środowiska i przywrócenie wymaganych standardów jakości wód powierzchniowych i podziemnych, w tym szczególnie wykorzystywanych dla zaopatrzenia ludności oraz niedopuszczenie do pogorszenia stanu czystości tych wód.

11. Program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej, którą stanowi obszar województwa zachodniopomorskiego z wyłączeniem aglomeracji szczecińskiej, ze względu na przekroczenie poziomu docelowego określonego dla ozonu.

Podstawowym dokumentem, który wskazywał konieczność opracowania powyższego programu była roczna ocena jakości powietrza w województwie zachodniopomorskim za rok 2008 wykonana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie. Głównym celem sporządzenia programu jest przywrócenie naruszonych standardów jakości powietrza w zakresie zanieczyszczenia ozonem. Program wskazuje istotne powody występowania przekroczeń poziomów docelowych ozonu, oraz listę możliwych działań, których wdrożenie umożliwi obniżenie poziomu zanieczyszczeń. W niniejszym programie ochrony środowiska uwzględniono zadania wynikające z przyjęcia tego dokumentu.

Dokumenty strategiczne na poziomie powiatowym:

1. Strategia rozwoju powiatu choszczeńskiego na lata 2007-2015.

Strategia stanowi załącznik do Uchwały Rady Powiatu w Choszczynie Nr VI/60/2007 z dnia 14 września 2007 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Powiatu Choszczeńskiego na lata 2007-2015. Strategia jest dokumentem na podstawie którego powiat kształtuje i realizuje swoją politykę rozwoju, wytycza kierunki tej polityki, oraz określa strategiczne cele. Część zadań wyznaczonych do realizacji w powiatowym programie pokrywa się z celami strategicznymi wyznaczonymi do realizacji w strategii powiatu np. w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej, wodociągowej, kanalizacyjnej, czy też w zakresie racjonalnego gospodarowania odpadami.

2. STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2020.

Dokument powstał na podstawie analizy walorów powiatu choszczeńskiego mających znaczenie dla turystyki, oraz na podstawie i z uwzględnieniem Strategii Rozwoju Lokalnych Grup Działania: LGD Partnerstwo Drawy, Lokalna Grupa Działania (LGD) Lider Pojezierza, Lokalnej Organizacji Turystycznej Wokół Jezior, Stowarzyszenie Lokalna Grupa Rybacka (LGR) Partnerstwo Jezior, działających na terenie powiatu choszczeńskiego, oraz dokumentów programowych poszczególnych gmin wchodzących w skład powiatu choszczeńskiego. W niniejszym opracowaniu uwzględniono również wszystkie opracowania: analityczne, programowe, planistyczne, projektowe, sprawozdawcze i promocyjne dotyczące powiatu.

3. Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2018.

W/w dokument jest aktualizacją Powiatowego Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2011 przyjętego przez Radę Powiatu w Choszczynie w dniu 29.12.2003 r. uchwałą Nr X/81/2003. Wymóg aktualizowania planu wynika z przepisów ust. 14 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz.U. t.jedn. z 2007 r., Nr 39 poz. 251 z późn.zm), zgodnie z którym plany gospodarki odpadami podlegają aktualizacji nie rzadziej niż co 4 lata. Plan ten stosownie do art. 14 ust. 6 w/w ustawy stanowi część Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015 przyjętego przez Radę Powiatu w Choszczynie uchwałą Nr XV/151/08 z dnia 20.11.2008 r. Celem aktualizacji planu było określenie stanu gospodarki odpadami w powiecie choszczeńskim oraz przedstawienie działań mających wpływ na system gospodarki odpadami w powiecie.

3. Mapa akustyczna Recza w otoczeniu drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 151.

Efektom realizacji projektu PL0298 „Usprawnienie wdrażania i egzekucji prawa z zakresu ochrony środowiska poprzez doposażenie w nowoczesną aparaturę kontrolno - pomiarową WIOŚ w Szczecinie” w ramach Norweskiego Mechanizmu Finansowego, było sporządzenie przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie 10 map akustycznych, w tym mapy akustycznej otoczenia drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 151 w Reczu. Klimat akustyczny miasta Recz oceniony został na podstawie badań i modelowania hałasu drogowego. W w/w opracowaniu, w celu poprawnego wykorzystania mapy akustycznej, zalecono uwzględnienie wyników analiz akustycznych dla obszarów zagrożonych ponadnormatywnym hałasem w dokumentach strategicznych tworzonych na różnych szczeblach (województwa, powiatu, gminy), szczególnie w programach ochrony środowiska, strategiach rozwoju i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W opracowanym programie ochrony środowiska uwzględniono w/w informacje.

II. CHARAKTERYSTYKA POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO, WRAZ Z OCENĄ AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA

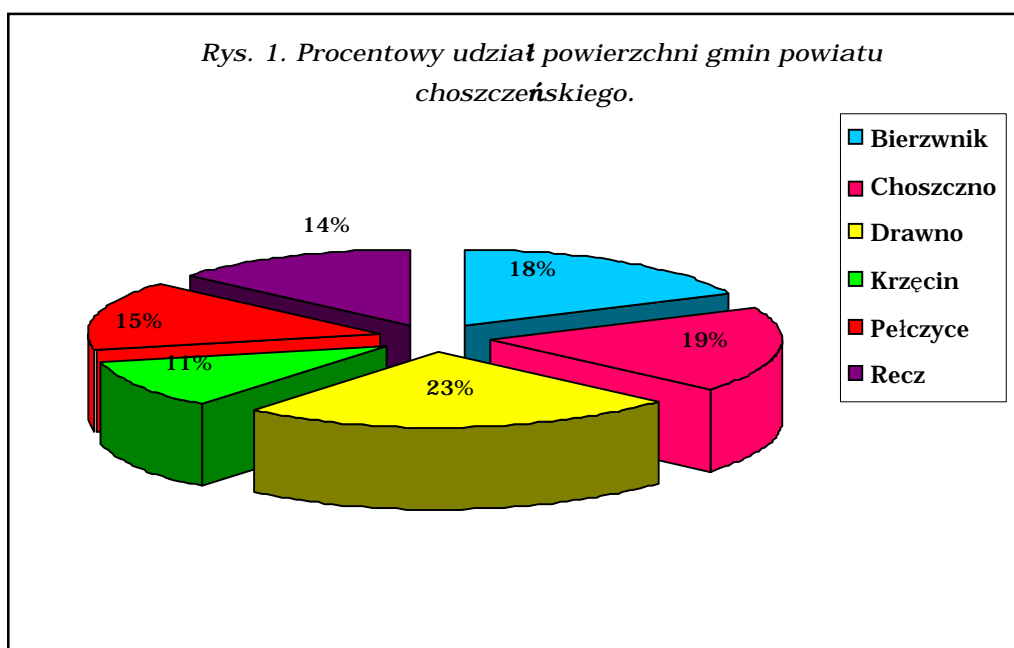
2.1. Dane administracyjne

Powiat choszczeński położony jest w południowej części województwa zachodniopomorskiego. Od wschodu graniczy z powiatem wałeckim, od zachodu z powiatem myśliborskim, od północy ze stargardzkim i drawskim, a od południa z powiatem strzelecko-drezdeneckim województwa lubuskiego.

Powiat choszczeński tworzy 6 gmin:

- ✓ miejsko - wiejskie: Drawno, Choszczno, Pełczyce, Recz;
- ✓ wiejskie: Bierzwnik, Krzęcin.

Łączna powierzchnia powiatu wynosi według stanu na 31.12.2010 r. 132 771 ha. Procentowe zestawienie powierzchni poszczególnych gmin w ogólnej powierzchni powiatu choszczeńskiego przedstawiono na rysunku nr 1. Powyższy obszar zamieszkiwało 49.574 osoby.

Źródło: GUS

2.2. Sytuacja demograficzna

Według danych GUS powiat choszczeński zamieszkiwało:

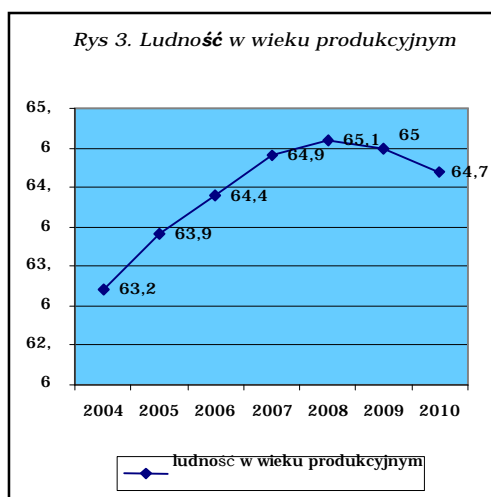
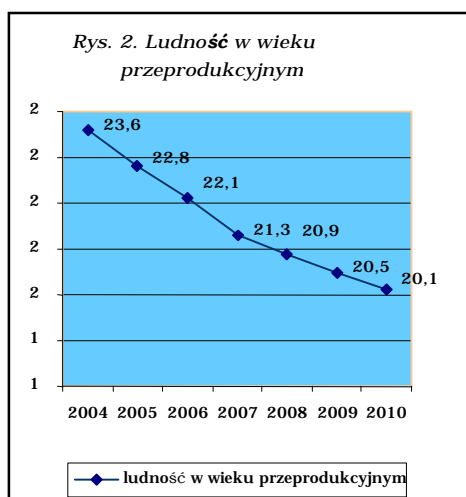
- w 2006 r. 50.020 mieszkańców
- w 2007 r. 49.833 mieszkańców

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

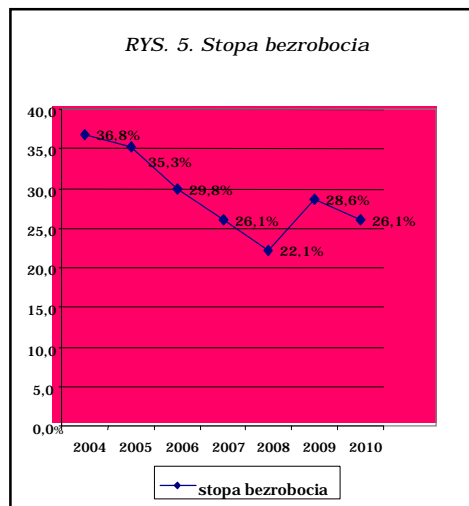
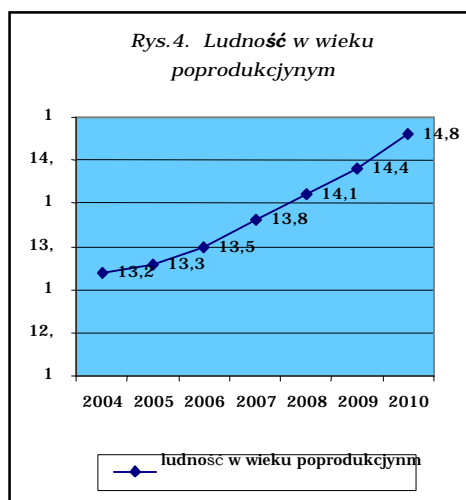
- w 2008 r. 49.779 mieszkańców
- w 2009 r. 49.705 mieszkańców
- w 2010 r. 49.574 mieszkańców

Prognozy demograficzne dla powiatu choszczeńskiego podobnie jak i dla całego województwa zachodniopomorskiego już od kilku lat są niekorzystne. Zaobserwowano spadek liczby ludności, oraz wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tendencje odnośnie liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2004-2010, oraz stopę bezrobocia rejestrowanego w w/w latach przedstawiono na poniższych wykresach nr 2, 3, 4 i 5.

Źródło: GUS

Źródło: GUS

2.3. Infrastruktura na terenie powiatu

2.3.1. Gospodarka wodno - ściekowa

Gospodarka wodno-ściekowa w gminach należących do powiatu choszczeńskiego jest obecnie tylko częściowo uregulowana. Jest prawie pełen stopień zwodociągowania, przy niedostatecznie rozbudowanej kanalizacji sanitarnej, tak jak to było w latach ubiegłych.

Długość czynnej sieci wodociągowej, oraz liczbę osób korzystających z sieci w gminach powiatu w 2009 i 2010 r. przedstawiono w tabeli 1.

TABELA 1. Długość sieci wodociągowej oraz ludność korzystająca z sieci wodociągowej.

Gmina	Długość sieci wodociągowej rozdzielczej [km]		Ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoby]	
	2009 r.	2010 r.	2009 r.	2010 r.
Bierzwnik	54,4	54,4	4.237	4.238
Choszczno	109	109,2	19.354	19.263
w tym miasto	61,4	61,6	15.532	15.440
Drawno	25,9	55,1	4.428	4.407
w tym miasto	4,7	17,3	2.321	2.300
Krzęcin	28,7	28,7	3.459	3.465
Pełczyce	78,1	80,1	7.576	7.592
w tym miasto	18,2	18,2	2.648	2.655
Recz	29,9	29,9	5.049	5.072
w tym miasto	9,7	9,7	2.723	2.716
Powiat	326	357,4	44.148	44.037

Źródło: GUS

Dane dotyczące zużycia wody w gospodarstwach domowych w 2009 i 2010 r. w m³/mieszkańca, oraz oceny jakości dostarczonej wody przedstawiono w tabeli nr 2 i 3.

TABELA 2. Zużycie wody w gospodarstwach domowych w latach 2009-2010.

Gmina	Zużycie wody z wodociągów na 1 mieszkańca w ciągu roku w m ³	
	2009	2010
Bierzwnik	24,3	41,7
Choszczno	33,0	31,3
w tym miasto	39,1	35,0
wieś	18,2	22,4
Drawno	29,3	29,5
w tym miasto	33,2	34,5
wieś	26,0	25,4
Krzęcin	24,9	26,1
Pełczyce	33,4	32,9
w tym miasto	47,8	48,3
wieś	26,0	25,1
Recz	27,5	27,3
w tym miasto	28,6	28,5
wieś	26,3	25,8
Powiat	30,6	31,5

Źródło: GUS

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 3. Ocena jakości dostarczonej wody wg stanu na 31.12.2010 r.

L.p.	Nazwa wodociągu	Liczba ludności zaopatrywanej (w tys.)	Jakość wody	Przekroczenia wartości dopuszczalnych	Prowadzone postępowanie administracyjne
GMINA CHOSZCZNO					
<i>Wielkość produkcji wody 1.000 - 10.000 m³/dobę</i>					
1.	Choszczno	16,936	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
<i>Wielkość produkcji wody <100 m³/dobę</i>					
2.	Bonin	0,090	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
3.	Radaczewo	0,650	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
4.	Piasiecznik	0,440	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
5.	Wardyń	0,500	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
6.	Korytowo	0,480	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
7.	Raduń	0,270	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
8.	Rzeczki	0,060	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
9.	Suliszewo	0,390	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
10.	Kołki	0,380	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
11.	Krzowiec	0,130	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
12.	Koplin	0,110	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
13.	Gleżno	0,130	warunkowo dopuszczona do spożycia	Mn	Decyzja administracyjna z terminem wykonania do dnia 31.05.2011 r.
14.	Zamećcin	0,500	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
15.	Zwierzyń	0,300	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
16.	Stary Klukom	0,310	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
17.	Rzecko	0,460	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
GMINA RECZ					
<i>Wielkość produkcji wody 1.000 - 10.000 m³/dobę</i>					
1.	Recz	3,040	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
<i>Wielkość produkcji wody <100 m³/dobę</i>					
2.	Pomień	0,320	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
3.	Pamięcin	0,310	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
4.	Sicko	0,180	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
5.	Sokoliniec	0,410	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
6.	Słutowo	0,070	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
7.	Sulibórz	0,160	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
8.	Rybaki	0,270	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

9.	Grabowiec	0,110	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
10.	Netkowo	0,430	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
11.	Lubieniów	0,430	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
GMINA KRZĘCIN					
<i>Wielkość produkcji wody <100 m³/dobę</i>					
1.	Krzęcin	0,770	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
2.	Żeńsko	0,330	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
3.	Granowo	0,580	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
4.	Chłopowo	0,460	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
5.	Objezierze	0,510	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
6.	Mielęcín	0,360	warunkowo dopuszczona do spożycia	Mn, Fe	Decyzja administracyjna z terminem wykonania do dnia 31.07.2011 r.
7.	Przybysław	0,230	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
8.	Rakowo	0,290	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
9.	Kaszewo	0,270	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
GMINA PEŁCZYCE					
<i>Wielkość produkcji wody 1.000 - 10.000 m³/dobę</i>					
1.	Pełczyce	4,010	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
2.	Przekolno	1,510	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
<i>Wielkość produkcji wody <100 m³/dobę</i>					
3.	Sarnik	0,360	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
4.	Niesporowice	0,150	warunkowo dopuszczona do spożycia	Mętność, Mn, Fe	Postępowanie egzekucyjne (termin wykonania do dnia 31.01.2011 r.)
5.	Jarosławsko	0,540	warunkowo dopuszczona do spożycia	Mn	Decyzja administracyjna (termin wykonania do dnia 31.04.2011 r.)
6.	Będargowiec	0,530	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
7.	Brzyczno	0,170	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
8.	Nadarzyn	0,370	warunkowo dopuszczona do spożycia	Jon amonowy	Decyzja administracyjna (termin wykonania do dnia 31.03.2011 r.)
9.	Płotno	0,430	brak przydatności do spożycia	mikrobiologia	Decyzja administracyjna (termin wykonania do dnia 02.01.2011 r.) DOSTOSOWANO
GMINA BIERZWNIK					
<i>Wielkość produkcji wody 1.000 - 10.000 m³/dobę</i>					
1.	Bierzwnik	1,440	warunkowo dopuszczona do spożycia	Jon amonowy	Decyzja administracyjna termin wykonania do dnia 30.06.2011 r.
<i>Wielkość produkcji wody <100 m³/dobę</i>					
2.	Breń	0,720	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
3.	Kolsk	0,360	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

4.	Klasztorne	0,570	warunkowo dopuszczona do spożycia	Mn, Fe Jon amonowy	Decyzja administracyjna termin wykonania do dnia 30.06.2011 r.
5.	Łasko	0,520	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
6.	Pławno	0,480	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
7.	Zieleniewo	0,430	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
8.	Górzno	0,220	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
GMINA DRAWNO					
<i>Wielkość produkcji wody 1.000 - 10.000 m³/dobę</i>					
1.	Drawno	2,500	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
<i>Wielkość produkcji wody <100 m³/dobę</i>					
2.	Brzeziny	0,470	warunkowo przydatna do spożycia	Mn	Decyzja administracyjna (termin wykonania do dnia 31.01.2011 r.)
3.	Kiełpino	0,140	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
4.	Święciechów	0,500	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
5.	Podegrodzie	0,060	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
6.	Barnimie	0,270	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
7.	Dominikowo	0,260	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
8.	Zatom	0,140	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
9.	Konotop	0,150	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy
10.	Niemieńsko	0,1800	warunkowo przydatna do spożycia	Mn	Postępowanie egzekucyjne (termin wykonania do dnia 30.04.2011 r. grzywna w celu przymuszenia).
11.	Chomętowo	0,310	przydatna do spożycia	nie stwierdzono	nie dotyczy

Źródło: Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Choszczynie.

W dniu 26.07.2010 r. w wodzie z wodociągu w Choszczynie stwierdzono przekroczenie wartości dopuszczalnych bakterii: pałeczki okrężnicy *E. Coli*, oraz paciorkowców kałowych, przez co dostarczona rurociągami woda nie nadawała się do spożycia. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Choszczynie wydał decyzję administracyjną nakazującą dostosowanie jakości wody do wartości dopuszczalnych w terminie do 05.08.2010 r. Do czasu osiągnięcia właściwych parametrów, mieszkańcom zaopatrywanym z tego wodociągu, wodę zdatną do spożycia dostarczano beczkowozami.

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej oraz liczbę osób korzystających z sieci w gminach powiatu w 2009 i 2010 r. przedstawiono w tabeli 4.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 4. Długość sieci kanalizacyjnej, oraz ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej.

Gmina	Długość sieci kanalizacyjnej [km]		Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoby]	
	2009 r.	2010 r.	2009 r.	2010 r.
Bierzwnik	18,9	36,0	1.358	2.257
Choszczno	107,1	107,3	17.239	17.176
w tym miasto	45,2	45,4	15.036	14.948
Drawno	17,1	17,1	3.154	3.139
w tym miasto	10,5	10,5	1.970	1.953
Krzęcin	10,1	10,1	1.615	1.617
Pełczyce	78,1	78,1	6.425	6.443
w tym miasto	11,6	11,6	2.543	2.550
Recz	15,9	15,9	3.718	3.704
w tym miasto	6,0	6,0	2.606	2.599
Powiat	247,2	264,5	33.509	34.336

Źródło: GUS

Ludność korzystającą z oczyszczalni miejskich i wiejskich (w %) w 2010 r. w stosunku do ludności faktycznie zamieszkałej na terenie gmin powiatu choszczeńskiego przedstawiono w tabeli nr 5.

TABELA 5. Mieszkańcy korzystający z oczyszczalni ścieków w 2010 r.

Gmina	Procent ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków w stosunku do ludności faktycznie zamieszkałej
Bierzwnik	52,5 %
Choszczno	87,9 %
w tym miasto	96%
Drawno	64,8 %
w tym miasto	97 %
Krzęcin	38,5 %
Pełczyce	88,9 %
w tym miasto	97 %
Recz	59,4 %
w tym miasto	68 %
Powiat	75,3 %

Źródło: GUS; Wojewódzki Urząd Statystyczny w Szczecinie.

Szczegółowy wykaz istniejących na terenie powiatu choszczeńskiego oczyszczalni ścieków posiadających ważne pozwolenie wodnoprawne wydane przez Starostę Choszczeńskiego został zamieszczony poniżej (tabela 6).

TABELA 6. Wykaz oczyszczalni ścieków.

Miejscowość	Użytkownik	Typ	Przepustowość [m ³ /d]
Gmina Bierzwnik			
Bierzwnik	Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierzwniku	Mech. - biolog.	423
Gmina Choszczno			
Choszczno	MPGK Sp. z o.o. Choszczno	Mech.-biol.	5160
Gmina Drawno			
Drawno	KZUH Sp. z o.o. Drawno	Mech.-biol.	700
Chomętowo	SM „CHOMETOWO”	Mech.-biol.	30
Niemieńsko	SM „CHOMETOWO”	Mech.- biolog.	26,3
Brzeziny	Dom Pomocy Społecznej Brzeziny	Mech.- biol.	30

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

Zatom	KZUH Sp. z o.o. Drawno	Mech.-biol.	30
Gmina Krzęcin			
Granowo	SM „Miełecin”	Mech.- biol.	46
Przybysław	SM „Miełecin”	Mech.-biol.	20
Miełecin	SM „Miełecin”	Mech.-biol.	35
Rakowo	SM „Miełecin”	Mech.-biol.	25
Gmina Pełczyce			
Pełczyce	ZGKiM Pełczyce	Mech.-biol.	600
Sarnik	SM „Olga” Sarnik	Mech.-biol.	55
Płotno	SM „Lubiana”	Mech.-biol.	40
Lubiana	SM „Lubiana”	Mech.-biol.	44
Boguszyn	SM „Lubiana”	Mech.-biol.	40
Nadarzyn	SM „Lubiana”	Mech.-biol.	54
Bukwica	SM „Lubiana”	Mech.-biol.	15
Jarosławsko	Gmina Pełczyce	Mech.- biol.	180
Gmina Recz			
Recz	ZUH „KOMUNALNIK” w Reczu	Mech.-biol.	1500
Lubieniów	SM „INA” w Grabowcu	Mech.-biol.	25
Rybaki	SM „INA” w Grabowcu	Mech.-biol.	11

Źródło: Starostwo Powiatowe w Choszcznie - stan na 2011 r. skróty: SM - Spółdzielnia Mieszkaniowa, ZUH - Zakład Usługowo - Handlowy, KZUH - Komunalny Zakład Usługowo - Handlowy,

Przedstawiony zarys gospodarki wodno-ściekowej na terenie powiatu choszczeńskiego świadczy o tym, że nadal stopień zwodociągowania jest większy aniżeli skanalizowania. Ponadto wyraźnie widać, że ludność w miastach prawie w 100 % korzysta z istniejących oczyszczalni (z wyjątkiem gminy Recz).

2.3.2. Drogi

Przez teren powiatu choszczeńskiego przebiega główny szlak komunikacyjny jakim jest droga krajowa nr 10 Bydgoszcz - Szczecin, której długość na obszarze powiatu wynosi 31,4 km. Jest to niewielki odcinek drogi znajdujący się w północnej części, w gminach Drawno (9,4 km) i Recz (22 km). Ponadto przez teren powiatu przebiegają 4 drogi wojewódzkie o łącznej długości 119,5 km.

Długość dróg powiatowych wynosi ogółem 468.825 km, z czego:

w gminie Bierzwnik - 70,643 km - drogi zamiejskie;

w gminie Choszczno - 97,976 km, w tym 96,354 km: drogi zamiejskie, 1,619 km: drogi miejskie;

w gminie Drawno - 91,422 km, w tym 89,404 km: drogi zamiejskie, 2,018 km drogi miejskie;

w gminie Krzęcin - 71,793 km - drogi zamiejskie;

w gminie Recz - 38,403 km, w tym 34,083 km: drogi zamiejskie, 4,320 km drogi miejskie;

Zgodnie z informacją pochodzącą z Powiatowego Zarządu Dróg na terenie powiatu:

- 1.459.300,6 km² zajmują drogi o nawierzchni bitumicznej;
- 274.104,7 km² zajmują drogi o nawierzchni brukowcowej;
- 59.689 km² zajmują drogi o nawierzchni gruntowej naturalnej;
- 414.438,5 km² zajmują drogi o nawierzchni gruntowej ulepszonej;
- 24.371 km² zajmują drogi o nawierzchni tłuczniowej.

2.3.3. Gospodarka w powiecie

Ważnym elementem infrastruktury powiatu choszczeńskiego jest rozwój gospodarczy. Według danych pochodzących z Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Szczecinie w powiecie zarejestrowanych w rejestrze REGON (według stanu na 2010 r.) jest ogółem 4135 podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gospodarczą (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne), w tym m.in. 2871 pomiotów prowadzących działalność w zakresie usług.

Większość podmiotów gospodarczych, zlokalizowanych jest na terenie miasta Choszczno, co związane jest z wielkością miasta i pełnioną przez nie funkcją siedziby powiatu. W powiecie działają głównie małe i średnie przedsiębiorstwa.

2.3.4. Rurociągi gazowe

Infrastruktura powiatu związana jest także z istniejącą na tym obszarze siecią systemu zaopatrzenia w gaz.

Sieć gazociągów przebiega przez gminy: Drawno, Recz, Choszczno, Pełczyce i Krzęcin. Jedynie gmina Bierzwnik nie posiada na swoim obszarze urządzeń przesyłu gazu. Długość czynnej sieci gazowej w powiecie w 2010 r. wynosiła 313,979 km. Odbiorcami gazu w 2010 r. było 7701 gospodarstw domowych.

Najbardziej znaczące dla kwestii ochrony środowiska jest istnienie gazociągów wysokiego ciśnienia przebiegających przez gminy Drawno, Recz, Choszczno i Pełczyce. Są to gazociągi Dn 250 Piła - Stargard Szczeciński, oraz Dn 200 Recz - Gorzów Wielkopolski, z rozdzielniami gazu w Reczu i Choszcznie. Długość czynnej sieci przesyłowej na terenie powiatu w 2010 r. wynosiła 94,338 km.

2.3.5. Sieć elektryczna

Odbiorcy energii elektrycznej o niskim napięciu w 2010 r. to 17 022 gospodarstwa domowe, w tym na terenach wiejskich 8516 gospodarstw.

Zużycie energii o niskim napięciu w gospodarstwach domowych w 2010 r. wynosiło 30 593 MWh, w tym na terenach wiejskich 15 765 MWh.

2.4. Jakość powietrza

Zgodnie z ustawą *Prawo ochrony środowiska* Zachodniopomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Szczecinie w marcu 2011 r. dokonał oceny poziomu substancji w powietrzu za 2010 r. w strefach województwa zachodniopomorskiego. Odrębnie, dla każdej substancji została wykonana kwalifikacja stref, w których poziom:

- przekracza poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji - **klasa C**
- mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym, a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji - **klasa B**
- nie przekracza poziomu dopuszczalnego - **klasa A**
- przekracza poziom docelowy - **klasa C**
- nie przekracza poziomu docelowego - **klasa A**

- przekracza poziom celu długoterminowego - **klasa D2**
- nie przekracza poziomu celu długoterminowego - **klasa D1**

Obowiązek dokonania oceny, zgodnie z przepisami prawa krajowego i unijnego dotyczy: dwutlenku siarki (SO₂), dwutlenku azotu (NO₂), tlenku azotu (NO_x), tlenku węgla (CO), benzenu (C₆H₆), ozonu (O₃), pyłu PM10, zawartości ołowiu (Pb), arsenu (As), kadmu (Cd), niklu (Ni), i benzo(a)pirenu w pyłe PM10 oraz pyłu PM2,5.

Roczna ocena jakości powietrza za 2010 r. zawiera nowe elementy w stosunku do ocen wykonywanych w poprzednich latach. Zmiana dotyczy wytyczenia stref, dla których dokonuje się oceny. W województwie zachodniopomorskim są to: aglomeracja szczecińska, miasto Koszalin, oraz strefa zachodniopomorska, do której należy powiat choszczeński. Ponadto po raz pierwszy w ocenie rocznej został ujęty pył PM2,5. Przestały także obowiązywać marginesy tolerancji dla poziomów dopuszczalnych dla benzenu i dwutlenku azotu.

Ocenę dla powiatu choszczeńskiego za 2009 i 2010 przygotowano w oparciu o:

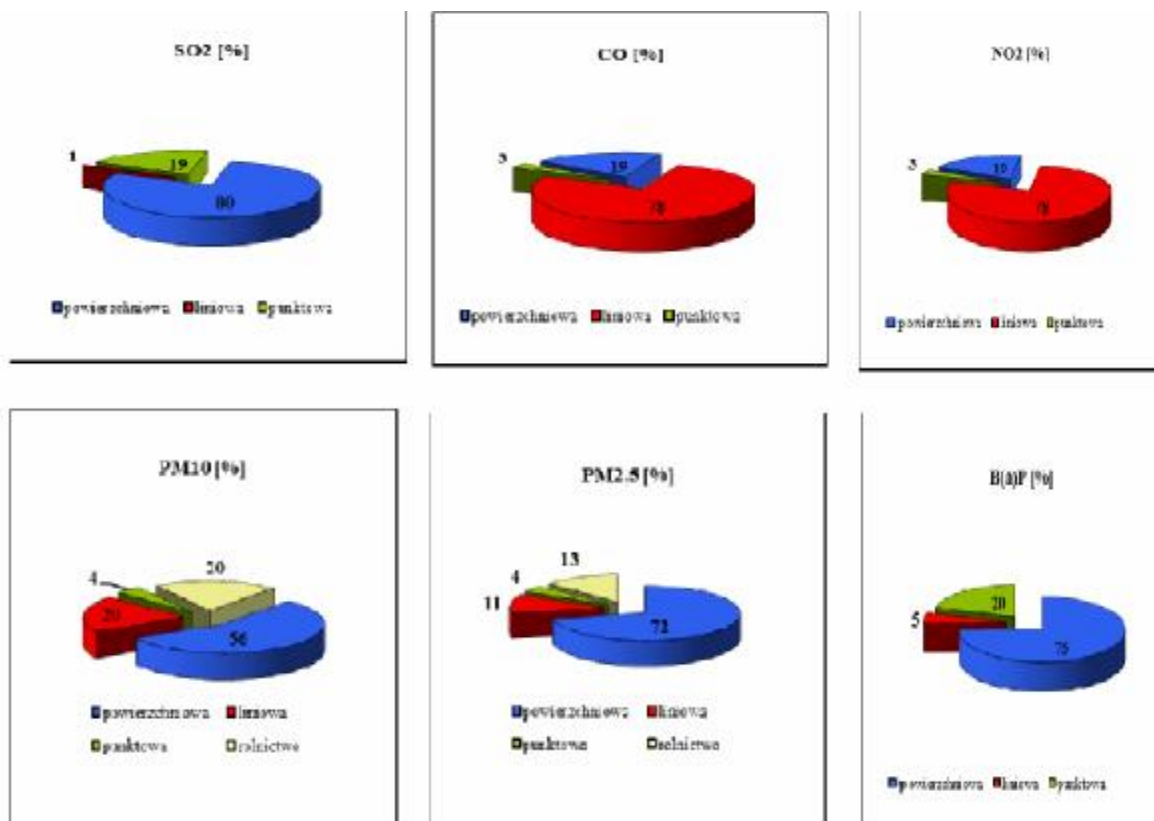
- pomiary pasywne dwutlenku siarki i dwutlenku azotu w miejscowości Choszczno,
- pomiary stężeń ozonu w m. Widuchowa (stanowisko reprezentatywne dla strefy zachodniopomorskiej),
- obliczenia rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu na podstawie inwentaryzacji emisji z dostępnych źródeł informujących o emisji punktowej, powierzchniowej oraz liniowej, oraz na podstawie danych meteorologicznych.

W 2010 r. przeprowadzona w powiecie inwentaryzacja emisji objęła:

- 73 emitery punktowe;
- emisję powierzchniową (sposób ogrzewania mieszkań) obliczoną według danych o energii elektrycznej i paliwach gazowych miasta i gminy Choszczno, informacji pochodzących z Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Choszcznie (informacji o powierzchni mieszkań ogrzewanych centralnie), oraz informacji statystycznej ze spisu powszechnego - liczby ludności w miejscowościach, informacji o powierzchni mieszkania przypadającej na osobę (według GUS);
- emisję liniową, obliczoną na podstawie informacji o natężeniu ruchu na drogach krajowych (według informacji z Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad) oraz na drogach powiatowych.

Największy udział w łącznej emisji SO₂, PM10, PM2,5 i B(a)P do powietrza ma emisja z sektora komunalno - bytowego. Udział emisji podstawowych zanieczyszczeń do powietrza w powiecie choszczeńskim przedstawiono na rys.6.

RYS. 6. Udziały emisji podstawowych zanieczyszczeń do powietrza w powiecie choszczeńskim w 2010 r.

Źródło: WIOŚ Szczecin

Analiza danych znajdujących się w bazie WIOŚ w Szczecinie wskazuje, iż w latach 2009-2010 emisje zanieczyszczeń SO₂, oraz NO₂ do powietrza w powiecie choszczeńskim osiągały niskie wartości (podobnie jak w innych powiatach województwa zachodniopomorskiego) i nie stwarzały zagrożenia dla dobrej jakości powietrza. Jednak już w przypadku pyłów drobnych oraz benzo(a)pirenu zauważyć można, iż wielkości tych substancji, wprowadzanych do powietrza są znacznie wyższe i stanowią poważny problem na terenie wszystkich powiatów naszego województwa.

Wyniki pomiarów pasywnych SO₂ i NO₂ w miejscowości Choszczno w 2009 i 2010 r. nie wykazały przekroczeń poziomów dopuszczalnych przez średnioroczne stężenia dwutlenku siarki (ustanowionego dla celu ochrony roślin) i dwutlenku azotu (ustanowionego dla celu ochrony zdrowia). Od 2006 r. zauważa się tendencję spadkową stężeń SO₂, natomiast w przypadku NO₂ stężenia utrzymują się na podobnym poziomie.

Roczna ocena jakości powietrza za 2009 r. wykazała, że w strefie „powiat choszczeński” stężenia objętych oceną substancji w powietrzu nie przekroczyły wartości kryterialnych i strefa ta otrzymała **klasę A**. W przeprowadzonej za 2010 r. klasyfikacji stref dla zanieczyszczeń: SO₂, NO₂, NO_x, PM_{2,5}, C₆H₆, CO, As, Cd, Ni, i Pb strefa zachodniopomorska (w skład której wchodzi powiat choszczeński) otrzymała **klasę A** ze względu na ochronę zdrowia i roślin. Dla klasy A nie są wymagane działania naprawcze. Klasyfikację strefy zachodniopomorskiej w 2010 r. i strefy „powiat choszczeński” w 2009 r. dla poszczególnych zanieczyszczeń przedstawiono w tabeli nr 7.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 7. Kwalifikacja stref dla poszczególnych zanieczyszczeń dokonana z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych dla ochrony zdrowia i dla ochrony roślin - według rocznej oceny jakości powietrza za 2009 i 2010 r.

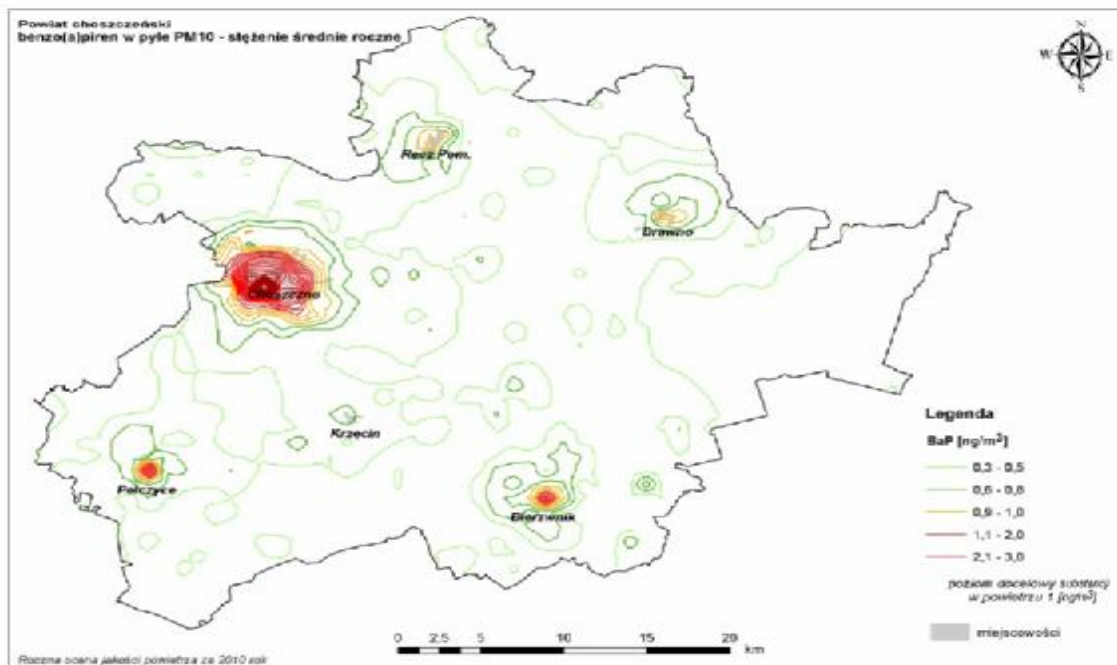
Nazwa strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń												
	OCHRONA ZDROWIA											OCHRONA ROŚLIN	
	SO ₂	NO ₂	PM10	PM2,5	C ₆ H ₆	CO	As	Cd	Ni	Pb	B(a)P	SO ₂	NO _x
2009 r.													
powiat choszczeński	A	A	A	n.b.	A	A	A	A	A	A	A	A	A
2010 r.													
strefa zachodniopomorska	A	A	C	A	A	A	A	A	A	A	C	A	A

Źródło: WIOS

Problemowymi zanieczyszczeniami są pył zawieszony PM10, oraz zawarty w nim benzo(a)piren. W 2010 r. stwierdzono przekroczenia poziomu dopuszczalnego przez 24-godzinne stężenia pyłu zawieszonego PM10 (klasa C), oraz przekroczenie poziomu docelowego przez średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu (klasa C) w strefie zachodniopomorskiej. Przypisanie całej strefie zachodniopomorskiej klasy C dla pyłu PM10 i benzo(a)pirenu nie oznacza, że przekroczenia te występują na obszarze całej strefy. Oznacza to, że na obszarze strefy są miejsca wymagające podjęcia działań na rzecz poprawy jakości powietrza (program ochrony powietrza) w celu przywrócenia obowiązujących standardów. Pomimo, że w rocznej ocenie jakości powietrza za 2010 r. na obszarze powiatu choszczeńskiego nie stwierdzono przekroczeń PM10 i benzo(a)pirenu, to obliczenia rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu w 2010 r. wskazują na prawdopodobieństwo wystąpienia przekroczeń poziomu docelowego przez stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu na obszarze większych miast powiatu choszczeńskiego. Wykorzystane w ocenie metody obliczeń rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń w powietrzu aktualnie nie stanowią jeszcze wystarczającej podstawy do stwierdzenia przekroczeń dla benzo(a)pirenu na obszarze powiatu choszczeńskiego. Wskazują jednak na fakt, iż taki problem związany z jakością powietrza występuje na tym obszarze. Nie odnotowano natomiast przekroczeń średniorocznego stężenia pyłu zawieszonego PM10, które wynosi od 14 do 21 µg/m³, co stanowi od 35 % do 53 % wartości dopuszczalnej. Stężenia średnioroczne benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10, oraz pyłu zawieszonego PM10 przedstawiono na poniższych rysunkach nr 7 i 8.

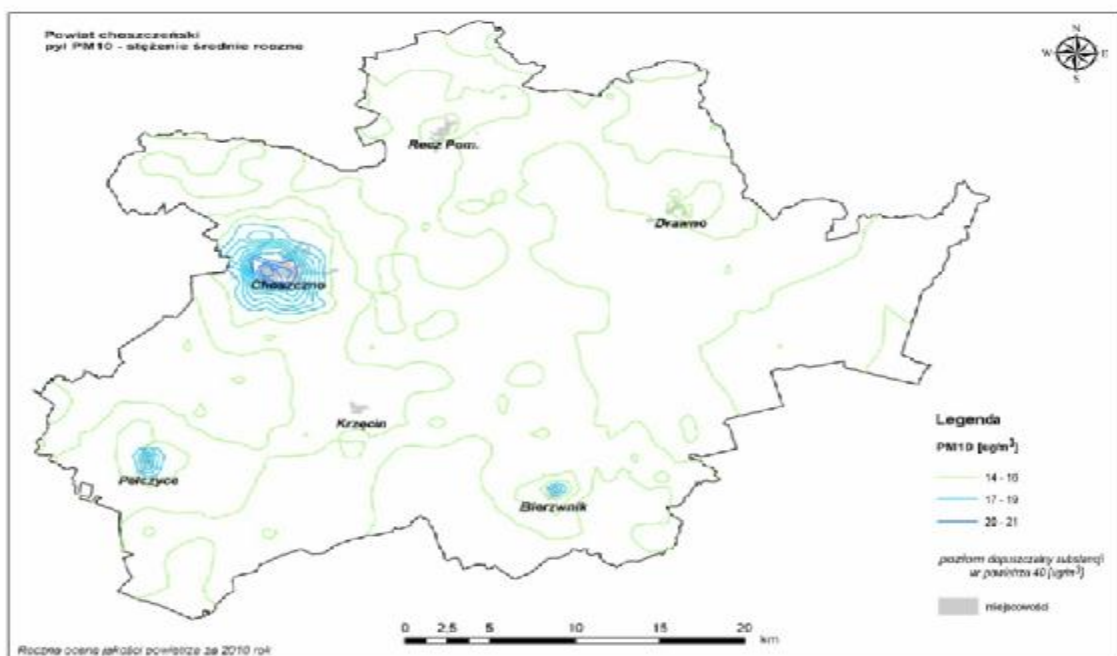
*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

RYS. 7. Średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10 na obszarze powiatu choszczeńskiego na podstawie obliczeń modelowych za 2010 r.

Źródło: WIOŚ Szczecin.

RYS. 8. Średnioroczne stężenia pyłu zawieszonego PM10 na obszarze powiatu choszczeńskiego na podstawie obliczeń modelowych za 2010 r.

Źródło: WIOŚ Szczecin.

W ocenie jakości powietrza za 2009 i 2010 r. nie stwierdzono również przekroczenia poziomu docelowego dla ozonu (O₃). Strefa zachodniopomorska (w tym powiat choszczeński) otrzymała **klasę A** dla ozonu zarówno ze względu na ochronę zdrowia ludzi jak i ze względu na ochronę roślin. Należy pamiętać jednak o obowiązującym dla ozonu ze względu na ochronę zdrowia programie ochrony powietrza

dla strefy zachodniopomorskiej opracowanym na podstawie rocznej oceny w 2008 r. „Program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej, którą stanowi obszar województwa zachodniopomorskiego z wyłączeniem aglomeracji szczecińskiej, ze względu na przekroczenie poziomu docelowego określonego dla ozonu” po wcześniejszym opiniowaniu (w tym przez Starostę Choszczeńskiego) został uchwalony przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego w marcu 2011 r.

W 2009 i 2010 r. stwierdzano na obszarze strefy zachodniopomorskiej przekroczonego poziomu celu długoterminowego przez stężenia ozonu (klasa D2) zarówno ze względu na ochronę zdrowia jak i roślin. Dla stref w klasie D2 nie jest wymagane opracowanie programu ochrony powietrza. Działania wymagane w tym przypadku, to ograniczenie emisji prekursorów ozonu (tlenków azotu, węglowodorów i lotnych związków organicznych), co powinno zostać ujęte w programach ochrony środowiska.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie w latach 2009 - 2010 przeprowadził następujące kontrole związane z ochroną powietrza:

2009 r.	2010 r.
1. Centrum Rekreacyjno Sportowe w Choszczynie.	1. ALUTEC Sp. z o.o. Recz - ukarano mandatem karnym w kwocie 1000 zł za naruszenie przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska.
2. Ferma Tuczu Drobiu w Smoleniu, Iwona Bednarz.	2. REMOR Sp. z o.o. Recz - ukarano mandatem karnym w kwocie 500 zł za naruszenie przepisów ustawy Prawo ochrony środowiska.
3. Ferma trzody chlewnej JAROSŁAWSKO - POLDANOR.	
4. Ferma trzody chlewnej Suliborek.	
5. Przedsiębiorstwo Usługowo - Handlowe „G&T” s.c. Wytwórnia Pasz w Grabowcu.	

Źródło: Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2009 r. i 2010 r. - WIOŚ Szczecin.

2.4.1. Odnawialne źródła energii

We wrześniu 2000 r. powstała Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej w związku z koniecznością realizacji zobowiązań międzynarodowych wynikających z Ramowej Konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie Zmian Klimatu oraz Protokołu z Kioto do tej konwencji. W strategii podkreśla się, że racjonalne wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (OZE) jest jednym z istotnych komponentów zrównoważonego rozwoju, do którego powinniśmy dążyć jako strona Konwencji, ponadto przyczynia się do oszczędzania zasobów surowców energetycznych i poprawy stanu środowiska, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń oraz redukcję ilości wytwarzanych odpadów. W powiecie choszczeńskim wśród źródeł OZE można wymienić: plantacje wierzby energetycznej, kotłownie na biomasę, solary słoneczne montowane indywidualnie przez użytkowników środowiska, działające dwie farmy wiatrowe w gm. Krzęcin - droga na Słonice (4 wiatraki), obręb Żeńsko (3 wiatraki), oraz będącą w fazie rozruchu kolejną farmę wiatrową w obrębie Granowo (7 wiatraków). Ponadto na terenie powiatu choszczeńskiego działa kilka firm produkujących zrębki drzewne. Według informacji zawartych w opracowaniu Instytutu Energetyki Odnawialnej (IEO 72) Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Choszczynie zlokalizowane jest korzystnie pod względem możliwości wykorzystania zasobów geotermalnych w ciepłownictwie.

W gminach uzyskano informacje (według stanu na listopad 2011), że na terenie powiatu choszczeńskiego zaplanowano także:

Gmina Choszczno:

- § na etapie uzgodnień jest opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dopuszczających budowę siłowni wiatrowych na terenie Gminy Choszczno w obszarze: Nowe Żeńsko - Zamęcin - Stary Klukom, Korytowo - Wardyń - Raduń, Bonin - Sułowo - Witoszyn - Radaczewo;
- § na etapie uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia jest planowana budowa biogazow;

Gmina Pełczyce:

- § została wydana decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia polegającego na budowie zakładu do produkcji biometanu o zdolności produkcyjnej 700 Nm³ biometanu/godz., oraz instalacji umożliwiającej wprowadzanie gazu do sieci;

Gmina Recz:

- § działania planistyczne - wyznaczenie terenów pod budowę elektrowni wiatrowych.

2.5. Wody powierzchniowe i podziemne

2.5.1. Wody powierzchniowe

2.5.1.1. Rzeki

Przez obszar powiatu choszczeńskiego przepływają 3 główne rzeki: Drawa, Ina oraz Płonia.

- ✓ Drawa - prawobrzeżny dopływ Noteci (drugi pod względem wielkości), do której uchodzi w jej 48,9 km (okolice Krzyża). Całkowita długość Drawy wynosi 185,9 km, a powierzchnia zlewni - 3.296,4 km². Źródła rzeki znajdują się powyżej jeziora Małego w Dolinie Pięciu Jezior (Górne, Krag, Długie, Głębokie, Małe) w okolicach Połczyzna Zdroju. Na terenie powiatu choszczeńskiego Drawa przepływa przez gminę Drawno. Powierzchnia zlewni na terenie gminy wynosi 26 km², zaś w granicach Drawieńskiego Parku Narodowego 41 km². Drawa uważana jest przez kajakarzy za jeden z najpiękniejszych szlaków wodnych w Polsce. Na terenie DPN Drawa ma zmienny charakter: najpierw jest spokojna, następnie przyspiesza bieg, a w szybkim nurcie pojawiają się liczne zwalone drzewa. Kręte koryto wśród łąk i lasów podcina wysokie brzegi piaszczystych skarp. Szybki prąd i kamieniste dno zmieniają się na kolejnych odcinkach szlaku w leniwy nurt i piaszczyste dno porośnięte podwodnymi łąkami;
- ✓ Ina - stanowi największy dopływ Odry w jej dolnym biegu. Źródła Iny znajdują się na Pojezierzu Inskim (okolice miejscowości Ciemnik). Jest to rzeka o długości 126 km i zlewni o powierzchni 2151 km²;
- ✓ Płonia - jest rzeką graniczną, rozdzielającą powiat choszczeński od powiatu myśliborskiego, o długości 72,6 km; powierzchnia dorzecza wynosi 1171,2 km².

Sieć najważniejszych dopływów Drawy oraz Iny na terenie powiatu stanowią rzeki:

- ✓ Korytnica - lewobrzeżny dopływ Drawy. Rzeka bierze początek w okolicach Mirosławca, przepływa przez jezioro Nowa Korytnica i uchodzi do Drawy w okolicach osady Bogdanka. Korytnica przepływa 34 kilometrowym odcinkiem przez teren gminy Drawno. Ujście ma na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego.
- ✓ Stobnica - lewobrzeżny dopływ Iny na terenie gminy Choszczno. Rzeka przepływa przez gminy Recz (9 km) i Choszczno (15,6 km). Stobnica wypływa z jeziora Stobno, a następnie płynie na wschód, przepływa przez Choszczno.
- ✓ Mała Ina - lewobrzeżny dopływ Iny. Na terenie powiatu choszczeńskiego przepływa przez trzy gminy: Pełczyce (10 km), Krzęcin (9,7 km), Choszczno (16,5 km). Rzeka wypływa ze źródeł na południe od Krzęcina.

Poza wymienionymi głównymi rzekami na terenie powiatu znajduje się duża ilość mniejszych cieków i kanałów. Przez poszczególne gminy przepływają następujące ciek:

- Gmina Bierzwnik:
rzeki: Koczynka, Ogardna;
kanały: Niesobia, Breń, Słovin i Jaglisko;
strumienie: Strumienno, Płoszkowo.
- Gmina Choszczno:
rzeki: Wardynka;
kanały: Kołki, Sławęcín, Nadarzyn, Radaczewo;
strumienie: Suliszewo, Zwierzyń;
- Gmina Drawno:
rzeki: Słopica, Bagnica I i II, Wardynka;
strumienie: Strumienno;
- Gmina Krzęcin
rzeki: Koczynka, Ogardna;
kanały: Objezierze;
strumienie: Granowo, Sobieradz.
- Gmina Pełczyce:
struga: Lubiana;
strumienie: Sobieradz;
kanał: Nadarzyn.
- Gmina Recz :
rzeki: Bagnica I;
kanały: Słutowo, Sicko, Żeliszewo, Recz.

2.5.1.2. Stan czystości rzek

W roku 2009 r. w ramach monitoringu wód powierzchniowych badano jedynie część rzek. Jakość rzek kontrolowano w 6 punktach pomiarowo kontrolnych. Trzy z nich: „Ina powyżej Recza Pomorskiego”, „Stobnica ujście do Iny (na drodze Choszczno - Recz)”, „Wardynka ujście do Stobnicy (na drodze Chełpa - Wardyń)”, usytuowane są w jednolitej części wód (jcw) „Ina od źródeł do Stobnicy”. Ponadto badano wody w zlewni Drawy na trzech stanowiskach:

1. „Słopica ujście do Drawy w miejscowości Międzybórz” - jcw „Słopica”;
2. „Korytnica ujście do Drawy w miejscowości Bogdanka” - jcw „Korytnica”;

3. „Drawa powyżej ujścia Korytnicy w miejscowości Bogdanka” - jcw „Drawa nad jeziorem Dębno Wielkie do Międzyrzeckiej Strugi”. Na stanowiskach tych realizowano program monitoringu diagnostycznego (MD), operacyjnego (MO) oraz badania według ich funkcji gospodarczej: wody będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (MR). Oprócz wskaźników fizykochemicznych i biologicznych, prowadzone były badania substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, oraz badania substancji priorytetowych, w zakresie dostosowanym do możliwości finansowych i technicznych laboratoriów WIOŚ w Szczecinie.

Wyniki oceny monitorowanych jednolitych części wód przedstawiono w tabeli 8.

TABELA 8. Wyniki oceny monitorowanych jednolitych części wód.

Nazwa jednolitej części wód (jcw)	Nazwa punktu pomiarowo-kontrolnego	Rodzaj monitoringu	Ocena elementów biologicznych	Ocena elementów fizykochemicznych wg załącznika 1	Ocena substancji szczególnie szkodliwych wg załącznika 5	Ocena stanu ekologicznego	Ocena stanu chemicznego wg załącznika 8	Ocena stanu w ppk	Ocena stanu jednolitej części wód
<i>Ina od źródeł do Stobnicy</i>	Ina poniżej Recza Pomorskiego	MD	II	poniżej dobrego	dobry i powyżej dobrego	umiarkowany	poniżej dobrego	zły	zły
	Stobnica ujście Iny (na drodze Choszczno - Recz).	MO	b.d.	poniżej dobrego	b.d.	b.d.	b.d.	zły	
	Wardynka ujście do Stobnicy (na drodze Wardyń - Chełpa).	MO, MR	b.d.	II	b.d.	b.d.	b.d.	b.o.	
<i>Słopica</i>	Słopica ujście do Drawy m. Międzybór.	MD, MR	II	II	dobry i powyżej dobrego	dobry	dobry	dobry	dobry
<i>Korytnica</i>	Korytnica ujście do Drawy m. Bogdanka.	MD, MR	II	II	dobry i powyżej dobrego	dobry	dobry	dobry	dobry
<i>Drawa od jez. Dębno Wielkie do Mierzęckiej Strugi</i>	Drawa pow. Ujścia Korytnicy m. Bogdanka.	MD	II	II	dobry i powyżej dobrego	dobry	dobry	dobry	dobry

Źródło: Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2009 r. – WIOŚ Szczecin

Wykaz skrótów:

b.d. - brak danych

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

b.o. - brak oceny

MD - monitoring diagnostyczny.

MO - monitoring operacyjny.

MR - monitoring wód wg ich funkcji gospodarczej: wody będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych.

 Stan wód dobry wg załącznika 5 do rozporządzenia MŚ w/s klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych.

W 2010 r. prowadzono badania jedynie JCW „Mała Ina od źródeł do dopływu spod Pomiętowa” - nazwa punktu pomiarowego „Mała Ina - poniżej Sądowa”. Podstawą prowadzenia badań w danym roku był „Program Monitoringu Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2010-2012”. Realizowano tu program monitoringu operacyjnego oraz program monitoringu określony dla wód, które są przeznaczone do bytowania ryb. Wyniki oceny w/w oceny JCW przedstawiono w tabeli nr 9.

TABELA 9. Wyniki oceny JCW „Mała Ina od źródeł do Dopływu spod Pomiętowa”.

Nazwa elementu jakości wód	Nazwa wskaźnika jakości	Klasa
<i>ELEMENTY BIOLOGICZNE</i>	Fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO)	III
	Klasa elementów biologicznych	III
<i>ELEMENTY FIZYKOCHEMICZNE</i>	Temperatura	I
	Zawiesina ogólna	I
	Tlen rozpuszczony	II
	BZT ₅	II
	OWO	PPD
	Przewodność	I
	Substancje rozpuszczone	II
	Odczyn pH	I
	Azot amonowy	I
	Azot Kiejdahla	II
	Azot azotanowy	PPD
	Azot ogólny	II
	Fosfor ogólny	II
<i>POTENCJAŁ EKOLOGICZNY</i>		III

Źródło: Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2010 roku - WIOŚ Szczecin 2011 r.

Objaśnienia:

Klasa elementów biologicznych potencjał ekologiczny:

I	potencjał maks.
II	potencjał dobry
III	potencjał umiarkowany
IV	potencjał słaby
V	potencjał zły

Klasa elementów fizykochemicznych:

I	potencjał maks.
II	potencjał dobry
PPD	poniżej potencjału dobrego

Potencjał ekologiczny badanej w 2010 r. JCW „Mała Ina od źródeł do dopływu spod Pomiętowa” wyznaczono na podstawie elementów biologicznych i fizykochemicznych. Stan elementów biologicznych oceniono na umiarkowany (III klasa) - na podstawie wskaźnika okrzemkowego. Ocena elementów fizykochemicznych przeprowadzona została

w oparciu o wartości graniczne określone w załączniku I Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 sierpnia 2008 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych (Dz.U. Nr 162 poz. 1008) - jakość oceniono na poniżej potencjału dobrego. O takiej ocenie zdecydowała zawartość azotu azotanowego, oraz zanieczyszczeń organicznych charakteryzowana stężeniem ogólnego węgla organicznego (OWO). W rezultacie na podstawie elementów biologicznych i fizykochemicznych JCW „Mała Ina od źródeł do dopływu spod Pomiętowa” przypisano umiarkowany potencjał ekologiczny.

Wody Drawy, Korytnicy, Słopiczy, Iny, Stobnicy i Wardynki znajdują się w wykazie wód będących środowiskiem bytowania ryb łososiowatych w warunkach naturalnych. W wodach tych rzek (podobnie jak w innych rzekach województwa zachodniopomorskiego) nie są dotrzymane normy jakości wymagane do prawidłowego rozwoju ryb. Wartości graniczne norm określanych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz.U. Nr 176 poz. 1455) były przekraczane dla stężeń fosforu ogólnego i azotu azotanowego.

2.5.1.3. Jeziora

Na terenie powiatu choszczeńskiego znajduje się 111 jezior o powierzchni powyżej 1 ha. Jeziora położone na tym obszarze są pochodzenia polodowcowego (rynnowe, morenowe oraz sandrowe). Część z nich należy do obszaru Pojezierza Myśliborskiego, ale większość objęta jest wspólną nazwą Pojezierza Choszczeńskiego.

Charakterystycznym jeziorem pochodzenia polodowcowego jest jezioro Bierzwnik. Położone jest w zalesionym Obszarze Chronionego Krajobrazu o nazwie „F - Bierzwnik” oraz w obszarze Natura 2000 „Lasy Bierzwnickie”. Jest to jezioro rynnowe, o powierzchni 202,9 ha, którego misa, o kształcie nieregularnym, zajmuje obniżenie pomiędzy zalesionymi wzgórzami. Średnia głębokość jeziora wynosi 5,4 m. Północny basen jeziora zasilany jest przez kilka cieków okresowo płynących ze zmeliorowanych łąk. Jezioro posiada wodę o bardzo dużej przezroczystości. W południowym basenie jeziora znajduje się wyspa o powierzchni 1 ha, na której utworzono rezerwat florystyczny o nazwie „Wyspa na Jeziorze Bierzwnik”.

2.5.1.4. Stan czystości jezior

W latach 2009-2010 jeziora, zlokalizowane na terenie powiatu choszczeńskiego nie były badane w ramach monitoringu wód powierzchniowych. Badania wód realizowane są w oparciu o wieloletnie programy monitoringu środowiska dla województwa zachodniopomorskiego. W 2010 r. w ramach zadań wykonywanych przez Państwową Powiatową Inspekcję Sanitarną w Choszczynie badano jakość wód w kąpieliskach. W 2010 zgłoszone zostały 2 kąpieliska: w Choszczynie - jezioro Klukom i w Drawnie - jezioro Grażyna. Wodę do badania pobierano w dwóch punktach (strona lewa i strona prawa pomostu) w następujących terminach: 07.06.2010 r., 22.06.2010 r., 05.07.2010 r., 20.07.2010 r., 03.08.2010 r., 17.08.2010 r. oraz 31.08.2010 r. Na obu kąpieliskach woda była zdatna do kąpiei. W 2011 r. po nowelizacji ustawy *Prawo wodne* w żadnej gminie powiatu choszczeńskiego nie wyznaczono uchwałą Rady Gminy kąpielisk. Wyznaczono za to 3 miejsca wykorzystywane do kąpiei: w Choszczynie jez. Klukom, w Drawnie jez. Adamowo i w Dominikowie jez. Dominikowskie. Zleczone przez

organizatora badania jakości wody wykazały, że w miejscach przeznaczonych do kąpieli woda odpowiadała wymaganiom określonym w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 08.04.2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakości wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli (Dz.U. Nr 86 poz. 478). Informacje o wynikach analizy jakości wody uzyskano w Państwowym Powiatowym Inspektoracie Sanitarnym w Choszcznie.

2.5.2. Wody podziemne

2.5.2.1. Charakterystyka wód podziemnych

Na obszarze województwa zachodniopomorskiego, na którego terenie znajduje się powiat choszczeński, przeważają wody zgromadzone w utworach czwartorzędowych i trzeciorzędowych.

Na terenie powiatu choszczeńskiego znajdują się fragmenty trzech Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) o numerach 125, 135 i 136. Zestawienie parametrów charakterystycznych dla tych zbiorników przedstawia tabela 10.

TABELA 10. Parametry GZWP występujących na terenie powiatu.

Nr GZWP	Nazwa GZWP	Powierzchnia w km ²	Wiek skał	Średnia głębokość ujęć [m]	Zasoby dyspozycyjne [tys.m ³ /d]
1.	2.	3.	4.	5.	6.
125	Zbiornik Wałcz - Piła	1712	Q _{SM}	50	51,5
135	Zbiornik Barlinek	170	Q _M	65	169,0
136	Zbiornik Dobiegniew	180	Q _M	50	52

Źródło: WIOŚ Szczecin: „Raport o stanie środowiska w województwie zachodniopomorskim w roku 2004-2005”.
Q_{SM} - zbiornik czwartorzędowy sandrowo-międzymorenowy, Q_M - zbiornik czwartorzędowy międzymorenowy.

Wody podziemne należą do głównych źródeł wody pitnej na terenie powiatu choszczeńskiego. Poniżej znajduje się spis ujęć tych wód, sporządzony dla poszczególnych gmin (tabela 11).

TABELA 11. Zestawienie ujęć wody w powiecie choszczeńskim.

Lokalizacja	Właściciel/ użytkownik	Numer studni	Głębokość [m]	Wydajność studni [m ³ /h]	Pobór wody [m ³ /d]	Obsługiwane miejscowości
1	2	3	4	5	6	7
<i>Gmina Bierzwnik</i>						
Łasko	Gmina	1	99,5	24	45	Łasko Wygon
		2	99,5	24		
Pławno	Gmina	1	48	27	45	Pławno Rębusz
		2	36	27		
Pławienko	Gmina	1	42	18	432	„Komunalni” Dobiegniew
Zieleniewo	Gmina	1	49	29	55	Zieleniewo Zdrójno
		2	50,5	41		
Bierzwnik	Gmina	1	40	21	150	Płoszkowo Starzyce Bierzwnik
		2	42	42		
		3	42	42		
Breń	Gmina	1	35	42	67	Breń Gajno Przeczo
		2	36	54		

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

Klasztorne	Gmina	1	35	39	50	Klasztorne Jaglisko
		2	38	88		
Górzno	SM Mielęcín	1	80	30	20	Górzno
Kolsk	Gmina	1	41	40	66	Kolsk Ostromecko Lubiewko
		2	39	54		
Bierzwnik	Baza „Las”	1	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
		2	50	22,9		
Gmina Choszczno						
Choszczno	Gmina Choszczno	1	34	82,6	3 557	Choszczno Radlice Witoszyn Oraczewice
		2	33	104		
		3	34,5	72		
		4a	36,5	60		
		6b	38	58		
		7	35	55		
Choszczno	ZOZ Choszczno	1	110	25	450	ZOZ Choszczno
		8	35	52		
Choszczno	GS Choszczno	1	30,8	18,2	137	GS Choszczno
		2	32	22,5		
		3	35	52		
Choszczno	POD Choszczno	1	34	17	47,5	W ramach zasobów dla rejonu Choszczna
		2	32	3		
		3	35	14		
Choszczno	FMB Bumar	1	21	18,5	10	FMB Bumar
Choszczno	SPZOZ Choszczno	1	110	25	25	SPZOZ
Choszczno	Pakość Danish Farming	1	b.d.	b.d.	b.d.	Ferma
		2				
Suliszewo	Gmina Choszczno	1	48	50	45	Suliszewo
		2	47,5	52		
Stawín	Gmina	1	b.d.	32	b.d.	wieś
		2	23,5			
		1a	24			
Rzeczki	Gmina Choszczno	1	118	29	9	Rzeczki
		2	60	18		
Rzecko	Gmina Choszczno	1	63	38	261	Wieś Rzecko
		2	72	38		
Gleźno	Gmina Choszczno	1	72	56	46	Gleźno
		2	79	56		
PGR Gleźno	ANR	1	23	39,55	87	gosp. rolne
Zwierzyń	Gmina Choszczno	1	31	20	45,9	Zwierzyń Nowe Żeńsko
		2	47	35		
Stary Klukom	Gmina Choszczno	1	75	15	40	Stary Klukom
		2	106	13		
Raduń	Gmina Choszczno	1a	245	38	b.d.	Raduń
		2	26			
Piasecznik	Gmina	1	50	45	51	Piasecznik
		2	52	79		
		2	28	15		
Korytowo	Prywatna	1	34,5	58	b.d.	Korytowo
		2	39,5			
		3	58			
Kołki	Gmina	1	60	37	111	Kołki
		2	46,5	37		
Krzowiec	Gmina	1	28,8	1,5	13,4	Krzowiec
		2	30	12		
Radaczewo	Gmina	1	24	44	143	Radaczewo

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

		2	26	52		Sławęcín Sulino
Bonin	Gmina	1	29	4,3	11,2	Bonin
Wardyń	Gmina Choszczno	2	49	35	370	Wardyń
		3	58	65		
Smoleń	Gmina Choszczno	1	b.d.	-	-	nieczynne
		2				
Zamęcín	Gmina	1a	43	21	46	Zamęcín
		2	108,5	22		
Gmina Drawno						
Drawno	PŻM Szczecin	1	68	2	b.d.	Ośrodek wypoczynkowy
Drawno	JW. 1219	1	41,7	58	b.d.	JW
		2	45	33		
Drawno	Oś. PTTK	1	43,5	6	b.d.	Ośrodek
Drawno	Stacja PKP	1	35,5	b.d.	b.d.	Stacja PKP
Drawno	Gmina/KZUH	1	b.d.	b.d.	b.d.	Miasto Drawno
		2				
Chomętowo	SM	1	42	23	588	Chomętowo
		2	50	58		
Dominikowo	Gmina/KZUH	1	28	20	140	Dominikowo
		2	37			
Barnimie	Gmina	3	31	20	54	Barnimie
Brzeziny	UM Drawno KZUH Drawno	1	53	2	35	Brzeziny
		2	52	2		
Konotop	UM Drawno KZUH Drawno	1	50	58	15	Konotop
Kielpino	Gmina/KZUH	1	30	37	b.d.	b.d.
Święciechów	Gmina/KZUH	1	14	42	30	nieczynne
		2	67,7	34		
Zatom	UM Drawno KZUH Drawno	1	29	2	8	Zatom
Niemieńsko	SM	1	30	46	43	Niemieńsko
		2	36	46		
Podegrodzie	Gmina/KZUH	1	23	10	5,30	Podegrodzie
		2	30	20		
Gmina Krzęcin						
Krzęcin	Urząd Gminy	1	66	36,4	70	Krzęcin
		2	70	23		
Krzęcin	Szkoła	1	27	4,12	b.d.	Szkoła
Granowo	Gmina	1	52	40	228	Granowo
		2	50	29		
Granowo	ANR	1	53,5	8	b.d.	Były PGR
		2	46	7,9		
Żeńsko	Gmina	1	108	23	32	Żeńsko
		2	108	16		
Chłopowo	Gmina	1	43,5	18	21	1 i 2 wyłączone z eksploatacji.
		2	45			
		3	43,5			
Sierosławiec	Koło Łowieckie „Sokół”	1	56	20	10	Sierosławiec
Objezierze	U.G.	1	60	29	b.d.	Objezierze
		2	60	68		

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

Objezierze	Cegielnia	1	35,3	b.d.	36	cegielnia
Rakowo	S.M. Mielęcin	1	70	74	54	Rakowo
		2	34	60		
Kaszewo	S.M. Mielęcin	1z	50,5	28	63	Kaszewo
		2	64	34		
Przybysław	S.M. Mielęcin	1	56	42	27	Przybysław
		2	56	42		
Mielęcin	S.M. Mielęcin	1z	57	58	50	Mielęcin
		2	43	47		
Słonice	PKP	1	40,5	2,7	b.d.	Stacja PKP
Gmina Pełczyce						
Lubiana	OHZ Lubiana	1	84	32	241	gosp. Rolne Lubiana
		2	82	24		
Lubiana	Gmina/ ZGKiM Pełczyce	1	116	45	316	Płotno, Brzeczno, Lubiana, Nadarzyn, Lubianka, Boguszyny, Bukwica
		2	116			
		3	99			
Lubianka	OHZ Lubiana	2	26,7	b.d.	99	Lubiana
		3	61	40		
Przekolno	Gmina	1a	42	41	134	Przekolno
		2	42	38		
Będargowiec	Gmina	1	51	15	200	Będargowiec, Będargowo
		2	50			
Bukwica	SM Lubiana	1	65	25	30	nieczynne
		1a	66	28		
		2	63	56		
Jarosławsko	Gmina Pełczyce	3/2	42	81	44	Jarosławsko
		5	38,5	60		
Nadarzyn	OHZ Lubiana	1	74	39	420	Nadarzyn
		2	73	32		
Będargowo	Gmina	1	40	15	26	Będargowo
		2	47	50		
Brzeczno	OHZ Lubiana	1	40	25	105	Brzeczno i gosp. rolne
		2	40			
Pełczyce	Gmina	2	79	92	255	Pełczyce
		3	83	60		
		1a	65	11		
		2	80	23		
Chrapowo	Gmina	1	80,7	35	39	Chrapowo
		3	74	30		
Niesporowice	Gmina	1	40	44	21	Niesporowice
		2	48	54		
		3	52	54		
Płotno	OHZ Lubiana	1z	76	33	97	Płotno i gosp. rolne
		2	73	46		
Boguszyny	OHZ Lubiana	1	84,5	64	238	Boguszyny i gosp. rolne
		2	85	40		
Krzynki*	b.d.	1a	20	15	18,4	Ośrodek w Krzynkach
		1	20			
Jagów	Gmina	x	x	11	12	Ujęcie źródła
Sułkowo	Nadleśnictwo Choszczno	1	29	48	b.d.	Szkołka leśna
Gmina Recz						
Recz	Gmina Recz	1	48	130	416	Recz
		2	48			
		3	41			
		4	40			
Recz	FSO Remor	1	40	38	b.d.	nieczynne

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

Recz	OSM	1	36,5	37	b.d.	nieczynne
		2	40			
Recz	PKP	1	62	10	b.d.	b.d.
Recz	AGROŁAN Sp. z o.o.	1	28	b.d.	b.d.	nieczynne
Ślutowo	Gmina Recz	1	61,4	56	15	Ślutowo
Sokoliniec	Gmina Recz	1a	66	43	455	Sokoliniec
		2	66	54		
Sulibórz	Gmina Recz	1	32	20	32	Sulibórz
		2	32			
Sulibórz	ANR	1	b.d.	b.d.	b.d.	nieczynne
		2	b.d.			
Grabowiec	SM Ina	1	51	44	215	Grabowiec, stud. nr 2 nieczynna
		2	48	33		
Nętkowo	SM Ina	1	19,5	49	170	Nętkowo
		2	20			
Lubieniów	SM Ina	1z	51	48	151	Lubieniów
		2	52			
Pomień	Gmina Recz	1	40	43	299	Pomień PR „Ina”
		2	15	41		
		2a	24	47		
Sicko	Gmina Recz	1	40	18	92	Sicko
		2	28			
Pamięcin	Gmina Recz	1	39	15	25	Żeliszewo, Rajsko, Pamięcin, Jarostowo
		2	135	63		
Rybaki	Gmina Recz	2	60	28	102	Rybaki Suliborek
		1a	57	14		
Wielgoszcz	Gmina Recz	1	b.d.	b.d.	b.d.	Samowypływ
Kraśnik	Gmina Recz	2	47	55	2	Kraśnik
		3	46			
Suliborek	ROL-BIP	1	b.d.	b.d.	b.d.	Suliborek ferma

Źródło: Starostwo Powiatowe

2.5.2.2. Jakość wód podziemnych

Monitoring jakości wód podziemnych jest częścią Państwowego Monitoringu Środowiska. Badania prowadzone są w jednolitych częściach wód podziemnych (JCWPd), w tym w częściach uznanych za zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów narażonych na zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego. Badania na poziomie krajowym wykonywane są w ramach monitoringu diagnostycznego i operacyjnego przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie.

W 2009 r. nie wykonywano badań wód podziemnych na terenie powiatu choszczeńskiego. W 2010 roku badania wód podziemnych na terenie powiatu choszczeńskiego wykonywane były przez Państwowy Instytut Geologiczny w ramach monitoringu diagnostycznego w 3 punktach pomiarowych, w miejscowości Wardyń (punkt nr 298), Łasko (punkt nr 1161) i Niemieńsko (punkt nr 2022). Zestawienie punktów pomiarowych i wyniki oceny jakości wód badanych w tych punktach zostało przedstawione w tabeli 12.

Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019

TABELA 12. Zestawienie punktów pomiarowych i wyniki oceny jakości wód podziemnych badanych w ramach monitoringu krajowego na terenie powiatu choszczeńskiego w 2010 roku.

Numer punktu w monitoringu krajowym	Nazwa punktu	Miejscowość	Gmina	Rodzaj monitoringu ⁽¹⁾	Stratygrafia ujętego poziomu wodonośnego	Typ wód ⁽²⁾	Typ ośrodka	Użytkowanie terenu	JCWPd ⁽³⁾	Klasa jakości wód ⁽⁴⁾				Wskaźniki determinujące jakość wód w 2010 r. ⁽⁴⁾			Wskaźniki przekraczające normy dla wód przeznaczonych do spożycia przez ludzi w 2010 r. ⁽⁵⁾	Ocena stanu chemicznego wód w 2010 roku.	Zawartość azotanów w 2010 r. (mg/dm ³)	Ocena zanieczyszczenia wód azotanami ⁽⁶⁾	
										2007	2008	2009	2010	w klasie III	w klasie IV	w klasie V				40-50 mg NO ₃ /l	>50 mg NO ₃ /l
298	Choszczno - Wardyń	Wardyń	Choszczno	MD	Q	W	porowy	obszary zabudowane	7	III			III	Ca, Fe			Ca, Fe	dobry	0,01	NIE	NIE
1161	Łasko	Łasko	Bierzwnik	MD	Q	W	porowy	obszary zabudowane	27				III	O ₂ (pomiar terenowy)			Fe, Mn	dobry	0,04	NIE	NIE
2022	Niemieńsko	Niemieńsko	Drawno	MD	Q	G	porowy	obszary zabudowane	27	II			III	temp			Mn	dobry	0,20	NIE	NIE

Źródło: Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2010 roku - WIOŚ Szczecin 2011 r.

OBJASNIENIA:

1. MD - krajowy monitoring diagnostyczny,
2. W - wody w głębie, G - wody gruntowe,
3. Nr JCWPd (jednolita część wód podziemnych)
4. W 2007 r. - ocena według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz.U. Nr 32 poz. 284), w latach 2008-2010 ocena wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 roku w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz.U. Nr 143 poz. 896);
5. Ocena według rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 kwietnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. Nr 72 poz. 466);
6. Ocena według rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. Nr 241 poz. 2093).

2.5.3. Kontrola przestrzegania przepisów

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w 2009 i 2010 r. w zakresie ochrony wód przeprowadził następujące kontrole:

2009 r.	2010 r.
1. Ferma trzody chlewnej w Kołkach.	1. Oczyszczalnia ścieków Bierzwnik.
2. Ferma Tuczku Drobiu w Smoleniu, Iwona Bednarz.	2. Ferma Drobiu Mielęcín I Dariusz Tokarski.
3. Oczyszczalnia ścieków w Mielęcínie.	3. Gospodarstwo rolne Jarosław Błaszczyk - ferma drobiu w Pełczycach.
4. Oczyszczalnia komunalna ścieków Pełczyce.	4. Oczyszczalnia komunalna ścieków CHOSZCZNO - 2 kontrole.
5. Ferma trzody chlewnej JAROSŁAWSKO - POLDANOR.	5. Ferma trzody chlewnej KOŁKI.
6. Oczyszczalnia ścieków SARNIK.	6. Oczyszczalnia komunalna ścieków Pełczyce.
7. Gorzowskie Sp. z o.o.	7. Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana - ferma w Płotnie.
8. Socha Artur, Gospodarstwo rolne.	8. Ośrodek Hodowli Zarodowej Lubiana - ferma w Boguszynach.
9. Oczyszczalnia ścieków Rybaki.	9. Ferma trzody chlewnej JAROSŁAWSKO - POLDANOR - 2 kontrole.
10. Ferma trzody chlewnej Suliborek.	10. Gospodarstwo Rolne Halina i Romuald Sadłowski.
11. Przedsiębiorstwo Usługowo - Handlowe „G&T” s.c., wytwórnia Pasz w Grabowcu.	11. Ferma trzody chlewnej Będargowo.
	12. Gospodarstwo rolne - Tomasz Buchajczyk.
	13. POLDANOR S.A. - ferma trzody chlewnej w Chomętowie.
	14. Ferma trzody chlewnej Suliborek.

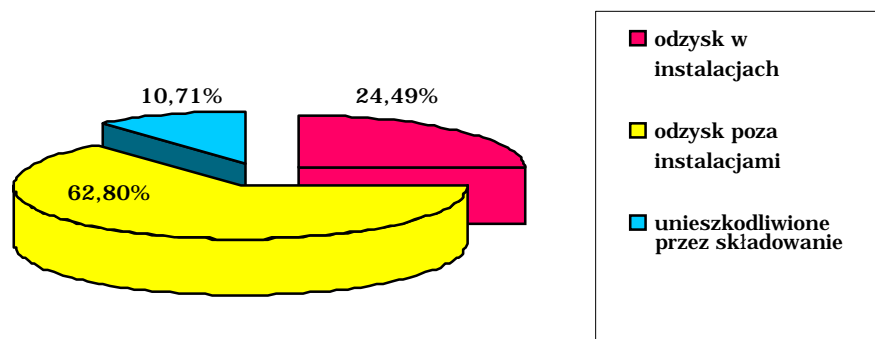
2.6. Gospodarka odpadami

2.6.1. Odpady inne niż komunalne

Na terenie powiatu choszczeńskiego brak jest większych wytwórców odpadów (teren mało uprzemysłowiony). Według danych pochodzących z Wojewódzkiego Systemu Odpadowego prowadzonego przez Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego w powiecie choszczeńskim wytworzono: w 2009 r. ok. 18 tys. ton odpadów pochodzących z sektora gospodarczego - co stanowi 0,24 % całego strumienia odpadów wytworzonych w województwie zachodniopomorskim, zaś w 2010 r. 19 tys. ton z sektora gospodarczego, co stanowi 0,22 % całego strumienia odpadów wytworzonych w województwie zachodniopomorskim w tym roku.

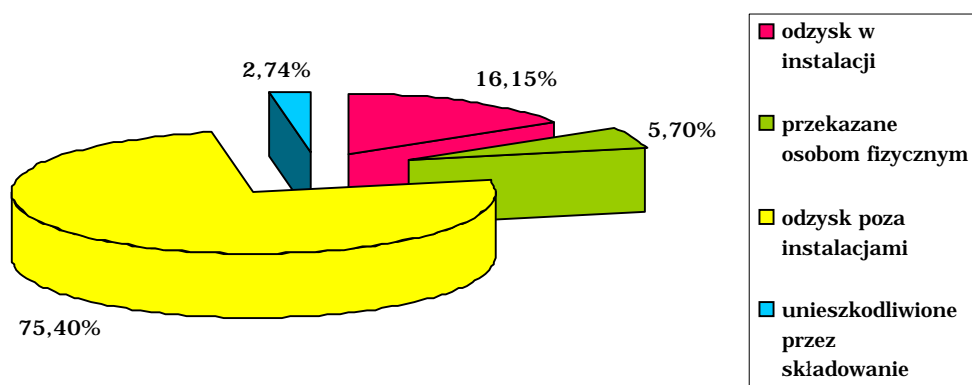
Zagospodarowanie odpadów w 2009 i 2010 r. przedstawiono na poniższych wykresach (nr 9 i 10).

**RYS.9. Gospodarowanie odpadami z sektora gospodarczego
(z wyłączeniem odpadów komunalnych) w powiecie
choszczeńskim w 2009 r.**

Źródło: „Ocena stanu środowiska na terenie powiatu choszczeńskiego w roku 2009 r.” – WIOŚ Szczecin

**RYS. 10. Gospodarowanie odpadami z sektora gospodarczego
(z wyłączeniem odpadów komunalnych) na terenie
powiatu choszczeńskiego w 2010 r.**

Źródło: „Ocena stanu środowiska na terenie powiatu choszczeńskiego w roku 2010 r.” – WIOŚ Szczecin

Na terenie powiatu choszczeńskiego dominują odpady z przemysłu drzewnego, osady ściekowe, oraz żużel ze spalania węgla. Do głównych wytwórców odpadów w latach 2009-2010 należeli: „Prymas” Sp. j. w Bierzwniku, „Drew-Ren” w Bierzwniku, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Choszcznie, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Rzecku, Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Choszcznie (oczyszczalnia ścieków), „Alutec” Sp. z o.o. w Reczu, „Remor” S.A. w Reczu, ferma Nętково, oraz Zakład Gospodarki Komunalnej w Bierzwniku.

Na terenie nieeksploatowanego składowiska odpadów w miejscowości Pomień (gmina Recz) zlokalizowany był mogilnik z przeterminowanymi środkami ochrony roślin, zbudowany z 8 zbiorników o głębokości 5 m. Budowę geologiczną stanowiła pospółka, zaś wartość współczynnika filtracji ($k=2,7 \times 10^{-3}$) wskazywała, że podłoże stwarza zagrożenie szybkiej migracji zanieczyszczeń w przypadku rozszczelnienia zbiorników. W mogilniku zdeponowanych było ok. 15 Mg odpadów pestycydowych. W maju 2011 r. mogilnik został zlikwidowany. Prace likwidacyjne prowadziła firma specjalistyczna SAVA GmgH&CoKG z Brunsbüttel. Wszystkie zdeponowane odpady, w postaci przeterminowanych środków ochrony roślin zapakowano do odpowiednich pojemników i przekazano do spalarni odpadów niebezpiecznych. Zanieczyszczony gruz oraz grunt został wywieziony na składowisko odpadów niebezpiecznych. Dno wypełniono warstwą wysokogatunkowego iłu stanowiącego ochronę utrudniającą ewentualne wymywanie pozostałych zanieczyszczeń. Teren po zlikwidowanym mogilniku zrehabilitowano.

Na terenie powiatu w m. Choszczno działa jedna stacja demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji, prowadzona przez PHU „GAMA” Henryk Bokun ul. Matejki 1, 73-200 Choszczno. Roczne zdolności przerobowe instalacji 1000 Mg/rok. Ilość odpadów przetworzonych (o kodzie 160104*) w 2009 r. 115,9610 Mg, zaś w 2010 r. 118,7460 Mg.

2.6.2. Odpady komunalne

Na terenie powiatu choszczeńskiego jedyną metodą unieszkodliwiania odpadów komunalnych jest unieszkodliwianie odpadów komunalnych poprzez deponowanie ich na składowiskach odpadów.

Są dwa czynne składowiska odpadów w m. Pławienko gm. Bierzwnik, oraz w m. Stradzewo gm. Choszczno. Składowisko odpadów w m. Stradzewo posiada pełne wymagane zabezpieczenie geomembraną, oraz drenaż zbierający odcieki. Odcieki znajdują się w obiegu hydraulicznym zamkniętym. W czasie suszy wykorzystywane są one do zraszania odpadów, a ich nadmiar wywożony jest na oczyszczalnię ścieków w Choszcznie. Na składowisku znajdują się dwie kwatery, z czego jedna zamknięta. Obiekt wyposażony jest w niezbędny sprzęt techniczny (spychacz, brodzik, waga, środki transportu) oraz kominki odgazowujące. Od 2009 r. działa modułowa stacja segregacji odpadów komunalnych. Sortowaniu podlegają odpady o kodzie 20 03 01 - *niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne*. Ponadto od 2010 r. w obrębie składowiska funkcjonuje punkt zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Składowisko eksploatowane jest przez Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Choszcznie. Składowisko odpadów w m. Pławienko gmina Bierzwnik posiada pełne zabezpieczenie geomembraną, oraz drenaż zbierający odcieki. Obiekt wyposażony jest w kominek odgazowujący. Składowisko eksploatowane jest przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „Komunalni” w Dobiegniewie.

Wykaz nieczynnych składowisk odpadów wskazano w tabeli nr 13. Zostały one zamknięte, gdyż niespełniały wymogów ochrony środowiska. Większość obiektów nie posiadała odpowiednio zabezpieczonego podłoża, drenażu na odcieki, urządzeń do odgazowywania.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 13. Nieczynne składowiska odpadów w powiecie choszczeńskim.

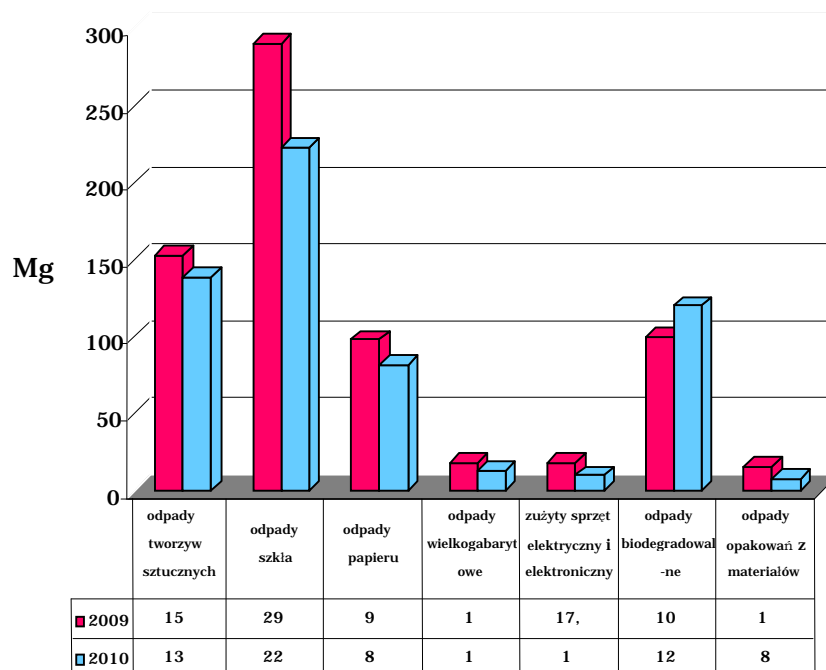
I.p.	Gmina	Miejscowość	Sposób uszczelnienia podłoża	Powierzchnia ogólna (w ha)	Rok rozpoczęcia eksploatacji	Rok zakończenia eksploatacji
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1.	Bierzwnik	Starzyce	brak	0,97	1983	2001
2.	Drawno	Roścín	geomembrana	2,25	1992	2003
3.	Krzęcín	Objezierze	brak	6,35	1989	2003
4.	Pełczyce	Pełczyce	brak	4,00	b.d.	2003
5.	Recz	Pomień	brak	1,85	1989	2003

Źródło: „Ocena stanu środowiska na terenie powiatu choszczeńskiego w roku 2010 r.” - WIOŚ Szczecin

Z terenu powiatu choszczeńskiego w latach 2009-2010 odpady wywożone były przez firmy posiadające stosowne zezwolenia na: składowisko w Stradzewie i Pławienku (obszar powiatu), oraz na składowiska zlokalizowane poza terenem powiatu (Dalsze - powiat myśliborski, oraz Mirosławiec - powiat wałecki). Łącznie z terenu powiatu zebrano i zdeponowano w 2010 r. na składowiskach 10,1 tys. Mg odpadów, z czego na składowiskach zlokalizowanych poza terenem powiatu 3,0 tys. Mg.

We wszystkich gminach powiatu choszczeńskiego wprowadzono system selektywnej zbiórki odpadów w zakresie odpadów opakowaniowych (szkło, tworzywa sztuczne, papier). W gminach Bierzwnik, Drawno, Recz w 2010 r. kilkakrotnie przeprowadzono objazdową zbiórkę odpadów zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. W gminie Recz zbiórką objęto także odpady wielkogabarytowe, biodegradowalne oraz opakowania z materiałów naturalnych (drewno i tekstylia). Ilości zebranych (w Mg) selektywnie odpadów w powiecie w latach 2009-2010 przedstawiono na rysunku nr 11.

RYS. 11. Ilość zebranych (w Mg) w sposób selektywny odpadów na terenie powiatu choszczeńskiego w latach 2009-2010

Źródło: „Ocena stanu środowiska na terenie powiatu choszczeńskiego w roku 2010 r.” – WIOŚ Szczecin.

Pomimo tego, że na terenie powiatu istnieje zorganizowany system zbierania, odbierania i unieszkodliwiania odpadów komunalnych część odpadów trafia na tzw. „dzikie wysypiska”. Zlokalizowane są one na terenach byłych wyrobisk piasku i żwiru, przy składowiskach, poboczach drogi, niekiedy w bliskiej odległości od wód powierzchniowych oraz ujęć wód podziemnych. Na wysypiskach tych znajdują się typowe odpady komunalne i budowlane, zużyte opony, nieprzydatny sprzęt gospodarstwa domowego itp.

Wykaz „dzikich składowisk,” zlokalizowanych na terenie powiatu w 2010 r. przedstawiono w tabeli nr 14.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 14. Wykaz „dzikich” wysypisk odpadów.

Gmina	Miejscowość	Powierzchnia (ha)
1.	2.	3.
Bierzwnik	Kolsk	0,05
	Zieleniewo	0,05
	Breń	0,05
Krzęcin	Granowo	0,40
	Granowo	0,11
	Żeńsko	0,05
Pełczyce	Krzyńki	0,40
	Chrapowo	0,30
	Przekolno	0,60
Recz	Żeliszewo	0,10
	Pomień	0,20
	Netkowo	0,50

Źródło: „Ocena stanu środowiska na terenie powiatu choszczeńskiego w roku 2010 r.” – WIOŚ Szczecin.

2.6.3. Kontrola przestrzegania przepisów

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w 2009 i 2010 r. w zakresie gospodarki odpadami przeprowadził następujące kontrole:

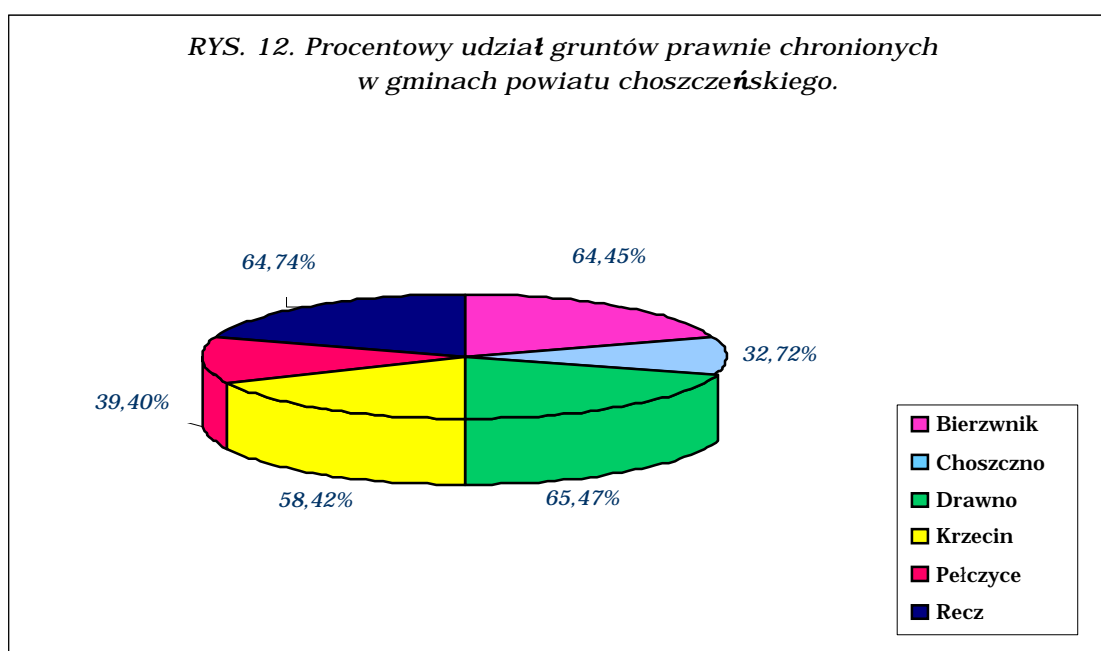
2009 r.	2010 r.
1. Składowisko odpadów w m. Pławienko.	1. Składowisko odpadów w m. Stradzewo.
2. Składowisko odpadów w m. Stradzewo.	2. Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe „GAMA” Małgorzata i Henryk Bokun
3. Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe „GAMA” Małgorzata i Henryk Bokun.	3. Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Pełczycach.
4. Ferma tuczu drobiu w Smoleniu, Iwona Bednarz.	
5. EKOPOZ” Sp. z o.o. - rekultywacja terenu Wierzchno - 2 kontrole.	
6. Ferma trzody chlewnej JAROSŁAWSKO - POLDANOR.	
7. Gorzowskie Sp. z o.o.	
8. Socha Artur, Gospodarstwo rolne.	
9. Ferma trzody chlewnej Suliborek	
10. Przedsiębiorstwo Usługowo - Handlowe „G&T” Wytwórnia Pasz w Grabowcu.	

Źródło: „Ocena stanu środowiska na terenie powiatu choszczeńskiego w roku 2010 r.” – WIOŚ Szczecin.

2.7. Zasoby przyrodnicze powiatu

2.7.1. Formy ochrony przyrody

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody formami ochrony przyrody są: parki narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów. Udział gruntów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni powiatu choszczeńskiego według stanu na 31.12.2010 r. stanowi 54,43 %. Procentowy udział gruntów prawnie chronionych w poszczególnych gminach według stanu na 31.12.2010 r. przedstawiono na rysunku nr 12.

Na terenie powiatu obszary wyróżniające się szczególnymi walorami przyrodniczymi objęto następującymi formami ochrony:

PARK NARODOWY

Drawieński Park Narodowy - utworzony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 10.04.1990 roku w sprawie utworzenia Drawieńskiego Parku Narodowego (Dz.U. Nr 26 poz.151). Aktualnie powierzchnia Drawieńskiego Parku Narodowego wynosi 11 531,95 ha, z czego w zarządzie DPN jest 11.211,42 ha (wg. informacji zawartych na stronie DPN - stan na 16.02.2012). Powierzchnia otuliny wynosi 40 896 ha. Powierzchnia ochrony częściowej: 10.225,02 ha, powierzchnia ochrony krajobrazowej: 313,19 ha, udział ekosystemów leśnych: 9.188,89 ha, udział wód powierzchniowych: 919,17 ha. Park obejmuje swoim zasięgiem dwie gminy powiatu choszczeńskiego: Bierzwnik - 74,43 ha, oraz Drawno - 1903,42 ha. Drawieński Park to najbardziej malowniczy i wartościowy przyrodniczo fragment Równiny Drawskiej, dużego obszaru sandrowego na Pojezierzu

Pomorskim. Teren parku oparty jest o rozwidlenie rzeki Drawy i Płocicznej wraz z otaczającymi je borami sosnowymi. Koryta obu rzek tworzą meandrujące zakola. Na terenie parku ochronie podlegają wszystkie składniki przyrody ożywionej i nieożywionej. Szczególnie cenne są drzewostany dębowe i bukowe liczące blisko 300 lat, a także zachowane w dolinach rzek lasy łąkowe i olsy. Liczba gatunków roślin i zwierząt występujących na terenie parku to: rośliny naczyniowe: 924 (chronionych: 55), pijawki: 18 (chronionych: 1), jętki: 30 (chronionych: 3), ważki: 47 (chronionych: 11), mięczaki: 70 (chronionych: 18), kózkowate: 49 (chronionych: 1), ryby: 39 (chronionych: 6), płazy: 13 (chronionych: 13), gady: 7 (chronionych: 7), ptaki: 169 (chronionych: 151), ssaki: 42 (chronionych: 19).

Z obszarem Parku i otuliny związana jest bezpośrednio zlewnia rzeki Drawy o powierzchni 567 km². Bystry nurt rzeki rzeźbi efektowne jary i wąwozy wcięte w powierzchnię sandru o zboczach dochodzących do 30 m wysokości, porośniętych wielogatunkowym drzewostanem. Obecnie Drawieński Park Narodowy odznacza się bogactwem występujących tu typów ekosystemów. Miarą tego bogactwa jest liczba 224 udokumentowanych zbiorowisk roślinnych. Powierzchniowo dominują lasy - stanowią ponad 80 % powierzchni Parku - przede wszystkim buczyny, łągi olszowe i olsy, a także płaty borów sosnowych. Charakterystycznymi elementami przyrody Parku są także torfowiska, oraz ekosystemy wodne i łąkowe.

Jezióra położone na obszarze Drawieńskiego Parku cechują się znaczną zmiennością pod względem trofii, powierzchni i głębokości. Kilka z nich wyróżnia się oryginalną fauną i florą. Zwierzęciem herbowym Drawieńskiego Parku Narodowego jest wydra.

PARK KRAJOBRAZOWY

Barlinecko - Gorzowski Park Krajobrazowy - Całkowita powierzchnia parku wynosi 23.982,91 ha, a jego otuliny 31.768,19 ha, w województwie zachodniopomorskim 11.840,14 ha. Na obszarze powiatu choszczeńskiego znajduje się niewielki fragment parku w gminie Pełczyce o powierzchni 573,85 ha i otulina o powierzchni 3.512 ha. Stanowi spory (40%) i zarazem najokazalszy fragment dużego kompleksu leśnego o charakterze puszczańskim - Puszczy Barlineckiej (zwanej też Gorzowską). Bogactwo przyrody ożywionej, oraz urokliwość krajobrazów stanowiły merytoryczne podstawy do utworzenia w jego wnętrzu parku krajobrazowego. Jego walory krajobrazowe i przyrodnicze to przede wszystkim lasy, jeziora i zachowane w naturalnym stanie meandrujące cieki w postaci rzek i licznych strumieni.

Jego świat roślinny jest bardzo bogaty i obejmuje łącznie 639 gatunków paprotników i roślin kwiatowych oraz 138 gatunków porostów, w tym 41 gatunków uznanych za ginące na terenie kraju. Na bogatym w różnorodne siedliska obszarze występuje bardzo bogata fauna zwierząt kręgowych i bezkręgowych. Na terenie parku i otuliny opisano występowanie 16 gatunków pijawek, 65 gatunków mięczaków i wiele gatunków owadów, skorupiaków, pajęczaków i innych. Z kręgowców najlepiej rozpoznano ptaki, ryby i ssaki łowne. Spośród 142 gatunków występujących ptaków, 105 gnieździ się na terenie parku, pozostałe obserwowano w różnym czasie. Z gatunków rzadkich, objętych ochroną gatunkową występują: bielik, rybołów, orlik krzykliwy, kania rdzawa i czarna, puchacz, bocian czarny, żuraw, gagoń, zimorodek, dzięcioły i inne. Na uwagę zasługuje duże nagromadzenie górskich gatunków roślin. Ich ostoją są w dolinie

lasy liściaste, porastające zbocza wąwozów. Przy drogach i w trudno dostępnych fragmentach parku zachowały się pomnikowe okazy drzew.

REZERWATY PRZYRODY

Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Tabela nr 15 przedstawia zestawienie występujących na terenie powiatu choszczeńskiego rezerwatów.

TABELA 15. Wykaz rezerwatów przyrody położonych na terenie powiatu choszczeńskiego stan na 2010 r.

Gmina	Nazwa i typ rezerwatu	Powierzchnia [ha]	Przedmiot ochrony
1.	2.	3.	4.
Bierzwnik	„Łasko” TYP: faunistyczny	16,9500	Rezerwat „Łasko” położony w obrębie leśnym Wygon, utworzony został w 1964 r. Rezerwat pierwotnie został stworzony dla zachowania populacji czapli siwej, jednak z upływem lat liczebność populacji malała i obecnie nie stwierdzono gniazdowania ptaków. Rezerwat to półwysp na jeziorze Wielkie Wyrwy porośnięty 160 letnim lasem sosnowo - bukowym. Dla rezerwatu Zarządzeniem Nr 66/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 7 grudnia 2009 r. został ustanowiony plan ochrony. Celem ochrony przyrody rezerwatu zgodnie z przyjętym planem jest zachowanie walorów biocenotycznych i krajobrazowych wyspy z cennymi fitocenozy, w tym kwaśną buczyną niżową raz siedliskami awifauny. <u>Jednostka zarządzająca</u> : Nadleśnictwo Bierzwnik.
	„Wyspa na Jeziorze Bierzwnik” TYP: florystyczny	1,13	Rezerwat „Wyspa na Jeziorze Bierzwnik” położony w obrębie leśnym Bierzwnik, utworzony został w roku 1977 dla zachowania m.in. stanowiska kłoci wiechowatej, oraz drzewostanu sosnowo - dębowego. Rezerwat obejmuje wyspę na jeziorze Bierzwnik. Wyspa ma kształt wydłużonego wrzeciona. Środek wyspy jest wyniesiony ponad lustro wody na ok. 6-8 m. Wyspę otacza wąski pas trzciny, wśród której występuje m.in. kłoc wiechowata. Rozporządzeniem Nr 123/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 14 listopada 2006 r. został ustanowiony plan ochrony dla rezerwatu. Celem ochrony przyrody w rezerwacie jest zachowanie różnicowania biologicznego i swoistego składu flory i fauny dla brzegów wyspy na jeziorze skażonym, oraz wykształconego na wyspie ekosystemu leśnego, w tym w szczególności zachowanie stanowiska kłoci wiechowatej <i>Cladium mariscus</i> , starodrzewu zgodnego z warunkami siedliskowymi, gniazdujących na wyspie ptaków drapieżnych oraz innych gatunków rzadko spotykanych roślin, grzybów i zwierząt. <u>Jednostka zarządzająca</u> : Nadleśnictwo Bierzwnik.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

	<p style="text-align: center;">„Źródlika skrzypowe”</p> <p>TYP: florystyczny</p>	1,1435	<p>Rezerwat „Źródlika skrzypowe” położony w obrębie leśnym Wygon, utworzony został w 1977 r. dla zachowania stanowiska skrzypu olbrzymiego. Przez rezerwat przepływa malowniczo meandrująca rzeka Koczynka. Teren rezerwatu porasta las o charakterze podmokłej olszyny. Nadaje on tutejszej olszynie podgórski nietypowy dla lasów niżowych charakter. Osobliwością przyrodniczą obok skrzypu olbrzymiego jest kokorycz wątła. Zarządzeniem Nr 39/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 30 czerwca 2009 r. został ustanowiony plan ochrony dla rezerwatu. Celem ochrony jest zachowanie stanowiska skrzypu olbrzymiego <i>Equisetum maximum</i>.</p> <p><u>Jednostka zarządzająca:</u> Nadleśnictwo Bierzwnik.</p>
Drawno Bierzwnik	<p style="text-align: center;">„Torfowisko Konotop” wraz z otuliną</p> <p>TYP: torfowiskowy</p>	65,85 <u>Otulina:</u> 215,99	<p>Kompleks torfowiskowy nad jeziorem Konotop, położony na terenie gmin Drawno i Bierzwnik, obręby ewidencyjne: Wygon, Zatom, Barnimie. Bardzo bogata w gatunki rzadkie jest flora roślin naczyniowych torfowiska. Występują tu między innymi bażyna czarna, skrzyp pstry, rosiczka długolistna i kruszczyk błotny. Bażyna czarna oraz skrzyp pstry nie występują w sąsiednim Drawieńskim Parku Narodowym. Stanowisko skrzypu pstręgo jest jednym z kilku w Polsce. Stanowisko bażyny położone w strefie południowego skłonu Pojezierza Pomorskiego jest również unikatem botanicznym. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie torfowiska pojeziernego wypełniającego rynnę wypłacającego się jeziora Konotop wraz z licznymi chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin m.in. bażyny czarnej oraz zwierząt, w tym żurawia i brodziec samotnego.</p> <p><u>Jednostki zarządzające:</u> Nadleśnictwo Bierzwnik i Drawno.</p>
Recz	<p style="text-align: center;">„Grądowe Zbocze”</p> <p>TYP: florystyczny</p>	33,2842	<p>Obszar ekosystemów leśnych wraz z punktowo zlokalizowanymi źródłami wapiennymi. Rezerwat z dobrze zachowanym fragmentem grądu zachodniopolskiego tzn. lasu z drzewostanem budowanym przez dąb szypułkowy i grab, z domieszką buka i charakterystycznym składem runa, w którym występuje m.in. przytulia leśna, czosnek niedźwiedzi, pszeniec gajowy i jaskier różnolistny.</p> <p>Zarządzeniem Nr 19/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 14 kwietnia 2009 r. ustanowiony został plan ochrony dla rezerwatu przyrody "Grądowe Zbocze". Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie ekosystemu żywnego lasu liściastego oraz kompleksów źródliskowych wraz z procesami ich naturalnej dynamiki oraz związaną z nimi cenną florą i fauną. Także zachowanie ze względów dydaktycznych i kulturowych stanowiska rzadkich na Pomorzu roślin zielnych.</p> <p><u>Jednostka zarządzająca:</u> Nadleśnictwo Drawno.</p>

Źródło: Starostwo Powiatowe w Choszcznie, UM Województwa Zachodniopomorskiego, RDOŚ Szczecin, akty prawne, „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego.” - 2010 r.

Zgodnie z „Waloryzacją przyrodniczą Województwa Zachodniopomorskiego” na terenie powiatu choszczeńskiego znajdują się potencjalne rezerваты przyrody. Wykaz potencjalnych rezerwatów przedstawiono w poniższej tabeli (nr 16).

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 16. Wykaz potencjalnych rezerwatów przyrody.

NAZWA	CEL OCHRONY
<i>Gmina Bierzwnik</i>	
KŁOCIE NAD JEZIOREM STOBIŃSKIM	Zachowanie jezior twardowodnych z łakami ramienic i szuwarami kłociowymi oraz otaczających je torfowisk z kompleksem roślinności bagiennej i leśnej. ZAGROŻENIA: obniżenie poziomu wód gruntowych.
JEZIORO MYŚLIWSKIE	Ochrona żywego torfowiska, bogatej flory gatunków chronionych i rzadkich, oraz cennych zbiorowisk roślinnych. ZAGROŻENIA: zarastanie ekosystemów wodno - błotnych, obniżanie się poziomu wód gruntowych, gospodarka zrębowa w sąsiedztwie proponowanego rezerwatu.
<i>Gmina Choszczno</i>	
ŁĘG KOŁO SŁAWĘCINA	Ochrona naturalnego kompleksu leśnego i układu biotopów w dolinie małego ciek. ZAGROŻENIA: neofityzacja (<i>Impatiens parviflora</i>), miejscami eutrofizacja (spływ z pól), zaśmiecanie.
DOLINA WARDYNKI	Ochrona naturalnego kompleksu leśnego i układu biotopów w dolinie małego ciek. ZAGROŻENIA: zanieczyszczenie ciek wodnego, neofityzacja (<i>Impatiens parviflora</i>), miejscami eutrofizacja (spływ z pól), zaśmiecanie, kopanie stawów.
MSZAR BONIN	Ochrona żywego torfowiska, bogatej flory gatunków chronionych i rzadkich oraz cennych zbiorowisk roślinnych. ZAGROŻENIA: przesuszanie, zarastanie krzewami i nalotem drzew.
<i>Gmina Drawno</i>	
JEZIORO CZARNE ZDANOWSKIE	Zachowanie kompleksu torfowiskowego z procesem regeneracji potorfii i cenną florą. ZAGROŻENIA: przesuszanie (m.in. przez odprowadzania wody rowami melioracyjnymi), zarasta nalotem sosny.
JEZIORO PIASECZNO	Zachowanie jeziora ramienicowego z bogatą populacją jezierzyny morskiej oraz kompleksu cennej roślinności hydrogenicznej. ZAGROŻENIA: silna antropopresja (kapieliska, wędkarze, biwaki) oraz związane z tym zanieczyszczenia i eutrofizacja, przesuszanie i zarastanie ekosystemów otwartych.
<i>Gmina Pełczyce</i>	
ŁĘGI ŹRÓDLISKOWE POD CHRAPOWEM	Kompleks krajobrazowy z aktywnymi źródłiskami wiszącymi torfowiskami źródłiskowymi, żyznymi lasami i źródłiskowymi łakami. ZAGROŻENIA: degradacja siedlisk wodno - błotnych, zarastanie łak (brak użytkowania).
<i>Gmina Recz</i>	
PŁO MSZARNE	Żywe torfowiska mszarne - przejściowe w formie pła nasuwającego się na jeziora dystroficzne. ZAGROŻENIA: obniżanie się poziomu wód gruntowych, zarastanie.

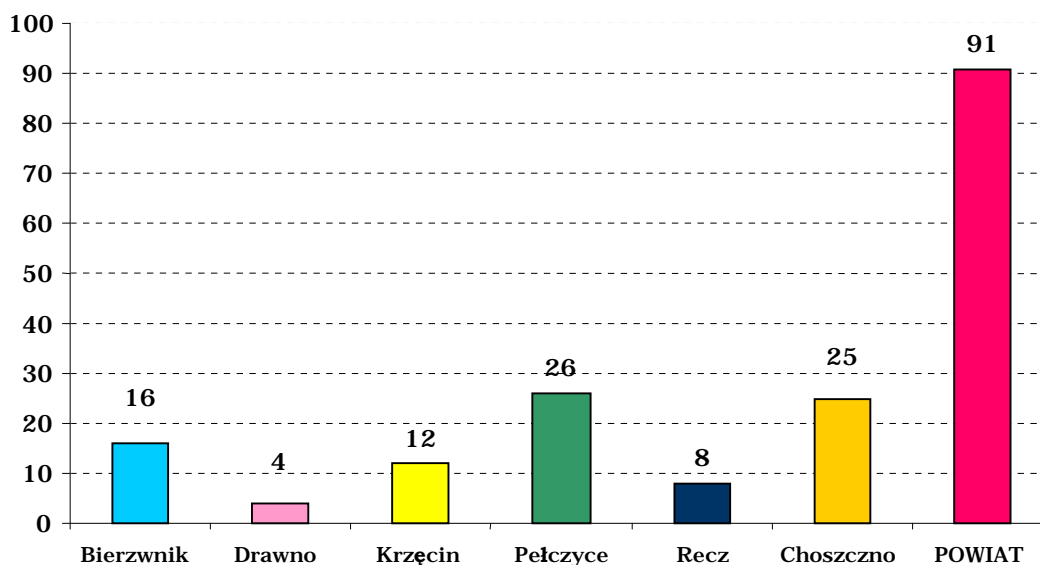
Źródło: „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego.” - 2010 r.

POMNIKI PRZYRODY

Zgodnie z art. 114 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody rejestr pomników przyrody prowadzi regionalny dyrektor ochrony środowiska. Według informacji zawartych w „Waloryzacji przyrodniczej Województwa Zachodniopomorskiego” na terenie powiatu choszczeńskiego znajduje się 91 pomników przyrody.

Na wykresie nr 13 przedstawiono ilość pomników przyrody, zlokalizowanych w poszczególnych gminach powiatu choszczeńskiego.

Rys. 13 Ilość obiektów pomnikowych (w szt.) w powiecie choszczeńskim

Źródło: „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego.” - 2010 r.

Zgodnie z „Waloryzacją przyrodniczą Województwa Zachodniopomorskiego” na terenie powiatu choszczeńskiego znajdują się potencjalne pomniki przyrody tj. 14 pomników w Gminie Bierzwnik, 10 pomników w Gminie Choszczno, 12 pomników w Gminie Drawno, 5 pomników w Gminie Krzęcin, 17 pomników w Gminie Pełczyce, oraz 11 pomników w Gminie Recz.

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

- „D” Choszczno - Drawno - łączna powierzchnia wynosi 24 520 ha, w powiecie choszczeńskim zlokalizowany jest na terenie gminy Choszczno, Recz i Drawno. Obejmuje jezioro Dominikowskie, okolice Drawna z jeziorami drawieńskimi, lasy między Drawnem, a Kiełpinem wraz z jeziorem Piaseczno, cały kompleks Czarnych Gajów od Drawna po Lubieniów i Kraśnik, dolinę Drawy między Drawnem a Prostynią, rynne jezior Trzebuń i Kraśnik, okolice Wielgoszczy i Recza (około 65 % powierzchni gminy Recz), obszary na północ od Recza, po Rajsco, Pomień i Rzecko, południową część doliny Iny i tereny na północ od niej. Przedmiotem ochrony jest zróżnicowany krajobraz tego terenu. Na krajobraz ten składają się lasy borowe, przemieszane tereny rolnicze i leśne o różnym układzie siedlisk, obszary źródliskowe. Wschodnia część obejmuje fragment Puszczy Drawskiej. Na całym terenie znajdują się liczne ostoje ptaków. Użytkowane łąki nadrzeczne tworzą doskonałe siedlisko dla gatunków takich jak derkacz, bocian biały, bąk. Cały obszar odznacza się wysokimi walorami krajobrazowymi. Uchwałą Nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz.Urz.Woj.Zach. Nr 66 poz. 1804 z późn.zm) zostały wprowadzone obowiązujące na tym obszarze zakazy.

- „E” Korytnica Rzeka - powierzchnia w województwie zachodniopomorskim (Gmina Drawno) wynosi 3.550 ha. Położony jest na terenie Puszczy Drawskiej. Przedmiotem ochrony jest leśno - jeziorny krajobraz puszczy. Teren charakteryzuje się mozaiką rozproszonych wśród licznych lasów i jezior mszarnych torfowisk. Lasy są biotopami bielika i puchacza, rzeka biotopem pstrąga. Zimą spotyka się liczne łabędzie krzykliwe. Uchwałą Nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz.Urz. Nr 66 poz. 1804 z późn.zm) zostały wprowadzone obowiązujące na tym obszarze zakazy.
- Dominikowo - Niemieńsko - zajmuje powierzchnie około 5 756 ha. Położony jest częściowo na terenie Borów Dominikowskich i w południowej części Polany Drawieńskiej pomiędzy Drawieńskim Parkiem Narodowym, Choszcznem, Drawnem i rzeką Korytnicą. Celem ochrony jest zachowanie walorów krajobrazowych, kulturowych i przyrodniczych tego terenu. Teren ten charakteryzuje się harmonicznym połączeniem rolniczego i leśnego użytkowania. Występują na tym obszarze liczne gatunki flory ciepłolubnej. Teren słynie też z doskonale zachowanych w skali regionu alei przyrodniczych.
- „F” Bierzwnik - łączna powierzchnia 30.634 ha, przy czym w województwie zachodniopomorskim zajmuje powierzchnię 28.500 ha - były teren Puszczy Drawskiej. Swoim zasięgiem obejmuje gminy Bierzwnik, Choszczno, Drawno i Krzęcin. O walorach krajobrazowych terenu decydują głównie: jeziora, bogata rzeźba rynien glacialnych, śródleśne torfowiska i łąki. Tereny te stanowią ostoję dla herpetofauny i zwierzyny łownej. Celem ochrony są charakterystyczne cechy fizjograficzne, oraz nieprzekształcone środowisko przyrodnicze. Uchwałą Nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz.Urz. Nr 66 poz. 1804 z późn.zm) zostały wprowadzone obowiązujące na tym obszarze zakazy.
- „C” Barlinek - występujący również pod nazwą „Pojezierze Myśliborsko-Barlineckie” - obszar chronionego krajobrazu obejmujący środkową i zachodnią część gminy Pełczyce (39 % powierzchni gminy). Całkowita powierzchnia: 26.344 ha, w tym w województwie zachodniopomorskim 13.172 ha. Jest to cenny obszar pod względem krajobrazowym i przyrodniczym. Do czynników nadających temu obszarowi wysokie walory krajobrazowe należą: dolina rzeki Płoni, niewielkie oczka jezierek śródpolnych, łąki i pola uprawne oraz obiekty zabytkowe i parki wiejskie. Uchwałą Nr XXXII/375/09 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz.Urz. Nr 66 poz. 1804 z późn.zm) zostały wprowadzone obowiązujące na tym obszarze zakazy.

OBSZARY NATURA 2000

Za obszary Natura 2000 uznaje się tereny najistotniejsze dla zachowania zagrożonych lub bardzo rzadkich gatunków roślin, zwierząt, oraz charakterystycznych siedlisk przyrodniczych mających znaczenie dla ochrony wartości przyrodniczych całej Europy - obszary o znaczeniu wspólnotowym. Sposób ochrony w obrębie każdego z nich może być inny. Sieć Natura 2000 to system, który łączy dwa odrębne systemy obszarów chronionych wyznaczanych na podstawie prawa Unii Europejskiej. Nakłada się on często na dotychczasowe systemy obszarów ochrony przyrody funkcjonujące w państwach europejskich, ale ich nie zastępuje. Sieć Natura 2000 ma bowiem swe odmienne cele

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

i funkcje. Celem ochrony obszarów Natura 2000 jest zachowanie we właściwym stanie siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin i zwierząt, zagrożonych lub kluczowych dla zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy i wymienionych w załącznikach Dyrektyw Ptasiej i Siedliskowej. Obszary Natura 2000 wyznacza się na podstawie kryteriów szczegółowo określonych w załącznikach w/w dyrektyw, wprowadzonych do naszego prawodawstwa w przepisach wykonawczych do ustawy o ochronie przyrody. Szczegółowe informacje o poszczególnych obszarach zawarte są w Standardowych Formularzach Danych (SFD) przygotowanych dla każdego obszaru.

Poniższe tabele 17 i 18 przedstawiają obszary znajdujące się na terenie powiatu choszczeńskiego.

TABELA 17. Specjalne Obszary Ochrony (SOO) położone na terenie powiatu choszczeńskiego.

Nazwa obszaru	Status obszaru	Charakterystyka	Akt prawny
1.	2.	3.	4.
<i>Dolina Płoni i Jezioro Miedwie</i> PLH320006	istniejący	Do największych biotopów wyróżniających ten obszar należą mokradła węglanowe lokalnie wzbogacone o gatunki halofilne wykształcające się przy brzegach jezior ramienicowych. Stwierdzono tu rozległe szuwary kłociowe, najbogatszą w Polsce populację storczyka błotnego, oraz jedno z nielicznych stanowisk turzycy, marzycy czerniawej i pęczyny błotnej. <u>Na terenie powiatu obejmuje gmine Pełczyce.</u>	Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009)
<i>Dolina Iny koło Recza</i> PLH320004	istniejący	Obszar obejmuje malowniczy krajobraz wysoczyzny morenowej porożcinanej przez doliny rzeczne, wąwozy i jary. Znajduje się tu jedno z największych na Pomorzu Zachodnim złóż torfu oraz najgłębsze torfowiska źródłiskowe. Ostoja posiada wysokie walory przyrodnicze - występuje tu: 14 rodzajów siedlisk z zał. I Dyrektywy Siedliskowej, w tym 4 o znaczeniu priorytetowym. <u>Na terenie powiatu obejmuje gmine Choszczno i Recz.</u>	Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009).
<i>Lasy Bierzwnickie</i> PLH320044	istniejący	Ostoja obejmuje fragment Puszczy Drawskiej, ograniczony do zwartego kompleksu buczyn i lasów dębowych z jeziorami ramienicowymi i torfowiskami wysokimi. Cenne siedliska (z zał. I Dyrektywy Siedliskowej) zajmują ponad połowę powierzchni obszaru (tj. ponad 4000 ha). Występują tu siedliska priorytetowe, kwaśne i żyzne buczyny - urozmaicone licznymi, śródleśnymi oczkami, grąd na Wyspie na jeziorze Bierzwnik, podczas gdy sam zbiornik sklasyfikowany jest jako jezioro ramienicowe. <u>Na terenie powiatu obejmuje gmine Bierzwnik, Krzecin i Pełczyce.</u>	Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009).
<i>Jezioro Lubie i Dolina Drawy</i> PLH320023	istniejący	Po względem krajobrazowym bardzo urozmaicony teren, w którym dominują lasy, a znaczący udział mają zbiorniki wodne - liczne jeziora, oraz fragment rz. Drawy z dopływami. W lasach Puszczy Drawskiej znajdują się rozproszone torfowiska przejściowe i trzęsawiska. <u>Na terenie powiatu obejmuje gmine Drawno.</u>	Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009)

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

<i>Uroczyska Puszczy Drawskiej</i> PLH320046	istniejący	Ostoja obejmuje dużą część rozległego kompleksu leśnego położonego na równinie sandrowej w środkowym i dolnym biegu rzeki Drawy. Najcenniejszym przyrodniczo obszarem jest centralna część ostoi położona w widłach rzek: Drawy i Płocicznej. Teren cechują cenne siedliska przyrodnicze - w tym 22 z zał. I Dyrektywy Siedliskowej. <u>Na terenie powiatu obejmuje gmine Drawno i Bierzwnik.</u>	Decyzja Komisji z dnia 12 grudnia 2008 r. przyjmująca na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG (dokument nr C(2008) 8039) (2009).
<i>Ostoja Barlinecka</i> PLH080071	Proponowany 2009 r.	Na terenie znajduje się kilkadziesiąt jezior różnych typów. Liczne są niewielkie oczka wytopiskowe, a także torfowiska. Lasy zajmują ponad 80 % powierzchni terenu. Duży jest udział buczyn, dąbrów, dominuje sosna. <u>Na terenie powiatu obejmuje gminę Pełczyce.</u>	Brak
<i>Pojezierze Ińskie</i> PLH320067	Proponowany 2009 r.	Bogatej morfologii ostoi odpowiada mozaikowe użytkowanie terenu. Lasy zajmują ok. 60 % powierzchni, przeważnie są to lasy liściaste z bukiem i dębem, oraz bory mieszane. Duży udział w krajobrazie odgrywa roślinność terenów podmokłych: trzcinowiska, turzycowiska, roślinność szuwarowa, roślinność torfowisk niskich i przejściowych. <u>Na terenie powiatu obejmuje gminę Recz.</u>	Brak

Źródło: Strona internetowa RDOŚ w Szczecinie, „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego.” - 2010 r., „EUROPEJSKA SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000 w województwie zachodniopomorskim” - 2008 r.

TABELA 18. Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) położone na terenie powiat choszczeńskiego.

Nazwa obszaru	Status obszaru	Charakterystyka	Akt prawny
1.	2.	3.	4.
<i>Lasy Puszczy nad Drawą</i> PLB320016	istniejący	Ostoja obejmuje rozległy kompleks leśny. Liczne są tu oczka wodne, mokradła i stawy rybne. Jest to jedna z najważniejszych w Polsce ostoi lęgowej ptaków drapieżnych - w starodrzewach gnieźdzą się rybołów, bielik, orlik krzykliwy, kania czarna i puchacz. Jest to również jedno z najważniejszych w Polsce lęgówisk żurawia, oraz ważne zimowisko łabędzia krzykliwego. Wartość przyrodniczą podnoszą cenne zbiorowiska roślinne, bogate w wiele rzadkich i zagrożonych gatunków roślin. Występują tu silne populacje bobra, wydry i żółwia błotnego. Największy obszar na terenie powiatu choszczeńskiego - swoim zasięgiem sięga każdą gminę powiatu.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.
<i>Ostoja Ińska</i> PLB320008	istniejący	Teren położony w zlewni rzeki Iny, a jedynie jego północna część odwadniana jest przez Regę. Teren falisty, las rozdrobniony, bagna i różnej wielkości zbiorniki wodne. Celem ochrony jest zachowanie gatunków ptaków wymienionych w załączniku nr I oraz II Dyrektywy Ptasiej. Ostoja Ińska jest niezwykle ważną ostoją bielika i kilku innych drapieżnych gatunków. Na terenie ostoi gniazduje łącznie ponad 140 gatunków ptaków, z czego 29 gatunków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 7 gatunków z „Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt”. Na terenie powiatu obejmuje gminę Recz.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.

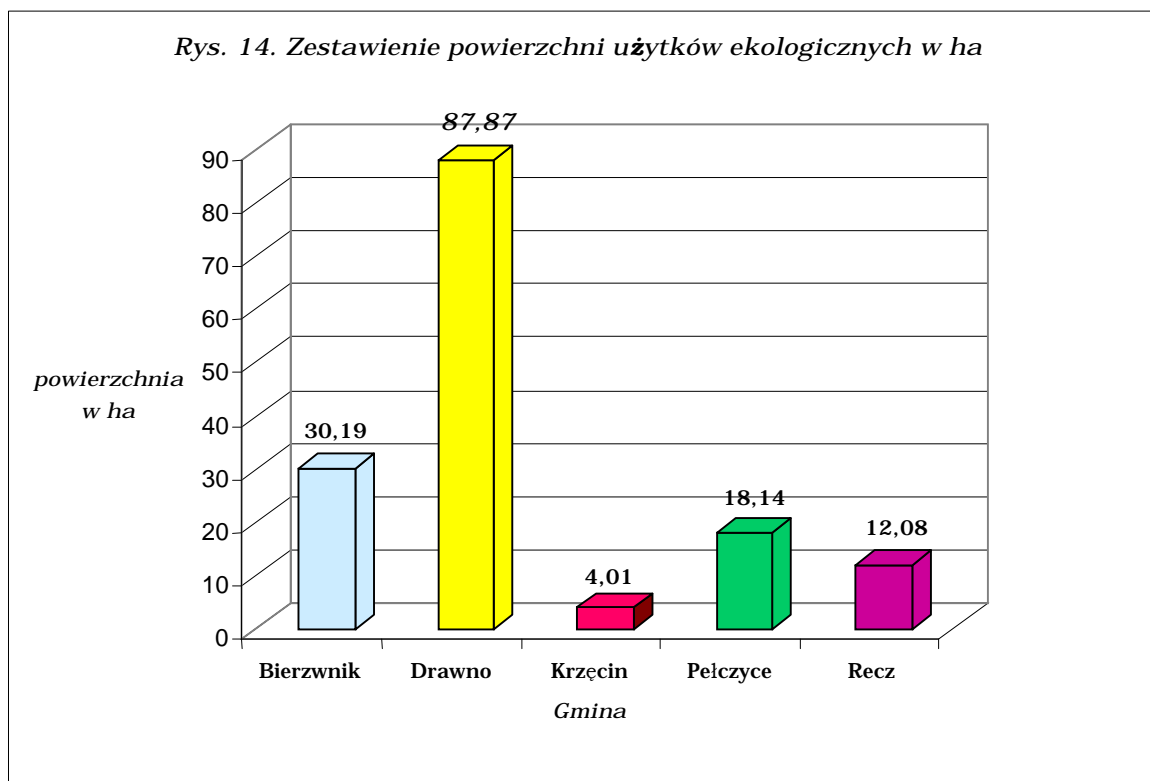
*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

<i>Puszcza Barlinecka PLB080001</i>	istniejący	W obrębie woj. zachodniopomorskiego do ostoi należy część położona na terenie Barlinecko - Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Lasy ostoi to głównie bory sosnowe i grądy. Obszar stanowi dogodnie miejsce bytowania ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej jak; bielik, kania ruda i czarna, orlik krzykliwy, rybołów, trzmieljad. W okresie wiosennym powracają do swoich gniazd bociany białe i czarne. Na terenie powiatu obejmuje gminę Pełczyce.	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000.
---	------------	--	--

Źródło: Strona internetowa RDOŚ w Szczecinie, „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego.” - 2010 r. „EUROPEJSKA SIEĆ EKOLOGICZNA NATURA 2000 w województwie zachodniopomorskim” - 2008 r.

UŻYTKI EKOLOGICZNE

Na terenie powiatu choszczeńskiego znajdują się użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 152,29 ha. Zestawienie powierzchni użytków ekologicznych z podziałem na poszczególne gminy przedstawia poniższy wykres (nr 14).

<i>Gmina Bierzwnik</i>	1. „Parszywe bagno II” - 0,25 ha, 2. „Linkowo” - 7,31 ha, 3. „Myśliwskie Bagno” - 1,51 ha, 4. „Łąka śródpolna nad jez. Starzyce” - 0,46 ha, 5. „Bagno Ramka” - 4,53 ha, 6. „Jezioro Pławne” - 3,12 ha, 7. „Graniczne Bagno” - 13,01 ha.
<i>Gmina Drawno</i>	1. „Bagno Hassena” - 9,26 ha, 2. „Gack II” - 4,16 ha, 3. „Gack I” - 13,62 ha, 4. „Parszywe Bagno I” - 2,76 ha, 5. „Parszywe Bagno II” - 2,01 ha, 6. „Długie Bagno” - 8,73 ha, 7. „Brzozowe Bagna” - 6,59 ha, 8. „Gack III” - 2,84 ha, 9. „Bagno nad Pańskim” - 0,91 ha, 10. „Błędno” - 6,96 ha, 11. „Grażelowe starorzecze” - 2,21 ha, 12. „Parszywe Bagno II” - 2,58 ha, 13. „Żółwińskie Bagno” 11,47 ha, 14. „Martwy Bór” - 1,65 ha, 15. „Krzywe Bagno” - 3,86 ha, 16. Torfowisko Jażwiny” - 8,26 ha.
<i>Gmina Krzęcin</i>	1. bez nazwy - 0,94 ha, 2. bez nazwy - 3,07 ha.
<i>Gmina Pełczyce</i>	1. „Niedostępne” - 8,14 ha, 2. „Leśne zbocze” - 0,53 ha, 3. bez nazwy - 3,92 ha, 4. bez nazwy - 5,55 ha.
<i>Gmina Recz</i>	1. bez nazwy - 8,56 ha, 2. bez nazwy - 3,52 ha.

Źródło: Strona internetowa RDOŚ w Szczecinie, „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego”.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

Zgodnie z „Waloryzacją przyrodniczą Województwa Zachodniopomorskiego” na terenie powiatu choszczeńskiego znajdują się potencjalne użytki ekologiczne tj. 12 użytków w Gminie Bierzwnik („Jeziora Pławne Duże i Małe”, „Pło koło Zieleniewa”, „Torfowcowe Trzcinowisko”, „Cegielnia Górzno”, „Kolsk”, „Jeziora z Grzybieniami”, „Oz Klasztorne”, „Mokradło nad Jeziorem Rosiczka”, „Jezioro i Mszar koło Łaska”, „Mszarek koło Wygony”, „Jezioro Czarne”, „Jelenie Bagno”), 10 użytków w Gminie Choszczno („Jezioro Suliszewo”, „Mokradło koło Krzowca”, „Golcza”, „Młyn Piasecznik”, „Mszar koło Moglicy”, „Jezioro Pławie”, „Stradzewo”, „Dęby nad Mszarem”, „Jezioro Stobno”, „Gleźno”), 17 użytków w Gminie Drawno („Zielonoświątkowe Bagno”, „Jelenie Bagno”, „Torfowisko Kumań”, „Martwy Bór”, „Rynna Rogoźnicka”, „Rynna Rogoźnicka I”, „Rynna Rogoźnicka II”, „Bagno Wesołych Wariatów”, „Brzozowe Trzęsawisko”, „Chomętowska Góra”, „Tarniny”, „Krzywy Róg”, „Bagno Kumaków”, „Stare Torfowisko”, „Łabędzic”, „Polne Bagno k. „Święciechowa”, „Rościńskie Bagno”), 7 użytków w Gminie Krzęcin („Mielecińskie Olsy”, „Granowskie Łozy”, „Krzęcińska Dolinka”, „Czaple Bagna”, „Prokolińskie Bagno”, „Korytowskie Perkozy”, „Kaszewskie Trzcinowiska”), 14 użytków w Gminie Pełczyce („Żurawina”, „Torfowiska Kotłowe”, „Grzybienie”, „Torfowisko nad jez. Pełcz”, „Jezioro Krzywie”, „Jezioro Trawno”, „Jezioro koło Trynna”, „Jezioro Przekolno”, „Jarosławskie Oczka”, „Wawóz na Krawędzi Doliny Płoni”, „Jezioro Sulkowskie”, „Jezioro Jan”, „bez nazwy”, „Dolina Małej Iny”), 3 użytki w Gminie Recz („Bagienko Leśne”, „Jezioro Rajsko”, „Lubieniowskie Rosiczki”).

ZESPOŁY PRZYRODNICZO-KRAJOBRAZOWE

Na terenie powiatu choszczeńskiego aktualnie nie występują stanowiska dokumentacyjne, oraz zespoły przyrodniczo - krajobrazowe. Zgodnie z „Waloryzacją przyrodniczą Województwa Zachodniopomorskiego” na terenie powiatu choszczeńskiego planowane są potencjalne zespoły przyrodniczo - krajobrazowe. Wykaz potencjalnych zespołów przedstawiono poniżej w tabeli nr 19.

TABELA 19. Potencjalne zespoły przyrodniczo - krajobrazowe.

Nazwa	Cel ochrony
<i>Gmina Bierzwnik</i>	
JEZIORO BIERZWNIK	Ochrona kompleksu krajobrazowego: jeziora, torfowiska, wilgotne łąki, lasy łęgowe z bogatą florą.
JEZIORO KROSINO	Ochrona mezotroficznie - eutroficznego jeziora, oraz lasów zboczowych i krajobrazu oraz flory.
ZIELENIEWO	Ochrona krajobrazu obejmującego jeziora, torfowiska, wilgotne łąki, lasy łęgowe i murawy ciepłolubne z bogatą florą.
JEZIORA RYNNY ZIELENIEWSKIEJ	Ochrona leśno - jeziornego krajobrazu sandru rozciętego rynną glacialną z licznymi jeziorami.
ŚRÓDJEZIERZE	Ochrona leśno - jeziornego mało przekształconego krajobrazu terenu Puszczy Drawskiej.
<i>Gmina Choszczno</i>	
SŁAWĘCIN	Zachowanie jeziora, przyległych torfowisk i bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową.
RYNNA JEZIOR KLUKOM, ŻEŃSKO, RADUŃ	Zachowanie kompleksu krajobrazowego jezior, przyległych torfowisk i bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową oraz zbiorowisk leśnych.
JEZIORO KOŁKI	Zachowanie kompleksu ekosystemów wodnych, torfowiskowych, bagiennych lasów z bogatą florą.
JEZIORO STOBNICA	Zachowanie jeziora i przyległych torfowisk i bagiennych lasów z roślinnością wodną i torfowiskową.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

DOLINA STOBNICY	Zachowanie kompleksu krajobrazowego z roślinnością wodną, bagienną lasów, źródlisk i stanowisk roślin.
BRAK NAZWY WŁASNEJ	Cenne zbiorowiska i gatunki chronione.
BRAK NAZWY WŁASNEJ	Chronione gatunki flory i fauny, walory krajobrazowe.
<i>Gmina Drawno</i>	
NOWA KORYTNICA	Zachowanie krajobrazu doliny rzecznej z cennymi elementami jej przyrody.
KARPINO	Zachowanie cennego przyrodniczo i malowniczego krajobrazu bagienno.
DOLINA WARDYNKI	Zachowanie malowniczego i cennego przyrodniczo krajobrazu leśno - łąkowego.
RYBAKÓWKA	Zachowanie malowniczego i cennego przyrodniczo kompleksu łąk śródleśnych i torfowisk przejściowych.
ŻÓŁWINO	Zachowanie cennego przyrodniczo i malowniczego krajobrazowo kompleksu ekosystemów nieleśnych, w tym zarastającego jeziora z okalającymi go łąkami.
DOLINA DRAWY	Zachowanie krajobrazu malowniczej, szerokiej doliny rzecznej z torfowiskami.
<i>Gmina Krzęcin</i>	
KANADA	Zachowanie cennych walorów krajobrazu naturalnego, będącego miejscem występowania roślin i zwierząt chronionych i zagrożonych.
<i>Gmina Pełczyce</i>	
DOLINA STRZELICY	Przyroda i krajobraz doliny strumienia, bogate populacje gatunków chronionych, starodrzew.
JEZIORO PANIEŃSKIE, JEZIORO PEŁCZ	Jeziora w rynnice połodowcowej, krajobraz młodoglacjalnych form geomorfologicznych, naturalne ekosystemy wodne, bagienne, murawowe i leśne, flora.
JEZIORKA	Przyroda i krajobraz doliny roztopowej na obszarze sandrowym naturalne ekosystemy wodne, bagienne i leśne, flora, drzewa pomnikowe.
BRAK NAZWY WŁASNEJ	Łąki wilgotne, źródlika, lasy łęgowe.
<i>Gmina Recz</i>	
KRAŚNIK	Kompleks eutroficznych jezior: Kraśnik Duży, Kraśnik, Kraśnik Mały oraz otaczające je lasy Nadleśnictwa Drawno.
DOLINA INY	Złożony układ krajobrazowy obejmujący pradolinę Iny na odcinku Recz-Pomień, ochrona populacji herpetofauny i awifauny wodno - błotnej eutroficznego jeziora.
SULIBÓRZ	Ochrona kompleksu łąk będących łęgowskim derkacza.
JEZIORO KURHANY	Śródleśne jeziora o dużych walorach biocenotycznych.
PRZEŁOM INY	Ochrona zespołu siedlisk zmienionego w nieznacznym stopniu działaniami ludzkimi, pełniącego w stosunku do fauny rolę ostoi i korytarza ekologicznego.
DOLINA RECZANKI	Ochrona wyjątkowych wartości przyrodniczych i krajobrazowych doliny Reczanki oraz seminaturalnego siedliska wodno - błotnego.
BRAK NAZWY WŁASNEJ	Chronione gatunki flory i fauny, walory krajobrazowe.

Źródło: „Waloryzacja przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego.” - 2010 r.

OCHRONA GATUNKOWA

Ochrona gatunkowa ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu dziko występujących roślin, grzybów i zwierząt oraz ich siedlisk, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. Ochrona ta dotyczy gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem, oraz objętych ochroną na podstawie umów międzynarodowych.

Gatunki dziko występujących:

- **roślin** zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz.U. poz 81). Zgodnie z „Waloryzacją przyrodniczą województwa zachodniopomorskiego” na terenie powiatu choszczeńskiego znajduje się wiele cennych gatunków roślin, wśród których można wyróżnić gatunki rzadkie, umieszczone na „Czerwonej Liście Roślin i Grzybów Polski” czy w „Polskiej Czerwonej Księdze Roślin” np.:

- + *pojeźrzon księżycowy (Botrychium lunaria)* - zinwentaryzowany w gminie Drawno, umieszczony na w/w liście jako gatunek narażony na wyginięcie;
- + *turzyca bagienna (Carex limosa)* - dość rzadka w Polsce, zinwentaryzowana w gminie: Bierzwnik, Drawno i Pełczyce, umieszczona na w/w liście jako gatunek zagrożony wyginięciem;
- + *storczyk Fuchsa (Dactylorhiza Fuchsie)* i *storczyk krwisty (Dactylorhiza incarnata)*- zinwentaryzowane w gminie Drawno, wpisane na Czerwoną Listę Roślin jako zagrożone wyginięciem;
- + *rosiczka długolistna (Drosera anglica)* i *rosiczka pośrednia (Drosera intermedia)* - zinwentaryzowane na terenie gminy Bierzwnik, umieszczone na Czerwonej Liście Roślin jako gatunki wymierające, krytycznie zagrożone;
- + *bagnica torfowa (Scheuchzeria palustris)* - zinwentaryzowana w gminach Bierzwnik, Choszczno i Drawno, gatunek rzadki, wpisany na Czerwoną Listę Roślin jako wymierający;
- + *fiótek torfowy (Viola epipsila)* - zinwentaryzowany na terenie Gminy Bierzwnik. W Polskiej Czerwonej Księdze Roślin oznaczony jako gatunek krytycznie zagrożony.

Ponadto na terenie powiatu licznie występują dość rzadkie w kraju rośliny runa tj. *czosnek niedźwiedzi (Allium ursinum)*, *obrazki plamiste (Arum maculatum)* czy *skrzyp olbrzymi (Equisetum telmateia)*, oraz charakterystyczne rośliny wodne tj. *włosieniczek (jaskier) wodny (Batrachium aquatile)*, *grąźel żółty (Nuphar lutea)* *grzybienie białe (Nymphaea alba)*, czy *grzybienie północne (Nymphaea candida)*

- **zwierząt** zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz.U. Nr 237 poz. 1419). Na terenie powiatu znajduje się wiele gatunków rzadkich zwierząt objętych ochroną gatunkową, czy też wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt np.:

RYBY:

- + *jesiotr zachodni (Acipenser sturio)* zinwentaryzowany w gminie Drawno. Według Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt ma status zanikłego na terenie Polski;
- + *głowacz białołętwy (Cottus gobio)* - zinwentaryzowany na terenie gminy: Drawno i Recz, zagrożony w skali Europy, ujęty w Dyrektywie Habitatowej i Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt;

PŁAZY i GADY:

- + *gniewosz plamisty (Coronella austriaca)* - zinwentaryzowany w gminie Drawno, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt jako gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie;
- + *żółw błotny (Emys orbicularis)* - zinwentaryzowany w gminie Recz i Drawno, bardzo rzadki, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt jako gatunek bardzo wysokiego ryzyka, zagrożony wyginięciem.

Ponadto w większości gmin powiatu zinwentaryzowano *zaskrońca zwyczajnego (Natrix natrix)* *żmiję zygzakowatą (Vipera berus)*, *traszkę zwyczajną (Lissotriton vulgaris)* i *grzebieniastą (Triturus cristatus)*, *rzekotkę drzewną (Hyla arborea)* oraz wiele gatunków żab tj. *trawną (Rana temporaria)*,

śmieszkę (*Rana ridibunda*), wodną (*Rana esculenta*), moczarową (*Rana arvalis*) czy jeziorkową (*Rana lessonae*).

PTAKI:

W powiecie można zaobserwować wiele cennych gatunków ptaków objętych ochroną gatunkową, w tym pospolicie występujące np. jaskółki oknówki, wróble czy żurawie. Znaczą część powiatu obejmują obszary Natura 2000 wyznaczone dla ochrony ptaków na podstawie Dyrektywy Ptasiej.

Do rzadkich, nielicznie występujących w Polsce, zaobserwowanych natomiast w powiecie choszczeńskim ptaków należą takie gatunki jak np.:

- ✚ włośchatka zwyczajna (*Aegolius funereus*) - nieliczna w kraju sowa, zinwentaryzowana w gminie Drawno;
- ✚ świstun (*Anas penelope*) - nieliczny, zinwentaryzowany w gminie Drawno;
- ✚ gęś mała (*Anser erythropus*) - rzadka w Polsce, zinwentaryzowana w gminie Drawno;
- ✚ orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*) - nieliczny ptak łęgowy, wyszczególniony w Dyrektywie Ptasiej, zinwentaryzowany w gminach Choszczno, Recz, Pełczyce, Drawno, Bierzwnik;
- ✚ podgorzałka (*Aythya nyroca*) - ptak silnie zagrożony, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt, zinwentaryzowany w gminie Recz;
- ✚ bocian czarny (*Ciconia nigra*) - nieliczny ptak, zinwentaryzowany w gminach Recz, Drawno i Bierzwnik.

SSAKI:

- ✚ popielica (*Glis glis*) - gatunek zagrożony wyginięciem, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt, zinwentaryzowany w gminie Drawno;
- ✚ rzęsorek mniejszy (*Neomys anomalus*) - rzadki, wpisany do Polskiej Czerwonej Księgi, zinwentaryzowany w gminie Recz i Drawno.

Ponadto zinwentaryzowano na terenie powiatu kilka gatunków nietoperzy tj. nocek: *Bechsteina* (*Myotis bechsteini*), *Brandta* (*Myotis brandtii*), *rudy* (*Myotis daubentonii*), *duży* (*Myotis myotis*), *Natterera* (*Myotis nattereri*), *borowiec wielki* (*Nyctalus noctula*), *karlik większy* (*Pipistrellus nathusii*) i *malutki* (*Pipistrellus pipistrellus*), *gacek brunatny* (*Plecotus auritus*) czy *mroczek posrebrzany* (*Vespertilio murinus*);

- **grzybów** zostały określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących grzybów objętych ochroną (Dz.U. Nr 168 poz. 1765). „Waloryzacja przyrodnicza województwa zachodniopomorskiego” wykazała, że najwięcej gatunków grzybów objętych ochroną gatunkową zinwentaryzowano na terenie gminy Recz. Są to głównie porosty nadrzewny tj. *tarczownica kielichowata* (*Parmelia acetabulum*) i *łusczkowata* (*Parmelia exasperatula*), *mąkla tarniowa* (*Evernia prunastri*), *chrobotek reniferowy* (*Cladonia rangiferina*), oraz *odnóżca mączysta* (*Ramalina farinacea*), *kępkowa* (*Ramalina fastigiata*), *jesionowa* (*Ramalina fraxinea*) i *opylona* (*Ramalina pollinaria*). Ponadto stwierdzono występowanie jadalnych grzybów tj. *purchasek olbrzymia* (*Langermania gigantea*) czy *szmaciak gałęzisty* (*Sparassis crispa*), których zbieranie jest zakazane, gdyż objęte są ochroną gatunkową.

Do rzadko występujących w Polsce gatunków zinwentaryzowanych na terenie powiatu (gmina Drawno) należy ozorek dębowy (*Fistulina hepatica*).

2.7.2. Lasy

Powierzchnia ogólna lasów w powiecie choszczeńskim według danych pochodzących ze Starostwa Powiatowego w Choszcznie (stan na 01.01.2011 r.) wynosi 52.341 ha, co stanowi 39,42 % obszaru powiatu, w tym lasy prywatne o powierzchni 585,8289 ha (stan na 01.01.2011 r.). Lasy zajmują w większości nieatrakcyjne dla użytkownika rolniczego siedliska o ubogich, piaszczystych glebach i zróżnicowanej formie. Panującym gatunkiem jest sosna, a wśród pozostałych gatunków najwięcej jest buka i dębu.

Powiat choszczeński obejmuje swoją powierzchnią grunty ośmiu nadleśnictw, z których siedem wchodzi w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Szczecinie: Nadleśnictwo Barlinek, Nadleśnictwo Bierzwnik, Nadleśnictwo Choszczno, Nadleśnictwo Dobrzany, Nadleśnictwo Drawno, Nadleśnictwo Głusko, Nadleśnictwo Strzelce Krajeńskie, a jedno wchodzi w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Pile: Nadleśnictwo Kalisz Pomorski.

2.8. Turystyka

Teren powiatu jest atrakcyjny dla miłośników przyrody ze względu na dużą ilość lasów, oraz cennych przyrodniczo terenów objętych różnymi formami ochrony przyrody. Do najcenniejszych należy Drawieński Park Narodowy. Miłośnicy przyrody podczas wycieczek mogą napotkać ślady żerowania licznie występujących tu bobrów czy wydr lub obserwować szybujące orły bieliki. Na terenie powiatu znajduje się 111 jezior o powierzchni powyżej 1 ha, w których występuje szeroka gama organizmów wodnych, w tym ryb. Jest to więc teren szczególnie atrakcyjny dla wędkarzy i miłośników sportów wodnych. Liczne szlaki turystyczne to wymarzone miejsca do uprawiania turystyki pieszej i rowerowej.

Obecnie opracowywany został dokument poświęcony zagadnieniom związanym z rozwojem turystyki pt. „Strategia Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019.”

Choszczno

Największą atrakcją turystyczną miasta Choszczna jest jezioro Klukom. Nad jeziorem usytuowany jest stadion sportowy wraz z hotelem, plaża miejska, oraz tzw. „Miejska Góra” - wzniesienie porośnięte drzewami, z wytyczonymi alejkami spacerowymi, placem zabaw dla dzieci, ziemnym torem saneczkowym, torem rowerowym, oraz trasami biegów przełajowych. Wokół jeziora wykonano ścieżkę o łącznej długości 6042 m, ze specjalnej nawierzchni mineralnej. Wzdłuż ścieżki zaprojektowano małą architekturę (ławeczki, kosze, zagospodarowanie skwerów zieleni). Cała ścieżka została także oświetlona. Ścieżka cieszy się powodzeniem wśród spacerowiczów, osób uprawiających Nordic Walking, oraz rowerzystów. Dzięki współpracy z Holendrami po jeziorze Klukom kursuje statek spacerowy „Wolvega”. Do dyspozycji zwolenników pływania jest również leżąca niedaleko jeziora kryta pływalnia „Wodny Raj”. Poza

atrakcjami sportowymi istnieje możliwość obejrzenia licznych na tym terenie zabytkowych obiektów jak: barbakan, kościół gotycki z XIV wieku, mury obronne, liczne parki dworskie np. w Stradzewie, Radaczewie, zabytkowe wiejskie kościoły, czy też Zespół Pałacowo - Parkowy z XVIII wieku w Korytowie z piwnicami z XII w. Dużą atrakcją turystyczną jest położone ok. 5 km od centrum miasta przy ciągu drogi krajowej nr 160 relacji Choszczno - Dobiegniew pole golfowe „Modry Las”, które jest częścią Osady Rekreacyjnej Raduń.

Recz

Atrakcję dla miłośników przyrody stanowi położony w granicach miasta Recz rezerwat florystyczny "Grądowe Zbocze" utworzony w 1996 r. Jest szczególnie piękny w okresie wiosny, kiedy zakwitają rzadkie w regionie i kraju, tu zaś występujące licznie, a nawet masowo rośliny takie jak czosnek niedźwiedzi, czy obrazki plamiste. W odległości kilku kilometrów od rezerwatu (i Recza) w kierunku Łobza warto zatrzymać się w Młynie nad Iną w miejscowości Rybaki. Można skosztować tam wysmienitego pstrąga, a nawet samemu go złowić.

Drawno

Walory przyrodniczo - krajobrazowe, oraz dobrze rozbudowana baza turystyczna i agroturystyczna stwarzają wspaniałe warunki do czynnego wypoczynku w lesie, nad wodą, do uprawiania różnych form turystyki: pieszej, rowerowej, czy też sportów wodnych i wędkarstwa, dzięki licznym jeziorom. Do dyspozycji jest 77 km szlaków pieszych i rowerowych, oraz 58 km odcinek rzeki Drawy. Drawa należy do najpiękniejszych i najczystszych rzek w Polsce. Spływy kajakowe rzeką Drawą są rozpowszechnione w całym kraju. Wielokrotnie Drawą spływał Papież Jan Paweł II, na którego cześć szlak został nazwany jego imieniem. Atrakcją dla miłośników przyrody jest Drawieński Park Narodowy. Tych co lubią las i wodę, ciszę i świergot ptaków, kontakt z naturą i piękne widoki zachwyci krajobraz tego obszaru. Podziwiać można atrakcyjną rzeźbę terenu, ukształtowanie linii brzegowej i kolor wód śródleśnych jezior, stare drzewa, głazy narzutowe, cenne gatunki roślin i zwierząt oraz wiele innych walorów dzikiej przyrody, a także zabytkowe miejsca. Ponadto wycieczki i przejażdżki wyznaczonymi szlakami konnymi to niecodzienne spotkania z naturą - lasami, łąkami, jeziorami i wioskami. Wyjazdy w teren to wspaniała okazja, by zwiedzić przepiękną okolicę. Każdy znajdzie tu coś dla siebie: jeźdźcy, rowerzyści, kajakarze, wędkarze, grzybiarze, miłośnicy fauny i flory, oraz fotografowania.

Pełczyce

Teren gminy obfituje bogactwem jezior - 21 o łącznej powierzchni 500 ha. Jest to atrakcyjna oferta dla miłośników wędkarstwa, pływania oraz sportów wodnych. Samo miasto Pełczyce położone jest między 4 jeziorami: Duży Pełcz, Mały Pełcz, jezioro Panieńskie i Krzywe. Do jeziora Panieńskiego przylegają tereny rekreacyjne z promenadą, parkiem, plażą i malowniczą ścieżką zdrowia wokół jeziora. Lasy położone w południowej części gminy stanowią część Barlinecko - Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Teren obfituje też w zabytkowe kościoły. W samych Pełczycach znajdują się klasztor i kościół pocysterski.

Bierzwnik

Gmina charakteryzuje się dużą lesistością, co stanowi „raj” dla grzybiarzy, bogactwem jezior przyciągających miłośników sportów wodnych i wędkarzy. Dla miłośników architektury średniowiecznej atrakcją jest zespół pocysterski w Bierzwniku, ściśle związany z historią Zakonu Cystersów. Cysterski Zespół Klasztorny był pierwszym klasztorem cysterskim na terenie obecnego województwa zachodniopomorskiego. Obiekty Wzgórza Marienwalde, stanowią przykład niezwykle interesującej architektury ceglanej. Wokół wzgórza wytyczona została ścieżka edukacyjno - turystyczno - przyrodnicza, która znajduje się na trasie Pętli Zachodniopomorskiej Szlaku Cysterskiego w Polsce. Dzięki tym atrakcjom rozpowszechniona została organizowana corocznie impreza „Dni na Cysterskim Szlaku”.

Krzęcin

Możliwość obcowania z przyrodą zapewniają rozległe lasy, oraz 13 jezior obfitujących w ryby. Wytyczone są dwa szlaki rowerowe. Gmina Krzęcin posiada dogodne warunki do rozwoju turystyki regionalnej i agroturystyki, planuje się powstanie pól namiotowych, schronisk młodzieżowych i ścieżek rowerowych. Wśród zabytków przeważają obiekty sakralne (do najciekawszych należą kościoły w Krzęcinie, Żeńsku, Rakowie, Chłopowie, Nowym Klukomiu) i rezydencje pałacowe (Przybysław, Mielęcín, Rakowo).

2.9. Klimat akustyczny

2.9.1. Hałas komunikacyjny

Głównymi czynnikami mającymi wpływ na poziom hałasu komunikacyjnego są natężenie ruchu i udział transportu ciężkiego w strumieniu wszystkich pojazdów, stan techniczny pojazdów, rodzaj i stan nawierzchni oraz organizacja ruchu drogowego. Na obszarze powiatu główne zagrożenie hałasem komunikacyjnym występuje w mieście i gminie Recz. W roku 2010 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie prowadził pomiary hałasu komunikacyjnego na terenie miasta Recz. W 2011 r. opracowana została „Mapa akustyczna miasta Recz w otoczeniu drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 151”. Klimat akustyczny oceniony został na podstawie badań i obliczeń rozprzestrzeniania się w środowisku hałasu z transportu samochodowego. Ocena stanu warunków akustycznych określona została w oparciu o wskaźniki długookresowe: L_{DWN} (długookresowy średni poziom dźwięku wyznaczany w ciągu wszystkich dób w roku) i L_N (długookresowy średni poziom dźwięku wyznaczany w ciągu wszystkich pór nocy w roku). Stan klimatu akustycznego w otoczeniu w/w dróg w Reczu określono jako zły. W niesprzyjających warunkach akustycznych mieszka ponad 46% całej ludności miasta Recz. Przekroczenia poziomu hałasu są rzędu 5-15 dB, sporadycznie występują przekroczenia do 20 dB. Podsumowując, ok. 1400 mieszkańców zagrożonych jest ponadnormatywnym hałasem. W celu poprawnego wykorzystania „Mapy akustycznej miasta Recz w otoczeniu drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 151” należałoby uwzględnić wyniki analiz akustycznych dla obszarów zagrożonych

ponadnormatywnym hałasem w dokumentach strategicznych tworzonych na różnych szczeblach (województwo, powiat, gmina), szczególnie w programach ochrony środowiska, oraz w strategiach rozwoju i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2.9.2. Hałas przemysłowy

Hałas przemysłowy emitowany jest przez źródła znajdujące się na terenie zakładów przemysłowych, wytwórczych i rzemieślniczych. Źródłami hałasu przemysłowego są maszyny i urządzenia przemysłowe, procesy technologiczne, a także różnego rodzaju instalacje, oraz transport. Na terenie powiatu choszczeńskiego brak jest większych zakładów przemysłowych, które w znaczący sposób negatywnie wpływają na środowisko akustyczne.

Według przygotowanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie informacji o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2009 r. przeprowadzono kontrole w zakresie ochrony przed hałasem w następujących obiektach:

1. Ferma trzody chlewnej KOLKI.
2. Ferma Tuczu Drobiu w Smoleniu, Iwona Bednarz.
3. Ferma trzody chlewnej w Chomętowie.
4. Ferma trzody chlewnej Będargowo.
5. Ferma trzody chlewnej JAROSŁAWSKO - POLDANOR.
6. Ferma trzody chlewnej Suliborek.

Z uwagi na to, że w przedłożonej przez WIOŚ informacji za rok 2010 r. wymieniono jedynie nazwy obiektów kontrolowanych nie określając zakresu kontroli, nie wiadomo ile i które z nich dotyczyły ochrony przed hałasem.

2.10. Pola elektromagnetyczne

Do głównych źródeł emitujących promieniowanie elektromagnetyczne na terenie powiatu choszczeńskiego należy zaliczyć: stacje bazowe telefonii komórkowej, stacje transformatorowe, stacje elektroenergetyczne, oraz elektroenergetyczne linie napowietrzne. Zgodnie z art. 123 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm) oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku i obserwacji zmian dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie prowadzi okresowe pomiary pól elektromagnetycznych w środowisku w cyklu trzyletnim, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku (Dz.U. Nr 221 poz. 165). Pierwszy cykl pomiarowy obejmował lata 2008-2010. W tym okresie wykonano 2 pomiary w 2009 r. i 1 pomiar w 2010 r. Lokalizację punktów pomiarowych i wyniki uzyskane dla danego punktu przedstawiono w tabeli nr 20.

TABELA 20. Wyniki pomiarów monitoringu PEM na terenie powiatu choszczeńskiego.

Miejscowość	Lokalizacja punktu pomiarowego	Rok pomiaru	Wynik pomiaru (V/m)
1.	2.	3.	4.
Choszczno	Ul. Władysława Jagiełły	2009	0,40
Krzęcin	Ul. Ogrodowa	2009	0,17
Drawno	Ul. Kolejowa	2010	0,19

Źródło: Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2009 r. - WIOŚ Szczecin

Analiza wyników pomiarów wykonanych w latach 2009-2010 wykazuje brak przekroczeń dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych (7 V/m), określonych w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych oraz sposobu sprawdzania dotrzymania tych poziomów (Dz.U. Nr 192 poz. 1883). Wojewódzki inspektor ochrony środowiska obowiązany jest do prowadzenia rejestru o terenach przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową oraz miejsc dostępnych dla ludności, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Rejestr ten dostępny jest na stronie internetowej WIOŚ Szczecin.

Z dniem 01.01.2011 r. wszedł obowiązek zgłaszania instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne. Zgłoszenia z uwagi na wytwarzanie pól elektromagnetycznych wymagają:

- a. stacje elektroenergetyczne lub napowietrzne linie elektroenergetyczne o napięciu znamionowym nie niższym niż 110 kV;
- b. instalacje radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne, których równoważna moc promieniowana izotropowo wynosi nie mniej niż 15 W, emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwościach od 30 kHz do 300 GHz.

W 2011 r. starosta przyjął 26 zgłoszeń instalacji określonych w pkt. b.

2.11. Zapobieganie poważnym awariom

W rejestrze zakładów większego i zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej prowadzonym przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Szczecinie, według stanu na styczeń 2012 r. nie znajduje się żaden taki zakład zlokalizowany w powiecie choszczeńskim. WIOŚ prowadzi również rejestr innych zakładów, których działalność może stwarzać zagrożenie dla środowiska. W w/w rejestr wpisana jest Baza Magazynowa nr 97 ul. Szosa Drawieńska 73-200 Choszczno należąca do firmy ORLEN S.A. W latach 2009-2010 nie zarejestrowano w powiecie choszczeńskim poważnych awarii w środowisku.

W 2009-2010 WIOŚ przeprowadził 1 kontrolę obiektu należącego do Rejonowego Zarządu Infrastruktury w Szczecinie (kontenerowej stacji paliw w Drawnie), zaś w 2010 r. 3 kontrole, na:

- 1) stacji paliw BISTROL w Zamęciecinie,
- 2) stacji paliw 1266 w Choszcznie, na której jest prowadzona rekultywacja,
- 3) stacji paliw PKN ORLEN S.A. Bliska Nr 1256 w Reczu.

2.12. Kopaliny

Na terenie powiatu choszczeńskiego występują udokumentowane złoża kredy jeziornej, piasku i żwiru, torfów, surowców ilastych ceramiki budowlanej oraz piasków do produkcji cegły wapienno - piaskowej.

Stopień rozpoznania zasobów i stan zagospodarowania poszczególnych złóż (stan na 31.12.2010 r.) przedstawiono w tabeli 21.

TABELA 21. Bilans zasobów kopalin występujących na terenie powiatu.

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie [tyś. m ³ /rok]
		Geologiczne bilansowe	Przemysłowe	
<i>Kreda jeziorna [tys. ton]</i>				
Suliszewo	Z	1876,7	-	-
Kraśnik - Recz	P	1804,8	-	-
<i>Piaski i żwiry [tys. ton]</i>				
Chrapowo	Z	557	-	-
Niemeńsko	R	40	-	-
Pełczyce I*	R	515	-	-
Pławno*	Z	800	-	-
Pławno I	R	650	-	-
Recz *	Z	271	-	-
<i>Piaski do produkcji cegły wapienno - piaskowej [tys. m³]</i>				
Kiełpino - Suliszewo	R	9 729	-	-
<i>Złoża surowców ilastych ceramiki budowlanej (tyś.m³)</i>				
Objezierze	Z	766	-	-
<i>Torfy [tys. ton]</i>				
Kraśnik - Recz	P	1 021,4	-	-

*- złożo zawiera piasek ze żwirem.

Źródło: „Bilans zasobów kopalin i wód podziemnych w Polsce według stanu na 31.XII.2010 r”. Ministerstwo Środowiska

Skróty literowe stanu zagospodarowania zasobów w wykazach złóż oznaczają:

P – złożo o zasobach rozpoznanych wstępnie (kategorii C₂);

R – złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kategorii A+B+C);

Z – złożo, z którego wydobycie zostało zaniechane.

Starosta prowadzi rejestr gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania. Według w/w rejestru na terenie powiatu choszczeńskiego (stan na 01.01.2012 r.) do rekultywacji pozostało 7,28 ha. W 2011 r. zakończono rekultywację wyrobiska poźwirowego w m. Wierzchno. Grunty zostały przeklasyfikowane na: Lz-RVI oraz RVI.

W celu weryfikacji zapisów w rejestrze ze stanem faktycznym przeprowadza się oględziny w terenie na wskazanych w rejestrze działkach ewidencyjnych. Niejednokrotnie okazuje się, że na wskazanej w rejestrze działce nie występują użytki kopalne, ani grunty wymagające rekultywacji, gdyż np. działka użytkowana jest rolniczo lub stanowi nieużytek intensywnie porośnięty roślinnością (trawy, drzewa, krzewy). Na podstawie dokonanych wizji lokalnych w 2009 r. wykreślono z rejestru gruntów zdewastowanych i zdegradowanych podlegających rekultywacji i zagospodarowaniu powierzchnię równą 2,42 ha.

Starosta jako organ administracji geologicznej w 2010 r. wydał jedną koncesję na poszukiwanie i rozpoznanie złóż kruszywa naturalnego „Pełczyce - Południe” gmina

Pełczyce dla Kopalni Surowców Mineralnych „Stężyca” w Kłodawie. W/w koncesja została wygaszona, gdyż nie rozpoczęto w/w działalności.

Starosta Choszczeński w 2011 r. przeprowadził 2 wizje lokalne miejsc nielegalnego wydobywania kopalni. Obie sprawy zostały zgłoszone policji.

2.13. Jakość gleb i użytkowanie terenu

2.13.1. Budowa geologiczna

Powiat położony jest na terenie monokliny przedsudeckiej. Na obszarze tym znajdują się liczne skały permsko - mezozoiczne leżące niezgodnie na pofałdowanym podłożu paleozoicznym. Najstarsze skały permskie to zlepieńce, piaskowce i łupki czerwonego spagowca przykryte serią dolnopermskich skał wulkanicznych. Tektonika monokliny ukształtowana została w fazach kimeryjskiej i laramijskiej. Powierzchnia podplejstocieńska jest silnie urzeźbiona, co w zasadniczy sposób wpłynęło na zachowanie transgredujących łądolodów. Zaburzenia glacictektoniczne obserwowane w morenach czołowych fazy poznańskiej powstały w czasie zlodowacenia środkowopolskiego. Zaburzony został trzeciorzęd i plejstocen. Morfologia ukształtowała się w wyniku deglacji strefowej.

Główne elementy składowe osadów powierzchniowych to: gliny zwałowe i gliniaste piaski lodowcowe wysoczyzn morenowych, piaski i piaski ze żwirami równin i stożków sandrowych oraz wysoczyzn kemowych, torfy i muły (w dolinie Małej Iny), głązy, żwiry, piaski i gliny moren czołowych.

2.13.2. Użytkowanie terenu

Powiat choszczeński pod względem użytkowania terenu należy do obszaru rolniczego - z przewagą gruntów rolnych (50,83%). Dużą część powierzchni powiatu (39,42%) stanowią użytki leśne i grunty leśne (w znacznym stopniu objęte ochroną przyrody) oraz wody (2,79%), co sprawia że teren powiatu jest cenny dla rozwoju turystyki.

Formy użytkowania gruntów na obszarze powiatu (według stanu na dzień 01.01.2011 r.) przedstawia tabela 22, zaś zestawienie użytkowania gruntów na terenach poszczególnych gmin powiatu przedstawia tabela nr 23. Dane zawarte w w/w tabelach sporządzone zostały w Wydziale Nieruchomości, Geodezji, Kartografii i Katastru tutejszego Starostwa Powiatowego na potrzeby statystyczne.

TABELA 22. Struktura użytkowania gruntów na terenie powiatu choszczeńskiego.

Rodzaje gruntów	Powierzchnia ewidencyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
Powierzchnia ogólna	132.771	100
Użytki rolne	67.494	50,83
Użytki leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	52.341	39,42
Grunty zabudowane i zurbanizowane	3.945	2,97
Wody	3.692	2,79
Użytki ekologiczne	144	0,11
Nie użytki	4.997	3,76
Tereny inne	158	0,12

Źródło: Starostwo Powiatowe w Choszcznie

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

TABELA 23. Struktura użytkowania gruntów w gminach powiatu choszczeńskiego [ha].

Gmina	Grunty ogółem	Użytki rolne	Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Grunty zabudowane i zurbanizowane	Grunty pod wodami		Użytki ekologiczne	Nieużytki	Tereny różne
					płynące	stojące			
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Bierzwnik	23.906	8.678	12.898	469	1.125	5	20	710	1
Choszczno miasto	958	482	1	355	88	0	0	19	13
Choszczno wieś	23.673	17.235	3.908	846	451	86	0	1.102	45
Drawno miasto	503	173	12	95	215	0	0	8	0
Drawno wieś	31.597	7.140	22.172	613	596	11	89	954	22
Krzęcin	14.026	9.326	3.192	431	300	21	4	746	6
Pełczyce miasto	1.307	1.054	32	94	86	2	0	38	1
Pełczyce wieś	18.765	13.360	3.823	510	373	37	17	625	20
Recz miasto	1.240	833	145	141	7	61	0	49	4
Recz wieś	16.796	9.213	6.158	391	130	98	14	746	46
Razem powiat	132.771	67.494	52.341	3.945	3.371	321	144	4.997	158

Źródło: Starostwo Powiatowe w Choszczynie.

2.13.3. Gleby i uprawy rolne

Szczegółową klasyfikację gleb powiatu pod względem jakości bonitacyjnej z uwzględnieniem podziału na poszczególne gminy przedstawiono w tabeli 24.

TABELA 24. Bonitacja gleb w poszczególnych gminach powiatu w ha.

Gmina	Klasy bonitacyjne										
	I	II	III	IIIa	IIIb	IV	IVa	IVb	V	VI	VI z
Bierzwnik	-	0,0300	101,1477	249,2002	1456,8845	1513,7577	1700,9345	1171,8748	1753,3463	765,2035	18,0568
Choszczno	-	0,6794	271,7336	635,4475	2888,7643	1506,5344	6099,0091	2956,8191	2979,7063	613,8033	20,7752
Drawno	-	-	163,3490	505,1709	1429,9619	748,1461	1429,5580	571,3697	1571,8190	849,1655	13,8358
Krzęcin	-	0,4900	95,3643	585,7661	2074,3680	446,4661	3256,2905	1276,4159	1343,0839	351,2799	3,8747
Pełczyce	-	12,2084	516,7173	1586,4165	4514,6119	672,8887	4236,0021	1461,4789	1439,4940	352,9925	1,3200
Recz	-	-	173,2460	112,7968	1522,2753	856,8764	3302,0963	1490,8128	2373,4710	519,6776	4,4984
Razem:	-	13,4078	1321,5579	3674,7980	13.886,8659	5744,6694	20023,8905	8928,7712	11460,9205	3452,1223	62,3609

Źródło: Starostwo Powiatowe - stan na 31.12.2010 r.

Na terenie powiatu choszczeńskiego nie występują gleby pierwszej klasy bonitacyjnej. Gleby klasy drugiej występują w znikomych ilościach (0,02%), głównie na terenie gminy Pełczyce. Najwięcej jest gleb średniej klasy tj. IV-IVb (50,6%).

Na stan i jakość gleb może mieć wpływ wiele czynników tj. erozja wietrzna, wodna, susza. Erozję gleb przyspiesza również działalność człowieka, prowadząca niekiedy do degradacji gleb spowodowanej niszczeniem szaty roślinnej (np. w wyniku wypalania roślinności), niewłaściwej uprawy gruntów rolnych i dobór roślin uprawnych. Zmiany warunków atmosferycznych i występujące anomalie pogodowe mogą również mieć negatywny wpływ na jakość gleb np. w wyniku częstych suszy, lub nadmiernych opadów atmosferycznych.

2.14. Edukacja ekologiczna

Rozwój edukacji ekologicznej, podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców jest jednym z założeń Polityki Ekologicznej Państwa. Powiat choszczeński w ramach możliwości angażuje się w działania edukacyjne, głównie jako współorganizator konkursów ekologicznych, czy też poprzez szkolenia. Problemem w realizacji działań edukacyjnych przez powiat jest fakt, że musiałyby odbywać się one w ramach istniejących etatów, co nie zawsze jest możliwe. Niemniej jednak w niniejszym opracowaniu uwzględniono zadania priorytetowe, których celem jest wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu choszczeńskiego w zakresie ochrony powietrza, gospodarki odpadami, zużycia wody i jej zanieczyszczenia, a także pozostałych komponentów środowiska, oraz wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska.

2.15. Najważniejsze problemy w zakresie opisywanych komponentów środowiska

JAKOŚĆ POWIETRZA

- dotrzymanie standardów w zakresie ozonu;
- spełnienie wymagań związanych z ograniczeniem emisji pochodzącej ze źródeł powierzchniowych, punktowych i liniowych;
- niewystarczające informacje o ilości i rodzajach emisji pochodzących z w/w źródeł;
- emisja z lokalnych źródeł spalania paliw;
- mały udział wykorzystywania źródeł odnawialnych tj. solary słoneczne, pompy ciepła, instalacje do spalania paliw z biomasy.

WODY POWIERZCHNIOWE i PODZIEMNE

- wysoki pobór wód dla potrzeb ludności i gospodarki wodnej;
- zanieczyszczenie wód - w szczególności ze źródeł rolniczych, w tym również z produkcji zwierzęcej;
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura oczyszczania ścieków;
- eutrofizacja wód.

GOSPODARKA ODPADAMI

- niewystarczające prowadzenie odzysku odpadów;
- rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów - ze względu na duże koszty rekultywacji, w tym ograniczenia w zakresie pozyskania środków na rekultywację „małych” składowisk;
- „dzikie” składowiska odpadów, a co z tym związane niedostatecznie przygotowana koncepcja odbierania od mieszkańców odpadów, głównie wielkogabarytowych;

ZASOBY PRZYRODNICZE POWIATU

- zagrożenie terenów cennych przyrodniczo - wzmożona presja turystyki;
- zmiany w siedliskach związane z działalnością człowieka;
- wpływ niekorzystnych warunków atmosferycznych (ulewne deszcze, susza, silne wiatry) na zasoby leśne powiatu;
- szkodniki owadzie w lasach;

- nadmierna presja ludzi, w tym zaśmiecanie lasów, niszczenie roślinności.

TURYSTYKA

- nadmierna presja ludzi wywierana na tereny cenne przyrodniczo;
- zaśmiecanie plaż, brzegów jezior;
- niszczenie roślinności.

KLIMAT AKUSTYCZNY

- hałas komunikacyjny w Reczu - w otoczeniu drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 151 duża liczba mieszkańców Recza narażona jest na ponadnormatywny hałas;
- niewystarczające badania/dane dotyczące poziomu hałasu komunikacyjnego;

POLA ELEKTROMAGNETYCZNE

- mała świadomość społeczeństwa na temat oddziaływania pól elektromagnetycznych;

POWAŻNE AWARIE

- zła nawierzchnia dróg, którymi transportowane są substancje niebezpieczne dla środowiska;
- rekultywacja terenów zanieczyszczonych substancjami niebezpiecznymi.

KOPALINY

- nielegalne wydobywanie kopalni, trudności w ustaleniu sprawcy poboru;
- degradacja gruntów wynikająca z tworzenia „dzikich kopalni”.

JAKOŚĆ GLEB

- niekorzystny wpływ działalności człowieka np. niewłaściwa uprawa gruntów rolnych, niewłaściwy dobór roślin uprawnych;
- degradacja gruntów np. poprzez niszczenie roślinności (wiosenne wypalanie roślinności);
- nieodpowiedni poziom wiedzy na temat zanieczyszczenia gleb użytkowanych rolniczo np. metalami ciężkimi.

EDUKACJA

- niewystarczający poziom wiedzy mieszkańców, niewystarczający udział mediów;
- brak możliwości finansowych do tworzenia stanowisk zajmujących się wyłącznie edukacją ekologiczną.

III. OCENA REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

3.1. Realizacja w latach 2008 - 2011 poszczególnych zadań zawartych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008 – 2011 z perspektywą na lata 2012 – 2015”

W niniejszym rozdziale przedstawiono podjęte działania służące osiągnięciu założonych w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015” celów, działań i zadań. Do oceny stopnia realizacji działań zaplanowanych do realizacji w latach obowiązywania w/w programu tj. 2008-2011, wykorzystano między innymi „Raport z wykonania Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015”, który obejmował sprawozdawczość za lata 2008-2009. Zgodnie z wytycznymi do sporządzania powiatowych programów ochrony środowiska zawartymi w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015” przyjęto - dla zachowania spójności z w/w programem wojewódzkim - te same wskaźniki do oceny realizacji programu powiatowego. Raport za lata 2010-2011 będzie opracowywany w 2012 r.

Informacje niezbędne do przygotowania tego rozdziału zostały pozyskane z:

- urzędów gmin powiatu choszczeńskiego;
- nadleśnictw realizujących zadania związane z gospodarką leśną w lasach położonych w powiecie choszczeńskim;
- Powiatowego Zarządu Dróg;
- Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Choszczynie;
- Agencji Nieruchomości Rolnych w Reczu;
- Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Choszczynie;
- Komendy Powiatowej Policji w Choszczynie;
- Miejskiego Przedsiębiorstwa Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Choszczynie;
- Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych „KOMUNALNI” z siedzibą w Dobiegniewie.

Poniżej przedstawiono realizację poszczególnych zadań w ramach wytyczonych celów w latach 2008-2011.

I CEL STRATEGICZNY:

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.**

Cel 1. Poprawa jakości środowiska.

Cel 1.1. Poprawa gospodarki wodnej.

CEL ŚREDNIOOKRESOWY 1.1.1.

Poprawa jakości wód i osiągnięcie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Zadanie 1. Osiągnięcie przez wody użytkowe standardów jakościowych obowiązujących w UE w zakresie spełnienia warunków przydatności do picia, kąpieli oraz do bytowania ryb.

- **Działanie:** *Ograniczenia zanieczyszczeń do wód ze źródeł punktowych i obszarowych.*
Jednostki i podmioty realizujące: JST, RZGW, WIOŚ, użytkownicy środowiska.

W ramach tego działania 3 gminy powiatu choszczeńskiego (tj. Krzęcin, Recz i Pełczyce) wykazały realizację w/w działania poprzez:

- ü wymianę złóż filtracyjnych w stacjach uzdatniania wody w Granowie i Chłopowie gm. Krzęcin. **Realizacja:** 2008-2009; **Koszt:** środki własne: Chłopowo - 16 000 zł, Granowo 4 000 zł;
- ü modernizację stacji uzdatniania wody na terenie gminy Recz. **Realizacja:** 2010-2011; **Koszt:** b.d.
- ü rekultywację jeziora Panieńskiego gm. Pełczyce. **Realizacja:** 2010-2011; **Koszt:** WFOŚiGW: 305 966 zł.

Pozostałe gminy powiatu nie realizowały powyższego działania. Brak jest informacji na temat podjętych przez użytkowników środowiska działań zmierzających do realizacji celu.

Zadanie 2. Spełnienie wymagań jakościowych w zakresie ochrony wód przed zanieczyszczeniem związkami azotu ze źródeł rolniczych.

- **Działanie:** *Ograniczenie odpływu zanieczyszczeń azotanowych ze źródeł rolniczych.*
Jednostki i podmioty realizujące: Gmina Pełczyce, ARiMR, OSChR, ODR, indywidualni hodowcy.

Gmina Pełczyce:

- ü prowadzenie szerokiej kampanii informacyjnej o źródłach zanieczyszczeń związkami azotu. **Realizacja:** 2008-2009; **Koszt:** b.d., oraz prowadzenie kampanii informacyjnej wśród rolników i społeczeństwa o źródłach i skutkach zanieczyszczeń. **Realizacja:** lata 2010-2011; **Koszt:** b.d.

Brak jest informacji na temat podjętych przez indywidualnych hodowców i rolników zadań zmierzających do realizacji wyznaczonego celu tj. w zakresie ograniczenia odpływu zanieczyszczeń azotanowych ze źródeł rolniczych przez kontynuację budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojowice, w zakresie stosowania tzw. dobrych praktyk rolniczych, zapewniających lepsze wykorzystanie potencjału biologicznego gleby przy jednoczesnym zmniejszeniu negatywnego oddziaływania na środowisko nawozów i środków ochrony roślin, oraz w zakresie racjonalizacji produkcji zwierzęcej z uwzględnieniem istniejącego potencjalnego oddziaływania na środowisko, ze względu na brak opracowań ujmujących takie dane.

W latach 2008-2009 ARiMR nie realizowała w/w zadania. Brak również informacji o realizowanych zadaniach w latach 2008-2011 przez ODR i OSChR.

Zadanie 3. Poprawa warunków hydromorfologicznych rzek i jezior.

- **Działanie:** Kontynuacja realizacji „Programu budowy przepławek dla ryb na terenie województwa zachodniopomorskiego”. **Jednostki i podmioty realizujące:** ZZMiUW.

ü W ramach tego działania w 2011 r. rozpoczął się etap projektowy dla zaplanowanego do realizacji w ramach w/w programu projektu „Budowa niebieskiego korytarza ekologicznego wzdłuż rzeki Iny i jej dopływów - budowa przepławek dla ryb” w ramach programu LIFE+.

Zadanie 4. Poprawa jakości wody.

- **Działanie:** Wyposażenie aglomeracji (o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2000) w systemy kanalizacji zbiorczej i oczyszczalnie ścieków zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

- **Działanie:** Kontynuacja budowy sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich. **Jednostki i podmioty realizujące:** gminy powiatu choszczeńskiego.

W ramach w/w działań realizowano następujące zadania:

ü **Gmina Recz:**

1. Budowa kanalizacji sanitarno - grawitacyjno - tłocznej Sokoliniec-Sicko-Recz. **Realizacja:** 2008-2011; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy, RPO WZ: 6 000 000 zł, w tym 4 500 000 zł (75%) dofinansowanie RPO, 1 500 000 zł (25 %) budżet gminy;

2. Budowa lokalnej oczyszczalni ścieków dla 200 RLM w m. Sulibórz etap projektowy. **Realizacja:** 2008-2011; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy: 100 000 zł;

ü **Gmina Drawno:** rozbudowa kanalizacji w gm. Drawno - etap projektowy, oraz budowa kanalizacji sanitarnej Drawno - osiedle. **Realizacja:** 2008-2011; **Finansowanie i koszt:** PROW 2007-2013 1 453 187,47 zł;

ü **Gmina Choszczno:** budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Choszcznie ul. Kościuszki, Czarnieckiego, Kanałowa. **Realizacja:** 2009 r.; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy: 340 147,46 zł;

ü **Gmina Bierzwnik:**

1. Budowa kanalizacji w m. Breń. **Realizacja:** 2008 r.; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy: 45 830 zł, WFOŚiGW: 555 000 zł (pożyczka), Ekofundusz: 606 584 zł (dotacja); budowa kanalizacji w m. Breń, Łasko, Wygon, Płoszkowo. **Realizacja:** 2009 r.; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy: 684 132 zł, WFOŚiGW: 1 645 000 zł (pożyczka), Ekofundusz: 480 164 zł (dotacja);

2. Doprowadzenie sieci kanalizacyjnej do budynków, którym wydano warunki techniczne o całkowitej dł. 0,24 km. **Realizacja:** 2010-2011; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy: b.d.

ü **Gmina Krzęcin:** budowa kanalizacji wiejskiej w Chłopowie wraz z oczyszczalnią ścieków. **Realizacja:** 2010-2011; **Finansowanie i koszt:** środki własne gminy, PROW 2007-2013: 2 000 000 zł (PROW), 1 600 000 zł (budżet gminy);

ü **Gmina Pełczyce:** budowa kanalizacji wraz z przepompownią ścieków w m. Będargowiec 1,883 km. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: 166 852 zł (pożyczka WFOŚiGW), 75 508 zł (budżet gminy);

- Działanie: *Dostosowanie istniejących oczyszczalni ścieków do wymogów ustawowych (usuwanie fosforu i azotu). Jednostka realizująca:* prowadzący instalację.

ü Nie realizowano. Przeprowadzone przez Starostę przeglądy posiadanych przez oczyszczalnie ścieków pozwoleń wodnoprawnych wykazały, że parametry odprowadzanych ścieków są dotrzymywane - na poziomach określonych w pozwoleniach wodnoprawnych.

- Działanie: *Odmulanie koryt rzek, modernizacja dna rzek, wzmocnienie skarp, remont jazu, budowa przepławki na rz. Słopicy i Inie. Jednostka realizująca:* ZZMiUW.

ü odmulanie koryta rzeki Koczynki (5,0 km); Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 189 035,47 zł w tym: 119 382,51 zł z Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, 69 652,96 zł środki własne ZZMiUW;

ü odmulanie dna cieku Struga Lubiana na odcinku 4,3 km; Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 44.696,87 zł - środki własne ZZMiUW;

ü odmulanie dna rzeki Małej Iny na odcinku 0,3 km; Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 7.707,06 zł - środki własne ZZMiUW;

ü odmulanie dna rzeki Koczynki na odcinku 2,2 km; Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 32.640,06 zł - środki własne ZZMiUW;

ü odbudowa (modernizacja) koryta rzeki Małej Iny w km 40+500 - 47+500 na odcinku 7 km; Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 273 653,80 zł (2010 r.), 152 500 zł (2011 r.) - środki własne ZZMiUW;

ü konserwacja urządzeń melioracji wodnych - roboty konserwacyjne np. usuwanie zatorów, wykaszanie, wygrabianie, oczyszczanie z namułu itp. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 300 000 zł (2010 r.) środki własne ZZMiUW; 1 400 000 zł (2011 r.), w tym 1 200 000 zł: dotacja celowa, 200 000 zł środki własne ZZMiUW;

CEL ŚREDNIOOKRESOWY 1.1.2.

Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych i ochrona przed skutkami powodzi i suszy.

Zadanie 1. Racjonalizacja wykorzystania zasobów wodnych.

- Działanie: *Kontynuacja podjętych działań w zakresie racjonalizacji zużycia wody;*
- Działanie: *Optymalizacja zużycia wody poprzez zapobieganie stratom wody na przesyle (modernizacja sieci wodociągowej) oraz wprowadzanie zamkniętych obiegów wody w przemyśle i oszczędne korzystanie z wody przez indywidualnych użytkowników. Jednostki i podmioty realizujące:* gminy i użytkownicy środowiska.

W ramach w/w działań realizowano następujące zadania:

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

- ü **Gmina Bierzwnik:** modernizacja SUW Klasztorne, wymiana pompy głębinowej, wymiana ciekących kranów. Realizacja: 2010-2011; Koszt: środki własne ZGK Bierzwnik: b.d.
- ü **Gmina Krzęcin:**
1. Propagowanie w szkołach gminy Krzęcin racjonalnego zużycia wody. Usuwanie nieszczelności (hydrantów, zasuw, zaworów). Realizacja: 2008-2009 ; Finansowanie i koszt: środki własne gminy Krzęcin: 5000 zł;
 2. Modernizacja stacji uzdatniania wody i sieci wodociągowej w Mielęcynie - wymiana pomp, złożeń, czyszczenia zbiorników, wymiana odcinków azbestowej sieci wodociągowej na sieć PCV. Realizacja: 2010-2011; Finansowanie i koszt: Spółdzielnia Mieszkaniowa „Mielęcyn”: 45 000 zł, Zespół Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska w Krzęcinie: 20 000 zł;
 3. Budowa sieci przesyłowej wodociąg Granowo - Sobieradz - 2,5 km sieci przesyłowej. Realizacja: 2010-2011 r.; Finansowanie i koszt: budżet gminy 131 000 zł, PROW 2007-2013: 100 000 zł;
- ü **Gmina Drawno:** budowa wodociągu w m. Żółwino. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: budżet gminy: b.d.
- ü **Gmina Recz:**
1. Przebudowa sieci wodociągowej o dł. 1100 m na ul. Kolejowej i Słonecznej w Reczu. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: budżet gminy: 700 000 zł, WFOŚiGW: 600 000 zł (pożyczka);
 2. Bieżąca konserwacja i remont sieci przesyłowych wody, likwidacja zbędnych sieci wodociągowych. Realizacja: 2008-2011 (na bieżąco); Finansowanie i koszt: budżet gminy: b.d.
- ü **Gmina Pełczyce:**
1. Budowa sieci wodociągowej i budowa stacji uzdatniania wody w północnej części gminy. Realizacja: 2008-2009 r.; Finansowanie i koszt: budżet gminy, 245 723 zł;
 2. Budowa sieci wodociągowej w m. Lubiana, Nadarzyn, Brzyczno i Płotno, ujęcie wody w m. Lubiana i sieć wodociągowa w m. Przekolno, Bukwica, Boguszyny, Lubiana i Lubianka, oraz stacja uzdatniania wody w Przekolnie. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: budżet gminy, WFOŚiGW, PROW 2007-2013: 8.401.653 zł.

Dodatkowe realizowane zadania w zakresie ochrony wód.

W ramach niniejszego zadania na terenie powiatu choszczeńskiego realizowano również inne działania w zakresie ochrony wód takie jak:

- Działanie: Zarybianie jezior powiatu choszczeńskiego. Jednostka realizująca: powiat choszczeński, PZW;
- ü zakup narybku na zarybianie jezior powiatu choszczeńskiego. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: 41.432 zł (2008 r.) z czego 8000 zł środki powiatu, 50.460 zł (2009 r.) z czego 8000 zł środki powiatu - środki własne powiatu, środki PZW;
- Działanie: Ochrona ekosystemów wodnych. Jednostka realizująca: Drawieński Park Narodowy.

- ü nadzór oraz monitoring ichtiofauny (połowy kontrolne, regulacyjne, liczenie miejsc tarlisk ryb łososiowatych) na terenie DPN (w części dot. powiatu choszczeńskiego). Realizacja: 2010-2011; Finansowanie i koszt: 4.632,56 zł (2008 r.), 3.554,92 zł (2009 r.) - środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN;
- Działanie: *Działania edukacyjno/szkoleniowe w zakresie ochrony wód.* Jednostka realizująca: powiat choszczeński.
- ü szkolenia pracowników samorządowych w zakresie: *Strategii monitoringu i ochrony wód.* Realizacja: 2008 r.; Koszt: koszty dojazdu na szkolenie (budżet powiatu); w zakresie: *Zasoby wodne. Zasady korzystania z wód.* Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 245 zł + koszty dojazdu (budżet powiatu);
- Działanie: *Podpiętrzanie jezior, budowa zastawek.* Jednostka realizująca: ZZMiUW
- ü podpiętrzanie jezior - retencja jeziorowa jeziora Klukom. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 241.051,40 zł, ZZMiUW w ramach PROW 2007-2013;
- ü budowa 3 zastawek na rzece Koczyńska - 3 zastawki+retencja. Realizacja: 2009-2010 r.; Finansowanie i koszt: 224.840 zł (2009 r.), 24.156 zł (2010 r.), środki ZZMiUW.
- Działanie: *Realizacja monitoringu jakości wód użytkowych, wymaganego dyrektywami szczegółowymi w zakresie spełnienia warunków do bytowania ryb, wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia oraz w zakresie zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego.* Jednostka realizująca: DPN.
- ü Monitoring jakości i czystości wód oraz poziomu wód występujących na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 9.381,22 zł (w tym 3.433,47 zł w 2008 r., 5.945,75 zł w 2009 r.);

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu zmierzającego do poprawy gospodarki wodnej podejmowane były różne działania, głównie przez gminy powiatu choszczeńskiego. Ponadto dla poprawy jakości wód podejmowano również dodatkowe działania które opisano wyżej. Prawie wszystkie z wyznaczonych zadań były w mniejszym, lub większym stopniu realizowane. W niniejszym rozdziale brakuje informacji o realizacji działań przypisanych w programie ochrony środowiska użytkownikom środowiska, indywidualnym hodowcom, czy też rolnikom, gdyż nie było możliwości pozyskania tego typu informacji.

Nakłady finansowe poniesione w ramach Celu 1.1. Poprawa gospodarki wodnej przez wymienione jednostki realizujące, kształtują się na poziomie: 29.326.733,29 zł, z czego 13.973.187,38 zł stanowią środki pozyskane z zewnątrz (w/w kwoty nie uwzględniają kosztów poniesionych na realizację zadań, dla których nie określono ich wysokości z powodu braku danych).

I CEL STRATEGICZNY:

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.**

Cel 1. Poprawa jakości środowiska.

CEL STRATEGICZNY 1.2. Poprawa jakości powietrza i spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza.

Zadanie 1. Poprawa jakości powietrza.

• *Działanie: Systematyczne opracowywanie i wdrażanie programów ochrony powietrza, zgodnie z wynikami rocznych ocen jakości powietrza w strefach. Jednostka realizująca: Zachodniopomorski Urząd Marszałkowski.*

ü *Opracowany został program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej, która stanowi obszar województwa zachodniopomorskiego z wyłączeniem aglomeracji szczecińskiej, ze względu na przekroczenie poziomu docelowego określonego dla ozonu, na podstawie rocznej oceny wykonanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie w 2008 r. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: Urząd Marszałkowski, b.d.*

• *Działanie: Wspieranie działań inwestycyjnych w zakresie ochrony powietrza. Jednostki i podmioty realizujące: JST.*

ü *Gmina Pełczyce: przyjęcie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Pełczyce na lata 2010-2020. Realizacja: 2010 r.; Koszt: b.d.*

• *Działanie: Wspieranie działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji ze źródeł komunalnych i komunikacyjnych. Jednostki i podmioty realizujące: JST.*

ü *Gmina Pełczyce: zainstalowała urządzenia pozyskujące energię ze źródeł odnawialnych na potrzeby zaopatrzenia w ciepło budynków użyteczności publicznej w gminie Pełczyce w świetlicach wiejskich w m. Chrapowo, Będargowo, Sarnik, Płotno, Trzęsacz, Bukwica, Przekolno, Jagów, Niesporowice, oraz w remizie strażackiej w Nadarzynie, Boguszynach, Pełczycach i Będargowie. Realizacja: 2010-2011; Finansowanie i koszt: środki własne gminy, oraz PROW 2007-2013, 994.371 zł.*

ü *Gmina Krzęcin: zmieniła sposób ogrzewania budynków z kotłowni węglowej na kotłownię gazową w budynku Klubu Kultury w Żeńsku i budynku Urzędu Gminy w Krzęcinie. Realizacja: 2010-2011; Finansowanie i koszt: środki własne gminy, 152.000 zł;*

• *Działanie: Zwiększanie świadomości społeczeństwa w zakresie potrzeb i możliwości ochrony powietrza, w tym oszczędność energii i stosowania alternatywnych źródeł energii. Jednostki i podmioty realizujące: JST.*

- ü **Gmina Pełczyce:** kampania edukacyjna społeczeństwa prowadzona poprzez spotkania wiejskie, plakaty. Realizacja: 2008-2011; Finansowanie i koszt: środki własne gminy, b.d.;
- ü **Gmina Recz:** zmodernizowano oświetlenie uliczne na energooszczędne. Realizacja: 2008-2009 r.; Finansowanie i koszt: budżet gminy, 1.200.000 zł;
- ü **Gmina Krzęcin:** kampania edukacyjna społeczeństwa poprzez plakaty, foldery. Realizacja: 2008-2009; Koszt: b.d.

- Działanie: *Modernizacja urzędzeń technologicznych, termomodernizacja budynków użyteczności publicznej.* Jednostki i podmioty realizujące: właściciele, zarządcy budynków.
 - ü termomodernizacja budynku administracyjnego przy ul. Chrobrego 27 w Choszcznie (wymiana c.o., wymiana stolarki okiennej i drzwiowej itp.) Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: 592.019,63 zł, w tym 206 300 zł PFOŚiGW, 385 719,63 zł środki własne powiatu;
 - ü termomodernizacja budynku użyteczności publicznej Starostwa Powiatowego w Choszcznie ul. Nadbrzeżna 2. Realizacja: 2009 i 2011 r.; Finansowanie i koszt: 19.899,47 zł (2009 r.) środki własne powiatu, 593.365,67 zł (2011 r.) środki własne powiatu;
 - ü termomodernizacja budynku Starostwa Powiatowego ul. Niedziałkowskiego 14 (ocieplenie z wymianą elewacji). Realizacja: 2010 r. Finansowanie i koszt: 96.392,39 zł, środki własne powiatu;
 - ü częściowy remont dachu budynku użyteczności publicznej przy ul. Bohaterów Warszawy. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 16.393,44 zł środki własne powiatu;
 - ü częściowa wymiana okien w Specjalnym Ośrodku Szkolno - Wychowawczym w Suliszewie. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 25.000 zł, środki własne ośrodka;
 - ü termomodernizacja budynku internatu Zespołu Szkół nr 1 w Choszcznie. Realizacja: 2011 r.; Finansowanie i koszt: 693.750,09 zł, środki własne powiatu;
 - ü modernizacja budynków użyteczności publicznej - Przedszkole Miejskie, Szkoła Podstawowa w Reczu, hala sportowa. Realizacja: 2009-2011; Finansowanie i koszt: 2 400 000 zł, w tym 1 536 000 zł dofinansowanie z funduszu norweskiego (64%), 864 000 zł budżet Gminy Recz (36%);
 - ü wymiana okien w budynku UG w Bierzwniku. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 30.000 zł, środki własne Gminy Bierzwnik;
 - ü termomodernizacja Przedszkola nr 5 w Choszcznie ul. Energetyków. Realizacja: 2010-2011; Koszt: b.d.
 - ü termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: Klubu Kultury w Żeńsku, oraz UG w Krzęcinie. Realizacja: 2010-2011; Finansowanie i koszt: 152 000 zł, środki własne gminy;

- Działanie: *Bieżąca modernizacja dróg i ciągów komunikacyjnych.* Jednostki i podmioty realizujące: zarządcy dróg.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

- ü przebudowa drogi nr 2216Z Lubiana - Boguszyny o dł. 1,475 km. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 497 984,40 zł, środki własne Powiatowego Zarządu Dróg (PZD);
- ü przebudowa drogi 2214Z Przeczno - Strumiennie o dł. 1,308 km. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 349 976,24 zł, środki własne Powiatowego Zarządu Dróg;
- ü powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej drogi 2128Z Choszczno - Krzęcin o dł. 3,3 km. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 294 190,72 zł, środki własne Powiatowego Zarządu Dróg;
- ü powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej drogi 2212Z skrzyżowanie Sobieradz - Granowo o dł. 0,65 km. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 50 251,80 zł, środki własne Powiatowego Zarządu Dróg;
- ü powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej drogi 2226Z Lubieniów - Kiełpino o dł. 3,32 km. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 98 449,20 zł, środki własne Powiatowego Zarządu Dróg;
- ü powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej drogi 2220Z skrzyżowanie drogi nr 151 - Pomień o dł. 1,0 km. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 31 285,68 zł, środki własne Powiatowego Zarządu Dróg;
- ü przebudowa drogi nr 2233Z Święciechów - Drawno o dł. 5,043 km. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 2 980 079,31 zł, w tym 1 490 396,60 zł środki PZD, 1 490 396,59 zł budżet państwa - Wojewoda.;
- ü przebudowa drogi nr 2216Z Boguszyny - Bolewice o dł. 3,83 km. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 1 384 196,26 zł, środki własne PZD;
- ü przebudowa drogi nr 2240Z Breń - Łasko o dł. 2,7 km. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 556 785,74 zł, środki własne PZD;
- ü przebudowa drogi nr 2230Z Mielęcín - Przybysław o dł. 1,5 km. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 589 750,75 zł, środki własne PZD;
- ü powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej drogi 2203Z skrzyżowanie drogi nr 10 - Sokoliniec - Rybaki - skrzyż. 151 o dł. 4,5 km. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 408 230,67 zł, środki własne PZD;
- ü przebudowa ciągów dróg powiatowych nr 2226Z Recz - Kiełpino - Brzeziny, nr 2223Z Brzeziny - Kołki, nr 2222Z Kołki - Suliszewo o dł. 20 km. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 4 771 142,22 zł, środki własne PZD;
- ü przebudowa drogi nr 1716Z granica powiatu - Sułkowo o dł. 1,45 km. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 477 974,28 zł środki własne PZD;
- ü nakładka bitumiczna droga 2230Z Mielęcín - Przybysław o dł. 1,10 km. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 208 508,50 zł środki własne PZD;
- ü roboty nawierzchniowe - poszerzenie drogi nr 2240Z Płoszkowo - Breń o dł. 5,5 km. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 531 474,22 zł, środki własne PZD;
- ü powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej drogi nr 2201Z Radaczewo - Sławęcín, drogi nr 1767Z Sławęcín - Sulino łącznie 2,0 km. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 191 227,68 zł, środki własne PZD;
- ü pojedyncze powierzchniowe utwalenie nawierzchni drogi 2240Z Breń - Łasko o dł. 2,7 km. Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 43 480,80 zł, środki własne PZD;
- ü wykonanie nakładek bitumicznych droga nr 2235Z Brzeziny - Wygon o dł. 0,700 km, Realizacja: 2010 r.; Finansowanie i koszt: 194 408,45 zł, środki własne PZD;

- ü przebudowa drogi powiatowej nr 2214Z Pełczyce - Jarosławsko - granica powiatu o dł. 11,600 km. Realizacja: 2011 r.; Finansowanie i koszt: 6 395 998,34 zł, środki własne PZD;
- ü remont drogi o nawierzchni żuźlowej droga nr 1767Z granica powiatu - Sławęcino o dł. 0,1 km. Realizacja: 2011 r.; Finansowanie i koszt: 38 130,00 zł, środki własne PZD;
- ü modernizacja drogi gminnej w Rybakach o pow. 4000 m². Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 274 310,67 zł, w tym 233 164,07 zł ANR (85%), 41.146,60 zł budżet Gminy Recz (15%);
- ü modernizacja ulicy Środkowej i Kolejowej w Reczu. Realizacja: 2008 r.; Finansowanie i koszt: 300 000 zł, w tym 150 000 zł Wojewódzki Zarząd Dróg, 150 000 zł budżet Gminy Recz;
- ü modernizacja drogi Sicko - Sokoliniec - Rybaki. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: 600 000 zł, w tym 450 000 zł PZD, 150 000 zł budżet Gminy Recz;
- ü modernizacja dróg gruntowych: Choszczno - Sulechówek, Choszczno - Rudniki - Stary Klukom. Realizacja: 2010 - 2011; Finansowanie i koszt: 350 000 zł (2010 r.), 653 000 zł (2011 r.) środki własne Gminy Choszczno;
- ü naprawa, remont drogi i przebudowa drogi dojazdowej do pól. Realizacja: 2011 r.; Finansowanie i koszt: 326 000 zł, w tym 56 000 zł Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych i Leśnych, 270 000 zł środki własne Gminy Choszczno;
- ü modernizacja drogi wiejskiej Rakowo - Kaszewo. Realizacja: 2010 - 2011; Finansowanie i koszt: 900 000 zł, w tym 450 000 zł środki własne gminy, 450 000 zł Narodowy Program Budowy Dróg Lokalnych.

Brak jest informacji na temat podjętych przez użytkowników środowiska, właścicieli, zarządców budynków zadań zmierzających do realizacji wyznaczonego działania tj. w zakresie modernizacji urządzeń technologicznych, termomodernizacji budynków.

Zadanie 2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza.

- Działanie: wspieranie budowy nowych alternatywnych źródeł energii - okres realizacji 2008-2011. Jednostki i podmioty realizujące: JST, Wojewoda.
- ü Gmina Pełczyce wykazała dokumentacyjne przygotowywanie inwestycji dot. budowy alternatywnych źródeł energii, etap projektowy dot. budowy zakładu do produkcji biometanu 700 Nm³/godz., oraz instalacji umożliwiającej wprowadzenie gazu do sieci. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Krzęcin: na terenie gminy wybudowano 4 siłownie wiatrowe KRZĘCIN (okres realizacji 2008-2009), oraz oddano do użytku zespół elektrowni wiatrowych Żeńsko o mocy 7,5 km (okres realizacji 2010-2011), w trakcie rozruchu farma wiatrowa Granowo. W 2011 r. uchwalono miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w części dotyczącej wybudowania na terenie gminy Krzęcin (Nowy Klukom) kolejnych siłowni wiatrowych; Finansowanie i koszt: b.d. środki własne gminy Krzęcin, środki własne inwestora;
- ü Gmina Choszczno: sporządzono projekt miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Choszczna w obrębach: Smoleń, Wardyń, Raduń, Rzecko, Korytowo pod kątem wybudowania farmy wiatrowej, podjęto

przygotowania projektowe pod budowę biogazowni w Choszcznie (etap decyzji środowiskowej), opracowano dokumentację projektową dot. wykorzystania ciepła ziemi dla potrzeb Środowiskowego Domu Samopomocy w Choszcznie, oraz świetlicy wiejskiej w Wardyniu (projekt prac geologicznych, dokumentacja geologiczna).
Finansowanie i koszt: b.d.

- ü Gmina Recz: podjęto działania planistyczne w celu wyznaczenia terenów pod budowę elektrowni wodnych, przygotowania planistyczne pod budowę biogazowni w Reczu przy ul. Kolejowej. Finansowanie i koszt: b.d.

Brak jest informacji na temat podjętych przez użytkowników środowiska zadań zmierzających do realizacji wyznaczonego działania w zakresie spełnienia standardów emisyjnych z instalacji wymaganych przepisami prawa, oraz w zakresie redukcji emisji z obiektów energetycznego spalania paliw - dotrzymania standardów emisyjnych określonych w dyrektywie i Traktacie Akcesyjnym.

Zadanie 3. Działania prowadzące do wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.

- Działania: *Podjęcie działań zmierzających do rozwoju wykorzystania energii wiatrowej, energii słonecznej, energii z biomasy, wykorzystania energii wodnej, geotermalnej i innych alternatywnych źródeł energii (np. gaz koksowniczy), w celu zwiększenia efektywności wytwarzania, przesyłu, dystrybucji i wykorzystania energii.*
Jednostki i podmioty realizujące: gminy, powiat, użytkownicy środowiska.

ü Zadania zostały już wyżej opisane w działaniu dotyczącym wspierania budowy nowych alternatywnych źródeł energii.

- ü Wykonanie solarów słonecznych (na 3 indywidualnych budynkach), gmina Bierzwnik.
Finansowanie i koszt: b.d., środki własne podmiotów korzystających ze środowiska.

Brak jest informacji na temat podjętych przez użytkowników środowiska zadań zmierzających do realizacji wyznaczonego działania w zakresie wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii, redukcji LZO (lotnych związków organicznych), oraz w zakresie redukcji gazów cieplarnianych.

Nie realizowano również w powiecie działania dot. szczegółowej inwentaryzacji źródeł emisji z uwzględnieniem obszarów przyległych i obszaru Niemiec. Zadanie to nie było przypisane do realizacji w powiatowym programie ochrony środowiska. W latach 2008-2011 powiat nie wykonywał kontroli użytkowników środowiska w zakresie przestrzegania prawa poprzez eliminację wykorzystania substancji zubożających warstwę ozonową.

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu zmierzającego do poprawy jakości powietrza podejmowano działania wyznaczone w programie ochrony środowiska, a także dodatkowe działania które opisano powyżej. W niniejszym rozdziale nie opisano realizacji działań przypisanych w programie ochrony środowiska użytkownikom środowiska, prowadzącym instalacje, z powodu braku tego typu informacji.

Nakłady finansowe poniesione w ramach Celu 1.2. Poprawa jakości powietrza przez wymienione jednostki realizujące kształtują się na poziomie: 30.462.027,62 zł, z czego 3.915.560,66 zł stanowią środki pozyskane ze zewnątrz (w/w kwoty nie uwzględniają kosztów poniesionych na realizację zadań, dla których z braku danych nie określono poniesionych nakładów).

I CEL STRATEGICZNY:

DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.

Cel 1. Poprawa jakości środowiska.

CEL STRATEGICZNY 1.3. Poprawa klimatu akustycznego.

Zadanie 1. Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem.

- *Działanie: Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu (transport drogowy, szynowy). Jednostki i podmioty realizujące:* zarządcy dróg poprzez bieżącą modernizację dróg. Wśród zadań realizowanych dla osiągnięcia zmierzonego celu wskazano:

- ü w 2008 r. przebudowę 2 dróg powiatowych o łącznej długości 2,783 km. Koszt: 847 960,64 zł, środki PZD; powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej 4 dróg powiatowych o łącznej długości 8,27 km. Koszt: 474 177,40 zł, środki PZD;
- ü w 2009 r. przebudowę 5 dróg powiatowych o łącznej długości 14,793 km. Koszt: 5 895 131,83 zł środki PZD; powierzchniowe utwalenie nawierzchni bitumicznej 1 drogi powiatowej o łącznej długości 4,5 km. Koszt: 408 230,67 zł, środki PZD;
- ü w 2010 r. remont nawierzchni brukowcowej drogi nr 2233Z skrzyżowanie Bogdanka o długości 0,285 km. Koszt: 171 764,03 zł, środki PZD; nakładki bitumiczne ul. Energetyków Choszczno o dł. 0,3 km. Koszt: 62 220 zł, środki PZD;
- ü 2011 r. wyrównanie nawierzchni brukowej - nakładka bitumiczna droga 2239Z Górzno - granica powiatu o długości 0,35 km. Koszt: 171 888,44 zł, środki PZD, remont nawierzchni brukowej nr 2224Z z m. Dominikowo o dł. 0,66 km. Koszt: 200 061,91 zł, środki PZD. Wyrównanie nawierzchni brukowej droga 2233Z m. Zatom o dł. 1,0 km. Koszt: 365 516,12 zł, środki PZD; wyrównanie nawierzchni brukowej - nakładka bitumiczna droga 2158Z Jarosławsko o dł. 0,370 km. Koszt: 169 004,51 zł, środki PZD; modernizacja ul. Zielnej w Choszcznie. Realizacja: 2010-2011. Koszt: b.d.;
- ü W 2008 r. na terenach zabudowanych przebudowano 2 drogi powiatowe (w m. Boguszyny i m. Kołki: razem 0,98 km) i wyremontowano ubytki nawierzchni na 45 km dróg powiatowych. Koszt: 404 649,01 zł, środki PZD;
- ü W 2009 r. na terenach zabudowanych wyrównano nawierzchnię, nałożono nakładki bitumiczne na długości 0,313 km dróg powiatowych, oraz wyremontowano ubytki nawierzchni na 52 km dróg powiatowych. Koszt: 164 860 zł, środki PZD.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

- **Działanie:** *Ograniczenie emisji hałasu pochodzącego z prowadzonej działalności gospodarczej. Jednostki realizujące: użytkownicy środowiska, WIOŚ.*

ü W ramach działania wykonywane są przez starostę kontrole podmiotów gospodarczych. Zazwyczaj są to kontrole interwencyjne. W przypadku stwierdzenia przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu wydawane są decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. W ramach ochrony przed hałasem starosta przeprowadził: 1 kontrolę w 2008 r., 1 kontrolę w 2009 r. 1 kontrolę w 2010 r. oraz 4 kontrole w 2011 r. W w/w latach wydano 1 decyzję o dopuszczalnym poziomie hałasu. **Finansowanie i koszt:** b.d. - środki własne powiatu.

- **Działanie:** *Zapewnienie przestrzegania zasady strefowania (rozgraniczania terenów o zróżnicowanej funkcji) w planowaniu przestrzennym. Jednostki realizujące: gminy, Wojewoda.*

ü W ramach tego działania jedynie Gmina Recz w 2010 r. uchwaliła m.p.z.p. dla ulic: Srebrna - Kolejowa - Polna z wyznaczeniem odpowiednich stref. **Finansowanie i koszt:** 60 000 zł, środki własne Gminy Recz.

Zadanie 2. Promowanie działań mających na celu ograniczenie narażenia na hałas komunikacyjny i przemysłowy.

- **Działanie:** *Opracowanie i realizacja programów ochrony środowiska przez hałasem, o ile będą wymagane. Jednostki realizujące: JST.*

ü W latach 2008-2011 starosta nie opracowywał takiego programu, nie było takiej potrzeby.

- **Działanie:** *Egzekwowanie ograniczeń prędkości ruchu na terenach zabudowanych. Jednostki realizujące: Policja.*

ü Zadanie przypisano do realizacji policji. W ramach tego zadania w latach 2008-2011 policjanci ruchu drogowego KPP Choszczno prowadzili cykliczne kontrole prędkości, oraz kontrole zlecone przez odpowiednie służby tj. kontrole w miejscach wskazanych jako niebezpieczne oraz na odcinkach dróg na terenie powiatu choszczeńskiego, gdzie istnieją ograniczenia prędkości. W sumie w latach 2008-2011 ujawnili 12.041 tego typu wykroczeń. **Finansowanie i koszt:** środki własne Policji przy pomocy sprzętu zakupionego ze środków policji i środków samorządowych, b.d.

- **Działanie:** *Modernizacja dróg i ulic, z których hałas powoduje przekroczenia poziomów progowych dla terenów szczególnie narażonych na hałas. Jednostki realizujące: zarządcy dróg.*

ü W 2011 r. opracowana została „Mapa akustyczna miasta Recz w otoczeniu drogi krajowej nr 10 oraz drogi wojewódzkiej nr 151”. Klimat akustyczny oceniony został na podstawie badań i obliczeń rozprzestrzeniania się w środowisku hałasu z transportu samochodowego.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

- **Działanie:** Budowa obwodnic dla najbardziej zagrożonych hałasem miejscowości. **Jednostki realizujące:** zarządcy dróg.

- ü W ramach tego zadania jedynie Gmina Recz rozpoczęła prace planistyczne w zakresie budowy obwodnicy Recza na drodze krajowej nr 10. W latach 2008-2009 uzgodniono przebieg obwodnicy, w latach 2010-2011 wykonano studium wykonawcze, rozpoczęto procedurę oceny oddziaływania na środowisko. **Finansowanie i koszt:** b.d.

- **Działanie:** Realizacja zabezpieczeń akustycznych (ekrany akustyczne, wały ziemne, nasadzenia drzew i krzewów). **Jednostki realizujące:** zarządcy dróg.

- ü Nasadzenia drzew wzdłuż dróg powiatowych: 1010 sztuk. **Realizacja:** 2008 r. **Finansowanie i koszt:** 27 017,50 zł, środki PZD;
- ü Nasadzenia drzew i krzewów w pasach dróg gminy Choszczno (ul. Słowackiego, Norwida, Kraszewskiego, Nadbrzeżna, Reymonta, Fabryczna, Artylerzystów, Czarnieckiego). **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** b.d.

Brak jest informacji na temat podjętych przez użytkowników środowiska zadań zmierzających do realizacji wyznaczonego działania w zakresie ograniczania emisji hałasu pochodzącego z działalności gospodarczej i przemysłowej, w zakresie zabezpieczeń akustycznych oraz w zakresie zwiększenia izolacyjności budynków (np. poprzez wymianę okien), gdy inne sposoby ograniczenia hałasu nie dają skutecznych rezultatów.

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu zmierzającego do poprawy jakości klimatu akustycznego podejmowano działania wyznaczone w programie ochrony środowiska. W niniejszym rozdziale brak jest informacji o realizacji działań przypisanych w programie ochrony środowiska użytkownikom środowiska, z braku tego typu danych.

Nakłady finansowe poniesione w ramach Celu 1.3. Poprawa klimatu akustycznego przez wymienione jednostki realizujące kształtują się na poziomie: 9.422.482,06 zł (w/w kwoty nie uwzględniają kosztów poniesionych na realizację zadań, dla których z braku danych nie wskazano poniesionych nakładów).

I CEL STRATEGICZNY:

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.**

Cel 1. Poprawa jakości środowiska.

CEL STRATEGICZNY 1.4. Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

Zadanie 1. Identyfikacja zagrożeń promieniowania elektromagnetycznego.

- **Działanie:** *Inwentaryzacja i kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego.* **Jednostki realizujące:** WIOŚ

- ü Zadanie przypisano do realizacji bezpośrednio WIOŚ. Według przedłożonej przez WIOŚ w Szczecinie informacji o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w 2010 r. WIOŚ skontrolował 10 obiektów, których eksploatacja powoduje emisję pól elektromagnetycznych (stacje telefonii komórkowych). **Finansowanie i koszt:** b.d. środki własne WIOŚ.
Od 01.01.2011 r. obowiązuje przepis nakładający obowiązek zgłaszania staroście instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne. W 2011 r. zgłoszono 26 tego typu instalacji.

- **Działanie:** *Pomiary pól elektromagnetycznych.* **Jednostki realizujące:** prowadzący instalację.

- ü Zadanie przypisano do realizacji prowadzącym instalację. Badania takie wykonuje się zgodnie z obowiązkiem określonym w ustawie *Prawo ochrony środowiska* (art. 122a). W 2011 r. wraz z wejściem w życie przepisu nakładającego obowiązek zgłaszania instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne prowadzący stacje telefonii komórkowych przedkładali staroście zgłoszenia wraz z wynikami pomiarów pól elektromagnetycznych. We wszystkich przypadkach (26 zgłoszeń w 2011 r.) na terenach otaczających stacje bazowe telefonii komórkowych nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. **Finansowanie i koszt:** b.d.

- **Działanie:** *Wprowadzanie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego informacji o możliwości lokalizowania instalacji emitujących promieniowanie elektromagnetyczne.* **Jednostki realizujące:** gminy.

- ü W ramach w/w zadania jedynie Gmina Krzęcin wprowadziła do planu zagospodarowania przestrzennego zapisy dotyczące lokalizacji elektrowni wiatrowych w Granowie. Pozostałe gminy powiatu nie realizowały tego zadania. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d. środki inwestora i gminy.

Zadanie 2. Ochrona ludzi przed promieniowaniem elektromagnetycznym.

- **Działanie:** *Wyodrębnienie obszarów i prowadzenie rejestru terenów, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.* **Jednostki realizujące:** WIOŚ

- ü Działanie przypisane do realizacji bezpośrednio WIOŚ. Według informacji zawartych w *Informacji o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim za 2010 r.* nie stwierdzono na terenie powiatu choszczeńskiego przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku.

PODSUMOWANIE

W ramach celu wyznaczonego dla ochrony mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych, w każdym z zaplanowanych zadań odnotowano ich realizację. Brak jest danych na temat nakładów finansowych poniesionych w ramach Celu 1.4. Ochrona mieszkańców przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych.

I CEL STRATEGICZNY:

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.**

Cel 2. Poprawa gospodarki odpadami.

Zadanie 1. Poprawa gospodarki odpadami.

- **Działanie:** *Minimalizacja ilości wytworzonych odpadów oraz prowadzenie nowoczesnego (zgodnie ze standardami unijnymi) systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Jednostki realizujące: Gminy, mieszkańcy, podmioty gospodarcze.*

- ü Gmina Recz w latach 2008-2011 prowadziła selektywną zbiórkę odpadów opakowaniowych na terenie całej gminy. Ustawiono 140 pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, prowadzono zbiórkę odpadów wielkogabarytowych, zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, wyznaczono miejsca na zbiórkę odpadów budowlanych i zagospodarowano je do utwardzenia dróg gruntowych, zorganizowano zbiórkę odpadów z pielęgnacji zieleni. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** 120 000 zł środki gminy, 2010-2011, koszt b.d.;
- ü W gminie Drawno w latach 2008-2009 w ramach działania budowano system zbiórki odpadów wielkogabarytowych z sektora budowlanego i wraków pojazdów - wyznaczenie lokalizacji i stworzenie gminnego punktu gromadzenia odpadów nietypowych (niebezpiecznych i wielkogabarytowych). **Finansowanie i koszt:** b.d.;
- ü Gmina Choszczno w latach 2010-2011 prowadziła działania na rzecz segregacji odpadów poprzez edukację oraz informacje o konsekwencjach finansowych prowadzonej w sposób nieodpowiedni gospodarki odpadami. **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** 1000 zł, środki gminy;
- ü Zakupiono i zainstalowano na składowisku odpadów w Stradzewie Modułową Stację do Segregacji Odpadów Komunalnych. **Realizacja:** 2009 r. **Finansowanie i koszt:** 798 000 zł, środki MPGK Sp. z o.o. w Choszcznie;
- ü Gmina Bierzwnik w ramach działania wykazała jedynie rozpowszechnianie broszur. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** b.d.;

- **Działanie:** *Zwiększenie udziału odzysku, w tym w szczególności odzysku energii z odpadów, zgodnego z wymogami ochrony środowiska. Jednostki realizujące: podmioty prowadzące instalacje.*

- ü Zadanie przypisano do realizacji podmiotom prowadzącym instalację. Brak informacji o zrealizowanych zadaniach. Zamontowana na składowisku odpadów w Stradzewie stacja segregacji odpadów w istotny sposób przyczynia się do realizacji tego działania.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

- **Działanie:** *Zmniejszenie ilości odpadów kierowanych na składowiska, w tym w szczególności ulegających biodegradacji.* **Jednostki realizujące:** gminy.
- ü **Gmina Pełczyce:** systematyczne zwiększenie ilości pojemników do selektywnej zbiórki na terenie gminy. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d.
- ü **Gmina Drawno:** budowa systemu zbiórki odpadów organicznych z gospodarstw domowych, a w rejonach zabudowy jednorodzinnej propagowanie idei wykonywania kompostowników w ogródkach. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d.
- ü **Gmina Krzęcin:** segregacja odpadów „u źródła”, selektywna zbiórka odpadów szkła, plastiku, papieru. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d.
- ü **Gmina Bierzwnik:** zbiórka odpadów biodegradowalnych przez Zakład Komunalny Dobiegniew. Zebrano w latach 2010-2011 25,48 Mg tego typu odpadów (na kompostownię w Dobiegniewie). **Finansowanie i koszt:** b.d.
- ü **Gmina Recz:** zbiórka odpadów pochodzenia roślinnego. Zbiórka i odbiór gałęzi (poddano zrębkowaniu do spalania) i materiału roślinnego (trawy do kompostowania). **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** 20 000 zł, budżet gminy środki własne ZUH Komunalnik;
- ü **Gmina Choszczno:** sukcesywne ograniczanie przyjmowania na składowisko odpadów ulegających biodegradacji. Segregacja odpadów „u źródła”, selektywna zbiórka odpadów szkła, papieru i plastiku. **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** b.d.
- **Działanie:** *Kompleksowe rozwiązanie problemu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.* **Jednostki realizujące:** Marszałek Województwa.
- ü Zadanie przypisano do realizacji Marszałkowi Województwa Zachodniopomorskiego. Brak informacji o zrealizowanych zadaniach. Na terenie powiatu nie ma i nie planowano lokalizacji instalacji do unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych.
- **Działanie:** *Usuwanie i unieszkodliwianie odpadów azbestowych.* **Jednostki realizujące:** JST, użytkownicy środowiska.
- ü **Powiat** nie opracował programu usuwania azbestu, gdyż nie było takiej potrzeby. Z 2 budynków pokrytych eternitem będących własnością jednostek organizacyjnych powiatu, koszt usunięcia azbestu zostanie pokryty przez te jednostki we własnym zakresie.
- ü **Gmina Choszczno:** usunięto pokrycia dachowe eternitowe z obiektów będących własnością gminy Choszczno. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** 15 000 zł, GFOŚiGW; uchwalono program usuwania azbestu z terenu miasta i gminy Choszczno, zawarto umowę z WFOŚiGW w Szczecinie na demontaż i utylizację wyrobów zawierających azbest. **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** 41 000 zł, WFOŚiGW;
- ü **Gmina Recz:** inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Recz, opracowano program usuwania azbestu. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** 7 000 zł, budżet gminy; realizacja programu usuwania azbestu. **Realizacja:** 2010 r. (usunięto 700 m² płyt azbestowych), 2011 r. (usunięto 800 m² płyt azbestowych). **Finansowanie i koszt:** b.d.

- ü **Gmina Bierzwnik:** rozdano ulotki edukacyjne, uchwalono program usuwania azbestu. Realizacja: 2008 r. Finansowanie i koszt: b.d., demontaż i utylizacja odpadów przez prywatnych właścicieli. Realizacja: 2010-2011 r. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü **Gmina Pełczyce:** realizacja programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla Miasta i Gminy Pełczyce na lata 2007-2032 określającego zasady finansowania związanego z usuwaniem azbestu. Realizacja: 2008-2011 r. Finansowanie i koszt: 79.896 zł, w tym 76.459 zł. WFOŚiGW, 3437 zł środki gminy.
- Działanie: *Unieszkodliwianie odpadów medycznych i weterynaryjnych.* Jednostki realizujące: JST, podmioty gospodarcze.

- ü Na terenie powiatu choszczeńskiego nie ma instalacji unieszkodliwiania odpadów medycznych i weterynaryjnych. Realizacja działania leży po stronie wytwórców odpadów.
- Działania: *Działania edukacyjne w zakresie gospodarki odpadami.* Jednostki realizujące: JST, placówki edukacyjne.

- ü Szkolenia pracowników samorządowych powiatu w zakresie gospodarki odpadami, 1 osoba w 2008 r. i 1 osoba w 2009 r. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: 390 zł + koszty dojazdu; wywieszono plakaty i wyłożono ulotki na temat szkodliwości azbestu w budynku Starostwa Powiatowego w Choszcznie. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: bez nakładów finansowych;
- ü Gmina Pełczyce: kampania edukacyjna społeczeństwa prowadzona poprzez spotkania wiejskie, plakaty. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Choszczno: prowadzono kampanię edukacyjną z udziałem firmy ELEKTRO-EKO. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d., propagowano idee związane z poprawnym zagospodarowywaniem odpadów, wspierano akcje Dzień Ziemi i Sprzątanie Świata. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 4 297,42 zł, środki własne gminy;
- ü Gmina Recz: rozdano ulotki edukacyjne na temat spalania odpadów w piecach domowych. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: 1 000 zł, budżet gminy, wywieszono ogłoszenia i plakaty, zakupiono pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów w szkołach - w ramach edukacji szkolnej. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 1 000 zł, budżet gminy;
- ü Gmina Bierzwnik: szkolono pracowników gminy, rozesłano mieszkańcom ulotki. Realizacja: 2008-2009 r. Finansowanie i koszt: b.d., prowadzono prelekcje we wszystkich szkołach w gminie. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 5 000 zł, budżet gminy;
- ü Gmina Krzęcin: prowadzono prace z dziećmi i młodzieżą w szkołach. Realizacja: 2008-2009 r. Finansowanie i koszt: bez nakładów finansowych;
- ü Gmina Drawno: prowadzono akcje informacyjno - edukacyjne wśród mieszkańców; akcja ulotkowa, internet. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.

Zadanie 2. Tworzenie spójnego wojewódzkiego systemu gospodarowania odpadami.

- **Działanie:** Tworzenie ponadgminnych struktur dla realizacji regionalnych zakładów zagospodarowania odpadów. **Jednostki realizujące:** gminy.

ü W ramach tego działania jedynie gmina Recz przystąpiła do międzygminnego porozumienia dot. budowy MBU w Łęczycy - Uchwała XX/140/08 Rady Miejskiej w Reczu w/s wyrażenia zgody na zawarcie porozumienia dla ponadlokalnego określania i realizacji wybranych zadań w zakresie gospodarki odpadami.

- **Działanie:** Modernizacja i wprowadzenie nowych, niskoodpadowych procesów produkcyjnych. **Jednostki realizujące:** prowadzący instalacje.

ü Brak informacji o prowadzonych zadaniach w ramach w/w działania.

Zadanie 3. Minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz prowadzenie nowoczesnego systemu odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

ü W latach 2008-2011 nie zamknięto żadnego składowiska odpadów. Składowiska niespełniające standardów UE zostały zamknięte wcześniej.

W ramach rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów:

1. Gmina Recz wykazała prace rekultywacyjne zamkniętego składowiska odpadów w m. Pomień. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** 10 000 zł, budżet gminy; **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** 10 000 zł, budżet gminy;

2. Gmina Krzęcin wykazała prace rekultywacyjne zamkniętego składowiska odpadów w m. Objezierze. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** 10 000 zł, budżet gminy;

ü Gmina Drawno wykonała na terenie zamkniętego składowiska odpadów w m. Roścín 3 piezometry do monitoringu jakości wód podziemnych. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d.

- **Działanie:** Ograniczenie oddziaływania składowisk na środowisko. **Jednostki realizujące:** zarządzający składowiskiem.

ü Na składowisku odpadów komunalnych w Pławienku gmina Bierzwnik zarządzanym przez Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych „KOMUNALNI” Dobiegniew, zadanie realizowane jest na bieżąco poprzez wykonywanie badań, które są określone w „Instrukcji eksploatacji składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Pławienku”. **Finansowanie i koszt:** b.d.

ü Na składowisku odpadów w m. Stradzewo zarządzający tj. Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Choszcznie zakupił modułową stację do segregacji odpadów komunalnych (koszt: 798 000 zł wykazany we wcześniejszych zadaniach). Ponadto prowadzony jest monitoring składowiska i wykonywane są badania: wód podziemnych, odcieków, gazu składowiskowego, osiadania kwatery oraz stateczności skarp. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** ok. 80 000 zł (ok. 20 000 rocznie), środki własne MPGK Sp. z o.o. w Choszcznie;

- **Działanie:** Całkowita eliminacja i unieszkodliwianie PCB. **Jednostki realizujące:** posiadacze urządzeń zawierających PCB.

ü Działanie przypisano posiadaczom urządzeń zawierających PCB. Brak danych na temat ich realizacji.

- **Działanie:** *Wylimitowanie nielegalnego składowania odpadów. Jednostki realizujące:* gminy, lasy państwowe.

ü **Gmina Bierzwnik:** likwidacja „dzikich wysypisk” - w latach 2008-2009 - 5 wysypisk, 2010 r. - 3 wysypiska, w 2011 r. - 2 wysypiska. Umieszczono też w tych miejscach tablice informacyjne o zakazie wysypywania śmieci. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** 5 000 zł, środki własne gminy. **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** b.d., budżet gminy;

ü **Gmina Krzęcin:** monitorowanie miejsc nielegalnego wywozu odpadów, kontrole z policją. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d. środki własne gminy;

ü **Gmina Recz:** likwidacja „dzikich wysypisk”, monitorowanie przez straż miejską. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** 30 000 zł, GFOŚiGW, budżet gminy;

ü **Gmina Pełczyce:** kontrole mieszkańców gminy w zakresie umów na odbiór odpadów komunalnych, współpraca z policją. **Finansowanie i koszt:** 2008-2011. **Koszt:** 42 168 zł, budżet gminy;

ü **Nadleśnictwo Bierzwnik:** akcje „Czysty Las”, zbieranie śmieci z terenów leśnych, współpraca z młodzieżą szkolną oraz zatrudnianie osób skierowanych z UG do sprzątnięcia lasu. W ramach tych działań w latach 2008-2009 usunięto 300 m³ odpadów pozostawionych w lasach, zaś w latach 2010-2011 - 190 m³ odpadów. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** 47 316 zł, środki własne nadleśnictwa;

ü **Nadleśnictwo Strzelce Krajeńskie:** stałe patrole obszarów leśnych w ramach prowadzonych czynności służbowych straży i służby leśnej. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d.

ü **Nadleśnictwo Dobrzany:** w celu wyeliminowania nielegalnego składowania odpadów prowadzony jest stały monitoring terenów leśnych przez pracowników terenowych nadleśnictwa. Znalezione wysypiska były likwidowane przez firmę usługową sprzątającą tereny leśne (sprzątnięte odpady trafiają na składowisko do Łęczycy); **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** 3 000 zł, środki własne nadleśnictwa.

ü **Nadleśnictwo Choszczno:** akcje „Czysty Las”, „Sprzątnięcie Świata”, pouczenia, mandaty, edukacja prowadzona przez Służbę Leśną. W ramach tych działań w latach 2008-2009 r. usunięto 35 m³ odpadów pozostawionych w lasach, wyedukowano 305 osób, zaś w latach 2010-2011 43 m³ odpadów, wyedukowano 400 osób. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** 7 200 zł, środki własne nadleśnictwa;

ü **Nadleśnictwo Głusko:** w latach 2008-2009 nie stwierdzono w lasach „dzikich wysypisk”, pojedyncze odpady z lasu zostały uprzątnięte do rozstawionych w lasach pojemników na odpady komunalne. **Finansowanie i koszt:** b.d.

- **Działanie:** *Intensyfikacja działań w zakresie wdrażania systemu gospodarki odpadami komunalnymi. Jednostki realizujące:* gminy

ü W ramach działania Gmina Krzęcin prowadziła kontrole mieszkańców w zakresie zawierania umów na odbiór odpadów komunalnych. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d.

- **Działanie:** *Wdrażanie termicznych metod odzysku osadów komunalnych. Jednostki realizujące: podmioty prowadzące instalacje.*

- ü **Działanie** przypisano do realizacji bezpośrednio gminom powiatu i prowadzącym instalacje. Gminy nie realizowały w/w działania, brak jest w powiecie instalacji do termicznego odzysku osadów komunalnych. Brak jest informacji o zadaniach wykonywanych przez prowadzących instalacje.

- **Działanie:** *Wdrażanie metod fermentacji metanowej z wykorzystaniem energetycznym powstałego gazu z odchodów zwierzęcych, osadów ściekowych. Jednostki realizujące: gminy, podmioty prowadzące instalacje.*

- ü **Działanie** przypisano do realizacji bezpośrednio gminom powiatu i prowadzącym instalacje. Gminy nie realizowały w/w działania, brak jest w powiecie w/w instalacji. Brak jest informacji o zadaniach wykonywanych przez prowadzących instalacje.

- **Działanie:** *Budowa instalacji do termicznego przekształcania odpadów komunalnych. Budowa zakładu utylizacji odpadów. Jednostki realizujące: podmioty prywatne, gminy.*

- ü W latach 2008-2011 na terenie powiatu nie budowano i nie planowano budowy tego typu instalacji.

- **Działanie:** *Zwiększenie udziału odzysku odpadów, w tym odzysku energii. Jednostki realizujące: podmioty prowadzące instalacje.*

- ü **Działanie** przypisano do realizacji bezpośrednio podmiotom prowadzącym instalacje. Brak jest informacji o realizowanych przez nie zadaniach.

- **Działanie:** *Kontynuacja prac nad systemem gromadzenia, odbioru i transportu, odzysku oraz recyklingu odpadów opakowaniowych. Jednostki realizujące: podmioty wprowadzające opakowania do obrotu.*

- ü **Działanie** przypisano do realizacji podmiotom wprowadzającym do obrotu opakowania. Brak jest informacji o realizowanych przez te podmioty zadaniach.

- **Działanie:** *Stworzenie systemu stacjonarnych lub mobilnych punktów odbioru odpadów, w tym niebezpiecznych, wielkogabarytowych. Jednostki realizujące: gminy.*

- ü **Gmina Choszczno:** *zbiórka zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego - punkt stacjonarny i objazdowy. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.*
- ü **Gmina Bierzwnik:** *zorganizowano zbiórkę sprzętu elektrycznego i elektronicznego, rozstawiono kosze na baterie, odpady wielkogabarytowe odbierane są przez PUK Komunalni na zgłoszenie. Finansowanie i koszt: 2008-2011. Koszt: 5 000 zł, środki własne gminy.*

- ü Gmina Recz: dwukrotny objazd gminy w ciągu roku w celu odbioru odpadów wielkogabarytowych i niebezpiecznych. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 37 000 zł, środki własne gminy.
- ü Gmina Drawno: wyznaczono lokalizację i stworzono punkty gromadzenia odpadów niebezpiecznych i wielkogabarytowych (teren KZUH w Drawnie). Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Krzęcin: odbiór na podstawie umowy z MPGK Sp. z o.o. w Choszcznie. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Pełczyce: system objazdowy. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.

- Działanie: *Rozwój selektywnej zbiórki odpadów. Jednostki realizujące*: gminy
- ü Gmina Choszczno: zwiększenie ilości pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, segregacja odpadów „u źródła” - selektywna zbiórka szkła, plastiku i papieru. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Bierzwnik: rozstawiono w każdym sołectwie kosze na PET, szkło. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Recz: zwiększenie ilości pojemników do selektywnej zbiórki odpadów, segregacja odpadów. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: budżet gminy, 212 000 zł, w tym 12 000 zł (2008-2009), 200 000 zł (2010 -2011);
- ü Gmina Drawno: budowa systemu zbiórki odpadów wielkogabarytowych, z sektora budowlanego - wyznaczenie lokalizacji i stworzenie gminnego punktu gromadzenia odpadów nietypowych (niebezpiecznych i wielkogabarytowych). Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Gmina Krzęcin: ustawiono na terenie gminy pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów (plastik, papier i szkło). Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: środki MPGK Sp. z o.o., b.d.
- ü Gmina Pełczyce: pilotażowy program odbioru „u źródła”, system workowy, system pojemnikowy. W szkołach organizowano konkursy ekologiczne promujące selektywną zbiórkę. Na terenie gminy rozstawiono pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 59.164 zł, środki własne gminy, w tym 16 816 zł (2008-2009), 42 348 zł (2010-2011).

- Działanie: *Likwidacja mogilnika. Jednostki realizujące*: Gmina Recz, Województwo Zachodniopomorskie - dofinansowanie otrzymane w ramach programu priorytetowego zmierzającego do usunięcia przeterminowanych środków ochrony roślin z terenu województwa zachodniopomorskiego w udziale procentowym 90 % wartości dofinansowania z NFOŚiGW w Warszawie, oraz 10 % wartości dofinansowania z WFOŚiGW w Szczecinie.

- ü W ramach działania w latach 2008-2009 wykonano inwentaryzację mogilnika. W 2011 r. w wyniku procedur przetargowych firma SAVA GmbH&Co.KG zlikwidowała mogilnik oraz zrehabilitowała jego teren, natomiast firma Hydrogeotechnika Sp. z o.o. założyła sieć monitoringu lokalnego. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 2009 r. 20 000 zł środki własne gminy, w 2010-2011 248.334,77 zł koszt usunięcia oraz założenia sieci monitoringu lokalnego (w tym 228.138,77 zł - firma SAVA, 20 196 zł firma Hydrogeotechnika).

- **Działanie:** *Rozbudowa systemu odzysku i unieszkodliwiania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Jednostki realizujące: gminy.*
- ü **Informacje o realizacji** opisano w działaniu „*Stworzenie systemu stacjonarnych lub mobilnych punktów odbioru odpadów, w tym niebezpiecznych, wielkogabarytowych.*”
- **Działanie:** *Rozwój systemu zbiórki i demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz odzysku, w tym recyklingu odpadów pochodzących z demontażu pojazdów. Jednostki realizujące: podmioty gospodarcze.*
- ü Działanie przypisano do realizacji bezpośrednio podmiotom gospodarczym. Na terenie powiatu istnieje jedna stacja demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- **Działanie:** *Poprawa dostępu do informacji o miejscach zbiórki, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. Jednostki realizujące: JST, podmioty uczestniczące w systemie gospodarki odpadami.*
- ü **Gmina Choszczno:** Informacje o punktach zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w Choszcznie były rozpowszechnione wśród mieszkańców poprzez ulotki i plakaty. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü **Gmina Recz:** Informacje o terminie zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, oraz odpadów wielkogabarytowych w Gminie Recz były rozpowszechniane wśród mieszkańców poprzez ulotki, plakaty, informacje na stronie internetowej urzędu, na tablicach ogłoszeń. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü **Gmina Bierzwnik:** Informacje o terminie zbiórki odpadów wielkogabarytowych, sprzętu RTV i AGD, baterii i akumulatorów przesyłane były do sołtysów. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü **Gmina Pełczyce:** Informacje o terminie zbiórki odpadów były rozpowszechniane wśród mieszkańców. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü **Gmina Drawno:** Informacje o terminie zbiórki odpadów wielkogabarytowych, sprzętu RTV i AGD rozpowszechniano wśród mieszkańców poprzez plakaty, oraz informacje na stronie internetowej urzędu. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- **Działanie:** *Kontrola i monitoring wytwórców odpadów i podmiotów posiadających instalacje do unieszkodliwiania. Jednostki realizujące: WIOŚ, Starosta, Marszałek.*
- ü W latach 2008-2011 zarówno WIOŚ jak i starosta wykonywali w/w kontrole.
- **Działanie:** *Prowadzenie działań informacyjno - edukacyjnych dla mieszkańców oraz małych i średnich podmiotów gospodarczych. Jednostki realizujące: JST, organizacje pozarządowe.*
- ü **Powiat:** ulotki informacyjne, plakaty w zakresie szkodliwości azbestu, informowanie o podmiotach, które mają uregulowaną gospodarkę odpadami w zakresie odpadów

zwierających azbest. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: bez nakładów finansowych.

- ü Gmina Choszczno: organizacja akcji „Sprzątania Świata”, „Dnia Ziemi”, konkursów ekologicznych w szkołach podstawowych na terenie gminy. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: 10 000 zł, GFOŚiGW;
- ü Gmina Pełczyce: działania informacyjno - edukacyjne prowadzone są poprzez zebrania wiejskie, plakaty informacyjne. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü Gmina Drawno: prowadzenie akcji edukacyjno - informacyjnej wśród mieszkańców: szkolenia, wykłady, akcja ulotkowa. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: środki własne gminy, b.d.;
- ü Gmina Krzęcin: ogłoszenia i plakaty. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: środki własne gminy, b.d.;
- ü Gmina Bierzwnik: edukacja poprzez pisma wysyłane do mieszkańców. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: środki własne gminy, b.d.;
- ü Gmina Recz: ogłoszenia, plakaty, informacje na zebraniach wiejskich. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: środki własne gminy, 1000 zł.

Dodatkowe realizowane zadania w zakresie gospodarki odpadami.

W ramach niniejszego zadania na terenie powiatu choszczeńskiego realizowano również inne działania w zakresie gospodarki odpadami takie jak:

- ü Opracowanie i uchwalenie „Planu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2018” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko oraz gminnych planów gospodarki odpadami dla gminy Choszczno i Pełczyce. Realizacja: 2009-2010. Finansowanie i koszt: powiat: bez nakładów finansowych (w ramach pracy wydziału ochrony środowiska), gminy: b.d.

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu zmierzającego do poprawy gospodarki odpadami podejmowane były różne działania, głównie przez gminy powiatu choszczeńskiego, gdyż to na nich spoczywają obowiązki związane z gospodarką odpadami. Prawie wszystkie z wyznaczonych zadań były w mniejszym, lub większym stopniu realizowane. Niniejszy rozdział nie zawiera informacji o realizacji działań przypisanych w programie ochrony środowiska podmiotom prowadzącym instalacje, wprowadzającym opakowania do obrotu, organizacjom pozarządowym z powodu braku danych.

Nakłady finansowe poniesione w ramach celu 2. Poprawa gospodarki odpadami przez wymienione jednostki realizujące, kształtują się na poziomie: 1.930.766,19 zł, z czego 324.793,77 zł stanowiły środki pozyskane ze zewnątrz (w/w kwoty nie uwzględniają kosztów realizacji zadań, przy których brak jest danych o wysokości poniesionych nakładów).

I CEL STRATEGICZNY:

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.**

Cel 3. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.

Zadanie 1. Ochrona gleb przed degradacją.

- **Działania:** *Promocja produkcji rolnej zapewniającej zrównoważone wykorzystanie gleb, oraz wdrażanie i upowszechnianie zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej. Jednostki realizujące: ODR, ARiMR, SChR.*

- ü **Odział Doradztwa Rolniczego** wykazał propagowanie programów rolnośrodowiskowych w szczególności pakietów: Rolnictwo Ekologiczne, Ochrona Gleb i Wód, Łąki Ekstensywne - w latach 2008-2009 dla 220 uczestników. Działanie przypisano do realizacji również ARiMR i SChR. Brak jest informacji o realizowanych przez nich zadaniach.

- **Działania:** *Kontrola obiektów hodowli zwierząt średnich i dużych, oraz postępowania z gnojówką. Jednostki realizujące: WIOŚ.*

- ü **Z przesyłanych corocznie przez WIOŚ Szczecin informacji wynika, że:**
 1. w 2008 r. przeprowadzono kontrolę na 1 fermie trzody chlewnej w Będargowie gm. Pełczyce,
 2. w 2009 r. 3 kontrole na fermach trzody chlewnej: w Kołkach, Jarosławsku i Suliborku, oraz 1 fermie drobiu w Mielęcinie,
 3. w 2010 r. kontrole na 2 fermach drobiu: w Mielęcinie (Mielęcin I), Jarosławsku, 4 fermach trzody chlewnej: w Kołkach, Jarosławsku, Będargowie i Chomętowie, oraz na 2 fermach bydła (OHZ Lubiana) w Płotnie i Boguszynach. Brak informacji o kontrolach prowadzonych w 2011 r. Finansowanie i koszt: b.d.

- **Działania:** *Ochrona gleb przed erozją i zakwaszeniem. Jednostki realizujące: właściciele gruntów.*

- ü **Działanie przypisano do realizacji bezpośrednio właścicielom gruntów.** Brak danych o realizowanych przez nich zadaniach zmierzających do ochrony gleb.

- **Działania:** *Kontrola jakości gleb. Jednostki realizujące: SChR.*

- ü **Działanie przypisano do realizacji Stacjom Chemiczno - Rolniczym.** Brak danych o realizowanych przez nie zadaniach w tym zakresie.

- **Działania:** *Działanie zmierzające do odkwaszenia gleb. Jednostki realizujące: właściciele i dzierżawcy gruntów.*

- ü Działanie przypisano do realizacji bezpośrednio właścicielom gruntów. Brak danych o realizowanych przez nich zadaniach zmierzających do odkwaszenia gleb.
- Działania: Przestrzeganie zasad ochrony gleb w działalności rolniczej i innej niż rolnictwo działalności gospodarczej. Jednostki realizujące: podmioty gospodarcze.
- ü Działanie przypisano do realizacji bezpośrednio podmiotom gospodarczym. Brak danych o realizowanych przez nich zadaniach.

Zadanie 2. Rekultywacja terenów zdegradowanych.

- Działania: Prowadzenie rekultywacji terenów zdegradowanych. Jednostki realizujące: podmioty odpowiedzialne za rekultywację.
- ü W latach 2008-2011 na terenie powiatu choszczeńskiego prowadzona była rekultywacja terenu wyrobiska poźwirowego, zlokalizowanego na działce nr 373/2 obręb Chrapowo - Wierzchno gmina Pełczyce przez firmę EKOPOZ Sp. z o.o. (na podstawie decyzji Starosty Choszczeńskiego). W 2010 r. zakończono rekultywację techniczną, zaś w 2011 r. rekultywację biologiczną w/w wyrobiska. W 2011 r. wydano decyzję o uznaniu rekultywacji za zakończoną.
- Działania: Rekultywacja składowisk odpadów, których eksploatację zakończono przed 2002 r. Jednostki realizujące: podmioty odpowiedzialne za rekultywację.
- ü W latach 2008-2011 nie prowadzono rekultywacji takich składowisk.

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu zmierzającego do ochrony gleb brak jest pełnych informacji o realizowanych przez wyznaczone podmioty zadaniach. Nie można jednak wykluczyć, że takie zadania były podejmowane.

I CEL STRATEGICZNY:

**DALSZA POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA
EKOLOGICZNEGO DLA OCHRONY ZDROWIA MIESZKAŃCÓW.**

Cel 4. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków, oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego.

Zadanie 1. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i ograniczenie skutków dla ludzi i środowiska.

- Działania: Wspieranie współpracy z właściwymi służbami w zakresie przeciwdziałania poważnym awariom. Jednostki realizujące: JST
- ü W ramach tego działania w 2009 r. odbyły się ćwiczenia służb ratowniczych z terenu powiatu choszczeńskiego - założeniem było doskonalenie współpracy pomiędzy

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

śłużbami przy zwalczaniu zagrożeń powstałych w wyniku rozszczelnienia się cysterny z benzyną. Finansowanie i koszt: środki własne Państwowej Straży Pożarnej, b.d.

- Działania: Wyznaczenie drogowych tras transportu substancji niebezpiecznych, omijających w miarę możliwości tereny miejskie, mocno zurbanizowane oraz zorganizowanie miejsc postojowych dla środków transportujących takie substancje. Jednostki realizujące: administracja gminna, powiatowa i wojewódzka.

- ü Gmina Recz podjęła prace planistyczne wraz z zarządcami dróg w celu uzgodnienia tras przewozu materiałów niebezpiecznych, z ominięciem terenów miejskich. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.

- Działania: Szkolenia dla administracji samorządowej i podmiotów gospodarczych. Jednostki realizujące: wojewoda, WIOŚ.

- ü Szkolenia w zakresie krajowego systemu wykrywania skażeń i alarmowania ATD - 45B. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: środki własne Wojewody, 1000 zł.

- Działania: Wsparcie Państwowej Straży Pożarnej do prowadzenia działań ratowniczych, zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom. Jednostki realizujące: JST.

- ü Sfinansowano zakup aparatów powietrznych dla Państwowej Powiatowej Straży Pożarnej w Choszczynie, które mają służyć wspieraniu działań przeciwdziałających zanieczyszczeniu środowiska. Aparaty powietrzne pozwolą na skuteczną i szybką eliminację mogących wystąpić zagrożeń dla środowiska. Realizacja: 2008 r. Finansowanie i koszt: PFOŚiGW, 18.827,72 zł;

- ü Gmina Pełczyce: wsparcie przy zakupie sprzętu ratowniczo - gaśniczego. Realizacja: 2009. Finansowanie i koszt: 994 000 zł, WFOŚiGW (847 000 zł), budżet powiatu (97 000 zł), budżet gminy Pełczyce (50 000 zł); zakup środków transportu i umundurowania dla straży. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 356.414 zł, budżet gminy Pełczyce.

- ü Gmina Recz: dofinansowano Ochotnicze Straże Pożarne działające w ramach Krajowego Systemu Ratownictwa (zakup wyposażenia). Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 150 000 zł, budżet gminy Recz.

- ü W Gminie Choszczno powołano komisję do spraw zarządzania kryzysowego na wypadek zgłoszenia i konieczności podjęcia działań ratowniczych.

- Działania: Nadzorowanie zakładów i instalacji stanowiących źródło poważnych awarii oraz aktualizacja rejestru potencjalnych sprawców poważnych awarii. Jednostki realizujące: Wojewódzka Państwowa Straż Pożarna, Powiatowa Państwowa Straż Pożarna, WIOŚ.

Wpisane w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015” działanie dotyczące nadzorowania zakładów i instalacji stanowiących źródło poważnych awarii, oraz aktualizacja rejestru

potencjalnych sprawców poważnych awarii nie było realizowane, ponieważ na terenie powiatu nie występują tego typu zakłady. W rejestrze zakładów większego i zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej prowadzonego przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Szczecinie, według stanu na styczeń 2012 r. nie znajduje się żaden taki zakład zlokalizowany w powiecie choszczeńskim. WIOŚ prowadzi również rejestr innych zakładów, których działalność może stwarzać zagrożenie dla środowiska. W w/w rejestrze wpisana jest Baza Magazynowa nr 97 ul. Szosa Drawieńska 73-200 Choszczno należąca do firmy ORLEN S.A. W latach 2009-2010 nie zarejestrowano w powiecie choszczeńskim poważnych awarii w środowisku.

DODATKOWE ZADANIA

- **Działania:** *Kontrole środków i szlaków transportowych.* **Jednostki realizujące:** Policja

ü W ramach działania wykonywano kontrole w zakresie przewozu materiałów niebezpiecznych, realizowane w ramach cyklicznych akcji „truck” przez Powiatową Komendę Policji w Choszczynie. W latach 2008-2009 komenda przeprowadziła 9 kontroli pojazdów przewożących materiały niebezpieczne (głównie na drodze krajowej nr 10 okolice Recza), w 2010 r. - 6 tego typu kontroli, zaś w 2011 r. (wg. stanu na X.2011) - 4 tego typu kontrole.

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu zmierzającego do ograniczenia ryzyka wystąpienia poważnych awarii podejmowane były różne działania, pomimo braku na terenie powiatu zakładów większego lub zwiększonego ryzyka wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Nakłady finansowe poniesione w latach 2008-2011 w ramach Celu 4. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii i minimalizacja ich skutków oraz zwiększenie bezpieczeństwa chemicznego kształtują się na poziomie: 1.520.241,72 zł, z czego 847 000 zł stanowiły środki pozyskane z zewnątrz.

II CEL STRATEGICZNY:

OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZYRODNICZYCH.

CEL 5. Ochrona złóż kopalni.

Zadanie 1. Nadzór nad eksploatacją złóż kopalni, racjonalnym gospodarowaniem ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniem kopalni, w tym kopalni towarzyszących.

- **Działanie:** *Kontrole w zakresie wykonywania postanowień udzielonych koncesji oraz eliminacja nielegalnych eksploatacji.* **Jednostki realizujące:** Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu, Geolog Wojewódzki, Starosta Choszczeński.

- ü Starosta Choszczeński wydał w 2010 r. 1 koncesję na poszukiwanie i rozpoznanie złóż kruszywa naturalnego „Pełczyce - Południe” gmina Pełczyce dla Kopalni Surowców Mineralnych „Stężycza” w Kłodawie. W/w koncesja została wygaszona, gdyż nie rozpoczęto w/w działalności we wskazanym w niej terminie. W ramach eliminacji nielegalnego wydobywania kopalni w 2011 r. przeprowadzono 2 kontrole w miejscach nielegalnego poboru kopalni. Obie sprawy zostały przekazane Policji. Brak informacji o kontrolach prowadzonych przez urząd górnicy, czy Geologa Wojewódzkiego.

Zadanie 2. Ochrona obszarów występowania złóż kopalni przed zagospodarowaniem uniemożliwiającym eksploatację.

- Działanie: Sporządzanie wytycznych do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Jednostki realizujące: Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu, Geolog Wojewódzki, Starosta Choszczeński.
- ü W latach 2008-2011 starosta nie brał udziału w sporządzaniu wytycznych do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Brak informacji, czy w sporządzaniu takich wytycznych brał udział Okręgowy Urząd Górniczy w Poznaniu, lub Geolog Wojewódzki.

PODSUMOWANIE:

Z uwagi na niewielki zakres działań przypisanych do realizacji powyższego celu stopień realizacji zadań był niewielki.

CEL 6. Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego.

Zadanie 1. Opracowanie planów ochrony parków narodowych.

- Działanie: Plan ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Jednostka realizująca: Dyrektor DPN.
- ü W latach 2008-2011 nie opracowano planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego. Dyrekcja Parku przygotowała wniosek o dotację (Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych) na sporządzenie planu. 25.01.2011 r. podpisano umowę na dofinansowanie działania. Od tego momentu DPN przystąpił do jego realizacji. 15.09.2011 r. podpisano umowę z wykonawcą na opracowanie zatytułowane: „Wykonanie projektów planu ochrony Drawieńskiego Parku Narodowego oraz planów zadań ochronnych dla obszarów N2000 „Uroczyska Puszczy Drawskiej” PLH320046 i „Lasy Puszczy nad Drawą” PLB320016”. W ramach opracowania prócz projektu planu ochrony DPN powstaną też projekty zadań ochronnych dla w/w obszarów Natura 2000. Projekty planów oparte zostaną na szczegółowym rozpoznaniu stanu i wartości przyrodniczych poszczególnych ekosystemów parku oraz obszarów N2000, ich zasobów naturalnych i bioróżnorodności oraz na zdiagnozowaniu rodzajów i źródeł zagrożeń. Zawarte w projekcie planów zasady

działań ochronnych będą wyznaczać kierunki i wskazywać metody zachowawczej i aktywnej ochrony komponentów środowiska przyrodniczego. Określać również będą dopuszczalne formy i zasady wykorzystania zasobów parku dla celów społecznych i ekonomicznych. Planowany termin zakończenia prac: 31.03.2014 r. Wartość całego projektu to 2.562.000 zł, dotychczas poniesione koszty (w latach 2010- 2011) to 50.000 zł. Dofinansowanie w 85% przez UE ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w ramach Programu Infrastruktura i Środowiska. Pozostałe 15% kosztów pokrywane będzie z budżetu państwa.

Zadanie 2. Tworzenie nowych obszarów chronionych.

- Działanie: *Utworzenie rezerwatów, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.* Jednostki realizujące: Wojewoda, Rada Gminy 2008 r./od 2009 r. Sejmik Województwa, RDOŚ.

- ü W latach 2008-2011 nie utworzono nowych obszarów chronionych tj. rezerwatów, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Obecnie organami właściwymi w sprawie utworzenia obszarów chronionych są: RDOŚ- rezerваты, Sejmik Województwa - parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.

Dodatkowe zadania realizowane na terenie powiatu w ramach celu 6. - zachowanie równowagi ekologicznej.

Zadanie 1. Zarządzanie obszarem chronionym.

- Działanie: *Ochrona granic parku.* Jednostka realizująca: DPN.

- ü Uczytelnienie w terenie granic parku narodowego (zakup i wkopanie słupków oraz tablic, zakup map i rysunków). Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 8.543,76 zł (w tym: 683,67 zł w 2008 r., 7.860,09 zł w 2009 r.);

Zadanie 2. Ochrona gatunkowa roślin.

- Działanie: *Ochrona stanowisk.* Jednostka realizująca: DPN.

- ü Usunięcie nalotów drzew ze stanowisk gatunków chronionych na powierzchni 0,65 ha „Tragankowe Urwisko”. Realizacja: 2009 r.; Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 1.441,14 zł;

Zadanie 3. Ochrona ekosystemów nieleśnych lądowych (bagna, nieużytki, łąki).

- Działanie: *Czynna ochrona ekosystemów nieleśnych.* Jednostka realizująca: DPN.

ü Wykaszanie roślinności wraz z wywiezieniem biomasy - łącznie 15,06 ha. Realizacja: 2009; Finansowanie i koszt: 2008 r. - środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 10.674,94 zł; 2009 r. - NFOŚiGW (dotacja) 8.396,43 zł;

Zadanie 4. Ochrona gatunkowa zwierząt.

• Działanie: *Ochrona zwierząt rzadkich i chronionych.* Jednostka realizująca: DPN.

ü Ochrona ptaków leśnych (oczyszczanie i inwentaryzacja 435 szt. budek), dowieszenie nowych budek dla ptaków (300 szt.). Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: 2008 r. - środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 3.440,80 zł; 2009 r. - środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN - 240,35 zł, NFOŚiGW (dotacja) - 2.494,17 zł;

• Działanie: *Zwierzyna łowna.* Jednostka realizująca: DPN.

ü Utrzymanie urządzeń obserwacyjnych (szt.14), interwencje terenowe na terenie DPN. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 7.856 zł (w tym 5.340 zł w 2008 r., 2.516 zł w 2009 r.);

Zadanie 5. Udostępnienie turystyczne.

• Działanie: *Udostępnienie dla turystyki terenów DPN.* Jednostka realizująca: DPN.

ü Udostępnienie terenu parku narodowego dla turystyki, prace konserwatorskie i sprzątanie szlaków turystycznych i miejsc biwakowania - na terenie DPN. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 99.246,40 zł (w tym 36.367,44 zł w 2008 r., 62.878,96 zł w 2009 r.);

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu działania podejmowane były głównie przez Drawieński Park Narodowy. Nakłady finansowe poniesione w latach 2008-2011 w ramach celu 6. *Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego* kształtują się na poziomie: 192.333,99 zł.

CEL 7. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów.

Zadanie 1. Wykorzystanie funkcji lasów jako instrumentu ochrony środowiska.

• Działanie: *Tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.* Jednostki realizujące: Lasy Państwowe, samorządy, właściciele gruntów.

ü W ramach działania podejmowane były następujące zadania przez Nadleśnictwo Bierzwnik: odnowienia luk, wprowadzenie II piętra na obszarze korytarzy ekologicznych pomiędzy jeziorami Konotop, Rokiet i Muliste na powierzchni 5,22 ha. Realizacja: 2008-2009; Finansowanie i koszt: środki Lasów Państwowych, 11.200 zł.

- **Działanie:** *Zwiększenie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz rozszerzenie zakresu leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych.* **Jednostki realizujące:** Lasy Państwowe, samorządy, właściciele gruntów.

- ü **Nadleśnictwo Choszczno:** sadzenie krzewów do zadrzewień: łącznie 388 sztuk. **Realizacja:** 2008-2011; **Finansowanie i koszt:** środki Lasów Państwowych, 5.400 zł; pielęgnowanie krzewów w zadrzewieniach, łącznie 500 sztuk. **Finansowanie i koszt:** środki Lasów Państwowych, 2.317,91 zł
- ü **Gmina Recz** wykazała jako zadanie ciągłe nasadzenia zastępcze na terenach rolnych w miejsce drzew wyciętych.

- **Działanie:** *Renaturyzacja obszarów leśnych, w tym obszarów wodno - błotnych i obiektów cennych przyrodniczo znajdujących się na terenach leśnych.* **Jednostki realizujące:** Lasy Państwowe, właściciele gruntów.

- ü **Nadleśnictwo Głusko:** w latach 2010-2011 rozpoczęto projekt „Zwiększenie możliwości retencyjnych oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych na terenach nizinnych”. W 2010 r. opracowano dokumentację, uzyskano wymagane pozwolenia, w 2011 r. wybudowano 3 zastawki, 2 przepusty, poddano renaturyzacji 1 obszar wodno - błotny o powierzchni lustra wody 1,04 ha. **Finansowanie i koszt:** środki Lasów Państwowych - 58.155 zł; POIiŚ (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko) - 329.545 zł.

Zadanie 2. Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych, ochrona roślin i zwierząt, ochrona siedlisk i ekosystemów oraz krajobrazu.

- **Działanie:** *Realizacja „Krajowego programu zwiększania lesistości” (do 2010 r.).* **Jednostki realizujące:** Lasy Państwowe.

- ü **Nadleśnictwo Choszczno:** zalesianie nieużytkowanych gruntów rolnych i nieużytków: 38,56 ha, zalesianie gruntów rolnych: 22,34 ha. **Realizacja:** 2008-2010; **Finansowanie i koszt:** budżet państwa, środki Lasów Państwowych, 75.453 zł;
- ü **Nadleśnictwo Bierzwnik:** zalesianie gruntów porolnych łącznie: 23,46 ha. **Realizacja:** 2008-2010; **Finansowanie i koszt:** budżet państwa, środki Lasów Państwowych, 62.414,32 zł (w tym 27.600 zł budżet państwa, 34.814,32 zł środki LP);
- ü **Nadleśnictwo Barlinek:** zalesianie gruntów porolnych łącznie: 2,42 ha. **Realizacja:** 2008-2009; **Finansowanie i koszt:** PROW, 6.600 zł;

- **Działanie:** *Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej obszarów leśnych.* **Jednostki realizujące:** Lasy Państwowe.

- ü **Nadleśnictwo Strzelce Krajeńskie:** waloryzacja przyrodnicza obszarów leśnych jest procesem ciągłym i prowadzona jest na bieżąco przez pracowników Służby Leśnej LP. **Finansowanie i koszt:** b.d.;

- ü **Nadleśnictwo Bierzwnik:** aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczo - leśnej siedlisk „naturowych”, bieżąca waloryzacja przyrodnicza na powierzchni: 4.206,55 ha. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü **Nadleśnictwo Głusko:**
 1. Prowadzenie ciągłej waloryzacji przyrodniczej (2008-2011), aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej tj. siedlisk N2000 i stanowisk gatunków chronionych (2008 r.),
 2. Przygotowanie dokumentacji do wniosku o uznanie projektowanego rezerwatu wodnego „Rzeka Korytnica” (2009 r. zadanie wspólnie z N-twem Drawno). Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- **Działanie:** Sporządzanie uproszczonych planów urządzania lasów, którymi dysponuje ANR oraz aktualizacja w celu prowadzenia prawidłowej gospodarki leśnej. Jednostka realizująca: ANR.
- ü Sporządzono inwentaryzację stanu lasu w miejscowości Pomień, gmina Recz, o powierzchni 9,40 ha. Realizacja: 2009 r. Finansowanie i koszt: 1.034,31 zł, środki własne ANR O/T Szczecin.

Zadanie 3. Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych.

- **Działanie:** Realizacja planów urzędzenia lasów. Jednostki realizujące: Lasy Państwowe.
- ü **Nadleśnictwo Bierzwnik:** odnowienia i zalesienia otwarte (halizny, płazowizny, zręby zaległe i bieżące), odnowienia pod osłoną (dolesienia lub podsadzenia produkcyjne przy rębniach częściowych i stopniowych), na powierzchni łącznej: 545,79 ha. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: środki własne LP, 1.881.401,63 zł (w tym: w 2008-2009: 975 000 zł, w 2010 r. 512 230,39 zł, w 2011 r. 394.171,24 zł);
- ü **Nadleśnictwo Głusko:** realizacja zgodnie z rocznymi planami gospodarczymi. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;
- ü **Nadleśnictwo Choszczno:** cięcia rębne złożone (2008 r. 45,27 ha, 2009 r. 43,78 ha, 2010 r. 44,50 ha, 2011 r. 46,7 ha), zręby zupełne (2008 r. 29,08 ha, 2009 r. 28,18 ha, 2010 r. 25,06 ha, 2011 r. 20 ha), przebudowa drzewostanów (2008 r. 25 ha, 2009 r. 24,99 ha), odnowienia i zalesienia (2008 r. 120 ha, 2009 r. 92 ha, 2010 r. 89,42 ha, 2011 r. 74,90 ha). Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: środki własne LP, 3 200 000 zł (w tym: 2008-2009 1 200 000 zł, 2010-2011: 2 000 000 zł);
- ü **Nadleśnictwo Barlinek:** odnowienia luk po złomach i wywrotach (3,11 ha). Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: środki własne LP, 6.700 zł;

Zadanie 4. Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych.

- **Działanie:** Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnienie lasów poprzez utrzymanie i rozwój posiadanej infrastruktury, rozszerzenie bazy do edukacji ekologicznej, partycypacja w inwestycjach wspólnych z samorządami

w zakresie rozwoju turystyki na obszarach leśnych i przyleśnych. Jednostki realizujące: Lasy Państwowe.

- ü Nadleśnictwo Głusko: 1. Rozbudowa infrastruktury turystycznej i edukacyjnej wzdłuż szlaku kajakowego na rz. Korytnicy w postaci pól namiotowych, zadaszeń, tablic edukacyjnych. 2. Zamieszczanie informacji o tematyce edukacyjnej i przeciwpożarowej na parkingach leśnych wzdłuż dróg publicznych. 3. Informowanie społeczeństwa przez służby leśne o właściwym zachowaniu w lesie. Realizacja: 2008-2011 r. Finansowanie i koszt: środki własne LP, b.d.
- ü Nadleśnictwo Choszczno: lekcje terenowe i wycieczki, spotkania z leśnikami w szkołach, konkursy leśne, festyny, akcje, utrzymywanie 6 miejsc biwakowania i 2 miejsc postoju pojazdów. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: środki własne LP, 33.800 zł (w tym 13.800 zł w latach 2008-2009 wyedukowano 200 osób, 20.000 zł w latach 2010-2011 wyedukowano ok. 1410 osób).
- ü Nadleśnictwo Barlinek: lekcje terenowe, wycieczki z przewodnikami ilość osób - 708, lekcje w sali edukacyjnej - 163 osoby, spotkania w domach kultury, muzeach itp. - 230 osób, konkursy leśne - 26 osób, imprezy okolicznościowe - 107 osób, wystawy edukacyjne - 581 osób. Realizacja: 2009 r. Finansowanie i koszt: środki własne LP, b.d.
- ü Nadleśnictwo Bierzwnik: pogadanki z młodzieżą szkolną, spotkania służby leśnej z młodzieżą szkolną w ramach akcji „Dzień Ziemi”, udostępnianie społeczeństwu bazy turystycznej, utrzymywanie ścieżka dydaktyczno - przyrodniczej wokół jeziora Bierzwnik. Realizacja: 2009 r. Finansowanie i koszt: środki własne LP, b.d.
- ü Nadleśnictwo Dobrzany: realizacja „Programu edukacji leśnej społeczeństwa” współuczestnictwo w akcjach „Sprzątanie Świata”, „Dzień Ziemi”, „Pomóżmy kasztanowcom” itp., organizacja spotkań z młodzieżą. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: środki własne LP, bez środków finansowych.
- Działanie: Prowadzenie doradztwa właścicielom gruntów korzystającym ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem. Jednostki realizujące: Lasy Państwowe.
- ü Nadleśnictwo Choszczno: w ramach zalesień gruntów niestanowiących własności Skarbu Państwa - Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 - doradztwo dotyczyło sporządzenia planów zalesień, udzielono pomocy przy szacowaniu szkód spowodowanych suszą w uprawach leśnych. W 2008 r. - plany zalesień dla 5 rolników (57,62 ha), w 2009 r. dla 2 rolników (19,79 ha). Szacowanie szkód po suszy: w 2008-2009 - 2 rolników 39,76 ha, w 2010 r. - 3 rolników 5,37 ha, w 2011 r. - 3 rolników 12,05 ha. Finansowanie i koszt: środki własne LP, b.d.
- ü Nadleśnictwo Barlinek: opracowanie planów zalesień. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.

Zadanie 5. Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych.

- Działanie: Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom. Jednostki realizujące: Lasy Państwowe.

- ü Nadleśnictwo Głusko: Prowadzenie prognozowania szkodników owadzi w ramach jesiennych poszukiwań szkodników pierwotnych sosny, oraz przy zastosowaniu pułapek feromonowych do odłowu samców brudnicy mniszki. Nie prowadzono ograniczania występowania szkodników. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: koszty własne nadleśnictwa, b.d.
- ü Nadleśnictwo Choszczno: postępowanie zgodne z Instrukcją Ochrony Lasu: próbne poszukiwania owadów - jaj, gąsienic, poczwerek, motyli w ściółce, w glebie, z drzew próbnych, z pułapek feromonowych, pułapki klasyczne, pułapki feromonowe. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 28.242 zł (w tym: 8.242 zł w 2008-2009, 20.000 zł. w 2010-2011);
- ü Nadleśnictwo Barlinek: postępowanie zgodne z Instrukcją Ochrony Lasu. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Nadleśnictwo Strzelce Krajeńskie: postępowanie zgodne z Instrukcją Ochrony Lasu i przepisami wewnętrznymi, monitoring prowadzony jest na całej powierzchni gruntów zalesionych. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.
- ü Nadleśnictwo Bierzwnik: monitoring - pułapki feromonowe na brudnicę mniszkę, wykładanie pułapek klasycznych na szkodniki wtórne sosny, jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych sosny, wywieszanie pułapek feromonowych na szkodniki wtórne świerka, badanie zapędrczenia gleby na gruntach polnych, kontrola wykrywania ryjkowców. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 34.940,93 zł (w tym: 19.000 zł w 2008-2009, 6.797,93 zł. w 2010, 9.143 zł w 2011 r.);
- ü Nadleśnictwo Dobrzany: corocznie wywieszane są pułapki do odłowu samców brudnicy mniszki (4 szt.), oraz przeprowadzane są jesienne poszukiwania szkodników pierwotnych sosny na wyznaczonych partiach kontrolnych. Nie prowadzono zwalczania szkodników. Realizacja: 2010-2011. Finansowanie i koszt: 300 zł, środki własne nadleśnictwa.
- Działanie: *Monitorowanie oraz ograniczanie zagrożenia pożarowego w lasach.*
Jednostki realizujące: Lasy Państwowe.
- ü Nadleśnictwo Głusko: bieżące monitorowanie TV przemysłową terenów leśnych, wykupienie lotów patrolowo - gaśniczych, zabezpieczanie drzewostanów pasami przeciwpożarowymi, utrzymywanie bazy sprzętu przeciwpożarowego w m. Sówka i sieci czerpania wody, utrzymywanie samochodu patrolowo - gaśniczego. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d. środki własne nadleśnictwa;
- ü Nadleśnictwo Choszczno: na terenie nadleśnictwa zlokalizowana jest dostrzegalnia, która zapewnia monitorowanie zasięgu terytorium N-twa przy udziale obserwatora. Ponadto funkcjonują: patrole z użyciem samochodu patrolowo - gaśniczego, lotnicze patrole, łączność alarmowo - dyspozycyjna. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: 160 000 zł, środki własne nadleśnictwa (2008-2009), w 2010-2011. b.d.;
- ü Nadleśnictwo Strzelce Krajeńskie: działania zgodne z Instrukcją Ochrony Przeciwożarowej obszarów leśnych oraz w oparciu o corocznie uzgadniane „Sposoby postępowania na wypadek pożaru lasu”. Monitoring prowadzony jest na całej powierzchni gruntów leśnych. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: b.d.;

- **Działanie:** Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawniania i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem i dewastacją terenów leśnych). **Jednostki realizujące:** Lasy Państwowe.
- ü **Nadleśnictwo Choszczno:** wzmocnienie patroli straży leśnej i służby terenowej. Współpraca z lokalnymi kołami łowieckimi oraz Ligą Ochrony Przyrody, dodatkowy samochód terenowy dla straży leśnej. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** b.d;
- ü **Nadleśnictwo Barlinek:** zadanie realizowane jest przez patrole służby leśnej. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** b.d;
- ü **Nadleśnictwo Bierzwnik:** ciągłe kontrole terenowe służb leśnych, straży leśnej w zwalczaniu kłusownictwa, usuwaniu wnyków itp., nielegalnego pozyskania tuszy zwierzyny płowej, czarnej. Akcje straży leśnej dotyczącego zaśmiecania lasu oraz nielegalnego pozyskiwania płodów runa leśnego. **Realizacja:** 2008-2011. **Finansowanie i koszt:** środki własne nadleśnictwa, 5500 zł (w tym 3000 zł w 2008-2009, 2500 zł w 2010-2011);
- ü **Nadleśnictwo Dobrzany:** zakup samochodu osobowo - terenowego dla straży leśnej, wyposażenie w sprzęt umożliwiający działania operacyjne w terenie. **Realizacja:** 2010-2011. **Finansowanie i koszt:** 5000 zł, środki własne nadleśnictwa.

Dodatkowe zadania realizowane na terenie powiatu w ramach celu 7. Ochrona i racjonalne użytkowania lasów.

Zadanie 1. Ochrona ekosystemów leśnych.

- **Działanie:** Ochrona lasu przed czynnikami biotycznymi i abiotycznymi. **Jednostka realizująca:** DPN
- ü Ochrona lasu przed owadami (wykładanie pułapek feromonowych, poszukiwanie owadów w ściocie - 60 prób, zabezpieczanie przed zwierzyną 13,09 ha), zabezpieczanie przed zgryzaniem przez zwierzynę (145,13 ha). **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 35.980,41 zł (w tym: 19.100,61 zł w 2008 r., 16.879,80 zł w 2009 r.)
- **Działanie:** Hodowla lasu. **Jednostka realizująca:** DPN.
- ü Prace pielęgnacyjne (wykaszenie roślinności na uprawach, odnowienia lasu i podsadzenia), ogółem na powierzchni: 125,80 ha. **Realizacja:** 2008-2009. **Finansowanie i koszt:** środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 95.375,08 zł (w tym, w 2008 r.: 88.665,45 zł, z czego 21.720,57 zł dotacja NFOŚiGW), w 2009 r.: 6.709,63 zł (z czego 2.330,58 zł dotacja NFOŚiGW);
- **Działanie:** Ochrona i pielęgnacja ekosystemów leśnych poprzez cięcia i przebudowę drzewostanów. **Jednostka realizująca:** DPN.

- ü Wykonanie cięć przebudowy, pielęgnacyjnych i sanitarnych. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 288.172,12 zł (z tym: 154.787,75 zł w 2008 r., 133.384,37 zł w 2009 r.).
- Działanie: *Ochrona lasu przed pożarami*. Jednostka realizująca: DPN.
- ü Utrzymanie punktów czerpania wody, mineralizacja pasów przeciwpożarowych - 42,1 km i ich oczyszczanie - 35,90 ha. Realizacja: 2008-2009. Finansowanie i koszt: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 12.495,60 zł (z tym: 6822,19 zł w 2008 r., 5.673,41 zł w 2009 r.).

Zadanie 2. Inwentaryzacja stanu lasów.

- Działanie: *Inwentaryzacja stanu lasów, stanowiących własność osób fizycznych i prawnych*. Jednostka realizująca: Starosta Choszczeński.
- ü Inwentaryzacja stanu lasów. Zinwentaryzowano: 36,9445 ha w 2008 r., 44,4758 ha, w 2009 r., 177,0861 ha w 2010 r., 103,9439 ha w 2011 r. Łącznie: 362,4503 ha. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: środki własne powiatu, 20.731,92 zł (w tym: w 2008 r. 2.700 zł, w 2009 r. 2.700 zł, w 2010 r. 9.739,74 zł, w 2011 r. 5.592,18 zł).

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu działania podejmowane były głównie przez nadleśnictwa obejmujące swoim zasięgiem powiat choszczeński, a również przez Drawieński Park Narodowy.

Nakłady finansowe poniesione w latach 2008-2011 w ramach celu 7. *Ochrona i racjonalne użytkowania lasów* kształtują się na poziomie: 6.360.759,23 zł, w tym na zadania dodatkowe 452.755,13 zł.

III CEL STRATEGICZNY: WZMOCNIENIE SYSTEMU ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA.

CEL 8. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zadanie 1. Monitoring i ocena jakości powietrza.

- Działanie: *Aktualizacja inwentaryzacji emisji (kataster emisji) i rozwój narzędzi prognostycznych, w tym modelowania stanu zanieczyszczenia powietrza jako elementu oceny*. Jednostka realizująca: Marszałek WZ, Starosta Choszczeński, WIOŚ.
- ü Starosta nie realizował powyższego zadania. Brak informacji o realizowanych zadaniach przez WIOŚ i Marszałka WZ.

Zadanie 2. Kontrola przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska.

- Działanie: Wyegzekwowanie obowiązków w zakresie ochrony środowiska, spoczywających na prowadzących instalacje wymagające pozwolenia zintegrowanego oraz zobowiązanych do posiadania pozwoleń w zakresie poszczególnych komponentów. Jednostki realizujące: WIOŚ, organy wydające pozwolenie.
- ü Starosta nie realizował takiego zadania, gdyż dotychczas nie wydał żadnego pozwolenia zintegrowanego. Brak informacji o realizacji zadań w tym zakresie przez WIOŚ i organy wydające pozwolenia.

- Działanie: *Przestrzeganie wymagań ochrony środowiska przez podmioty prowadzące działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.* Jednostki realizujące: WIOŚ, organy wydające zezwolenie.
- ü Starosta wykonywał kontrolę w/w podmiotów. Łącznie w latach 2008-2011 przeprowadzono 12 tego typu kontroli. Finansowanie i koszt: środki własne powiatu;

- Działanie: *Ochrona zasobów wód, w szczególności podziemnych, stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia i potrzeb gospodarczych.* Jednostki realizujące: RZGW.
- ü Zadanie przypisane do realizacji bezpośrednio RZGW. Brak informacji o realizowanych zadaniach.

- Działanie: *Przestrzeganie przepisów o opakowaniach i odpadach opakowaniowych.* Jednostki realizujące: Inspekcja Handlowa.
- ü Zadanie przypisane do realizacji bezpośrednio Inspekcji Handlowej. Brak informacji o realizowanych zadaniach.

- Działanie: *Nadzór nad podmiotami uczestniczącymi w systemie handlu uprawnieniami do emisji.* Jednostki realizujące: WIOŚ, organy wydające pozwolenie.
- ü Corocznie weryfikowano przedłożone przez Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Choszczynie raporty z wykorzystania przyznaných jednostek. Realizacja: 2008-2011. Finansowanie i koszt: w ramach pracy WOŚRiL Starostwa Powiatowego w Choszczynie.

- Działanie: *Ograniczanie zagrożeń wynikających z działalności rolniczej.* Jednostki realizujące: WIOŚ, Inspekcja Ochrony Roślin.
- ü Zadanie przypisane do realizacji bezpośrednio Inspekcji Ochrony Roślin, oraz WIOŚ. Brak informacji o realizowanych zadaniach.

- Działanie: *Przestrzeganie wymagań w zakresie postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska - PCB, azbest.* Jednostki realizujące: WIOŚ, organy wydające pozwolenia, gminy.

- ü Zadanie przypisane do realizacji bezpośrednio WIOŚ, organom wydającym pozwolenia, gminom powiatu. Brak informacji o realizowanych zadaniach.
- Działanie: *Ograniczanie uciążliwości związanych z ponadnormatywną emisją hałasu i pól elektromagnetycznych.* Jednostki realizujące: WIOŚ, podmioty wydające pozwolenia, gminy, podmioty korzystające ze środowiska.
- ü Starosta w ramach swoich zadań wykonywał kontrole interwencyjne i problemowe związane z emisją hałasu. W przypadku stwierdzenia na podstawie pomiarów wykonanych przez WIOŚ, że zostały przekroczone dopuszczalne poziomy hałasu wydawał decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. W 2008-2011 wykonano 6 kontroli, wydano 2 decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu. Ponadto od 2011 r. Starosta przyjmuje zgłoszenia instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne. W 2011 r. przyjął 26 tego typu zgłoszeń, do których załączano wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych.
- Działanie: *Kontrola przestrzegania przepisów ustawy o produktach biobójczych.* Jednostki realizujące: WIOŚ, Inspekcja Handlowa, Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS), Państwowa Straż Pożarna (PSP).
- ü Zadanie przypisane do realizacji bezpośrednio WIOŚ, Inspekcji Handlowej, PIS, PSP. Brak informacji o realizowanych zadaniach.
- Działanie: *Kontrola wnoszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska, oraz kontrola wykonywania obowiązków użytkowników środowiska zgodnie z ustawą o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie.* Jednostki realizujące: WIOŚ.
- ü Zadania przypisane do realizacji bezpośrednio WIOŚ. Brak informacji o realizowanych zadaniach.

Zadanie 3. Edukacja ekologiczna i dostęp do informacji.

- Działanie: *Opracowanie wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów edukacji ekologicznej.* Jednostki realizujące: JST.
- ü W latach 2008-2011 żadna z gmin nie opracowała programu edukacji ekologicznej. Powiat również nie opracowywał takiego programu.
- Działanie: *Wspieranie projektów edukacji ekologicznej realizowanych przez różne instytucje.* Jednostki realizujące: JST, DPN, Barlinecko - Gorzowski Park Krajobrazowy, Lasy Państwowe, administracja rządowa, organizacje pozarządowe.
- ü Powiat:
 1. „Leśny Detektyw” konkurs pod patronatem Starostwa Powiatowego w Choszcznie dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Realizacja: 2008-2009. Koszt i finansowanie: PFOŚiGW, 1085 zł (585 zł w 2008 r., 500 zł w 2009 r.);

2. Współorganizacja konkursu ekologicznego towarzyszącego IX Wojewódzkiemu Turystycznemu Rajdowi po Ziemi Drawieńskiej. Realizacja: 2008-2010. Koszt i finansowanie: PFOŚiGW, budżet powiatu, 9000 zł (po 3000 zł w każdym roku);
 3. Współorganizacja konkursu przyrodniczego z okazji Światowego Dnia Ochrony Środowiska”. Realizacja: 2008-2010. Koszt i finansowanie: PFOŚiGW, budżet powiatu 1200 zł (po 400 zł w każdym roku);
 4. Współorganizacja III Powiatowej Olimpiady Ekologicznej „Ekologia Dobrym Aniołem Ziemi”. Realizacja: 2009 r. Koszt i finansowanie: PFOŚiGW, 300 zł;
- ü Gmina Krzęcin: Przekazywanie otrzymywanych materiałów informacyjnych do szkół. Realizacja: 2008-2009. Koszt i finansowanie: bez środków finansowych;
 - ü Gmina Recz: Dofinansowanie konkursów w zakresie edukacji ekologicznej, zakup plakatów, ulotek. Dofinansowanie działań edukacyjnych prowadzonych przez szkoły na terenie gminy. Realizacja: 2008-2011 r.. Koszt i finansowanie: GFOŚiGW, budżet gminy, 7500 zł (w tym 5000 zł w latach 2008-2009, 2500 zł w latach 2010-2011);
 - ü Gmina Pełczyce: „Sprzątanie Świata”. Realizacja: 2008-2009. Koszt i finansowanie: środki własne gminy, 2.437 zł;
 - ü Gmina Choszczno: Dofinansowanie działań LOP w Choszcznie i szkół w zakresie organizacji konkursów wiedzy ekologicznej. Realizacja: 2008-2011. Koszt i finansowanie: GFOŚiGW, budżet gminy, 4.447,55 zł;
- Działanie: Egzekwowanie wiedzy o środowisku i jego ochronie od wszystkich pracowników sektora publicznego oraz zapewnienie doskonalenia tej wiedzy.
- ü Wszyscy pracownicy sektora publicznego zajmujący się sprawami związanymi z szeroko pojętym środowiskiem, dla potrzeb związanych z wykonywaniem swojej pracy muszą posiadać wiedzę o środowisku i jego ochronie. Wiedzę tę egzekwują od nich zarówno pracodawcy jak i interesanci. Doskonalenie tej wiedzy odbywa się przede wszystkim przez samodoskonalenie, ale także poprzez uczestnictwo w szkoleniach branżowych z zakresu wykonywanych czynności.

Dodatkowe działania podejmowane w ramach edukacji ekologicznej:

- Działanie: Prenumerata czasopism, zakup specjalistycznych książek, szkolenia pracowników Starostwa z zakresu ochrony środowiska. Jednostka odpowiedzialna: powiat.
- ü Zakupiono książki: „Owady”, „Porosty i mszaki”, „Rośliny Chronione” „Atlas hub”. Prenumerata czasopism: „AURA” „Prawo i środowisko”. Prenumerata programu prawniczego LEX dla samorządu terytorialnego m.in. na potrzeby WOŚRiL z wersją poszerzoną w zakresie – Ochrona środowiska - on-line. Realizacja: 2008-2011. Koszt i finansowanie: 20.962,40 zł, w tym: PFOŚiGW, 3.720,40, budżet powiatu: 2008-2010 - 12.000 zł, 2011 r. - 5.242 zł.
- Działanie: Edukacja ekologiczna. Jednostka odpowiedzialna: DPN.
- ü Prowadzenie działalności edukacyjnej (przygotowanie materiałów do prelekcji w szkołach, w sali edukacyjnej DPN, redagowanie programów edukacyjnych), koszty

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

wydawnictw oraz materiały przeznaczone na ich przygotowanie, prowadzenie edukacji ekologicznej przez 2 pracowników DPN, szkolenia. Realizacja: 2008-2009. Koszt i finansowanie: środki Gospodarstwa Pomocniczego przy DPN, 43.919,44 zł (w tym: 22.096,16 zł w 2008 r., 21.823,28 zł w 2009 r.).

PODSUMOWANIE

W ramach wyznaczonego celu poszczególne działania podejmowały podmioty, którym przypisano do realizacji.

Nakłady finansowe poniesione w latach 2008-2011 w ramach celu 8. *Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa* kształtują się na poziomie: 90.851,39 zł, w tym na zadania dodatkowe 64.881,84 zł.

WNIOSKI KOŃCOWE

Analiza przypisanych do realizacji w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015” działań wykazała, że w latach 2008-2011 większość zadań została zrealizowana. Ponadto podejmowane były związane z ochroną środowiska działania dodatkowe w różnych dziedzinach.

Koszty wykazane przez podmioty realizujące poszczególne zadania wyszczególniono poniżej:

<i>CEL</i>	<i>KOSZT</i>
Cel 1.1. Poprawa gospodarki wodnej.	29.326.733,29 zł
Cel 1.2. Poprawa jakości powietrza.	30.462.027,62 zł
Cel 1.3. Poprawa klimatu akustycznego.	9.422.482,06 zł
Cel 2. Poprawa gospodarki odpadami.	1.930.766,19 zł
Cel 4. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii	1.520.241,72 zł
Cel. 6. Zachowanie równowagi ekologicznej w procesie rozwoju społeczno - gospodarczego.	192.333,99 zł
Cel 7. Ochrona i racjonalne użytkowanie lasów.	6.360.759,23 zł
Cel 8. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem i podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.	90.851,39 zł
RAZEM:	79.306.195,49 zł

IV. PRIORYTETY EKOLOGICZNE, CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA

CEL NADRZĘDNY: *Rozwój gospodarczy powiatu choszczeńskiego przy zachowaniu wartości przyrodniczych regionu, oraz racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych.*

Cel nadrzędny jest zgodny z celem określonym w dokumentach strategicznych wyższego szczebla tj. z zasadą zrównoważonego rozwoju, która jest realizowana poprzez integrowanie działań gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej, gwarantujących możliwości zaspokajania obecnych potrzeb obywateli, jak i potrzeb przyszłych pokoleń.

II. CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA DO ROKU 2019 - obejmujące okres operacyjny (lata 2012 -2015), oraz perspektywiczny (lata 2016-2019)

PRIORYTET: JAKOŚĆ POWIETRZA - POTENCJALNE MOŻLIWOŚCI OGRANICZENIA EMISJI GAZÓW DO POWIETRZA POPRZECZ ROZWÓJ ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.
Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Realizacja działań związanych z poprawą jakości powietrza, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł.</i>
Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku): <i>1. Opracowanie i realizacja programów służących ochronie powietrza.</i>
Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu: <ol style="list-style-type: none">1. Opiniowanie programów ochrony powietrza opracowywanych dla strefy zachodniopomorskiej, w przypadku stwierdzenia przekroczenia norm jakości powietrza, zgodnie z roczną oceną wykonywaną przez WIOŚ.2. Kontrola, monitorowanie i zarządzanie przyjętym „Programem ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej, którą stanowi obszar województwa zachodniopomorskiego z wyłączeniem aglomeracji szczecińskiej, ze względu na przekroczenie poziomu docelowego określonego dla ozonu”.3. Wdrożenie działań wynikających z przyjętych programów ochrony powietrza.4. Opracowanie lub aktualizacja programów ograniczenia niskiej emisji (PONE).5. Wdrożenie programów ograniczenia niskiej emisji np. dotacje na wymianę źródeł ogrzewania.
2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.
Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu: <ol style="list-style-type: none">1. Monitoring jakości powietrza.2. Podłączanie budynków do sieci ciepłowniczej.3. Termomodernizacja budynków, w tym budynków użyteczności publicznej.

4. Zmiany systemów ogrzewania na sprzyjające środowisku - np. wymiana ogrzewania węglowego na bardziej ekologiczne (gazowe, olejowe, z odnawialnych źródeł energii), modernizacje istniejących kotłowni.
5. Prace inwestycyjne w obszarze sieci przesyłowych, w tym kontynuacja modernizacji istniejących sieci dystrybucyjnych, rozbudowa sieci dystrybucyjnej dla nowych odbiorców i potrzeb OZE, inwestycje w zakresie linii elektroenergetycznych.
6. Budowa, modernizacja urządzeń służących redukcji zanieczyszczeń (pyłowo - gazowych) emitowanych do powietrza.
7. Prace inwestycyjne w zakresie gazownictwa.
8. Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska pod kątem dotrzymania standardów emisyjnych.
9. Budowa obwodnic, przebudowa, modernizacja/poprawa stanu technicznego istniejących dróg.
10. Tworzenie ścieżek rowerowych.

3. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE).

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Działania prowadzące do wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii, w tym:
 - **biogazu** - np. budowa biogazowni;
 - **biomasy** - np. produkcja paliw z biomasy, wzrost wykorzystania biomasy jako źródła energii;
 - **energii słonecznej** - np. wzrost stosowania przez użytkowników środowiska kolektorów słonecznych;
 - **energii wiatru** - np. budowa farm wiatrowych;
 - **energii geotermalnej** - np. poprzez wykorzystanie ciepła ziemi;
 - **energii spadku wód.**

PRIORYTET: WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE - JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH, ZAGROŻENIA JAKOŚCI WÓD.

Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku):

Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych, oraz ochrona jakości wód podziemnych.

Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):

1. Poprawa jakości wód, osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Budowa, modernizacja istniejących systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych, szczególnie na obszarach wiejskich.
2. Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków - na terenach gdzie jest to uzasadnione względami ekonomicznymi i środowiskowymi.
3. Budowa kanalizacji deszczowej, modernizacja istniejącej kanalizacji, budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej do odbiorników.
4. Kontrola w zakresie zagospodarowania ścieków pochodzących z gospodarstw

domowych i innych źródeł poprzez np. sprawdzenie podłączenia do sieci kanalizacyjnej, wyposażenia w oczyszczalnię przydomową lub zbiornik bezodpływowy i warunki jego opróżniania.

5. Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem związkami azotu ze źródeł rolniczych.
6. Działania podejmowane w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń związkami azotu pochodzących ze źródeł rolniczych.
7. Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych.
8. Rewitalizacja jezior oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem.

2. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami zjawisk ekstremalnych.

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Odbudowa, modernizacja koryt rzek, utrzymywanie koryt cieków naturalnych, kanałów w należytym stanie (konserwacja, odmulenie itp.), zapewnienie należytego przepływu wód.
2. Budowa, remonty urządzeń wodnych.
3. Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja zadań zaplanowanych na terenie powiatu choszczeńskiego wynikających z „Programu małej retencji wód dla województwa zachodniopomorskiego do roku 2015.”
4. Realizacja przez ZZMiUW zadań wytyczonych do wykonania na terenie powiatu choszczeńskiego w ramach PROW 2007-2013.
5. Modernizacja, konserwacja urządzeń melioracyjnych.
6. Opracowanie projektu planu występowania zjawisk suszy w regionach RZGW Szczecin i Poznań wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych.

3. Zapewnienie dobrej jakości wód użytkowych i racjonalne ich wykorzystanie.

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Kontynuacja budowy/modernizacji systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę.
2. Utrzymanie/przywrócenie wymaganych standardów wodom podziemnym wykorzystywanym do celów pitnych.
3. Utrzymanie/przywrócenie wymaganych standardów wodom śródlądowym, będącym środowiskiem bytowania ryb w warunkach naturalnych.
4. Utrzymanie/przywrócenie wymaganych standardów wodom wykorzystywanym do kąpieli, w szczególności pod względem sanitarnym.

4. Przywrócenie i ochrona ciągłości ekologicznej koryt rzek.

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Budowa oraz modernizacja istniejących budowli piętrzących, poprzez wyposażenie ich w przepławki, budowa nowych przepławek, w tym realizacja zadań zaplanowanych na terenie powiatu choszczeńskiego wynikających z „Programu budowy przepławek dla ryb na terenie województwa zachodniopomorskiego.”
2. Zwiększenie możliwości retencyjnych, oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych, na obszarach cennych przyrodniczo, ochrona siedlisk wodnych.

3. Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych, oraz introdukcja rodzimych gatunków ryb.

PRIORYTET: GOSPODARKA ODPADAMI.

Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku):

Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):

1. Działania związane z budową systemu gospodarki odpadami zgodnego z KPGO 2014, oraz planem gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego.

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Edukacja ekologiczna w zakresie właściwego postępowania z odpadami.
2. Wdrażanie efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym recyklingu, odzysku energii zawartej w odpadach.
3. Kontrola podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.
4. Eliminacja praktyk niewłaściwej eksploatacji składowisk odpadów, oraz niewłaściwej ich rekultywacji.
5. Zapewnienie dostępu do instalacji służącej do przetwarzania odpadów posiadającej odpowiednią przepustowość.
6. Rozwój rynku surowców wtórnych i produktów zawierających te surowce poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu, jednostek samorządu terytorialnego, oraz egzekwowanie obowiązków dotyczących odzysku i recyklingu odpadów.
7. Wydawanie decyzji w zakresie gospodarowania odpadami, spełniających założenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.
8. Uczestnictwo w budowie/rozbudowie zakładów zagospodarowania odpadów (ZZO) zgodnie z założeniami WPGO obejmujących regionalne instalacje:
 - mechaniczno-biologicznego lub termicznego przekształcenia odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni;
 - składowania przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych;
 - kompostowania odpadów zielonych, sortowania poszczególnych frakcji odpadów komunalnych;
 - demontażu odpadów wielkogabarytowych;
 - przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego.
9. Zakończenie eksploatacji i rekultywacja składowiska odpadów w m. Pławienko gm. Bierzwnik.
10. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów.

2. Działania w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.

Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:

1. Objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania

<p>odpadów komunalnych - najpóźniej do 2015 roku.</p> <p>2. Objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem selektywnego zbierania odpadów - najpóźniej do 2015 roku.</p> <p>3. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowisko odpadów, tak aby nie było składowanych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w 2013 r. więcej niż 50 %, • w 2020 r. więcej niż 35 %, <p>masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.</p> <p>4. Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60 % wytworzonych odpadów do końca 2014 r.</p> <p>5. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, przynajmniej: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących z gospodarstw domowych, i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 roku.</p> <p>6. Monitoring i bieżąca likwidacja „dzikich wysypisk” odpadów.</p>
<p>3. Działania w zakresie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi.</p>
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring prawidłowego postępowania z olejami odpadowymi. 2. Zwiększenie kontroli nad prowadzeniem gospodarki odpadami medycznymi i weterynaryjnymi wytwarzanymi przez małych wytwórców (w małych ilościach). 3. Rozbudowa infrastruktury technicznej w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego; • zbierania zużytych opon; • selektywnego zbierania, przetwarzania wykorzystania odpadów z budowy remontów i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej. 4. Prowadzenie kontroli podmiotów prowadzących punkty zbierania pojazdów, stacje demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji. 5. Zbieranie pojazdów usuniętych z drogi zgodnie z ustawą <i>Prawo o ruchu drogowym</i>, i przekazywanie do stacji demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji. 6. Realizacja działań zawartych w „<i>Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.</i>” 7. Ograniczenie składowania osadów ściekowych. 8. Monitoring terenu po zlikwidowanym mogiłniku, zlokalizowanym w Pomieniu gm. Recz
<p>PRIORYTET: ZASOBY PRZYRODNICZE POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO - PRAWNE FORMY OCHRONY PRZYRODY, LASY.</p>
<p><u>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku):</u></p> <p><i>Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i zrównoważone użytkowanie zasobów przyrodniczych.</i></p>
<p><u>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</u></p> <p><i>1. Udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych powiatu.</i></p>
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kontynuacja inwentaryzacji przyrodniczej województwa (w tym powiatu choszczeńskiego), w szczególności obszarów Natura 2000 - inwentaryzacja pod

<p>kątem tworzonych Planów Zadań Ochronnych.</p> <p>2. Edukacja mająca na celu podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw funkcjonowania obszarów chronionych, oraz w zakresie ochrony dziedzictwa ekologicznego.</p>
<p><i>2. Stworzenie prawnego - organizacyjnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody.</i></p>
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie planu ochrony dla Drawieńskiego Parku Narodowego. 2. Opracowanie Planów Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000, zlokalizowanych w obrębie powiatu choszczeńskiego. 3. Opracowanie planów ochrony dla istniejących w powiecie choszczeńskim rezerwatów przyrody, nie posiadających takich planów. 4. Tworzenie nowych form ochrony przyrody.
<p><i>3. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej poprzez zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk, oraz populacji gatunków zagrożonych.</i></p>
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Monitoring stanu gatunków i siedlisk będących przedmiotem ochrony na obszarach Natura 2000, innych cennych przyrodniczo terenów, oraz przeciwdziałanie pogarszaniu się tego stanu. 2. Czynna ochrona siedlisk cennych przyrodniczo (np. terenów podmokłych, łąk, wrzosowisk). 3. Przebudowa drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, z dużym uwzględnieniem obszarów chronionych. 4. Odtwarzanie cennych przyrodniczo zadrzewień przydrożnych, terenów zieleni. 5. Opracowanie/wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych. 6. Opracowanie/wdrażanie systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo, wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej, oraz służącej ochronie przyrody. 7. Szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolnośrodowiskowych.
<p><i>4. Wykorzystanie funkcji lasów jako instrumentu ochrony środowiska.</i></p>
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja „Krajowego programu zwiększania lesistości.” 2. Zalesianie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków, przy uwzględnieniu uwarunkowań przyrodniczo - krajobrazowych. 3. Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej na obszarach leśnych. 4. Tworzenie spójnych kompleksów leśnych, szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów. 5. Zwiększanie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz zwiększenie rekultywacji terenów leśnych zdegradowanych, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • rekultywacja na cele przyrodnicze leśnych terenów zdegradowanych; • odtwarzanie terenów leśnych zniszczonych przez katastrofy, oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych np. budowa/przebudowa/modernizacja dróg leśnych wyznaczonych jako drogi pożarowe. 6. Renaturyzacja obszarów leśnych.
<p><i>5. Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie</i></p>

<p><i>uszkodzonych ekosystemów leśnych.</i></p> <p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja planów urządzania lasów. 2. Realizacja uproszczonych planów urządzania lasów, oraz zadań wynikających z decyzji określających zadania z zakresu gospodarki leśnej.
<p>6. Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych.</p> <p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnianie lasów - rozwój posiadanej infrastruktury (pola biwakowe, szlaki turystyczne), poszerzanie bazy edukacyjnej. 2. Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających z wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem. 3. Promocja turystyki związanej z korzystaniem z terenów leśnych, łowiectwem, turystyki ekologicznej i rowerowej.
<p>7. Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom.</p> <p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Monitorowanie i ograniczenie występowania szkodników owadzych w lasach. 2. Monitorowanie i ograniczanie zagrożenia pożarowego w lasach (np. poprzez modernizację/zakup sprzętu przeciwpożarowego, wczesnego wykrywania pożarów lasu, sprzętu patrolowo-gaśniczego). 3. Budowa/przebudowa/modernizacja dróg leśnych uznanych za pożarowe. 4. Wykonanie sztucznych zbiorników na potrzeby gaśnicze na terenach leśnych, gdzie nie ma dostępu do naturalnych źródeł poboru wody. 5. Retencjonowanie wody na obszarach leśnych. 6. Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawniania i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem, dewastacją).
<p>PRIORYTET: TURYSTYKA.</p>
<p>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Zrównoważone wykorzystanie zasobów przyrodniczych powiatu choszczeńskiego w rozwoju turystyki.</i></p>
<p>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</p> <p>1. Wdrożenie zasad zrównoważonej turystyki na obszarach chronionych.</p> <p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Określenie pojemności i chłonności turystycznej miejsc szczególnie cennych przyrodniczo. 2. Dostosowanie infrastruktury i zasad zarządzania ruchem turystycznym do oszacowanych poziomów chłonności i pojemności turystycznej. 3. Opracowanie koncepcji wykorzystania zasobów przyrodniczych regionu wraz z podziałem obszarów cennych przyrodniczo na strefy (w zależności od dostępności i zagospodarowania), przy uwzględnieniu bogactwa siedlisk, ich odporności na presję turystyczną.
<p>2. Promocja przyrodniczych walorów turystycznych powiatu choszczeńskiego.</p>

<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie i wdrożenie systemów informacyjnych o przyrodniczych walorach turystycznych uwzględniających walory powiatu choszczeńskiego, spójne z zintegrowanym system zarządzania obszarami chronionymi. 2. Kampanie promocyjne podkreślające znaczenie walorów przyrodniczych powiatu choszczeńskiego.
<p><u>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku):</u> <i>Tworzenie warunków do aktywnego uprawiania turystyki przy wykorzystaniu posiadanych walorów naturalnych obszaru, sprzyjających rozwojowi społeczno - gospodarczego powiatu choszczeńskiego oraz podniesieniu konkurencyjności regionu przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych.</i></p>
<p><u>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacja zadań wynikających z „Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2020”.
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tworzenie produktu turystycznego. 2. Promocja produktów oraz walorów turystycznych. 3. Rozwój zasobów ludzkich w zakresie turystyki.
<p><u>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku):</u> <i>Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie poziomu hałasu do obowiązujących standardów.</i></p>
<p><u>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców powiatu na ponadnormatywny hałas.
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie map akustycznych, jeśli będą wymagane. 2. Opracowanie i realizacja wynikających z map akustycznych programów ochrony przed hałasem, jeżeli będą wymagane. 3. Kontrola podmiotów gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu.
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Ograniczenie uciążliwości akustycznych dla mieszkańców powiatu choszczeńskiego.
<p><u>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • budowę obwodnic i dróg alternatywnych do dróg istniejących (wraz z odpowiednim zabezpieczeniem akustycznym); • przebudowę i remonty nawierzchni istniejących dróg; • wprowadzenie ograniczeń prędkości; 2. Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu w celu obniżenia emisji hałasu do środowiska, oraz utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania, w przypadku braku możliwości zastosowania rozwiązań technicznych ograniczających hałas. 3. Ograniczenie uciążliwości akustycznej w miejscach jej występowania

<p>(szczególnie w okolicach: szpitali, szkół, przedszkoli, internatów itd.) poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowę ekranów akustycznych, wałów ziemnych; • tworzenie pasów zieleni ochronnej, szczególnie przy trasach komunikacyjnych; • zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków (np. poprzez wymianę okien). <p>4. Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu np. poprzez modernizację tras komunikacyjnych, torów kolejowych itp.</p> <p>5. Zapewnienie przestrzegania zasady strefowania (rozgraniczania terenów o zróżnicowanych funkcjach) w planowaniu przestrzennym, oraz wprowadzenie zapisów dotyczących standardów akustycznych dla poszczególnych terenów.</p> <p>6. Edukacja ekologiczna i promocja korzystania z transportu rowerowego, komunikacji zbiorowej, oraz proekologicznego korzystania z samochodów.</p> <p>7. Wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w przypadku stwierdzenia, że w wyniku działalności, poza zakładem przekroczone zostały dopuszczalne poziomy hałasu.</p>
<p>PRIORYTET: POLA ELEKTROMAGNETYCZNE.</p>
<p>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.</i></p>
<p>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</p> <p><i>1. Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych.</i></p>
<p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych. 2. Przyjmowanie i weryfikacja informacji zawartych w zgłoszeniach instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne, w szczególności sprawozdań z pomiarów pól elektromagnetycznych emitowanych w wyniku pracy instalacji.
<p>PRIORYTET: Zapobieganie poważnym awariom.</p>
<p>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Zmniejszenie skutków wystąpienia poważnych awarii przemysłowych, oraz ograniczanie ryzyka ich występowania.</i></p>
<p>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</p> <p><i>1. Zmniejszenie zagrożenia i minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia poważnej awarii.</i></p>
<p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prowadzenie kontroli na terenie zakładów przemysłowych. 2. Wzmacnianie kadr pracowniczych prowadzących monitoring środowiska (straży pożarnej, WIOŚ). 3. Wyposażenie służb monitoringu w odpowiedni sprzęt umożliwiający podjęcie działań ratowniczych w przypadku wystąpienia zagrożenia, awarii, katastrofy.
<p><i>2. Zapewnienie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych.</i></p>
<p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wspieranie działalności jednostek reagowania kryzysowego. 2. Kontrole pojazdów przewożących substancje niebezpieczne.
<p><i>3. Wykreowanie właściwych postaw obywateli w sytuacji wystąpienia zagrożenia dla środowiska, np. w przypadku poważnej awarii</i></p>

<p><i>przemysłowej.</i></p> <p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <p>1. Edukacja wśród mieszkańców gmin powiatu choszczeńskiego w zakresie właściwego zachowania się w przypadku wystąpienia zagrożenia dla środowiska.</p>
<p>PRIORYTET: KOPALINY</p>
<p>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.</i></p>
<p>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</p> <p>1. <i>Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach, oraz ochrona środowiska naturalnego przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego.</i></p>
<p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <p>1. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin. 2. Kontrole w zakresie wykonywania udzielonych koncesji. 3. Współpraca w tworzeniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem kopalin i ich ochrony przed trwałym zainwestowaniem niegórnym. 4. Ochrona niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego.</p>
<p>PRIORYTET: JAKOŚĆ GLEB.</p>
<p>Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem, oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.</i></p>
<p>Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku):</p> <p>1. <i>Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa, oraz działalności gospodarczej.</i></p>
<p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <p>1. Szkolenia rolników dot. promocji rolnictwa ekologicznego. 2. Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi. 3. Ochrona gleb przed erozją, ograniczanie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb, również w innych sektorach gospodarki. 4. Ochrona gleb przed zakwaszeniem, oraz działania zmierzające do odkwaszenia gleb.</p>
<p>2. <i>Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych.</i></p>
<p>Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu:</p> <p>1. Rozwój systemu monitoringu/identyfikacji terenów zdegradowanych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> • monitoring azotu mineralnego w glebie; • monitoring azotu i fosforu w wodach do głębokości 90 cm pod powierzchnią gleby; • monitoring siarki siarczanowej i ogólnej w glebie. <p>2. Rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych. 3. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów.</p>

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

PRIORYTET: EDUKACJA EKOLOGICZNA.
Cel perspektywiczny długoterminowy (do 2019 roku): <i>Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu choszczeńskiego, oraz wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska.</i>
Cele operacyjne krótkoterminowe (do 2015 roku): <i>1. Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu w zakresie ochrony powietrza, gospodarki odpadami, zużycia wody i jej zanieczyszczenia, oraz pozostałych komponentów środowiska.</i>
Plan operacyjny (szczegółowe działania) dla wytyczonego celu: <i>1. Działania dotyczące podnoszenia świadomości na temat możliwości wykorzystania alternatywnych źródeł energii, właściwej gospodarki odpadami, wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej na jakość wód, właściwego nawożenia gleb, promowanie rolnictwa ekologicznego itd. (np. poprzez artykuły w prasie, internecie). 2. Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, stosowania dobrych praktyk rolniczych i ochrony gleb oraz promocja rolnictwa ekologicznego.</i>
<i>2. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem.</i>
<i>1. Zamieszczanie na stronach internetowych informacji o środowisku, oraz linków do stron internetowych zawierających takie informacje.</i>

V. PLAN OPERACYJNY

W poniższej tabeli nr 25 przedstawiono szczegółowe cele proponowane do realizacji w powiecie choszczeńskim w zakresie wszystkich komponentów środowiska opisywanych w podziale na XI priorytetów.

TABELA 25. Plan operacyjny.

Działanie	Realizacja	Jednostki realizujące/ beneficjenci	Źródła finansowania
Priorytet I: JAKOŚĆ POWIETRZA - POTENCJALNE MOŻLIWOŚCI OGRANICZENIA EMISJI GAZÓW DO POWIETRZA POPRZEZ ROZWÓJ ODNAWIALANYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Realizacja działań związanych z poprawą jakości powietrza, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Opracowanie i realizacja programów służących ochronie powietrza.</i>			
I.1.1. Opiniowanie programów ochrony powietrza opracowywanych dla strefy zachodniopomorskiej, w przypadku stwierdzenia przekroczenia norm jakości powietrza, zgodnie z roczną oceną wykonywaną przez WIOŚ.	W przypadku opracowywania takiego programu przez Marszałka Województwa	Starosta	Budżet powiatu.
I.1.2. Kontrola, monitorowanie i zarządzanie przyjętym „Programem ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej, którą stanowi obszar województwa zachodniopomorskiego z wyłączeniem aglomeracji szczecińskiej, ze względu na przekroczenie poziomu docelowego określonego dla ozonu”.	2012-2015	Marszałek Województwa poprzez sprawozdawczość POP	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
I.1.3. Wdrożenie działań wynikających z przyjętych programów ochrony powietrza (OZE).	2012-2015	JST, podmioty odpowiedzialne za realizację działań, podmioty korzystające ze środowiska	Budżet JST, budżet państwa, NFOŚiGW, środki własne WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
I.1.4. Opracowanie lub aktualizacja programów ograniczenia niskiej emisji (PONE).	2012-2015	JST	Budżet JST, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
I.1.5. Wdrażanie programów ograniczenia niskiej emisji (np. dotacje na wymianę źródeł ogrzewania).	2012-2015	JST	Budżet JST, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Spełnienie wymagań prawnych w zakresie jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.</i>			
I.2.1. Monitoring jakości powietrza.	zadanie ciągłe	WIOŚ	Budżet państwa
I.2.2. Podłączanie budynków do sieci ciepłowniczej.	2012-2015	JST, administratorzy i właściciele budynków, ciepłownie	Budżet JST, środki własne podmiotów realizujących
I.2.3. Termomodernizacja budynków, w tym budynków użyteczności publicznej.	2012-2015	JST, administratorzy, właściciele budynków	Budżet JST, środki własne podmiotów realizujących, fundusze europejskie
I.2.4. Zmiany systemów ogrzewania na sprzyjające środowisku - np. wymiana ogrzewania węglowego na bardziej ekologiczne (gazowe, olejowe, z odnawialnych źródeł energii), modernizacje istniejących kotłowni.	2012-2015	JST, przedsiębiorstwa	Budżet JST, środki własne podmiotów realizujących
I.2.5. Prace inwestycyjne w obszarze sieci przesyłowych, w tym kontynuacja modernizacji istniejących sieci dystrybucyjnych, rozbudowa sieci dystrybucyjnej dla nowych odbiorców i potrzeb OZE, inwestycje w zakresie linii elektroenergetycznych.	2012-2015	Przedsiębiorstwa energetyczne	Środki własne podmiotów realizujących, fundusze UE
I.2.6. Budowa, modernizacja urządzeń służących redukcji zanieczyszczeń (pyłowo - gazowych) emitowanych do powietrza.	2012-2015	Przedsiębiorstwa	Środki własne

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

I.2.7. Prace inwestycyjne w zakresie gazownictwa.	2012-2015	Przedsiębiorstwa	Środki własne
I.2.8. Kontrola podmiotów korzystających ze środowiska pod kątem dotrzymania standardów emisyjnych.	Zadanie ciągłe	WIOŚ	Budżet państwa, fundusze UE
I.2.9. Budowa obwodnic, przebudowa, modernizacja/poprawa stanu technicznego istniejących dróg.	2012-2015	JST, zarządcy dróg	Budżet JST, środki własne, fundusze europejskie
I.2.10. Tworzenie ścieżek rowerowych.	2012-2015	JST, zarządcy dróg	Budżet JST, środki własne, fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 3. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</i>			
I.3.1. Działania prowadzące do wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • <u>biogazu</u> - np. budowa biogazowni; • <u>biomasy</u> - np. produkcja paliw z biomasy, wzrost wykorzystania biomasy jako źródła energii; • <u>energii słonecznej</u> - np. wzrost stosowania przez użytkowników środowiska kolektorów słonecznych; • <u>energii wiatru</u> - np. budowa farm wiatrowych; • <u>energii geotermalnej</u> - np. poprzez wykorzystanie ciepła ziemi; • <u>energii spadku wód</u>. 	2012-2015	JST, inwestorzy prywatni	Środki JST, środki własne inwestorów, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
<i>Priorytet II: WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE - JAKOŚĆ WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH, ZAGROŻENIA JAKOŚCI WÓD.</i>			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych, oraz ochrona jakości wód podziemnych.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Poprawa jakości wód, osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych.</i>			
II.1.1. Budowa, modernizacja istniejących systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych, szczególnie na obszarach wiejskich.	do 2015	Gminy, przedsiębiorstwa wod.-kanaliz	Budżety gmin, środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
II. 1.2. Wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków - na terenach gdzie jest to uzasadnione względami ekonomicznymi i środowiskowymi.	Zadanie ciągłe	Gminy, właściciele nieruchomości	Budżety gmin, środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie
II.1.3. Budowa kanalizacji deszczowej, modernizacja istniejącej kanalizacji, budowa osadników i separatorów wód opadowych i roztopowych na wylotach sieci deszczowej do odbiorników.	2012-2019	Gminy, przedsiębiorstwa wod.-kanaliz.	Budżet gmin, środki przedsiębiorstw, fundusze europejskie
II.1.4. Kontrola w zakresie zagospodarowania ścieków pochodzących z gospodarstw domowych i innych źródeł poprzez np. sprawdzenie podłączenia do sieci kanalizacyjnej, wyposażenia w oczyszczalnię przydomową lub zbiornik bezodpływowy i warunki jego opróżniania.	2012 - 2015	Gminy	Budżety gmin
II.1.5. Weryfikacja obszarów zagrożonych zanieczyszczeniem związkami azotu ze źródeł rolniczych.	Zadanie ciągłe	Okręgowe SchR, RZGW	Budżet państwa
II.1.6. Działania podejmowane w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń związkami azotu pochodzących ze źródeł rolniczych.	Zadanie ciągłe	Okręgowe SchR, RZGW, rolnicy	Budżet państwa Środki własne
II.1.7. Prowadzenie monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych.	Zadanie ciągłe	WIOŚ, PiG	Budżet państwa
II.1.8. Rewitalizacja jezior, oraz zagospodarowanie terenów wokół jezior dla potrzeb turystyki i rekreacji w sposób zapewniający ochronę wód jeziornych przed zanieczyszczeniem.	2012-2015	JST, właściciele ośrodków wypoczynkowych, zarządcy wód	Budżet JST, środki własne, NFOŚiGW, WFOŚiGW fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Zwiększenie retencji w zlewniach i ochrona przed skutkami zjawisk ekstremalnych.</i>			
II.2.1. Odbudowa, modernizacja koryt rzek, utrzymywanie koryt cieków naturalnych, kanałów w należytym stanie (konserwacja, odmulenie itp.), zapewnienie należytego przepływu wód.	Zadanie ciągłe	ZZMiUW, RZGW, Gminy, podmioty korzystające z wód	Budżet jednostek realizujących, środki własne, budżet JST, fundusze europejskie, WFOŚiGW

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

II. 2.2. Budowa, remonty urządzeń wodnych.	2012-2015	ZZMiUW, podmioty korzystające z wód	Budżet jednostek realizujących
II.2.3. Budowa zbiorników retencyjnych, w tym realizacja zadań zaplanowanych na terenie powiatu choszczeńskiego wynikających z „Programu małej retencji wód dla Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.”	2012-2015	ZZMiUW, JST	Budżet państwa, JST, fundusze europejskie, WFOŚiGW,
II.2.4. Realizacja zadań ZZMiUW wytyczonych do wykonania na terenie powiatu choszczeńskiego w ramach PROW 2007-2013.	2012-2015	ZZMiUW	Budżet państwa, środki zewnętrzne
II.2.5. Modernizacja, konserwacja urządzeń melioracyjnych.	Zadanie ciągle	ZZMiUW, podmioty odpowiedzialne	Budżet jednostek realizujących
II.2.6. Opracowanie projektu planu występowania zjawisk suszy w regionach RZGW Szczecin i Poznań wraz ze wskazaniem obszarów najbardziej narażonych.	2012	RZGW Szczecin i Poznań	Środki RZGW, NFOŚiGW, środki własne
II. 2.7. Uwzględnienie granic obszarów przedstawionych na mapach zagrożenia i mapach ryzyka powodziowego w dokumentach planistycznych, takich jak plany zagospodarowania przestrzennego województwa zachodniopomorskiego, mpzp.	18 miesięcy od daty otrzymania map zagrożenia i map ryzyka powodziowego.	Województwo, Gminy	Budżet JST
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 3. Zapewnienie dobrej jakości wód użytkowych i racjonalne ich wykorzystanie.</i>			
II.3.1. Kontynuacja budowy/modernizacji systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę.	2012-2015	Gminy, przedsiębiorstwa wod.-kanaliz.	Budżet JST, środki własne, WFOŚiGW
II.3.2. Utrzymanie/przywrócenie wymaganych standardów wodom podziemnym wykorzystywanym do celów pitnych.	2012-2015	Gminy, przedsiębiorstwa wod.-kanaliz. WIOŚ, PIS (w ramach czynności kontrolnych)	Budżet państwa, budżet JST, środki własne, WFOŚiGW
II. 3.3. Utrzymanie/przywrócenie wymaganych standardów wodom śródlądowym, będącym środowiskiem bytowania ryb w warunkach naturalnych.	2012-2015	JST, przedsiębiorstwa wod.-kanaliz.	Budżet państwa, budżet JST, środki własne, WFOŚiGW
II.3.4. Utrzymanie/przywrócenie wymaganych standardów wodom wykorzystywanym do kąpieli, w szczególności pod względem sanitarnym.	2012-2015	JST, właściciele ośrodków wypoczynkowych, przedsiębiorstwa wod.-kanaliz. WIOŚ, PIS (w ramach czynności kontrolnych)	Budżet państwa, budżet JST, środki własne
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 4. Przywrócenie i ochrona ciągłości ekologicznej koryt rzek.</i>			
II.4.1. Budowa, oraz modernizacja istniejących budowli piętrzących, poprzez wyposażanie ich w przepławki, budowa nowych przepławek, w tym realizacja zadań zaplanowanych na terenie powiatu choszczeńskiego wynikających z „Programu budowy przepławek dla ryb na terenie Województwa Zachodniopomorskiego”.	2012-2015	ZZMiUW, JST, podmioty korzystające z wód	Budżet państwa, WFOŚiGW, fundusze europejskie
II. 4.2. Zwiększenie możliwości retencyjnych, oraz przeciwdziałanie powodzi i suszy w ekosystemach leśnych, na obszarach cennych przyrodniczo, ochrona siedlisk wodnych.	2012-2013	Lasy Państwowe	Środki własne, fundusze europejskie.
II. 4.3. Renaturyzacja koryt i dolin rzecznych, w tym ochrona i przywracanie biotopów i naturalnych siedlisk przyrodniczych wodnych, oraz introdukcja rodzimych gatunków ryb.	Zadanie ciągle	RZGW, ZZMiUW, JST, Lasy Państwowe, organizacje pożytku publicznego	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze europejskie
Priorytet III. GOSPODARKA ODPADAMI.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Działania związane z budową systemu gospodarki odpadami zgodnego z KPGO 2014, oraz planem gospodarki odpadami dla województwa zachodniopomorskiego.</i>			
III.1.1. Edukacja ekologiczna w zakresie właściwego postępowania z odpadami.	Zadanie ciągle	JST	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

III.1.2. Wspieranie wdrażania efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym recyklingu, odzysku energii zawartej w odpadach.	do 2015	Gminy	Budżet gmin, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III.1.3. Kontrola podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów.	Zadanie ciągle	WIOŚ Organy wydające zezwolenia	Budżety: WIOŚ, organów wydających zezwolenia
III. 1.4. Eliminacja praktyk niewłaściwej eksploatacji składowisk odpadów, oraz niewłaściwej ich rekultywacji.	Zadanie ciągle	Marszałek Województwa Starosta	Budżet państwa, JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III. 1.5. Zapewnienie dostępu do instalacji służącej do przetwarzania odpadów posiadającej odpowiednią przepustowość.	2014	Zarządcy instalacji, gminy, związki międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III. 1.6. Rozwój rynku surowców wtórnych i produktów zawierających te surowce poprzez wspieranie współpracy organizacji odzysku, przemysłu, jednostek samorządu terytorialnego, oraz egzekwowanie obowiązków dotyczących odzysku i recyklingu odpadów.	2014	Gminy, związki gmin	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III. 1.7. Wydawanie decyzji w zakresie gospodarowania odpadami, spełniających założenia wojewódzkiego planu gospodarki odpadami.	Zadanie ciągle	JST	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III. 1.8. Uczestnictwo w budowie/rozbudowie zakładów zagospodarowania odpadów (ZZO) zgodnie z założeniami WPGO obejmujących regionalne instalacje: • mechaniczno-biologicznego lub termicznego przekształcenia odpadów komunalnych i pozostałości z sortowni; • składowania przetworzonych zmieszanych odpadów komunalnych; • kompostowania odpadów zielonych, sortowania poszczególnych frakcji odpadów komunalnych; • demontażu odpadów wielkogabarytowych; • przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego	Do 2018	Gminy, Związki Międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III. 1.9. Zakończenie eksploatacji składowiska odpadów w m. Pławienko gm. Bierzwnik.	2012	Gmina Bierzwnik	Budżet gminy, NFOŚiGW, środki UE
III. 1.10. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów.	2012-2015	Zarządcy składowisk, gminy	Budżet gminy, środki zarządców, NFOŚiGW środki UE
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Działania w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi.</i>			
III. 2.1. Objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem odbierania odpadów komunalnych - najpóźniej do 2015 roku.	Do 2015	Gminy, związki międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
III. 2.2. Objęcie wszystkich mieszkańców zorganizowanym systemem selektywnego zbierania odpadów - najpóźniej do 2015 roku.	Do 2015	Gminy, związki międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
III. 2.3. Zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowisko odpadów, tak aby nie było składowanych: • w 2013 r. więcej niż 50 %, • w 2020 r. więcej niż 35 %, masy tych odpadów wytworzonych w 1995 r.	2013 i 2020	Gminy, związki międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
III. 2.4. Zmniejszenie masy składowanych odpadów komunalnych do max. 60 % wytworzonych odpadów do końca 2014 r.	2014 r.	Gminy, związki międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
III.2.5. Przygotowanie do ponownego wykorzystania i recyklingu materiałów odpadowych, przynajmniej: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła pochodzących z gospodarstw domowych, i w miarę możliwości odpadów innego pochodzenia podobnych do odpadów z gospodarstw domowych minimum 50% masy do 2020 roku.	2020	Gminy, związki międzygminne	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
III. 2.6. Monitoring i bieżąca likwidacja” dzikich wysypisk” odpadów.	Zadanie ciągle	Gminy, podmioty odpowiedzialne za likwidację dzikich wysypisk	Budżet JST, fundusze europejskie, środki własne podmiotów realizujących

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 3. Działania w zakresie gospodarowania odpadami niebezpiecznymi.</i>			
III. 3.1. Monitoring prawidłowego postępowania z olejami odpadowymi.	Zadanie ciągłe	WIOŚ	Budżet państwa
III. 3.2. Zwiększenie kontroli nad prowadzeniem gospodarki odpadami medycznymi i weterynaryjnymi wytwarzanymi przez małych wytwórców (w małych ilościach).	Zadanie ciągłe	WIOŚ, PIS (dla wytwórców odpadów medycznych)	Budżet państwa
III. 3.3. Rozbudowa infrastruktury technicznej w zakresie: • zbierania i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego; • zbierania zużytych opon; • selektywnego zbierania, przetwarzania i wykorzystania odpadów z budowy remontów i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej.	2014	Przedsiębiorcy, właściciele instalacji	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
III. 3.4. Prowadzenie kontroli podmiotów prowadzących punkty zbierania pojazdów, stacje demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji, w zakresie przestrzegania przepisów o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji.	Zadanie ciągłe	WIOŚ	Budżet państwa
III. 3.5. Zbieranie pojazdów usuniętych z drogi zgodnie z ustawą Prawo o ruchu drogowym, i przekazywanie do demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.	Zadanie ciągłe	Starosta	Środki właścicieli pojazdów, NFOŚiGW
III. 3.6. Realizacja działań zawartych w „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.”	do 2032	Gminy	Budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
III. 3.7. Ograniczenie składowania osadów ściekowych.	Zadanie ciągłe	Zarządcy oczyszczalni ścieków	Środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, środki europejskie
III. 3.8. Monitoring terenu po zlikwidowanym mogilniku, zlokalizowanym w m.Pomień gm. Recz.	Zadanie ciągłe	GIS	Fundusze europejskie
Priorytet IV. ZASOBY PRZYRODNICZE POWIATU CHOSZCZEŃSKIEGO - PRAWNE FORMY OCHRONY PRZYRODY, LASY.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i zrównoważone użytkowanie zasobów przyrodniczych.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Udostępnianie wiedzy o zasobach przyrodniczych powiatu.</i>			
IV. 1.1. Kontynuacja inwentaryzacji przyrodniczej województwa (w tym powiatu choszczeńskiego), w szczególności obszarów Natura 2000 - inwentaryzacja pod kątem tworzonych Planów Zadań Ochronnych.	2015	RDOŚ, RDLP, organizacje pozarządowe, dyrektor DPN, instytucje naukowe, JST	Budżet państwa, JST, fundusze europejskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW
IV. 1.2. Edukacja mająca na celu podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie prawnych i przyrodniczych podstaw funkcjonowania obszarów chronionych, oraz w zakresie ochrony dziedzictwa ekologicznego.	2015	RDOŚ, JST, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, JST, fundusze europejskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Stworzenie prawno - organizacyjnych warunków i narzędzi dla ochrony przyrody.</i>			
IV. 2.1. Opracowanie planu ochrony dla Drawieńskiego Parku Narodowego i Barlinecko - Gorzowskiego Parku Krajobrazowego.	2015	Dyrektor DPN, Dyrektor Parku krajobrazowego	Budżet państwa, fundusze europejskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW
IV. 2.2. Opracowanie Planów Zadań Ochronnych dla obszarów Natura 2000, zlokalizowanych w obrębie powiatu choszczeńskiego.	2015	Dyrektor DPN, RDOŚ,	Budżet państwa, fundusze europejskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW
IV. 2.3. Opracowanie planów ochrony dla istniejących w powiecie choszczeńskim rezerwatów przyrody, nie posiadających takich planów.	2015	RDOŚ	Budżet państwa, fundusze europejskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW
IV. 2.4. Tworzenie nowych form ochrony przyrody.	Zadanie ciągłe	RDOŚ, Rada Gminy, Sejmik Województwa	Budżet państwa, JST
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 3. Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazowej poprzez zachowanie lub odtworzenie właściwego stanu ekosystemów i siedlisk, oraz populacji gatunków zagrożonych.</i>			
IV. 3.1. Monitoring stanu gatunków i siedlisk będących przedmiotem ochrony na obszarach Natura 2000, innych cennych przyrodniczo terenów, oraz przeciwdziałanie pogarszaniu się tego stanu.	Zadanie ciągłe	RDOŚ, RDLP, organizacje pozarządowe, dyrektor DPN, ZPK instytucje naukowe	Budżet państwa, JST, środki własne
IV. 3.2. Czynna ochrona siedlisk cennych przyrodniczo (np. terenów podmokłych, łąk, wrzosowisk).		RDOŚ, RDLP, organizacje	Budżet państwa,

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

	Zadanie ciągłe	pozarządowe, dyrektor DPN, ZPK	NFOŚiGW, WFOiGW, fundusze europejskie
IV. 3.3. Przebudowa drzewostanów pod kątem zgodności z siedliskiem, w szczególności na obszarach chronionych.	Zadanie ciągłe	RDLP, dyrektor DPN	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOiGW
IV. 3.4. Odtwarzanie cennych przyrodniczo zadrzewień przydrożnych, terenów zieleni.	Zadanie ciągłe	Zarządy dróg, gminy	Środki własne JST
IV. 3.5. Opracowanie/wdrażanie programów ochrony gatunków zagrożonych.	2015	RDOŚ, RDLP, organizacje pozarządowe, dyrektor DPN, ZPK	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOiGW, środki własne, fundusze europejskie
IV. 3.6. Opracowanie/wdrożenie systemów zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo, wraz z tworzeniem infrastruktury edukacyjnej, informacyjnej, turystycznej, oraz służącej ochronie przyrody.	Zadanie ciągłe	RDOŚ, RDLP, organizacje pozarządowe, dyrektor DPN, ZPK	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOiGW, Interreg, środki własne, fundusze europejskie
IV. 3.7. Szkolenie i wsparcie rolników we wdrażaniu programów rolnośrodowiskowych.	Zadanie ciągłe	ZODR, ARiMR	Fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 4. Wykorzystanie funkcji lasów jako instrumentu ochrony środowiska.</i>			
IV. 4.1. Realizacja „Krajowego programu zwiększania lesistości.”	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych	Budżet państwa, środki własne, NFOŚiGW, fundusze europejskie
IV. 4.2. Zalesianie nowych terenów, w tym gruntów zbędnych dla rolnictwa oraz nieużytków, przy uwzględnieniu uwarunkowań przyrodniczo - krajobrazowych.	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych, właściciele gruntów	Budżet państwa, środki własne, NFOŚiGW
IV. 4.3. Prowadzenie waloryzacji przyrodniczej na obszarach leśnych.	Zadania ciągłe	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych	Budżet państwa, środki własne, NFOŚiGW
IV. 4.4. Tworzenie spójnych kompleksów leśnych, szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.	2012-2015	Lasy Państwowe	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie
IV. 4.5. Zwiększanie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych oraz zwiększenie leśnej rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym: • rekultywacja na cele przyrodnicze leśnych terenów zdegradowanych; • odtwarzanie terenów leśnych zniszczonych przez katastrofy, oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych np. - budowa/przebudowa/modernizacja dróg leśnych wyznaczonych jako drogi pożarowe.	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele gruntów	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie
IV. 4.6. Renaturyzacja obszarów leśnych.	2012-2015	Lasy Państwowe	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 5. Zmiana struktury gatunkowej i wiekowej lasów, odnowienie uszkodzonych ekosystemów leśnych.</i>			
IV. 5.1. Realizacja planów urządzenia lasów.	Zadanie ciągłe	Lasy Państwowe	środki LP
IV. 5.2. Realizacja uproszczonych planów urządzenia lasów, oraz zadań wynikających z decyzji określających zadania z zakresu gospodarki leśnej.	Zadanie ciągłe	Właściciele lasów prywatnych	Środki własne, fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 6. Edukacja leśna społeczeństwa, dostosowanie lasów do pełnienia zróżnicowanych funkcji przyrodniczych i społecznych.</i>			
IV. 6.1. Podnoszenie świadomości przyrodniczej społeczeństwa, udostępnienie lasów - rozwój posiadanej infrastruktury (pola biwakowe, szlaki turystyczne), poszerzanie bazy edukacyjnej.	2012-2015	Lasy Państwowe	Budżet państwa, WFOŚiGW, NFOŚiGW
IV. 6.2. Prowadzenie doradztwa dla właścicieli gruntów korzystających ze wsparcia UE dla działań związanych z leśnictwem.	2012-2015	Lasy Państwowe	Budżet państwa, WFOŚiGW, NFOŚiGW
IV. 6.3. Promocja turystyki związanej z korzystaniem z terenów leśnych, łowiectwem, turystyki ekologicznej i rowerowej.	2012-2015	Lasy Państwowe	Budżet państwa, WFOŚiGW, NFOŚiGW
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 7. Identyfikacja zagrożeń lasów i zapobieganie ich skutkom.</i>			
IV. 7.1. Monitorowanie i ograniczenie występowania szkodników	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów	Budżet państwa, środki własne, WFOŚiGW,

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

owadziach w lasach.		prywatnych	NFOŚiGW
IV. 7.2. Monitorowanie i ograniczanie zagrożenia pożarowego w lasach (np. poprzez modernizację/zakup sprzętu przeciwpożarowego, wczesnego wykrywania pożarów lasu, sprzętu patrolowo-gaśniczego).	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych	Budżet państwa, środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
IV. 7.3. Budowa/przebudowa/modernizacja dróg leśnych uznanych za pożarowe.	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych	Budżet państwa, środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
IV. 7.4. Wykonanie sztucznych zbiorników na potrzeby gaśnicze na terenach leśnych, gdzie nie ma dostępu do naturalnych źródeł poboru wody.	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych	Budżet państwa, środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW
IV. 7.5. Retencjonowanie wody na obszarach leśnych.	2012-2015	Lasy Państwowe, właściciele lasów prywatnych	Budżet państwa, środki własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
IV. 7.6. Wzmacnianie techniczne służb leśnych dla potrzeb ujawniania i zwalczania zagrożeń niszczenia przyrody przez człowieka (walka z kłusownictwem, zaśmiecaniem, dewastacją).	2012-2015	Lasy Państwowe	Budżet państwa, WFOŚiGW, NFOŚiGW
Priorytet V. TURYSTYKA			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): 1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów przyrodniczych powiatu choszczeńskiego w rozwoju turystyki.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Wdrożenie zasad zrównoważonej turystyki na obszarach chronionych.</i>			
V. 1.1. Określenie pojemności i chłonności turystycznej miejsc szczególnie cennych przyrodniczo.	do 2015	Dyrektor PK, RDLP, RDOŚ, Dyrektor DPN, organizacje pozarządowe	NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie
V. 1.2. Dostosowanie infrastruktury i zasad zarządzania ruchem turystycznym do oszacowanych poziomów chłonności i pojemności turystycznej.	do 2015	Dyrektor PK, RDLP, RDOŚ, Dyrektor DPN, organizacje pozarządowe	NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie
V. 1.3. Opracowanie koncepcji wykorzystania zasobów przyrodniczych regionu wraz z podziałem obszarów cennych przyrodniczo na strefy (w zależności od dostępności i zagospodarowania), przy uwzględnieniu bogactwa siedlisk, ich odporności na presję turystyczną.	do 2015	Dyrektor PK, RDLP, RDOŚ, Dyrektor DPN	NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Promocja przyrodniczych walorów turystycznych powiatu choszczeńskiego.</i>			
V. 2.1. Opracowanie i wdrożenie systemów informacyjnych o przyrodniczych walorach turystycznych uwzględniających walory powiatu choszczeńskiego, spójne ze zintegrowanym systemem zarządzania obszarami chronionymi.	do 2015	Dyrektor PK, RDLP, RDOŚ, Dyrektor DPN, organizacje pozarządowe	NFOŚiGW, WFOŚiGW w Szczecinie, fundusze europejskie (np. Interreg).
V. 2.2. Kampanie promocyjne podkreślające znaczenie walorów przyrodniczych powiatu choszczeńskiego.	Zadania ciągłe	Powiat, gminy, organizacje pozarządowe	Budżet JST, fundusze europejskie
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Tworzenie warunków do aktywnego uprawiania turystyki przy wykorzystaniu posiadanych walorów naturalnych obszaru, sprzyjających rozwojowi społeczno - gospodarczemu powiatu choszczeńskiego oraz podniesieniu konkurencyjności regionu przy jednoczesnym zachowaniu walorów kulturowych i przyrodniczych</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 3. Realizacja zadań wynikających ze „Strategii Rozwoju Turystyki Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2020”.</i>			
V. 3.1. Tworzenie produktu turystycznego.	2012-2015	Starosta, zainteresowane podmioty	środki własne, Urząd Marszałkowski, Instytut Wspierania Turystyki, Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna, Polska Organizacja Turystyczna, środki UE
V. 3.2. Promocja produktów i walorów turystycznych.	2012-2015	Starosta	środki własne, Urząd Marszałkowski, Instytut Wspierania Turystyki, Zachodniopomorska Regionalna Organizacja

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

			Turystyczna, Polska Organizacja Turystyczna, środki UE
V. 3.3. Rozwój zasobów ludzkich w zakresie turystyki.	2012-2015	Starosta	środki własne, Urząd Marszałkowski, Instytut Wspierania Turystyki, Zachodniopomorska Regionalna Organizacja Turystyczna, Polska Organizacja Turystyczna, środki UE
Priorytet VI. KLIMAT AKUSTYCZNY			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie poziomu hałasu do obowiązujących standardów.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Rozpoznanie i ocena stopnia narażenia mieszkańców powiatu na ponadnormatywny hałas.</i>			
VI. 1.1. Opracowanie map akustycznych, jeśli będą wymagane.	2012	Starosta, zarządcy dróg, linii kolejowych	budżet powiatu, środki własne podmiotów realizujących, fundusze europejskie
VI. 1.2. Opracowanie i realizacja wynikających z map akustycznych programów ochrony przed hałasem, jeżeli będą wymagane.	2013	JST	Budżet JST, fundusze europejskie
VI. 1.3. Kontrola podmiotów gospodarczych w zakresie emitowanego hałasu.	Zadanie ciągłe	Starosta, WIOŚ	Budżet powiatu, budżet państwa
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Ograniczenie uciążliwości akustycznych dla mieszkańców powiatu choszczeńskiego.</i>			
VI. 2.1. Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców powiatu ponadnormatywnym hałasem poprzez: • budowę obwodnic i dróg alternatywnych do istniejących dróg (wraz z odpowiednim zabezpieczeniem akustycznym); • przebudowę i remonty nawierzchni istniejących dróg; • wprowadzenie ograniczeń prędkości;	2015	Gminy, zarządcy dróg, Policja	Budżet JST, budżet państwa, WFOŚiGW, fundusze europejskie
VI. 2.2. Opracowanie i wdrożenie zasad organizacji ruchu w celu obniżenia emisji hałasu do środowiska, oraz utworzenie obszarów ograniczonego użytkowania, w przypadku braku możliwości zastosowania rozwiązań technicznych ograniczających hałas.	2015	Gminy, zarządcy dróg	Budżet JST, fundusze europejskie
VI. 2.3. Ograniczenie uciążliwości akustycznej w miejscach występowania szczególnych uciążliwości dla mieszkańców (szczególnie w okolicach: szpitali, szkół, przedszkoli, internatów itp.) poprzez: • budowę ekranów akustycznych, wałów ziemnych; • tworzenie pasów zieleni ochronnej, szczególnie przy trasach komunikacyjnych; • zwiększenie izolacyjności akustycznej budynków (np. poprzez wymianę okien).	2015	Gminy, zarządcy: dróg, linii kolejowych, właściciele/ zarządcy budynków	Budżet JST, WFOŚiGW, fundusze europejskie, środki własne
VI. 2.4. Ograniczenie hałasu emitowanego przez środki transportu np. poprzez modernizację tras komunikacyjnych, torów kolejowych itp.	2015	Gminy, zarządcy dróg, PKP	Budżet JST, WFOŚiGW, fundusze europejskie
VI. 2.5. Zapewnienie przestrzegania zasady strefowania (rozgraniczania terenów o zróżnicowanych funkcjach) w planowaniu przestrzennym, oraz wprowadzenie zapisów dotyczących standardów akustycznych dla poszczególnych terenów.	2013	Gminy	Budżet gmin
VI. 2.6. Edukacja ekologiczna i promocja korzystania z transportu rowerowego, komunikacji zbiorowej, oraz proekologicznego korzystania z samochodów.	2013	JST, zarządcy dróg	Budżet JST, WFOŚiGW, fundusze europejskie
VI. 2.7. Wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w przypadku stwierdzenia, że w wyniku działalności, przekroczone zostały poza zakładem dopuszczalne poziomy hałasu.	Zadanie ciągłe	Starosta	Budżet powiatu
Priorytet VII. POLA ELEKTROMAGNETYCZNE			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Ochrona przed polami elektromagnetycznymi.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Monitoring poziomów pól elektromagnetycznych.</i>			
VII. 1.1. Prowadzenie monitoringu pól elektromagnetycznych.	2015	WIOŚ Starosta,	Budżet państwa, fundusze europejskie

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

VII. 1.2. Przyjmowanie i weryfikacja informacji zawartych w zgłoszeniach instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne, w tym sprawozdań z pomiarów pól elektromagnetycznych emitowanych w wyniku pracy instalacji.	Zadanie ciągłe	Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny	Środki własne powiatu, inspekcji
Priorytet VIII. ZAPOBIEGANIE POWAŻNYM AWARIOM.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Zmniejszenie skutków wystąpienia poważnych awarii przemysłowych, oraz ograniczanie ryzyka ich występowania</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Zmniejszenie zagrożenia i minimalizacja skutków w przypadku wystąpienia poważnej awarii.</i>			
VIII. 1.1. Prowadzenie kontroli na terenie zakładów przemysłowych.	2015	WIOŚ	Budżet państwa, WFOŚiGW, NFOŚiGW
VIII. 1.2. Wzmacnianie kadr pracowniczych prowadzących monitoring środowiska (straży pożarnej, WIOŚ).	2015	JST, WIOŚ, służby interwencyjne	Budżet państwa, budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
VIII. 1.3. Wyposażenie służb monitoringu w odpowiedni sprzęt umożliwiający podjęcie działań ratowniczych w przypadku wystąpienia zagrożenia, awarii, katastrofy.	2015	JST, WIOŚ, służby interwencyjne	Budżet państwa, budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Zapewnienie bezpiecznego transportu substancji niebezpiecznych.</i>			
VIII. 2.1. Wspieranie działalności jednostek reagowania kryzysowego.	2015	JST	Budżet państwa, budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW, fundusze europejskie
VIII. 2.2. Kontrole pojazdów przewożących substancje niebezpieczne.	Zadanie ciągłe	Policja	środki policji
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 3. Wykreowanie właściwych postaw obywateli w sytuacji wystąpienia zagrożenia dla środowiska, np. w przypadku poważnej awarii przemysłowej.</i>			
VIII. 3.1. Edukacja mieszkańców gmin powiatu choszczeńskiego w zakresie właściwego zachowania się w przypadku zagrożenia.	2015	JST, służby interwencyjne, WIOŚ	Budżet państwa, budżet JST, WFOŚiGW, NFOŚiGW
Priorytet IX. KOPALINY.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Zrównoważona gospodarka zasobami naturalnymi.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Minimalizacja strat w eksploatowanych złożach, oraz ochrona środowiska naturalnego przed negatywnym oddziaływaniem przemysłu wydobywczego.</i>			
IX. 1.1. Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalni.	2015	Policja, organy koncesyjne, Okręgowy Urząd Górniczy	Budżety jednostek realizujących
IX. 1.2. Kontrole w zakresie wykonywania udzielonych koncesji.	Zadanie ciągłe	Organy koncesyjne	Budżety jednostek realizujących
IX. 1.3. Współpraca w tworzeniu studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, z uwzględnieniem kopalni i ich ochrony przed trwałym zainwestowaniem niegórniczym.	2015	Gminy, organ administracji geologicznej, Okręgowy Urząd Górniczy	Budżet JST
IX. 1.4. Ochrona niezagospodarowanych złóż kopalni w procesie planowania przestrzennego.	2015	Gminy, organ administracji geologicznej, Okręgowy Urząd Górniczy	Budżet JST
Priorytet X. JAKOŚĆ GLEB.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem, oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem rolnictwa, oraz działalności gospodarczej.</i>			
X. 1.1. Szkolenia rolników dot. promocji rolnictwa ekologicznego.	2015	ZODR	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie
X. 1.2. Zapobieganie zanieczyszczeniom gleb, zwłaszcza środkami ochrony roślin i metalami ciężkimi.	2015	Zarząd województwa, ZODR, właściciele gospodarstw rolnych	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie
X. 1.3. Ochrona gleb przed erozją, ograniczanie zjawisk nadmiernej eksploatacji i zanieczyszczenia gleb, również w innych sektorach gospodarki.	2015	Zarząd województwa, ZODR, właściciele gospodarstw rolnych	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

X. 1.4. Ochrona gleb przed zakwaszeniem, oraz działania zmierzające do odkwaszenia gleb.	2015	ZODR, właściciele i dzierżawcy gruntów rolnych	Budżet państwa, środki własne, fundusze europejskie
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Inwentaryzacja i rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych.</i>			
X. 2.1. Rozwój systemu monitoringu/identyfikacji terenów zdegradowanych, w tym: • monitoring azotu mineralnego w glebie; • monitoring azotu i fosforu w wodach do głębokości 90 cm pod powierzchnią gleby; • monitoring siarki siarczanowej i ogólnej w glebie.	Zadanie ciągłe	Okręgowe Stacje Chemiczno - Rolnicze	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze europejskie
X. 2.2. Rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych.	2012-2015	Podmiot odpowiedzialny za rekultywację	Środki własne, fundusze europejskie
X. 2.3. Rekultywacja zamkniętych składowisk odpadów.	2012-2015	Gminy, zarządcy składowisk	Środki własne, fundusze europejskie, NFOŚiGW
Priorytet XI. EDUKACJA EKOLOGICZNA.			
<i>Cel perspektywistyczny (długoterminowy): Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu choszczeńskiego, oraz wzmocnienie systemu zarządzania ochroną środowiska.</i>			
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 1. Kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu w zakresie ochrony powietrza, gospodarki odpadami, zużycia wody i jej zanieczyszczenia, oraz pozostałych komponentów środowiska.</i>			
XI. 1.1. Działania dotyczące podnoszenia świadomości na temat możliwości wykorzystania alternatywnych źródeł energii, właściwej gospodarki odpadami, wpływu nieprawidłowej gospodarki ściekowej na jakość wód, właściwego nawożenia gleb, promowanie rolnictwa ekologicznego itd. (np. artykuły w prasie, internecie).	2015	JST, media, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze europejskie, budżet JST, środki własne
XI. 1.2. Organizowanie szkoleń dla rolników z zakresu właściwego nawożenia, stosowania dobrych praktyk rolniczych i ochrony gleb, oraz promocji rolnictwa ekologicznego.	2015	JST, media, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze europejskie, budżet JST, środki własne
<i>Cel operacyjny (krótkoterminowy): 2. Wzmocnienie systemu zarządzania środowiskiem.</i>			
XI. 2.1. Zamieszczanie na stronach internetowych informacji o środowisku, oraz linków do stron internetowych zawierających takie informacje.	2015	JST, media, organizacje pozarządowe	Budżet państwa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, fundusze europejskie, budżet JST, środki własne

VI. ZAGADNIENIA SYSTEMOWE

6.1. Zarządzanie programem ochrony środowiska

Opracowany Program Ochrony Środowiska jest jednym z instrumentów służących realizacji zasady zrównoważonego rozwoju. Stanowi on narzędzie koordynacji działań podejmowanych przez organy administracji publicznej, instytucje, przedsiębiorstwa i użytkowników środowiska. Uczestnikami programu są samorządowe władze powiatu przygotowujące i uchwalające program, samorzady gminne, pozostałe organy administracji publicznej realizujące cele i zadania programu, organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze, użytkownicy środowiska, w tym mieszkańcy powiatu.

Zarządzanie programem powinno być realizowane zgodnie z kompetencjami i obowiązkami podmiotów zarządzających i odbywać się za pomocą instrumentów:

1. prawnych;
2. finansowych,
3. społecznych,
4. strukturalnych.

1. Do instrumentów prawnych zalicza się:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii (np. wytwarzanie odpadów, wprowadzanie ścieków do wód lub ziemi, pobór wód, wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza) oraz pozwolenia zintegrowane;
- decyzje zatwierdzające programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi, zezwolenia na odzysk, unieszkodliwianie, transport i zbieranie;
- koncesje wydawane na rozpoznawanie i wydobywanie kopalin.
- przepisy prawne nakładające obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, w tym na obszar Natura 2000, raporty oddziaływania na środowisko,
- zgody (np. na wyłączanie z produkcji gruntów rolnych i leśnych, gospodarcze wykorzystanie odpadów);
- pozwolenia na budowę;
- plany zagospodarowania przestrzennego gmin;
- inne decyzje wynikające z przepisów szczególnych.

Szczególnym instrumentem prawnym jest obowiązek monitoringu stanu środowiska. Monitoring obejmuje informacje w zakresie jakości powietrza, jakości wód, jakości gleby i ziemi, hałasu, promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych, stanu zasobów środowiska, rodzajów i ilości substancji lub energii wprowadzanych do powietrza, wód, gleby i ziemi, wytwarzania i gospodarowania odpadami.

2. Do instrumentów finansowych należą:

- opłaty z korzystanie ze środowiska (m.in. za wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, składowanie odpadów, pobór wód, odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi);
- administracyjne kary pieniężne;
- dotacje unijne;
- pożyczki i dotacje z funduszy ochrony środowiska tj. NFOŚiGW, WFOŚiGW;
- kredyty bankowe, w tym preferencyjne;
- pomoc publiczna w postaci zwolnień i ulg podatkowych, odroczeń, umorzeń;
- udzielanie gwarancji finansowych dla projektowanych zadań;
- tworzenie rynku uprawnień do emisji zanieczyszczeń (np. gazów cieplarnianych).

3. Do instrumentów społecznych należą:

- współdziałanie, mające na celu wypracowanie akceptacji społeczeństwa dla realizacji wyznaczonych zadań poprzez konsultacje społeczne, debaty;
- współpraca między samorządami;
- udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie, w zakresie w jakim unormowane jest to przepisami prawa;
- upowszechnianie wśród społeczeństwa informacji o środowisku;
- edukacja ekologiczna, mająca na celu kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i postaw;
- wspieranie kompetentnie i rzetelnie działających w sferze ochrony środowiska organizacji pozarządowych.

4. Do instrumentów strukturalnych należą:

- strategiczne dokumenty o zasięgu lokalnym, ponadlokalnym, programy sektorowe (np. strategie rozwoju, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego plany przestrzennego zagospodarowania);
- spójny system monitoringu oraz zintegrowana baza danych o środowisku.

W procesie wdrażania programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu, oraz ocena stopnia realizacji wytyczonych w nim zadań. Realizacja przyjętego programu będzie monitorowana poprzez przygotowywane co dwa lata raporty z realizacji programu. Raport opracowuje Zarząd Powiatu i przedkłada go Radzie Powiatu.

6.2. Monitoring środowiska

Postęp we wdrażaniu programu należy mierzyć za pomocą wymienionych w tabeli nr 26 wskaźników proponowanych do oceny powiatowego i gminnych programów ochrony środowiska tj:

- wskaźniki presji na środowisko - wskazujące główne źródła problemów i zagrożeń dla środowiska,
- wskaźniki stanu środowiska - odnoszące się do jakości środowiska i jego zasobów. Podstawą ich określenia są wyniki badań i pomiarów monitoringowych;

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

- wskaźniki reakcji działań zapobiegawczych - pokazujące działania podejmowane przez społeczeństwo lub określone instytucje w celu poprawy jakości środowiska lub złagodzenia presji na środowisko.

Przedstawione wskaźniki będą również obrazowały zmiany jakie zaszły w środowisku w kolejnych latach. Przyjęte wskaźniki stanowią kontynuację wskaźników wskazanych do monitorowania środowiska w „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015”.

Wyznaczone do oceny wskaźniki powinny być użyte zarówno na poziomie powiatu jak i gminy, gdyż posłużą do sporządzania obowiązkowych raportów z realizacji programów ochrony środowiska wszystkich szczebli. Dla zachowania spójności tych danych przyjęto wskaźniki niezbędne do monitorowania założonych efektów ekologicznych takie same jak w wojewódzkim programie ochrony środowiska.

TABELA 26. Wskaźniki środowiska proponowane do oceny powiatowego i gminnych programów ochrony środowiska.

WSKAŹNIKI ŚRODOWISKA					
<i>Wskaźniki presji</i>	<i>Dane wg stanu na ...</i>	<i>Wskaźniki stanu</i>	<i>Dane wg stanu na ...</i>	<i>Wskaźniki reakcji</i>	<i>Dane wg stanu na ...</i>
JAKOŚĆ POWIETRZA					
Emisja zanieczyszczeń pyłowych do powietrza (tys. ton): - źródła punktowe - źródła powierzchniowe - liniowe		Ocena jakości powietrza: - liczba stref w powiecie wymagających programów naprawczych w zakresie ochrony powietrza		Stopień redukcji w zakładach zanieczyszczeń (w %)	
Emisja zanieczyszczeń gazowych do powietrza (tys. ton): - źródła punktowe - źródła powierzchniowe - liniowe			- gazowych		
Emisja dwutlenku siarki (tys. ton): - źródła punktowe - źródła powierzchniowe - liniowe			- pyłowych		
Emisja tlenków azotu (tys. ton): - źródła punktowe - źródła powierzchniowe - liniowe			Odbiorcy gazu z sieci w % ogółem.		
Emisja tlenku węgla (tys. ton): - źródła punktowe - źródła powierzchniowe - liniowe					
WODY POWIERZCHNIOWE i PODZIEMNE					
Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności (hm ³)		Stan jakości wód - klasyfikacja ogólna		Komunalne oczyszczalnie ścieków (szt):	
Zużycie nawozów sztucznych (kg/h): - ogółem (NPK), - azotowe (N), - fosforowe (P ₂ O ₅), - potasowe (K)			- oczyszczalnie mechaniczne		
Liczba zwierząt hodowlanych w przeliczeniu na DJP/ha użytków rolnych			- oczyszczalnie mechaniczno - chemiczne		
Ilość i rodzaj ferm IPPC			- oczyszczalnie biologiczne;		
				- oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem	

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

				biogenów.	
Ładunki zanieczyszczeń odprowadzanych do Bałtyku rzekami (t/r): - BZT ₅ - fosfor - azot		Stan jakości wód według użytkowania wód		Przepustowość komunalnych oczyszczalni ścieków (wg projektu) (w m ³ /dobę):	
Ładunki zanieczyszczeń w ściekach komunalnych po oczyszczeniu (kg/rok):				- oczyszczalnie mechaniczne	
- BZT ₅				- oczyszczalnie mechaniczno - chemiczne	
- ChZT				- oczyszczalnie biologiczne	
- zawiesina				- oczyszczalnie z podwyższonym usuwaniem biogenów	
- azot ogólny - fosfor ogólny					
Użytki rolne (tys.ha) - ogółem - grunty orne - sady - łąki - pastwiska		Stan jakości wód pod względem podatności na eutrofizację		Ścieki oczyszczane w komunalnych oczyszczalniach ścieków (hm ³): - odprowadzane ogółem; oczyszczane razem; - oczyszczane mechanicznie; - oczyszczane chemicznie; - oczyszczane biologicznie; - oczyszczane z podwyższonym usuwaniem biogenów	
				Ludność obsługiwana przez komunalne oczyszczalnie ścieków w %; - ogółem, - mechanicznie; - chemicznie; - biologicznie; - z podwyższonym usuwaniem biogenów	
				Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności.	
				Przemysłowe oczyszczalnie ścieków (szt): - mechaniczne; - chemiczne; - biologiczne; - z podwyższonym usuwaniem biogenów	
				Przepustowość przemysłowych oczyszczalni ścieków	

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

				(wg projektu) (w m ³ /dobę): - mechaniczne, - mechaniczno - chemiczne - biologiczne; - z podwyższonym usuwaniem biogenów	
				Wodociągi: - długość czynnej sieci rozdzielczej (km) - woda dostarczona gospodarstwu domowemu (hm ³) - ludność korzystająca z sieci wodociągowej (%)	
				Kanalizacja: - długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km) - ścieki odprowadzone (hm ³) - ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (%)	
				Regulacja rzek (km)	
				Ochrona gruntów przed powodzią (ha)	
				Budowa/remont jazów (kpl)	
				Budowa przepławek (kpl)	
GOSPODARKA ODPADAMI					
Ilość wytworzonych odpadów komunalnych (mln. t)		Gospodarowanie odpadami w (%), w tym:		Ilość składowisk zlikwidowanych, w tym: - komunalnych - przemysłowych	
		- unieszkodliwianie przez składowanie		Ilość składowisk wyłączonych z eksploatacji: - przemysłowych - komunalnych	
		- odzysk		Poziom odzysku odpadów przemysłowych z wyłączeniem fosfogipsów (%)	
		- unieszkodliwienie inaczej niż przez składowanie			
		- magazynowanie			
Ilość zebranych odpadów komunalnych (mln. t)		Liczba składowisk odpadów ogółem (szt), w tym:		Poziom odzysku odpadów opakowaniowych zebranych w gminach (%), w tym:	
Procentowy udział odpadów ulegających biodegradacji rocznie deponowanych na składowiskach (%).		- komunalnych		- szkła	
Ilość odpadów unieszkodliwionych przez składowanie (mln t)		- przemysłowych		- papieru i tektury	
Ilość wytworzonych odpadów przemysłowych (mln t)					

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

ZASOBY PRZYRODNICZE					
<i>Prawne formy ochrony przyrody</i>					
		Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w ha w podziale na poszczególne formy ochrony przewidziane prawem.		Nowe obszary chronione (ha)	
				Liczba opracowanych planów ochrony	
				% udział obszarów N2000 posiadających zatwierdzoną dokumentację	
				Przyrost powierzchni prawnie chronionej (%).	
<i>Lasy</i>					
Zanieczyszczenie powietrza (emisja, imisja) wg wskaźników presji dla jakości powietrza.		Powierzchnia obszarów leśnych (ha)		Odnowienia i zalesienia w ha, z wyszczególnieniem obszarów sztucznych (tereny rolnicze) i naturalnych	
Struktura lasów (iglaste, liściaste) %		Zalesienie (%)		Powierzchnia lasów poddana renaturyzacji (ha)	
Liczba zarejestrowanych pożarów.					
Pozyskanie drewna dam ³ z wyszczególnieniem drewna z obszarów zadrzewień (%) i tak zwanych cięć pielęgnacyjnych i porządkujących (%).					
Struktura użytkowania gruntów w %		Powierzchnia lasów zniszczona przez pożary (w ha).			
KLIMAT AKUSTYCZNY					
Stosunek liczby pojazdów do długości dróg na drogach krajowych i wojewódzkich				Długość wyremontowanych dróg na obszarach zabudowanych (km)	
Liczba ośrodków miejskich nie posiadających obwodnic przy drogach wojewódzkich i krajowych oraz liczba mieszkańców narażanych na ponadnormatywny hałas.				Długość wybudowanych obwodnic w województwie (km)	
				Liczba przygotowanych i realizowanych programów ochrony przed hałasem (szt.)	
				Ilość wybudowanych zabezpieczeń przed hałasem komunikacyjnym (szt.)	
POLA ELEKTROMAGNETYCZNE					
Wyniki pomiarów dla stacji bazowych telefonii komórkowej (V/m)				Nakłady na ochronę przed polami elektromagnetycznymi.	
Wyniki pomiarów pól elektromagnetycznych linii przesyłowej i stacji elektroenergetycznej (składowa elektryczna (kV/m) i składowa magnetyczna (A/m))					

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

ZAPOBIEGANIE POWSTAWANIU POWAŻNYCH AWARII PRZEMYSŁOWYCH (PAP)					
Ilość podmiotów produkujących oraz importujących spoza terenu UE substancje chemiczne.		Liczba zdarzeń o znamionach poważnej awarii oraz poważnych awarii na terenie powiatu.		Ilość kontroli potencjalnych sprawców poważnych awarii, w tym % stwierdzonych naruszeń.	
Ilość potencjalnych sprawców poważnych awarii przemysłowych.					
KOPALINY					
		Ilość udzielonych koncesji na eksploatację złóż kopalin w sztukach z wyszczególnieniem jakich kopalin dotyczą i wielkości zasobów oraz wydobycia.		Liczba kontroli w zakresie udzielonych koncesji, procentowy udział kontroli ze stwierdzonymi naruszeniami.	
GLEBY					
		Gleby zdewastowane i zdegradowane wymagające rekultywacji, w tym w wyniku wydobywania kopalin (ha)		Powierzchnia zrehabilitowana terenów uznanych za zdegradowane zgodnie z rejestrem wojewódzkim (ha).	

VII. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU

7.1. Finansowanie programu ochrony środowiska

Realizacja zadań wytyczonych w Programie Ochrony Środowiska wiąże się z nakładami finansowymi. Źródła finansowania są zróżnicowane, w zależności od rodzaju planowanego działania. W niniejszym rozdziale wskazano różne możliwości pozyskania środków finansowych na realizację zaplanowanych działań. Źródła finansowania opisano w rozbięciu na komponenty środowiska.

7.1.1. Powietrze atmosferyczne

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. znalazła się w pkt. 5. *Ochrona klimatu i atmosfery*. Zadania uwzględnione do dofinansowania, które znajdują swoje odzwierciedlenie w zaplanowanych do realizacji w niniejszym programie zadaniach, to:

1. Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji.

Celem jest zwiększenie produkcji energii z odnawialnych źródeł energii, obiektów wysokosprawnej kogeneracji. Rodzaje przedsięwzięć przewidzianych do dofinansowania:

- wytwarzanie energii cieplnej przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie niższej niż 20 MW), oraz elektrycznej w skojarzeniu przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie wyższej niż 3 MWe);
- wytwarzanie energii elektrycznej i/lub ciepła przy użyciu biogazu powstałego w procesie oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątków roślinnych lub zwierzęcych;
- budowa, rozbudowa instalacji wytwarzania biogazu rolniczego celem wprowadzenia go do sieci gazowej dystrybucyjnej i bezpośredniej;
- elektrownie wiatrowe o mocy nie wyższej niż 10 MWe;
- pozyskiwanie energii z wód geotermalnych;
- elektrownie wodne o mocy nie wyższej niż 5 MWe;
- wysokosprawna kogeneracja bez użycia biomasy.

2. Współfinansowanie opracowania programów ochrony powietrza i planów działania.

Celem jest opracowanie programów ochrony powietrza i planów działania zgodnie z obowiązkiem nałożonym przez: Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady

2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (CAFE), oraz ustawę *Prawo ochrony środowiska*.

3. System zielonych inwestycji (GIS)

Obejmuje:

1. Zarządzanie energią w budynkach użyteczności publicznej - nabór zaplanowany na II kwartał 2012 r.;
2. Biogazowanie rolnicze - konkurs zaplanowany na III kwartał 2012 r.;
3. Elektrociepłownie i ciepłownie na biomase.
4. Budowa, rozbudowa i przebudowa sieci elektroenergetycznych w celu przyłączenia źródeł wytwórczych energetyki wiatrowej (OZE).
5. Zarządzanie energią w budynkach wybranych podmiotów sektora finansów publicznych - konkurs zaplanowany na IV kwartał 2012 r.

4. Efektywne wykorzystanie energii.

Celem jest przeprowadzenie audytów energetycznych oraz elektroenergetycznych w przedsiębiorstwach dla określenia możliwości oszczędności energii. Podzielony na dwie części:

1. Dofinansowanie audytów energetycznych i elektroenergetycznych w przedsiębiorstwach.
2. Dofinansowanie zadań inwestycyjnych prowadzących do oszczędności energii lub wzrostu efektywności energetycznej przedsiębiorstw.

5. Inteligentne sieci energetyczne.

Rozwój inteligentnych sieci ma przynieść odbiorcom energii elektrycznej, ciepła, gazu i ciepłej wody użytkowej, dziesięcioprocentowe oszczędności w opłatach ponoszonych na ten cel. Konkurs zaplanowany na II kwartał 2012 r.

Ponadto wymienione w programach międzydziedzinowych - *Ekologiczne formy transportu*.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

Listę przedsięwzięć priorytetowych WFOŚiGW w Szczecinie na 2012 r. opracowano na podstawie obowiązujących ustaw. W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie ochrony czystości powietrza, w tym OZE znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- wspieranie przedsięwzięć zmierzających do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych (w tym gazów cieplarnianych) i pyłów do atmosfery;
- wspieranie zadań w zakresie likwidacji źródeł niskiej emisji poprzez racjonalizację systemów grzewczych z wykorzystaniem istniejących źródeł ciepła oraz modernizacji kotłowni i systemów grzewczych, w szczególności na terenach miejskich, uzdrowiskowych, parków krajobrazowych i kompleksów leśnych;

- wdrażanie nowoczesnych technologii i przedsięwzięć ograniczających zużycie energii w przemyśle, energetyce i gospodarce komunalnej;
- wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), w tym wykorzystanie biogazu, małe elektrownie wodne, elektrownie wiatrowe, kotłownie na zrębki i słomę, pompy ciepłe, baterie słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne; rozwój energetyki wykorzystującej biomasę;
- wspieranie kompleksowych działań związanych z termomodernizacją budynków, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów użyteczności publicznej;
- dofinansowanie opracowania programów ochrony powietrza.

3. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko, OŚ priorytetowa IV Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska

Działanie 4.5. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza.

Cel działania: Poprawa jakości powietrza poprzez obniżenie wielkości emisji zanieczyszczeń z instalacji spalania paliw. Pomoc dla przedsiębiorców będzie ukierunkowana na inwestycje w zakresie ochrony powietrza i dostosowanie istniejących instalacji do wymagań wynikających z dyrektywy 2001/80/WE w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł spalania. Priorytetowo traktowane będą projekty dotyczące instalacji o mocy powyżej 50 MW (w tym jednostek opalanych węglem), prowadzące do zmniejszenia emisji pyłów i gazów.

4. Life + komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”

W ramach drugiego komponentu przewiduje się finansowanie innowacyjnych lub demonstracyjnych projektów z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska. Celem programu jest osiągnięcie poziomów jakości powietrza, które nie powodowałyby znacznych negatywnych skutków i zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i środowiska.

7.1.2. Wody powierzchniowe i podziemne

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. znalazła się w pkt. 1. *Ochrona wód*, oraz w pkt. 2 *Gospodarka wodna*. Zadania uwzględnione do dofinansowania to:

1. OCHRONA WÓD

1.1. Gospodarka ściekowa w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych.

Celem jest poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych do 2015 roku poprzez zapewnienie dofinansowania przedsięwzięć mających na celu wyposażenie aglomeracji w systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków, zgodnie z wymogami Dyrektywy Rady 91/27/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

Rodzaje przedsięwzięć objętych dofinansowaniem to:

- budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych;
- budowa, rozbudowa lub modernizacja zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej.

1.2. Zagospodarowanie osadów ściekowych.

Celem programu jest przetworzenie osadów ściekowych powstających w procesie oczyszczania ścieków komunalnych w stopniu umożliwiającym ich zagospodarowanie w sposób inny niż gromadzenie na składowiskach odpadów. W ramach programu finansowana będzie budowa nowych, oraz rozbudowa i modernizacja istniejących instalacji tj: linie technologiczne do termicznego przekształcania osadów ściekowych poprzez ich spalanie, suszenie i spalanie, linie technologiczne do suszenia osadów ściekowych, linie technologiczne do kompostowania osadów.

1.3. Współfinansowanie I osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko - gospodarka wodno-ściekowa.

Celem jest poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez zapewnienie części krajowego wkładu publicznego na dofinansowanie przedsięwzięć uzyskujących wsparcie ze środków Funduszu Spójności w ramach I osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko mających na celu wyposażenie aglomeracji powyżej 15 tys. RLM w systemy kanalizacji zbiorczej oraz oczyszczalnie ścieków, zgodnie z wymogami Dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych.

Przedsięwzięcia w ramach I osi priorytetowej:

- 1) budowa i modernizacja systemów kanalizacji zbiorczej;
- 2) budowa, rozbudowa lub modernizacja oczyszczalni ścieków komunalnych.

Planowany termin naboru w ramach działania: Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach powyżej 15 tys. RLM - I kwartał 2012 r.

1.4. Dofinansowanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz podłączeń budynków do zbiorczego systemu kanalizacyjnego.

Celem programu jest poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych poprzez zapewnienie dofinansowania przedsięwzięć mających na celu wypełnienie wymogów Dyrektywy 91/271/EWG w sprawie oczyszczania ścieków komunalnych. Beneficjentem mogą być: jednostki samorządu terytorialnego i ich związki lub podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji zadań własnych jednostek samorządu terytorialnego.

Wsparciem finansowym objęte może być zagospodarowanie ścieków bytowo-gospodarczych powstających w gospodarstwach domowych (w tym również zarządzanych przez wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe), w gospodarstwach agroturystycznych oraz w obiektach użyteczności publicznej. Pomocą nie są objęte niezabudowane działki oraz budynki, które nie są użytkowane. Odpowiedzialność za wybór odbiorców pomocy (właścicieli wskazanych posesji do posadowienia przydomowej oczyszczalni ścieków lub wykonania podłączenia do kanalizacji sanitarnej) ponosi beneficjent. Finansowane będzie: wykonanie przydomowych biologicznych oczyszczalni ścieków (PBOS) o przepustowości do 50 RLM, oczyszczających ścieki bytowo-

gospodarcze z gospodarstw domowych, gospodarstw agroturystycznych i obiektów użyteczności publicznej.

2. GODPODARKA WODNA

2.1. Budowa, przebudowa i odbudowa obiektów hydrotechnicznych.

Celem programu jest poprawa bezpieczeństwa powodziowego, ograniczenie zjawiska suszy oraz retencjonowanie wody. Cel zostanie osiągnięty poprzez realizację zadań związanych ze Strategią Gospodarki Wodnej. Beneficjentami są Zarządy Gospodarki Wodnej. Finansowana będzie: budowa, odbudowa i rekonstrukcja obiektów gospodarki wodnej: zbiorników, stopni wodnych, jazów, śluz, kanałów, itp.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie ochrony czystości wód i gospodarki wodnej w 2012 r. znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz budowa systemów kanalizacyjnych dociążających istniejące oczyszczalnie, zgodnie z wymogami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych;
- ochrona wód w zlewniach rzek oraz na obszarach ochronnych zbiorników wód podziemnych i powierzchniowych stanowiących źródło wody do spożycia;
- przedsięwzięcia ograniczające emisję zanieczyszczeń do wód powierzchniowych śródlądowych i morskich; ochrona i poprawa stanu jezior;
- wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej w regionie wodnym, w tym wspieranie działań wynikających z programu wodno-środowiskowego kraju oraz mających na celu ustanowienie warunków korzystania z wód regionu wodnego i warunków korzystania z wód zlewni;
- zabezpieczenie przed powodzią i podtopieniem, wspieranie budowy wałów i innych urządzeń melioracji wodnych podstawowych;
- zapewnienie odpowiedniej jakości wody przeznaczonej do spożycia; modernizacja stacji uzdatniania wody;
- wspieranie realizacji programu małej retencji dla województwa zachodniopomorskiego, realizowana przez gminy budowa przyłączy do istniejących sieci kanalizacyjnych oraz budowa przydomowych oczyszczalni ścieków w ramach kompleksowego systemu odprowadzania ścieków na terenach o zabudowie rozproszonej;
- wspieranie przedsięwzięć zapewniających migrację ryb, w tym programu budowy przepławek dla ryb na terenie woj. Zachodniopomorskiego.

3. Life + komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”

W ramach drugiego komponentu przewiduje się finansowanie innowacyjnych lub demonstracyjnych projektów z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska. Celem programu jest przyczynienie się do poprawy jakości wody poprzez opracowanie efektywnych pod względem kosztów środków zmierzających do osiągnięcia dobrego

stanu ekologicznego w celu opracowania planów zarządzania dorzeczem na podstawie Ramowej Dyrektywy Wodnej.

4. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

OŚ priorytetowa III. Zarządzanie zasobami i przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska.

Działanie 3.1. Retencjonowanie wody i zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego. Cel działania: Zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych niezbędnych dla ludności i gospodarki kraju oraz stopnia bezpieczeństwa przeciwpowodziowego i przeciwdziałania skutkom suszy wraz ze zwiększeniem naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem dobrego stanu ekologicznego. Realizacja nowych projektów infrastrukturalnych, w tym w ramach tzw. małej retencji będzie możliwa pod warunkiem spełnienia wymogów wynikających z Prawa wodnego oraz dyrektyw unijnych, w szczególności dyrektywy o ocenach oddziaływania na środowisko, dyrektywy siedliskowej i ramowej dyrektywy wodnej.

Przykładowe rodzaje projektów:

- przywracanie pierwotnego kształtu doliny i koryta cieku poprzez przebudowę wałów, zabiegi biotechniczne, budowę lub przebudowę budowli regulacyjnych, odtworzenie pierwotnej trasy koryta cieku;
- budowa ponadregionalnych systemów małej retencji wraz z budową urządzeń piętrzących, modernizacja polderów depresyjnych z budową lub modernizacją przepompowni;
- utrzymanie rzek nizinnych, rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie poprzez budowę oraz modernizację budowli regulacyjnych podłużnych i poprzecznych tj. progi korekcyjne, a także ukształtowanie trasy regulacyjnej, budowa lub modernizacja wałów przeciwpowodziowych;
- budowa, modernizacja i poprawa stanu technicznego urządzeń przeciwpowodziowych;
- zwiększanie naturalnej retencji dolin rzecznych z zachowaniem równowagi stanu ekologicznego i technicznego utrzymania rzeki poprzez budowę polderów zalewowych, modernizację wałów przeciwpowodziowych oraz śluz wałowych;
- w uzasadnionych przypadkach realizacja wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych;
- modernizacja i budowa nowych zbiorników wielozadaniowych piętrzących wodę (zgodnie z Wytycznymi KE);
- w uzasadnionych przypadkach modernizacja i poprawa stanu bezpieczeństwa technicznego urządzeń wodnych;
- plany gospodarowania wodami;
- budowa i modernizacja systemów odprowadzania wód opadowych i roztopowych do akwenów morskich;
- prace przygotowawcze dla projektów w ramach działania, umieszczonych na indykatywnej liście projektów kluczowych realizowanych przez państwowe jednostki budżetowe.

Działanie 3.3. Monitoring Środowiska

Cel działania: Wzmocnienie wytwarzania i udostępniania informacji o środowisku niezbędnych dla procesów decyzyjnych w ochronie środowiska poprzez usprawnienie monitoringu stanu środowiska. W zakresie monitoringu środowiska wyodrębniony został obszar wsparcia: monitoring wód.

Przykładowy rodzaj projektów:

- wzmocnienie infrastruktury informacyjnej w zakresie diagnozy stanu wód na potrzeby zrównoważonego gospodarowania wodami.

OŚ priorytetowa IV. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.

Działanie 4.4. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Cel działania: Ograniczanie ładunku zanieczyszczeń (w szczególności substancji niebezpiecznych) odprowadzanych przez przemysł do środowiska wodnego oraz zmniejszenie ilości nieoczyszczonych ścieków przemysłowych odprowadzanych do wód lub do ziemi.

Przykłady:

1. Inwestycje mające na celu zmniejszenie zużycia wody oraz ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami poprzez np. przebudowę ciągu technologicznego ograniczającą ilość produkowanych ścieków i/lub ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do odbiornika;
2. Budowa lub modernizacja oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych.

5. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

OŚ 1, działanie 125, schemat II:

1. Poprawa jakości gleb poprzez regulację stosunków wodnych.
2. Zwiększenie retencji wodnej.
3. Poprawa ochrony użytków rolnych przed powodzią.

Pomoc może być przyznana na projekty:

- 1) zgodne z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne*, w szczególności:
 - a) poparte wystąpieniem właścicieli gruntów o przeprowadzenie inwestycji w zakresie budowy urządzeń melioracji wodnych szczegółowych;
 - b) dla których po zrealizowaniu projektu właściciele gruntów dokonają zwrotu 20% kosztów wykonania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, określonych w końcowym raporcie z realizacji inwestycji, w ramach opłaty inwestycyjnej, stanowiącej dochody budżetu państwa;
- 2) z zakresu budowy i modernizacji urządzeń melioracji wodnych, w tym dotyczących retencji wody i nawodnień użytków rolnych;
- 3) dla których opracowano kosztorys inwestorski;
- 4) zgodne z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. - *Prawo ochrony środowiska*, w szczególności w zakresie przeprowadzania ocen oddziaływania na środowisko;

5) zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w szczególności w zakresie:

a) nie powodowania pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin i zwierząt na obszarach Natura 2000,

b) uzyskiwania decyzji właściwego organu dotyczącej warunków prowadzenia robót na terenach o walorach krajobrazowych i ekologicznych, terenach masowych lęgów ptactwa, występowania skupień gatunków chronionych oraz tarlisk, zimowisk i miejsc masowej migracji ryb i innych organizmów wodnych, w tym na obszarach Natura 2000, rezerwatów przyrody, itp.

OŚ 2, działanie 214 - program rolnośrodowiskowy, pakiety służące ochronie wód tj. pakiet 1 - rolnictwo zrównoważone, 2 - rolnictwo ekologiczne i 8 - ochrona gleb i wód.

7.1.3. Gospodarka odpadami

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. znalazła się w pkt. 3. *Ochrona powierzchni ziemi. Zadania uwzględnione do dofinansowania, to:*

1. Gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Cześć 1) Rozwój systemów służących zagospodarowaniu odpadów komunalnych.
Cel programu: Realizacja Krajowego Planu Gospodarki Odpadami w zakresie zmniejszenia ilości nieprzetworzonych odpadów komunalnych, w tym ulegających biodegradacji, unieszkodliwianych przez składowanie.

Rodzaje przedsięwzięć:

- 1) budowa nowych oraz modernizacja i rozbudowa istniejących instalacji służących do:
 - a) przygotowania odpadów komunalnych do procesu odzysku, w tym recyklingu;
 - b) odzysku, w tym recyklingu odpadów komunalnych;
 - c) termicznego przekształcania odpadów komunalnych, z odzyskiem energii, unieszkodliwiania odpadów komunalnych w procesach innych niż składowanie, wraz z towarzyszącą infrastrukturą służącą selektywnemu zbieraniu odpadów komunalnych;
- 2) budowa lub dostosowanie istniejącego składowiska do wymogów obowiązującego prawa, jeżeli zadania te stanowią elementy funkcjonalnie powiązane z przedsięwzięciami wymienionymi w pkt 1.

Cześć 2) Rozwój selektywnej zbiórki odpadów.

Cel programu: Upowszechnienie wzorcowych rozwiązań w zakresie selektywnego zbierania odpadów.

Rodzaje przedsięwzięć:

Budowa wzorcowego centrum selektywnego zbierania odpadów, w którym możliwe będzie prowadzenie działań demonstracyjno – edukacyjnych w zakresie m.in. technologii odbioru odpadów, sortowania i dalszego ich przygotowania do transportu, odzysku i recyklingu.

2. *Zamykanie i rekultywacja składowisk odpadów komunalnych.*

Celem programu jest zamknięcie i rekultywacja składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne niespełniających standardów określonych prawem lub uciążliwych dla środowiska.

Rodzaje przedsięwzięć: Przedsięwzięcia dotyczące zamykania i rekultywacji składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Konkurs zaplanowany na I, II i III kwartał 2012 r.

3. *Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne.*

Część 1) Rozwój systemów gospodarowania odpadami innymi niż komunalne, w szczególności niebezpiecznymi.

Cel programu: Celem programu jest racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zwiększenie udziału odpadów innych niż komunalne podlegających odzyskowi i prawidłowemu unieszkodliwianiu.

Rodzaje przedsięwzięć:

1. Budowa nowych, rozbudowa oraz modernizacja istniejących instalacji do:

- przygotowania odpadów innych niż komunalne do procesu odzysku, w tym recyklingu;
- odzysku, w tym recyklingu odpadów innych niż komunalne;
- termicznego przekształcania odpadów innych niż komunalne, z odzyskiem energii;
- unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne w procesach innych niż składowanie

wraz z towarzyszącą infrastrukturą służącą selektywnemu zbieraniu odpadów innych niż komunalne.

2. Zadania związane ze zbiórką odpadów zawierających substancje kontrolowane, oraz z ich odzyskiwaniem, gromadzeniem oraz unieszkodliwieniem.

Część 2) Usuwanie wyrobów zawierających azbest.

Cel programu: Wzrost ilości unieszkodliwionych oraz zabezpieczonych odpadów zawierających azbest.

Rodzaje przedsięwzięć:

Przedsięwzięcia w zakresie demontażu, zbierania, transportu oraz unieszkodliwienia lub zabezpieczenia odpadów zawierających azbest, zgodne z gminnymi programami usuwania

azbestu i wyrobów zawierających azbest. Dopuszcza się, by gmina uznała jako równoważny gminnemu programowi usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest program związku międzygminnego, którego jest członkiem.

Część 3) Międzynarodowe przemieszczanie odpadów.

Cel programu: Zmniejszenie ilości odpadów poddawanych nielegalnemu międzynarodowemu przemieszczaniu.

4. *Dofinansowanie systemu recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji.*

Część 1) Dofinansowanie demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Cel programu: Zwiększenie liczby pojazdów wycofanych z eksploatacji poddanych demontażowi zgodnie z obowiązującym prawem. **Beneficjentem programu** są przedsiębiorcy prowadzący stacje demontażu pojazdów.

Rodzaj przedsięwzięć: demontaż pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Część 2) Dofinansowanie zbierania pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Cel programu: Upowszechnienie zbierania i przekazywania do demontażu porzuconych pojazdów wycofanych z eksploatacji. **Beneficjentem programu** są gminy oraz powiaty, które przekazały do demontażu zebrane pojazdy wycofane z eksploatacji.

Rodzaje przedsięwzięć: zbieranie i przekazanie do demontażu porzuconych pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Część 3) Dofinansowanie działań inwestycyjnych w zakresie demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji oraz gospodarowania odpadami powstałymi w wyniku demontażu pojazdów.

Cel programu: Tworzenie możliwości technicznych demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji, przetwarzania oraz zagospodarowania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Rodzaje przedsięwzięć:

- 1) budowa, rozbudowa lub modernizacja stacji demontażu pojazdów;
- 2) budowa, rozbudowa lub modernizacja instalacji przetwarzania, odzysku lub recyklingu odpadów pochodzących z pojazdów wycofanych z eksploatacji, w tym strzępiarki;
- 3) zakup maszyn i urządzeń służących demontażowi pojazdów lub zagospodarowaniu odpadów pochodzących z pojazdów wycofanych z eksploatacji.

5. Rekultywacja terenów zdegradowanych i likwidacja źródeł szczególnie negatywnego oddziaływania na środowisko.

Część 1) Przedsięwzięcia wskazane przez GIOS – „bomby ekologiczne”.

Cel programu: Likwidacja negatywnego oddziaływania na środowisko odpadów niebezpiecznych określonych przez GIOS, jako „bomby ekologiczne” stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska.

Rodzaje przedsięwzięć:

- 1) Projekty dotyczące unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych oraz rekultywacji skażonego gruntu, likwidujące zagrożenie dla środowiska naturalnego o zasięgu regionalnym lub ponadregionalnym, które uzyskają rekomendacje GIOS, jako stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska (w tym przedsięwzięcia realizowane w formie wykonania zastępczego).
- 2) Wykonanie dokumentacji dla przedsięwzięć z zakresu unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych oraz rekultywacji skażonego gruntu, likwidujących zagrożenie dla środowiska naturalnego o zasięgu regionalnym lub ponadregionalnym, które uzyskają rekomendacje GIOS, jako stwarzające szczególne zagrożenie dla środowiska.

6. Współfinansowanie II osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko – gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

Cel programu: Umożliwienie unieszkodliwienia odpadów komunalnych poprzez zapewnienie części krajowego wkładu publicznego na dofinansowanie przedsięwzięć uzyskujących wsparcie ze środków Funduszu Spójności w ramach II osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (PO IiS), dla których NFOŚiGW pełni funkcje Instytucji Wdrażającej.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie gospodarki odpadami, ochrony powierzchni ziemi i wdrażania czystych technologii w 2012 r. znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- wspieranie zadań ujętych w Krajowym i Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami, zwłaszcza związanych z realizacją kompleksowych programów gospodarki odpadami komunalnymi, szczególnie w gminach, gdzie realizowane są wspólne, międzygminne przedsięwzięcia o zasięgu regionalnym;
- kompleksowa likwidacja mogiłników – zadanie realizowane wspólnie z NFOŚiGW w ramach „Programu dla przedsięwzięć w zakresie likwidacji mogiłników zawierających przeterminowane środki ochrony roślin”;
- unieszkodliwianie odpadów niebezpiecznych, w tym odpadów zawierających azbest;
- wspieranie organizacji systemu zbiórki, odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, w tym zagospodarowanie osadów ściekowych z oczyszczalni ścieków;
- wspieranie przedsięwzięć związanych z odzyskaniem surowców wtórnych oraz gospodarczym wykorzystaniem odpadów, doposażenie zakładów pozyskujących i przetwarzających odpady w sprzęt specjalistyczny;
- wykorzystanie odpadów do celów energetycznych, budowa instalacji do termicznego unieszkodliwiania odpadów;
- likwidacja bądź rekultywacja nieczynnych składowisk odpadów, rekultywacja terenów zdegradowanych, w tym likwidacja zanieczyszczeń środowiska produktami ropopochodnymi;
- wspieranie rozwoju czystych technologii oraz zmian technologicznych zapobiegających powstawaniu odpadów lub zmniejszeniu ich ilości albo zapewniających ich wykorzystanie w procesach produkcji.

3. Life + komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”

W ramach drugiego komponentu przewiduje się finansowanie innowacyjnych lub demonstracyjnych projektów z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska. Do otrzymania dofinansowania kwalifikują się działania zmierzające do: podnoszenia świadomości i szkolenia dla instytucji lokalnych, regionalnych i krajowych w zakresie wdrażania, stosowania i egzekwowania przepisów UE dot. odpadów, wspierania rozwoju, monitorowania i realizacji planów gospodarki odpadami, programów zapobiegania powstawaniu odpadów, itp.

4. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

OŚ priorytetowa II. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

Działanie 2.1. Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi ze szczególnym uwzględnieniem odpadów niebezpiecznych.

Cel działania: Przeciwdziałanie powstawaniu odpadów, redukcja ilości składowanych odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów komunalnych poddawanych odzyskowi i unieszkodliwianiu innymi metodami niż składowanie oraz likwidacja zagrożeń wynikających ze składowania odpadów zgodnie z krajowym i wojewódzkimi planami gospodarki odpadami.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych, w szczególności odpadów niebezpiecznych.
- Instalacje umożliwiające przygotowanie odpadów do procesów odzysku, w tym recyklingu, w szczególności demontażu zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz przetwarzania odpadów z niego powstałych, demontażu mebli i innych odpadów wielkogabarytowych, sortowania odpadów selektywnie zbieranych, mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i odpadów pozostałych po selektywnym zbieraniu odpadów zawierających odpady ulegające biodegradacji.
- Instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych z odzyskiem energii.
- Instalacje do odzysku, w tym recyklingu poszczególnych rodzajów odpadów komunalnych lub odpadów powstałych w wyniku ich przetwarzania.
- Składowiska (wyłącznie jako element regionalnego zakładu zagospodarowania odpadów).

OŚ priorytetowa IV. Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska.

Działanie 4.2. Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach.

Cel działania: Racjonalizacja gospodarki zasobami naturalnymi i odpadami, w tym zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów innych niż komunalne i zwiększenie poziomu odzysku i recyklingu tych odpadów.

Przykładowe projekty:

1. Zastępowanie surowców pierwotnych surowcami wtórnymi z odpadów.
2. Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów.
3. Ograniczenie energochłonności procesu produkcyjnego z wyłączeniem produkcji energii w wysokosprawnej kogeneracji.

7.1.4. Zasoby przyrodnicze

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. znalazła się w pkt. 6. *Ochrona przyrody. Zadania uwzględnione do dofinansowania to:*

1. Ochrona przyrody i krajobrazu.

Cel główny to zatrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz odtworzenie i wzbogacenie zasobów przyrody.

Rodzaje przedsięwzięć: 1) ochrona przyrody i ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach parków narodowych; 2) ochrona przyrody i ograniczenie zagrożeń dla zachowania różnorodności biologicznej i krajobrazowej na obszarach międzynarodowych rezerwatów biosfery (Man and Biosphere) i obszarach chronionych na podstawie Konwencji Ramsarskiej, 3) ochrona siedlisk i gatunków wymienionych w załącznikach I i II Dyrektywy Siedliskowej, oraz gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej, w ramach sieci obszarów Natura 2000; 4) powstrzymanie spadku liczebności i odbudowa populacji zagrożonych gatunków zwierząt, roślin i grzybów, 5) ochrona i rewaloryzacja zabytkowych parków i ogrodów, 6) odtworzenie zasobów przyrodniczych i krajobrazowych oraz urządzeń i obiektów służących ochronie tych zasobów, zniszczonych w wyniku klęsk żywiołowych lub katastrof naturalnych, w zakresie zgodnym z celami szczegółowymi programu.

W ramach tego programu na liście zadań zakwalifikowanych do dofinansowania przez Zarząd dla państwowych jednostek budżetowych na 2012 znalazł się Drawieński Park Narodowy.

Planowane do realizacji zadania to:

1. Monitorowanie stanowisk wybranych siedlisk przyrodniczych i gatunków Natura 2000 w Drawieńskim Parku Narodowym;
2. Przywrócenie naturalnej zmienności ekosystemów leśnych w Drawieńskim Parku Narodowym w latach 2011-2012.
3. Monitoring i ochrona czynna płazów występujących na terenie Drawieńskiego Parku Narodowego w latach 2011-2012.
4. Wdrożenie systemu zarządzania stanem zasobów przyrodniczych w Drawieńskim Parku Narodowym.
5. Ochrona obszarów leśnych i ichtiofauny w Drawieńskim Parku Narodowym w latach 2011-2012.
6. Remont budynku Ichtiologicznej Stacji Terenowej DPN z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii.

2. Ochrona i zrównoważony rozwój lasów.

Cel główny to zachowanie trwałej wielofunkcyjności lasów oraz ich roli w kształtowaniu środowiska przyrodniczego.

Rodzaje przedsięwzięć:

- 1) przebudowa drzewostanów pozostających pod wpływem emisji przemysłowych,
- 2) usuwanie szkód w lasach, powstałych w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof naturalnych, poprzez odtworzenie i przebudowę uszkodzonych drzewostanów,
- 3) ochrona ekosystemów leśnych przed szkodami powodowanymi przez czynniki biotyczne i abiotyczne,

4) zalesianie gruntów porolnych i nieużytków w ramach realizacji Krajowego Programu Zwiększania Lesistości, będących własnością Skarbu Państwa lub gmin - z wyłączeniem obszarów NATURA 2000 do momentu opracowania planów ochrony lub planów zadań ochronnych;

3. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo.

Część 4) Wsparcie przedsięwzięć mających na celu utrwalenie uzyskanych efektów ekologicznych w projektach przyrodniczych.

Cel główny: Zachowanie właściwego stanu ochrony zasobów przyrodniczych.

Rodzaje przedsięwzięć:

- 1) kontynuacja ochrony walorów przyrodniczych obszarów wodno-błotnych,
- 2) zachowanie małej retencji wodnej w lasach,
- 3) zachowanie właściwego stanu ochrony zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk,
- 4) utrzymanie funkcjonalności małej infrastruktury turystycznej ograniczającej antropopresję na obszarach przyrodniczo cennych.

4. Współfinansowanie projektów V priorytetu POiŚ ze środków NFOŚiGW- ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych.

Głównym celem V osi priorytetowej jest ograniczenie degradacji środowiska naturalnego, oraz strat jego zasobów i zmniejszenia różnorodności biologicznej.

W ramach V osi priorytetowej realizowane będą 4 Działania:

5.1. Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej.

Cel działania: Przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) i ostoj gatunków na obszarach chronionych wraz z zachowaniem zagrożonych wyginięciem gatunków oraz różnorodności genetycznej roślin, zwierząt i grzybów.

5.2. Zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych.

Cel działania: Przywrócenie drożności korytarzy ekologicznych umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji w skali kraju.

5.3. Opracowanie planów ochrony obszarów chronionych.

Cel działania: Wsparcie procesu opracowania planów ochrony dla obszarów chronionych.

5.4. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających ochronie środowiska, w tym różnorodności biologicznej.

Cel działania: Zwiększenie świadomości w zakresie potrzeby i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody, krajobrazu.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie ochrony przyrody w 2012 r. znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- wspieranie programów czynnej ochrony przyrody na obszarach prawnie chronionych, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody,
- renowacja zabytkowych parków wiejskich i miejskich oraz prace rewitalizacyjne, pielęgnacyjne i konserwacja pomników przyrody,
- zachowanie i wzbogacenie różnorodności biologicznej na obszarach chronionych,
- restytucja bądź reintrodukcja rodzimych gatunków, cennych lub zagrożonych wyginięciem,
- działania ochronne podejmowane w ramach form ochrony przyrody województwa zachodniopomorskiego, zgodnie z ustawą o ochronie przyrody, z uwzględnieniem programu NATURA 2000 oraz europejskiej sieci obszarów chronionych regionu Morza Bałtyckiego,
- opracowywanie planów ochrony dot. obszarów Natura 2000, wykonywanie zabiegów czynnej ochrony przyrody na tych obszarach,
- wspieranie działań związanych z realizacją zadań Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

3. Life+

Komponent I „Przyroda i różnorodność biologiczna”

W ramach komponentu pierwszego przewiduje się finansowanie projektów związanych z ochroną, zachowywaniem lub odbudową naturalnych ekosystemów, naturalnych siedlisk, dzikiej flory i fauny oraz różnorodności biologicznej, włącznie z różnorodnością zasobów genetycznych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów NATURA 2000. Podkomponent Przyroda skupia się na realizacji postanowień dwóch dyrektyw unijnych: nr 79/409/EC, w sprawie ochrony ptaków tzw. „ptasiej” i nr 92/43/EEC, w sprawie ochrony siedlisk, tzw. „siedliskowej”. Podkomponent różnorodność biologiczna finansuje innowacyjne i demonstracyjne projekty przyczyniające się do realizacji celu określonego w Komunikacie Komisji Europejskiej COM (2006) 216 „Zatrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej na obszarze Europy do roku 2010 i w przyszłości – utrzymanie usług ekosystemowych na rzecz dobrobytu człowieka”.

Komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”

W ramach komponentu II przewiduje się dofinansowanie zadań związanych z utworzeniem, w szczególności w ramach sieci koordynacji UE, zwiększłej i zarazem szczegółowej bazy informacji istotnych dla polityki dotyczącej lasów, różnorodności biologicznej, pożarów lasów, szkodników, stanu lasów i ich funkcji ochronnych, a także przyczyniania się do ochrony lasów przed pożarami.

4. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

OŚ 2, działanie 214 - Programy rolnośrodowiskowe.

Pakiety służące ochronie przyrody tj. pakiet 3- ekstensywne trwałe użytki zielone, pakiet 4 - ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych poza obszarami Natura 2000, pakiet 5 - ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000, pakiet 6 - zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie, pakiet 7 - zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie, pakiet 9 - strefy buforowe.

OŚ 2, działanie 221, 223.

Celem jest:

1. Powiększenie obszarów leśnych poprzez zalesianie.
2. Utrzymanie i wzmocnienie ekologicznej stabilności obszarów leśnych poprzez zmniejszenie fragmentacji kompleksów leśnych i tworzenie korytarzy ekologicznych.
3. Zwiększenie udziału lasów w globalnym bilansie węgla oraz ograniczeniu zmian klimatu.

Dzieli się na:

Schemat I: Zalesianie gruntów rolnych.

Schemat dotyczy leśnego zagospodarowania gruntów uprawianych rolniczo. Pomoc udzielana w jego ramach dotyczy:

- 1) założenia uprawy leśnej (wsparcie na zalesienie);
- 2) pielęgnacji uprawy leśnej (premia pielęgnacyjna);
- 3) utraconego dochodu z tytułu wyłączenia gruntów spod uprawy rolnej (premia zalesieniowa).

Schemat II: zalesianie gruntów innych niż rolne.

Schemat dotyczy wyłącznie leśnego zagospodarowania opuszczonych gruntów rolniczych lub innych gruntów odłogowanych, dla których zalesienie stanowi racjonalny sposób zagospodarowania (np. ochrona przed erozją).

OŚ 2, działanie 226. Odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy oraz wprowadzanie instrumentów zapobiegawczych. Celem jest odnowienie i pielęgnacja drzewostanów zniszczonych przez czynniki biotyczne i abiotyczne oraz wprowadzanie mechanizmów zapobiegających katastrofom naturalnym, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczeń przeciwpożarowych. Pomoc będzie realizowana w oparciu o kompleksowe projekty obejmujące lasy.

7.1.5. Turystyka

1. Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Zachodniopomorskiego

Oś priorytetowa 5. Turystyka, kultura, rewitalizacja.

Działanie 5.1 Infrastruktura turystyczna

Poddziałanie 5.1.2 Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych.

W ramach poddziałania 5.1.2 Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych wspierane będą następujące typy projektów:

- zintegrowany system oznakowania atrakcji i obszarów atrakcyjnych turystycznie (m.in. oznakowanie dróg dojazdowych do atrakcji i samych atrakcji);
- zintegrowany system promocji, sprzedaży produktów i oferty turystycznej regionu (m.in. przygotowywanie i dystrybucja nieodpłatnych publikacji i materiałów promocyjnych służących informacji turystycznej, prezentacje na krajowych i zagranicznych targach turystycznych, badania ruchu turystycznego);
- tworzenie oraz rozwój produktów turystycznych, kulturowych i tradycyjnych (produkty spożywcze, wyroby rzemiosła) wykorzystujących specyficzne zasoby regionalne. W ramach niniejszego poddziałania nie można otrzymać dotacji na współfinansowanie uczestnictwa w targach turystycznych, na które beneficjent otrzymał dofinansowanie z Polskiej Organizacji Turystycznej (lub Polskich Ośrodków Informacji Turystycznej).

2. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

OŚ 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

Działanie 321. Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej.

Celem jest poprawa warunków życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej na obszarach wiejskich poprzez rozwijanie niektórych elementów infrastruktury technicznej zapewniających dostęp do podstawowych usług dla ludności i gospodarki.

Działanie 313, 322, 323. Odnowa i rozwój wsi.

Działanie będzie wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich przez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej obszarów wiejskich.

OŚ 4. LEADER.

LEADER jest podejściem przekrojowym, umożliwiającym realizowanie i wdrażanie celów osi 3. Celem osi 4 jest aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich poprzez budowanie potencjału społecznego na wsi. Aktywizacja społeczności wiejskich wymaga włączenia się w te działania partnerów społecznych. Leader jest podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, polegającym na oddolnym opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju obszarów wiejskich oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów łączących zasoby, wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego. Przedstawiciele tych trzech środowisk tworzą lokalną grupę działania – partnerstwo międzysektorowe, które samodzielnie wybiera projekty, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia celów wspólnie opracowanej strategii. Takie działanie wzmocnić ma poczucie lokalnej wspólnoty, podnieść jakość zarządzania oraz wzmocnić kapitał społeczny na obszarach wiejskich.

7.1.6. Klimat akustyczny

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. w programach międzydziedzinowych uwzględniono do dofinansowania:

- współfinansowanie opracowania programów ochrony środowiska przed hałasem;
- wspieranie działalności monitoringu środowiska.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie ochrony przed hałasem w 2012 r. znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- dofinansowanie opracowania programów ochrony powietrza i programów ochrony środowiska przed hałasem;
- wspieranie działań w zakresie ochrony przed hałasem i wibracjami.

3. Life + Komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska.”

W ramach komponentu II przewiduje się dofinansowanie zadań przyczyniających się do rozwoju i realizacji polityki w zakresie hałasu tj.

- przetestowanie technologii, metod i praktyk mających na celu redukcję hałasu, zwłaszcza w środowisku miejskim;
- zapobieganie szkodliwym skutkom narażenia na hałas w środowisku i ograniczenie tych skutków.

4. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Działanie 3.3: Monitoring Środowiska

Cel działania: Wzmocnienie wytwarzania i udostępniania informacji o środowisku niezbędnych dla procesów decyzyjnych w ochronie środowiska poprzez usprawnienie monitoringu stanu środowiska W zakresie monitoringu środowiska wyodrębnione m.in. monitoring hałasu.

Przykładowe rodzaje projektów:

- wdrażanie nowych metod obserwacji i narzędzi wspomagających monitoring i ocenę stanu środowiska;
- zarządzania hałasem w środowisku;

7.1.7. Zapobieganie poważnym awariom

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. w programach międzydziedzinowych uwzględniono do dofinansowania:

1. *Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków.*

Celem programu jest podniesienie poziomu ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz poważnych awarii, usprawnienia usuwania ich skutków oraz wzmocnienia wybranych elementów zarządzania środowiskiem. Realizacja przedsięwzięć programu wpłynie na poprawę ochrony przed zagrożeniami naturalnymi, poważnymi awariami oraz na sprawność usuwania ich skutków.

Rodzaje przedsięwzięć:

- budowa i modernizacja stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym wyposażenie w specjalistyczny sprzęt;
- zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz prognozowania, ograniczenia i usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii (np. samochody ratownictwa chemicznego, ekologicznego, ratowniczo - gaśnicze, pompy, łodzie itp.);
- realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń powodowanych zdarzeniami naturalnymi lub poważnymi awariami;
- usuwanie skutków zagrożeń naturalnych na obiektach ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie zapobiegania poważnym awariom, przeciwdziałania nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska w 2012 r. znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- wspieranie przedsięwzięć zapobiegających wystąpieniu nadzwyczajnych zagrożeń środowiska oraz wspieranie likwidacji ich skutków,
- podniesienie bezpieczeństwa powodziowego dorzeczy Odry i rzek Przymorza,
- doposażenie w sprzęt i środki techniczne jednostek PSP i OSP działających w krajowym systemie ratownictwa oraz innych służb realizujących zadania w zakresie ochrony przed powodzią i ochrony środowiska,
- poprawa warunków przepływu wód rzeki Odry i Jeziora Dąbie w celu zapewnienia ochrony przeciwpowodziowej oraz bezpieczeństwa prowadzonej akcji lodołamania.

3. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Działanie 3.2. Zapobieganie i ograniczanie skutków zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom

Cel działania: Zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych oraz przeciwdziałanie poważnym awariom, usuwanie ich skutków i przywracanie środowiska do stanu właściwego oraz wzmocnienie wybranych elementów systemu zarządzania środowiskiem.

Przykładowe rodzaje projektów:

- budowanie i doskonalenie stanowisk do analizowania i prognozowania zagrożeń naturalnych i stwarzanych poważnymi awariami, w tym: wyposażenie w specjalistyczny sprzęt;
- zakupy specjalistycznego sprzętu niezbędnego do skutecznego prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii np. samochody ratownictwa chemicznego, ratownictwa ekologicznego, samochody ratowniczo - gaśnicze, pompy, łodzie, sprzęt zaplecza socjalnego dla ewakuowanych, nośniki kontenerów z innym sprzętem specjalistycznym;
- wsparcie techniczne krajowego systemu reagowania kryzysowego oraz ratowniczo-gaśniczego w zakresie ratownictwa ekologicznego i chemicznego;
- realizacja przedsięwzięć w zakresie metod i narzędzi do analizowania zagrożeń poważnymi awariami.

7.1.8. Pola elektromagnetyczne

1. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Działanie 3.3. Monitoring Środowiska

Cel działania: Wzmocnienie wytwarzania i udostępniania informacji o środowisku niezbędnych dla procesów decyzyjnych w ochronie środowiska poprzez usprawnienie monitoringu stanu środowiska.

Przykładowe rodzaje projektów:

- wdrażanie nowych metod obserwacji i narzędzi wspomagających monitoring i ocenę stanu środowiska;
- ochrona przed polami elektromagnetycznymi.

7.1.9. Kopaliny.

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. w punkcie 4. Geologia i górnictwo uwzględniono do dofinansowania:

1. Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalin i wód podziemnych.

Cel programu:

- Badania i prace geologiczne dla ochrony środowiska.
- Kartografia geologiczna, hydrogeologiczna i geośrodowiskowa.
- Rozpoznawanie możliwości wykorzystania energii geotermalnej oraz wód mineralnych i leczniczych.
- Regionalne badania budowy geologicznej kraju.
- Ocena perspektyw surowcowych kraju i gospodarka zasobami złóż kopalin.
- Zadania Państwowej Służby Geologicznej i Państwowej Służby Hydrogeologicznej.

2. Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych.

Cel programu: Badania środowiskowe związane z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych w celu wykorzystania tych wód do produkcji energii.

3. *Zmniejszenie uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin.*

Cześć 1) Przedsięwzięcia zmierzające do zmniejszenia uciążliwości wynikających z wydobywania kopalin i ich wzbogacania oraz ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko procesów likwidacji zakładów górniczych.

Cel programu:

- Rekultywacja powierzchni ziemi na terenach zdegradowanych działalnością wydobywczą.
- Eliminowanie zagrożeń wynikających z zakresu budowy i użytkowania obiektów budowlanych i wyrobisk zakładów górniczych:
 - 1) wprowadzanie technologii ograniczających powstawanie odpadów w trakcie wydobywania i przeróbki surowców;
 - 2) ochrona powierzchni ziemi przed skutkami eksploatacji podziemnej i otworowej między innymi poprzez podsadzanie i lokowanie odpadów mineralnych;
 - 3) ujmowanie i uzdatnianie wód kopalnianych i wód zasolonych.
- Monitoring stanu środowiska i przeciwdziałanie poważnym awariom w górnictwie:
 - 1) wyposażenie jednostek powołanych do prowadzenia działań ratowniczych w górnictwie w aparaturę i sprzęt ratowniczy;
 - 2) wspieranie działalności wydawniczej Wyższego Urzędu Górniczego z zakresu ochrony środowiska;
 - 3) wyposażenie organów nadzoru górniczego w sprzęt służący do monitorowania eksploatacji kopalin;
 - 4) badania i prace dla ochrony środowiska w górnictwie.

2. Life + Komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”

- W ramach komponentu II przewiduje się dofinansowanie zadań przyczyniających się do efektywnego użytkowania zasobów tj.:
 - zrównoważona produkcja i konsumpcja,
 - zasoby naturalne - rozwijanie i wdrażanie polityk mających na celu zapewnienie zrównoważonego zarządzania i wykorzystania zasobów naturalnych.

7.1.10. Jakość gleb

1. Life + Komponent II „Polityka i zarządzanie w zakresie środowiska”

Celem programu jest ochrona i zapewnienie zrównoważonego wykorzystania gleb poprzez zachowanie jej funkcji, zapobieganie zagrożeniom dla gleby, łagodzenie ich skutków i rekultywację zniszczonej gleby. Do dofinansowania kwalifikują się następujące działania:

- poszerzenie bazy wiedzy na temat procesów degradacji gleb;

- wsparcie w zakresie monitorowania warunków glebowych (w tym pobieranie próbek gleby);
- opracowanie i wdrożenie praktyk użytkowania gruntów w środowisku miejskim, mającym na celu ochronę i poprawę stanu gleby, oraz zminimalizowanie negatywnych skutków uszczelnienia gleby;
- opracowanie i wdrożenie praktyk oraz technik użytkowania gruntów, zwłaszcza w procesach produkcyjnych w rolnictwie i leśnictwie. Działania takie mogą obejmować wsparcie rolników i leśników poprzez pilotażowe działania rolnośrodowiskowe, różnego rodzaju przyjazne środowisku technologie rolnicze, redukcję pozostałości pochodzenia rolniczego itp.

2. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Priorytet II. Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

Działanie 2.2. Przywracanie terenom zdegradowanym wartości przyrodniczych i ochrona brzegów morskich.

Cel działania: Zwiększenie ilości terenów przywróconych do właściwego stanu przez rekultywację terenów zdegradowanych, zabezpieczenie osuwisk oraz zabezpieczenie brzegów morskich przed zjawiskiem erozji.

Przykładowe rodzaje projektów:

- Rekultywacja przyrodnicza terenów powojennych oraz zdegradowanych przez przemysł i górnictwo (włącznie z działaniami udostępniającymi tereny do rekultywacji - usuwanie m.in. zanieczyszczeń ropopochodnych i chemicznych).
- Projekty związane z zabezpieczeniem/stabilizacją osuwisk.

3. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

OŚ 1, działanie 125,

Schemat II

1. Poprawa jakości gleb poprzez regulację stosunków wodnych.
2. Zwiększenie retencji wodnej.
3. Poprawa ochrony użytków rolnych przed powodzią.

OŚ 2, działanie 214 - Programy rolnośrodowiskowe.

Pakiety służące ochronie gleb tj. pakiet 1- rolnictwo zrównoważone, pakiet 2 - rolnictwo ekologiczne, pakiet 8 - ochrona gleb i wód (wsiewki i międzyplony).

7.1.11. Edukacja ekologiczna

1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Na liście priorytetowych programów NFOŚiGW na 2012 r. uwzględniono do dofinansowania edukację ekologiczną.

Celem programu jest promowanie zasad zrównoważonego rozwoju, podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej i kształtowanie postaw ekologicznych społeczeństwa oraz

profilaktyka zdrowotna dzieci i młodzieży z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska lub wystąpiły klęski żywiołowe.

Rodzaje przedsięwzięć

1. rozwój bazy służącej edukacji ekologicznej;
2. ponadregionalne działania z zakresu edukacji ekologicznej:
 - a) programy w zakresie aktywnej edukacji ekologicznej oraz kampanie informacyjno - edukacyjne,
 - b) produkcja i dystrybucja pomocy dydaktycznych oraz działalność wydawnicza,
 - c) projekty szkoleniowe dla wybranych grup społecznych i zawodowych, mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowanie świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju,
 - d) konkursy i przedsięwzięcia upowszechniające wiedzę ekologiczną;
 - e) realizacja filmów, cyklicznych programów telewizyjnych i radiowych;
3. organizacja konferencji i seminariów o zasięgu krajowym i międzynarodowym;
4. promocja zagadnień związanych z ochroną środowiska oraz edukacja prowadzona na łamach prasy;
5. działania z zakresu profilaktyki zdrowotnej dzieci i młodzieży z obszarów, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska lub wystąpiły klęski żywiołowe.

Tematyka priorytetowa:

- a) realizacja zasad zrównoważonego rozwoju i polityki ekologicznej państwa;
- b) zmiany klimatu;
- c) racjonalne gospodarowanie energią;
- d) zachowanie różnorodności biologicznej oraz sieć obszarów chronionych N2000;
- e) gospodarka odpadami ze szczególnym uwzględnieniem selektywnej zbiórki odpadów i recyklingu oraz zakładów termicznego przetwarzania odpadów;
- f) ochrona wód i gospodarka wodna.

Ponadto w ramach edukacji ekologicznej znaczenie może mieć również program: *Wspieranie pozarządowych organizacji ekologicznych*. Celem programu jest wspieranie bieżącej działalności pozarządowych organizacji ekologicznych.

2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

W ramach priorytetów dziedzinowych w zakresie edukacji ekologicznej w 2012 r. znalazły się następujące przedsięwzięcia:

- promocja Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013,
- promocja zagadnień związanych z siecią Natura 2000,
- rozwój bazy służącej realizacji programów edukacyjnych w ośrodkach edukacji ekologicznej,
- wspieranie konkursów, olimpiad i innych imprez o zasięgu ponadlokalnym, upowszechniających wiedzę ekologiczną i przyrodniczą,
- dofinansowanie programów i kampanii edukacyjnych i informacyjnych z zakresu ochrony środowiska, w tym realizowanych przez media,

- dofinansowanie szkoleń, warsztatów, konferencji i seminariów z zakresu ochrony środowiska,
- dofinansowanie wydawnictw i prasy z zakresu ochrony środowiska i edukacji ekologicznej.

3. Life + Komponent III „Informacja i komunikacja”

Celem jest finansowanie kampanii społecznych zwiększających świadomość w kwestiach związanych z ochroną środowiska, a także kampanii informacyjnych i szkoleń w sprawie zapobiegania pożarom lasów. Do otrzymania dofinansowania kwalifikują się: krajowe kampanie publiczne promujące sieć N2000, kampanie na rzecz podnoszenia świadomości w dziedzinie bioróżnorodności biologicznej, promowanie łączności pomiędzy obszarami przyrodniczymi, edukacja na temat lasów i zmian klimatu, itp.

4. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013

OŚ 1, działanie 111,

Szkolenia zawodowe dla osób zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie

Działanie ma na celu doskonalenie zawodowe rolników i posiadaczy lasów, prowadzące do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa, zwiększenia konkurencyjności i dochodowości działalności rolniczej lub leśnej oraz do spełnienia odpowiednich norm krajowych i UE.

7.1.12. Pozostałe

Powyżej opisano pokrótce możliwości pozyskania środków finansowych dla wszystkich komponentów środowiska. Do pozostałych programów, które zasługują na uwagę, nie rozpisanych dla poszczególnych elementów środowiska należą również:

1. Inicjatywy wspólnotowe JESSICA i JEREMIE, wdrażane na poziomie lokalnym w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego

JESSICA pozwala na wykorzystanie funduszy strukturalnych UE w systemie zwrotnym, czyli oferuje odnawialne instrumenty finansowe (pożyczki, gwarancje), dając możliwość lepszego wykorzystania środków funduszy strukturalnych i pozyskania udziału instytucji finansowych, banków i przedsiębiorców, między innymi dzięki partnerstwu publiczno-prywatnemu. Istotnym zastrzeżeniem jest fakt, że projekty, o których mowa powyżej, realizowane przy wsparciu z inicjatywy JESSICA powinny generować dochód. Współwystępowanie w tych projektach elementów komercyjnych z niekomercyjnymi ma umożliwić wypełnienie luki na rynku pomiędzy dotacjami a kredytami i innymi instrumentami bankowymi.

JEREMIE to nowa inicjatywa pozadotacyjnego wsparcia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw nastawiona na finansowanie inwestycji o zwiększonym ryzyku kredytowania oraz elastycznym podejściu do indywidualnych potrzeb. Beneficjentami

inicjatywy są przede wszystkim przedsiębiorstwa znajdujące się w początkowej fazie rozwoju, które ze względu na brak historii kredytowej, czy niewystarczającą ilość zabezpieczeń mają problemy z uzyskaniem wsparcia przez instytucje komercyjne. JEREMIE oferuje przedsiębiorcom niskooprocentowane kredyty, pożyczki, poręczenia.

2. Środki norweskie

Bezwrotna pomoc finansowa dla Polski w postaci dwóch instrumentów pod nazwą: Mechanizm Finansowy EOG oraz Norweski Mechanizm Finansowy (potocznie znanych jako fundusze norweskie). Konsekwencją członkostwa Polski w Unii Europejskiej było przystąpienie do Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG).

Obszary priorytetowe:

Środki finansowe, przyznane Polsce w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego są wykorzystywane na projekty realizowane w ramach ściśle zdefiniowanych obszarów priorytetowych.

- Ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii.
- Promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami.
- Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast.
- Rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej, a także wzmacnianie wspierających go procesów demokratycznych.
- Opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem.
- Badania naukowe.
- Wdrażanie przepisów z Schengen, wspieranie Narodowych Planów Działania z Schengen, jak również wzmacnianie sądownictwa.
- Ochrona środowiska, ze szczególnym uwzględnieniem wzmocnienia zdolności administracyjnych do wprowadzania w życie odpowiednich przepisów istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych.
- Polityka regionalna i działania transgraniczne.
- Pomoc techniczna przy wdrażaniu *acquis communautaire*.

Podział środków z Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Norweskiego Mechanizmu Finansowanego dla Polski w programie na lata 2009-2014.

Zakres wsparcia w ramach nowej perspektywy będzie bardzo szeroki. Największe środki przeznaczono na ochronę środowiska – 247 mln euro, z czego 110 mln euro zostanie przekazane na działania na rzecz różnorodności biologicznej i ekosystemów, na przedsięwzięcia służące wzmocnieniu monitoringu środowiska i działań kontrolnych oraz na wsparcie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, których operatorem będzie Ministerstwo Środowiska we współpracy z NFOŚiGW. Natomiast 137 mln euro będzie przeznaczony na program wsparcia rozwoju technologii wychwytywania

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

oraz składowania CO₂, którego operatorem będzie Ministerstwo Gospodarki. Alokacja środków z zakresu ochrony środowiska przedstawia się następująco:

MECHANIZM FINANSOWY EUROPEJSKIEGO OBSZARU GOSPODARCZEGO	
Obszar programowy	Środki
A. Różnorodność biologiczna i działania na rzecz ekosystemów	20 000 000 EUR
B. Monitoring środowiska oraz zintegrowane planowanie i kontrola	15 000 000 EUR
C. Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii	75 000 000 EUR

Realizację zadań z zakresu ochrony środowiska umożliwi również Bank Ochrony Środowiska (BOŚ). Bank oferuje preferencyjne kredyty na przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska i zarazem wspierające rozwój biznesu. Produkty skierowane są zarówno do klientów indywidualnych jak i korporacyjnych. Wspierane są działania samorządów, oraz wspólnot mieszkaniowych.

Wśród ofert można wyróżnić:

1. Słoneczny EkoKredyt w BOŚ to ekologiczny kredyt przeznaczony na zakup i montaż kolektorów słonecznych do podgrzewania wody. Wraz ze Słonecznym EkoKredytem można otrzymać zwrot nawet 45 % kosztów inwestycji z dotacji ze środków NFOŚiGW. Oferowany klientom indywidualnym i wspólnotom mieszkaniowym;
2. Kredyt z Dobrą Energią - realizacja przedsięwzięć z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, z przeznaczeniem na finansowanie projektów polegających na budowie: biogazowni, farm wiatrowych, instalacji energetycznego wykorzystania biomasy, innych projektów z zakresu energetyki odnawialnej.
3. Kredyty na urządzenia ekologiczne;
4. Kredyty termomodernizacyjne i remontowe;
5. Kredyty na zaopatrzenie wsi w wodę.

VIII. WYTYCZNE DO SPORZĄDZANIA GMINNYCH PROGRAMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA

Zgodnie z art. 17 ustawy *Prawo ochrony środowiska* organy wykonawcze gmin w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządzają gminne programy ochrony środowiska. Okres na jaki powinny być sporządzone aktualne programy ochrony środowiska winien obejmować lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019. Ze względu na brak aktualnych wytycznych do sporządzania tego typu programów różnią się one na różnych szczeblach.

Dla ujednolicenia ich formy, oraz zachowania spójności z programem powiatowym poniżej przedstawiono wymagania, które powinny być uwzględnione przy opracowywaniu gminnych programów ochrony środowiska przez gminy z terenu powiatu choszczeńskiego.

Dokument powinien zawierać:

I. WSTĘP - rozdział powinien zawierać podstawę prawną opracowania, przedmiot, zakres - w tym okres objęty opracowaniem i cel opracowania, oraz aktualne dokumenty strategiczne, do których odnosi się opracowywany dokument;

II. CHARAKTERYSTYKA GMINY - położenie, dane dotyczące uwarunkowań gospodarczych i środowiskowych gminy wraz z opisaną infrastrukturą mającą wpływ na jakość środowiska w gminie (np. kanalizacja, wodociągi, drogi, oczyszczalnie ścieków, rurociągi gazowe itp.)

III. OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA - powinna dotyczyć następujących komponentów środowiska:

1. Jakość powietrza.
2. Wody powierzchniowe i podziemne.
3. Gospodarka odpadami.
4. Zasoby przyrodnicze gminy: prawne formy ochrony przyrody oraz lasy.
5. Turystyka.
6. Klimat akustyczny.
7. Zapobieganie poważnym awariom.
8. Pola elektromagnetyczne.
9. Kopaliny.
10. Jakość gleb i użytkowanie terenu.
11. Edukacja ekologiczna.
12. Najważniejsze problemy w zakresie opisywanych komponentów.

IV. OCENA REALIZACJI DOTYCHCZASOWEGO PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA.

Należy poddać ocenie stopień realizacji zadań zaplanowanych do realizacji w aktualizowanym programie. Wyszczególnić zadania, których nie zrealizowano

i wskazać tego powody. Ocena ma stanowić podsumowanie 4 letniego okresu, w którym obowiązywał program.

V. PRIORYTETY EKOLOGICZNE, CELE I KIERUNKI OCHRONY ŚRODOWISKA.

Należy określić dla każdego z komponentów wymienionych w rozdziale III celu długoterminowego oraz celów krótkoterminowych.

VI. PLAN OPERACYJNY.

Powinien zawierać przedsięwzięcia wytypowane na podstawie zdefiniowanych wcześniej celów ekologicznych. Zdefiniowane zadania powinny uwzględniać przedsięwzięcia wynikające z programu powiatowego, obowiązki wynikające z przepisów prawa, niezrealizowane zadania z poprzedniego programu. W planie operacyjnym przedstawione winny zostać cele długoterminowe oraz cele krótkoterminowe wraz z działaniami/przedsięwzięciami oraz terminem ich realizacji, jednostką odpowiedzialną/realizującą, kosztami i źródłami finansowania.

VII. ZAGADNIENIA SYSTEMOWE.

Obejmują zarządzanie programem ochrony środowiska w tym uczestników jego wdrażania, struktury zarządzania oraz monitorowanie polityki środowiskowej.

Wyznaczone w tym rozdziale wskaźniki monitoringu, proponowane do oceny gminnych programów ochrony środowiska winny być spójne ze wskaźnikami przyjętymi w programie powiatowym.

VIII. ASPEKTY FINANSOWE REALIZACJI PROGRAMU.

Przedstawienie możliwości pozyskania środków finansowych na realizację Programu.

IX. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.

X. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Podstawą prawną niniejszego opracowania jest art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t.jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn.zm), który to nakłada na Zarząd Powiatu obowiązek opracowania powiatowego programu ochrony środowiska. Stanowi ono jednocześnie aktualizację wcześniej przyjętego „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008 - 2011 z perspektywą na lata 2012-2015”. Projekt niniejszego dokumentu zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 2 w/w ustawy podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy województwa. W opracowaniu ujęto analizę uwarunkowań wynikających z dokumentów strategicznych różnych szczebli, w tym w szczególności wynikających z *Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012*”.

W opracowaniu uwzględniono wytyczne zawarte w „Programie Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2016-2019.” Zgodnie z wytycznymi program zawiera aktualny stan środowiska w powiecie choszczeńskim oparty na danych pochodzących z lat 2009-2010, niekiedy z roku 2011, jeżeli takie dane były już dostępne w chwili jego sporządzania. Stan środowiska w powiecie, w ślad za programem wojewódzkim, opisano w rozbiciu na następujące komponenty środowiska:

1. Jakość powietrza.
2. Wody powierzchniowe i podziemne.
3. Gospodarka odpadami.
4. Zasoby przyrodnicze powiatu, z podziałem na prawne formy ochrony przyrody, oraz lasy.
5. Turystyka.
6. Klimat akustyczny
7. Pola elektromagnetyczne
8. Zapobieganie poważnym awariom.
9. Kopaliny.
10. Jakość gleb.
11. Edukacja ekologiczna.

W programie ujęto również ocenę realizacji zadań wyszczególnionych w aktualizowanym „Programie Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012 - 2015”. Analiza przypisanych do realizacji w w/w programie działań wykazała, że w latach 2008-2011 większość zadań została zrealizowana. Ponadto podejmowane były dodatkowe działania w różnych dziedzinach, związane z ochroną środowiska. Wskazano również koszty poniesione przez podmioty realizujące poszczególne zadania.

Uwzględniając stan środowiska w powiecie, potrzeby związane z ochroną środowiska, zadania ujęte do realizacji na poziomie wojewódzkim, oraz wskazane do realizacji na niższych szczeblach tj. powiatowym i gminnych wytyczono priorytety ekologiczne, cele długo- i krótkoterminowe, oraz opracowano plan operacyjny

stanowiący szczegółowe działanie wyznaczone do realizacji w latach obowiązywania niniejszego programu. Do każdego z zadań przypisano jednostki realizujące, okres realizacji, oraz źródła ich finansowania.

Program zawiera również rozdział poświęcony wskazaniu źródeł finansowania różnych działań w zakresie wszystkich komponentów środowiska. Ważny element stanowią również wyznaczone wskaźniki niezbędne do monitoringu środowiska. W większości są powtórzeniem wskaźników przyjętych w poprzednim programie powiatowym. Wyznaczone do oceny wskaźniki powinny być takie same na poziomie powiatu jak i gminy, gdyż posłużą do sporządzania obowiązkowych raportów z realizacji programów ochrony środowiska. Tym samym staną się one porównywalne i przydatne do sporządzania raportów na wyższych szczeblach. Dla zachowania spójności przyjęto wskaźniki niezbędne do monitorowania założonych efektów ekologicznych takie same jak w wojewódzkim programie ochrony środowiska.

W niniejszym programie wyodrębniono rozdział zawierający wytyczne dla sporządzania gminnych programów ochrony środowiska.

XI. BIBLIOGRAFIA

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (t.jedn. Dz.U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150);
2. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. *Prawo wodne* (t.jedn. Dz.U. z 2012 r. Nr 145);
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (t.jedn. Dz.U. z 2010 r. Nr 185 poz. 1243);
4. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu i czystości w gminach (t.jedn. z 2005 r. Nr 236 poz. 2008 z późn.zm);
5. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. *Prawo geologiczne i górnicze* (t.jedn. Dz.U. z 2011 r. Nr 163 poz. 981 z późn.zm);
6. Rozporządzenie Ministra Zdrowia *w/s wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi* (Dz.U. z 2007 r. Nr 61 poz. 417 z późn.zm);
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska *w/s warunków jakie należy spełniać przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego* (Dz.U. z 2006 r. Nr 137 poz. 984);
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska *w/s określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie* (Dz.U. z 2001 r. Nr 92 poz. 1092);
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska *w/s specjalnej ochrony ptaków* (Dz.U z 2011 r. Nr 25 poz. 133);
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska *w/s siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000* (Dz.U. z 2010 r., Nr 77 poz. 510);
11. Uchwała Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 15 września 2009 r. *w sprawie obszarów chronionego krajobrazu*;
12. Zarządzenie Nr 66/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 7 grudnia 2009 r. *w sprawie plan ochrony rezerwatu „Łasko”*.
13. Rozporządzenie Nr 123/2006 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 14 listopada 2006 r. *w sprawie planu ochrony rezerwatu „Wyspa na jeziorze Bierzwnik”*;
14. Zarządzeni Nr 39/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 30 czerwca 2009 r. *w sprawie planu ochrony rezerwatu „Źródlika Skrzypowe”*;
15. Zarządzenie Nr 19/2009 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie z dnia 14 kwietnia 2009 r. *ustanowiony został plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Grądowe Zbocze”*;

Materiały metodyczne:

1. *Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016*;
2. *Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej*.
3. *Polityka Energetyczna Polski do 2030*.
4. *Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*.

5. Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2014.
6. Krajowy Plan Oczyszczania z Azbestu.
7. Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej oraz Program działań na 2007-2013.
8. Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych.
9. Plan Gospodarowania Wodami.
10. Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego.
11. Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013.
12. Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2018.
13. Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2019;
14. Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2012.
15. Program Edukacji Ekologicznej Województwa Zachodniopomorskiego.
16. Program Małej Retencji Wód dla Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2015.
17. Program budowy przepławek dla ryb na terenie Województwa Zachodniopomorskiego.
18. Aktualizacja Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Zachodniopomorskiego Urzędu Melioracji i Urządzeń Wodnych 2008-2030 wraz z oceną wykonania za okres 2008-2010.
19. Program działań mający na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.
20. Program ochrony powietrza dla strefy zachodniopomorskiej, którą stanowi obszar województwa zachodniopomorskiego z wyłączeniem aglomeracji szczecińskiej ze względu na przekroczenie poziomu docelowego określonego dla ozonu.
21. Waloryzacja Przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego” - BKP w Szczecinie, 2010 r.
22. Bilans zasobów kopalin stan na 31.XII.2011 r. - Państwowy Instytut Geologiczny.
23. „Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w roku 2009” - WIOŚ Szczecin.
24. „Informacja o stanie środowiska w powiecie choszczeńskim w roku 2010” - WIOŚ Szczecin
25. „Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2004-2007 z perspektywa na lata 2008-2011”;
26. Raport z wykonania „Powiatowego Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2008-2011 z perspektywą na lata 2012-2015”- za lata 2008-2009.
27. Roczniki statystyczne;
28. „Strategia rozwoju powiatu choszczeńskiego na lata 2007-2015”;
29. Projekt „Strategii rozwoju turystyki powiatu choszczeńskiego na lata 2012-2015 z perspektywą na lata 2016-2020”.
30. Ankiety: gminy Bierzwnik, Choszczno, Drawno, Krzęcin, Pełczyce, Recz, PZD, Policja, Nadleśnictwa, DPN;
31. Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2009-2012 z perspektywą na lata 2013-2016.

*Program Ochrony Środowiska
dla Powiatu Choszczeńskiego na lata 2012-2015
z perspektywą na lata 2016-2019*

32. Informacje ze stron internetowych: DPN, MŚ, WIOŚ Szczecin, GDOŚ, RDOŚ Szczecin, GUS, BOŚ, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego, MRiRW, gminy powiatu.